Dr. CORIOLAN SUCIU
PROFESOR

CORESPONDENȚA
IOAN MANIU
SIMEON BĂRNUȚIU

1851—1864

LUCRARE PUBLICATĂ DIN PRILEJUL SERBĂRILOR UNIRII, ARANJATE PENTRU COMEMORAREA PRIMULUI DECENIU DELA ÎNFĂPTUIREA UNITĂȚII NAȚIONALE A TUTUROR ROMÂNILOR (10—20 MAIU 1929)

BLAJ, 1929

www.dacoromanica.ro

Dr. CORIOLAN SUCIU
PROFESOR

CORESPONDENȚA
LUI
IOAN MANIU CU SIMEON BĂRNUȚIU
1851—1864

LUCRARE PUBLICATĂ DIN PRILEJUL SERBĂRILOR UNIRII, ARANJATE PENTRU COMEMORAREA PRIMULUI DECENIU DELA ÎNFĂPTUIREA UNITĂȚII NAȚIONALE A TUTUROR ROMÂNILOR (10—15 MAIU 1929)

(CU ILUSTRAȚIUNI ȘI 2 FACSIMILE)

BLAJ, 1929.
TIPOGRAFIA SEMINARULUI TEOLOGIC GRECO-CATOLIC.
www.dacoromanica.ro

Dlui **Iuliu Maniu,** *prim-ministru a României întregite, fiul lui Ioan Maniu și strănepotul lui Simeon Bărnuțiu*

www.dacoromanica.ro

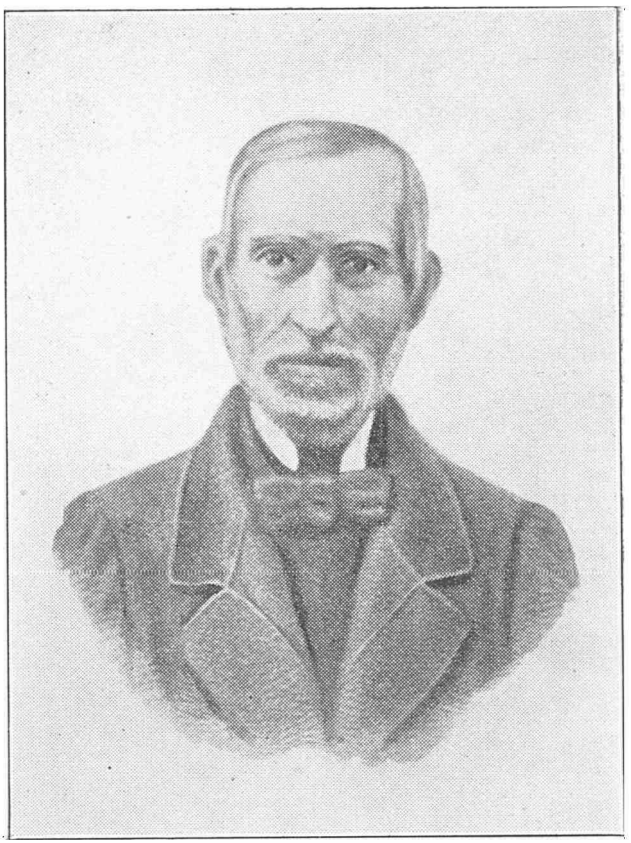

UNCHIUL: SIMEON BARNUȚIU

www.dacoromanica.ro

PREFAŢĂ

—

In 1924 apărea cartea dlui Bogdan-Duică: „Viaţa şi ideile lui Simion Bărnuţiu".

Ca profesor de istorie la Blaj, citind această monografie, m'am simţit îndemnat, să controlez — cel puţin pentru liniştirea conştiinţei mele, — în bază de acte şi documente, pe cari speram să le aflu în arhivele Blajului, veracitatea unora dintre afirmaţiunile dlui Duică.

Am cercat să mă documentez privitor la activitatea şi conduita nefericitului episcop Lemeni, am scrutat originea nemulţumirii unor profesori faţă de autoritatea supremă bisericească, am aranjat şi studiat voluminosul dosar — alcătuit de regretatul Ioan Micu Moldovan — cu actele privitoare la procesul episcopului Ioan Lemeni cu o seamă dintre profesorii din Blaj, — în frunte cu S. Bărnuţiu; — lucruri, pe cari, dl Duică a întrelăsat să le studieze la faţa locului, — deşi Bărnuţiu petrecuse două decenii la Blaj.

Firul cercetărilor m'a dus la descoperirea unui dosar, aflător la Biblioteca Centrală Arhidiecezană din Blaj; dosar, care conţinea corespondenţa lui Ioan Maniu, tatăl dlui Iuliu Maniu, cu unchiul său, Simeon Bărnuţiu.

După ce am clasat şi studiat această corespondenţă bogată, care se estindea pe un răstimp de 14 ani (1851—1864), voiam să scriu în baza ei „Un capitol necunoscut din viaţa lui Simeon Bărnuţiu".

Corespondenţa mi s'a părut însă atât de interesantă şi de instructivă, încât, după ce am publicat unele fragmente şi specimene în revista „Societatea de Mâine" din Cluj. (In

www.dacoromanica.ro

1926 Nr. 39—40 „Ioan Maniu şi Simeon Bărnuţiu, Nr. 46 „Din tinereţea lui Ioan Maniu; în 1927 Nr. 1—2 „Românii la Universitatea din Pesta", Nr. 9, 10—11, 12, 13—14 „Deputaţii români în Dieta din Pesta la 1861"), în „Cultura Creştină" din Blaj (Nr. 10, 1926 — „Bărnuţiu, candidat de episcop") şi în ziarul „Dreptatea" (Nr. 158 din 26 Aprilie 1928 „O analogie istorică"), am crezut, că merită osteneala de a fi copiată în întregime şi pusă la dispoziţia marelui public cititor, pentru ca să vadă ca într'o oglindă, sufletul nobil şi înflăcăratul naţionalism, care a sălăşluit în tînărul nepot, Ioan Maniu, crescut sub aripile ocrotitoare ale marelui său unchiu, Simeon Bărnuţiu.

La această corespondenţă am mai adaus câteva acte aflate în arhiva Liceului de băieţi şi a Seminarului teologic din Blaj, precum şi unele documente din arhiva familiei Maniu dela Bădăcin (Dealul Ţarinii), puse la dispoziţie, cu multă bunăvoinţă, de către Prea Cuvioasa **„Sora Căcilia", (Cornelia Maniu),** *căreia şi pe această cale îi esprim sincerile mele mulţumite.*

Scrisorile le-am transcris adoptând ortografia curentă, îndreptând totodată, pe ici pe colo, unde era nevoie, şi punctuaţia.

Am păstrat însă unele caracteristice de limbaj (de ex. io *în loc de* eu, amù *pentru* acum); *de asemenea am păstrat latinismele (de ex.* debue *pentru* trebue).

Unde mi s'a părut că s'a eliḍat vre-o literă, sau vre-o particulă, care ar fi stânjinit înţelesul frazei, am adaus-o între paranteze; de asemenea, tot între paranteze, am intercalat sinonimele pentru unele provincialisme sau latinisme, cari ar fi putut lăsa pe unii cititori nedumeriţi (d. ex. minten = îndată, comoţiune = mişcare).

In urmă (last not last), am crezut de bine, să dau un studiu introductiv, schiţând, în baza corespondenţei, complectată şi cu unele informaţiuni verbale, — obţinute, în deosebi, datorită amabilităţii dnei Văd. **Elena Dr. Pop n. Maniu,** *pe*

www.dacoromanica.ro

care o rog să primească cuvenitele mele mulţumite, — portretul din tinereţe a lui Ioan Maniu, precum şi preocupările, în primul rând de ordin naţional, cărora le-a dat expresie în scrisorile sale către unchiul său Simeon Bărnuţiu.

Regretul meu a fost numai, că n'am putut complecta acest tablou, precum şi icoana frământărilor politice româneşti de prin anii 60 ai veacului trecut, şi în baza scrisorilor Unchiului către Nepot, scrisori cari nu ni s'au păstrat, ori cel puţin până în prezent nu mi-au fost cunoscute.

In studiul introductiv, am ţinut să reproduc pasagiile cari le-am crezut mai sugestive şi mai caracteristice, din preţioasa corespondenţă a lui Ioan Maniu.

Am făcut aceasta, în urma intenţiunii mele, de a da lucrării un caracter de popularizare, venind astfel într'ajutor acelora, cari nu ar avea timpul necesar, sau cari ar pregeta să răsfoiască o colecţie de scrisori, fie ele oricât de interesante. Frumuseţea limbei, profunzimea şi claritatea ideilor din citate, cred însă, că vor recompensa pe cititor.

Dacă aş fi contemplat lucrarea numai din punct de vedere ştiinţific, fireşte că aş fi fost mai succinct, aş fi omis din studiul introductiv, o bună parte din citatele utilizate.

Cu toate acestea, cititorul care doreşte să cunoască mai de aproape întreaga elevaţie sufletească a unui tînăr din generaţia eroică de după 1848, a Nepotului crescut sub influinţa acelui apostol a naţionalismului integral, care a fost unchiul său Simeon Bărnuţiu, să nu zăbovească de a consulta în întregime textul scrisorilor lui Ioan Maniu.

Generaţia tînără de astăzi — care are fericirea să se bucure de libertatea şi independenţa naţională, pe care atât de mult a dorit-o Ioan Maniu, — are prilej, citind scrisorile lui Ioan Maniu către Simeon Bărnuţiu, să-şi formeze o idee clară, despre sentimentele pe cari le nutrea, pe băncile şcoalei, un student român, prin anii 60 ai veacului trecut.

Meditând asupra lor, va putea să tragă cuvenitele învăţăminte.

www.dacoromanica.ro

Iar cei cari, scurtând trecutul, se vor cugeta şi la prezent, vor reflecta poate la principiul eredităţii, şi vor aprecia după cuviinţă, adevărul cuprins în versurile Bardului dela Miceşti:

Din vultur, vultur naşte!
Din stejar, stejar răsare!

Blaj, 8. XI. 1928.

Dr. Coriolan Suciu
profesor

P. S. Ţin să exprim sincerile mele mulţumite dlui ministru **Sever Bocu,** *organizatorul serbărilor Unirii care, — apreciind preţioasa contribuţie, ce oferă această corespondenţă pentru prăznuirea amintirii marelui patriot Simeon Bărnuţiu, căruia din acest prilej, i-se va pune la Iaşi piatra fundamentală pentru viitorul său monument, — a găsit de potrivit să editeze această lucrare pe cheltuiala Comitetului Serbărilor.*

Dr. C. S.

www.dacoromanica.ro

PARTEA I.

STUDIU INTRODUCTIV

www.dacoromanica.ro

IOAN MANIU.

1833—1895.

In singurătatea camerei sale din Pesta, tînărul student în drepturi, Ioan Maniu, reia, în scris, contactul spiritual, cu unchiul şi susţinătorul său, profesorul Simeon Bărnuţiu, dela Universitatea din Iaşi. Abia de câteva săptămâni a sosit în capitala Ungariei. Sufletul său e plin de mulţimea noilor impresii. Nu şi le poate stăpâni.. Simte nevoia să le împărtăşească şi altora. Şi cine l-ar putea înţelege mai bine decât acela, care a fixat cadrele carierei sale viitoare, care s'a angajat să-l susţină, ţinându-i loc de tată — iar de curând, — şi de mamă.

La sfârşitul lui Octomvrie, anul 1855, sub pana lui Ioan Maniu, reînvie copilul Ionaş dela Bădăcin. In mintea şi scrisul lui, retrăeşte o tinereţă întreagă. El nu se mărgineşte să-l informeze pe Unchiul său, despre cum o duce cu studiul şi cu sănătatea, în mediul schimbat al Budapestei; sufletul său nu e satisfăcut prin descrierea simţemintelor cari compleşesc pe un tînăr eşit din şcoala naţionalistă a Blajului, ajuns acum la o Universitate străină, ci, de-odată, se simte cu mintea şi cu gândul la plaiurile copilăriei sale, la părinţii pe cari şi i-a pierdut prea de vreme, şi la soartea lui viitoare.

Cere iertare Unchiului său, că îl oboseşte poate cu o scrisoare aşa lungă, în care îi vorbeşte „despre

www.dacoromanica.ro

cele cari nu au loc aici", dar, — zice el — „io aşa te privesc ca pe Mama mea, prin urmare, toate câte îmi sunt la inimă, îndrăznesc sincer a le spune", şi „atunci când Vă scriu mă consolez, şi-mi imaginez ca(şi) cum am vorbi în persoană, şi ca şi când ar fi şi dulcea mea Mamă de faţă, fiindcă sămănaţi prea bine la olaltă cu toate celea..."

Şi, tinărul de 22 de ani, dă frâu liber imaginaţiunii sale, în care se resfrânge, ca într'o oglindă, întreg trecutul său.

Voiu urmări acest trecut, din aceasta şi din celelalte scrisori ale lui, complectându-l pe alocurea, icoana vieţii Nepotului, şi prin imagini, pe cari, deşi le va fi retrăit, a intrelăsat să ni le eternizeze în corespondenţa cu marele său Unchiu.

In Bădăcin.

Trecând peste Măgura Şimleului, care se ridică, asemenea unui zid de apărare, deasupra fostei capitale a judeţului Crasna, şi străbătând Dealul Ţarinii — unde Ioan Maniu în vrâsta bărbăţiei sale, avea să-şi clădească cuibul fericirii sale familiare, — se ridică în zare muntele Meseş, cu crestele sale, cari ating, aproape, înălţimea de o mie de metri, iar la picioare se întinde o vale, mărginită de nişte coline preserate cu pomi. Din mulţimea arborilor roditori, se ivesc, ici colo, case acoperite în mare parte cu paie. E vechea comună nemeşască Bădăcinul. Aici a văzut lumina zilei, la 10 Septemvrie 1833, Ioan Maniu, din părinţii Teodor Maniu, nobil de Bădăcin, şi Ileana, una din cele şase surori ale lui Simeon Bărnuţiu.

www.dacoromanica.ro

Descendent al unei familii cu vechi titluri nobilitare[1], cari se urcau pe scara vremii, până la începutul Unirii cu biserica Romei (1699); urmaş al unei familii care, până în prezent, a dat din sânul său şapte generaţii de români greco-catolic[2], Teodor Maniu, sau Man, cum se scria numele la început, era un ţăran fruntaş al comunei. El impunea şi prin exteriorul său. Era om zdravăn, gras, roşu la faţă.

Fiul său Ioan, făcându-şi mai târziu autoportretul, într'o scrisoare din 18 Iulie 1861, adresată unchiului său Simeon Bărnuţiu, la Iaşi, spunea, că are trupul înalt, „numai că sunt subţire şi nu gras ca tatăl meu".

Teodor Maniu a murit în plină maturitate a vrâstei sale, de o aprindere de plămâni, contractată din prilejul lucrărilor obositoare, împreunate cu construirea casei sale.

Ioan,-Ionaş, cum îi ziceau în familie, abia era de doi ani la moartea tatălui său, astfel că pe dreptul poate esclama cu durere, în scrisoarea amintită, din 30 Octomvríe 1855 către Unchiul său: „Doamne! nefericit mă ţin, că io pe Tatăl meu nu l-am cunoscut".

Tatăl, care-şi vedea sfârşitul prea timpuriu, a lăsat cu limbă de moarte — spune amintirea familiară, — ca pe Ionaş să-l dea la şcoală.

---

[1] *Laurenţiu Man*, din Bădăcin, primea, cu data de 7 Decemvrie 1699, pentru el şi urmaşii săi, diploma de nobil, din partea împăratului Leopold I. (Textul diplomei în originalul latinesc, a se vedea în »Schiţa monografică a Sălagiului«, publ. de Dr. D. Stoica şi I. P. Lazar, Şimleu, 1908, p. 302–305)

[2]) Dl prim-ministru Iuliu Maniu, în răspunsul dat omagiilor esprimate de biserica româno-unită, cu prilejul recepţiunii sale solemne, dela prefectura judeţului Cluj, la începutul lunei Decemvrie 1928, a spus între altele: »Ştiţi că şapte generaţii din familia mea au fost greco-cstolice«. (Dreptatea, Nr. 348 din 7 Dec. 1928).

www.dacoromanica.ro

Ileana Bărnuțiu era o femee slăbuță. Ioan Maniu, aducându-și aminte de mamă-sa, o găsește sămănând întru toate cu fratele ei Simeon Bărnuțiu.

„...Sămănați prea bine la olaltă cu toate celea, numai cât Mama, fie-i țărâna ușoară, era mai seacă, și mai pălită la față ca DVoastră" — spunea Maniu, în scrisoare amintită mai sus.

In afară de mititelul Ionaș, tatăl care s'a mutat prea de timpuriu la cele veșnice, a lăsat după sine alți doi orfani: Sofia, o fetiță bună și cuminte care se va mărita în comună și va deveni „sfatul satului", și pe băiatul Ștefan, o fire recalcitrantă, căruia neplăcându-i cartea, va rămâne la economie.

„Nu știe nime M. O. Unchiule, că ce inimă bună și creștină a avut Mama mea. Io să tot umblu nu mai văd așa".

Această mamă bună și cu frica lui Dumnezeu și-a pus tot sufletul întru creșterea copiilor săi. Din amintirea ei n'au dispărut nici când cuvintele rostite de iubitul ei soț pe patul de moarte. Când Ionaș va împlini vrâsta de 6 ani, ea-l va porni pe drumul școalei.

La minoriții din Șimleu.

Din satul său, înecat în verdeață și împrejmuit de porumbiști, păzite de floarea soarelui, tinărul Ioan Maniu, condus de mâna și rugăciunile ocrotitoare ale mamei sale, urcă Măgura și coboară în capitala județului Crasna, la Șimleu. Bărații îl iau în primire. Opt ani va avea să petreacă sub disciplina călugărilor franciscani. Pe lângă profesorii de neam străin, va fi avut

www.dacoromanica.ro

însă prilejul, să asculte şi pe profesorul din neamul său, care la gimnaziul din Şimleu preda limba română. Poate chiar viitorul său profesor dela Blaj, Andrei Liviu Pop, aici să-l fi cunoscut mai întâi. Aici va fi cunoscut şi pe mitropolitul de mai târziu, Alexandru Şterca Şuluţiu care, dela 1836 până la 1850, a ocupat înalta funcţie de vicar foraneu a Silvaniei.

Era deja anul marei revoluţii româneşti din Ardeal, când Ioan Maniu termina clasa IV dela gimnaziul minoriţilor din Şimleu.

Steaua Unchiului său strălucea pe firmamentul politicei româneşti. Un dor ascuns îl atrăgea, pe tinărul de bună speranţă, spre „Roma mică", unde Simeon Bărnuţiu a pătimit şi a fost preamărit.

Spre „Mecca românismului".

In cursul anului şcolar 1848/49, porţile liceului din Blaj rămăseseră închise. Când în toamna lui 1849, bătrânele şcoli îşi reîncepeau activitatea, liceul urma să fie complectat, dela 7 la 8 clase, conform noului plan de învăţământ austriac. (Entwurf..)

Pe când Simeon Bărnuţiu bătea drumul Vienei, cerând prin petiţii şi audienţe la Impăratul — ca răsplată pentru jertfele aduse în cursul revoluţiei, — aplicarea principiului de autodeterminare pentru toţi Românii din Monarhia Habsburgică, — nepotul său apuca drumul spre Blaj, pentru a se adăpa cu ştiinţă din „fântâna românismului".

Ioan Maniu venea la Blaj, cu un suflet plin de blândeţă şi de nobleţă, — opera educaţiei mamei sale.

www.dacoromanica.ro

„Io altă creştere până la anul vieţii mele 16 sau 17 (1849/50) nu am avut, decât care mi-o a insuflat mama mea, cu dulcele ei cuvinte. Alt exemplar de virtute nu am avut, decât purtarea ei cea blândă, inima ei cea nobilă, de care tot omul se mira".

Pe acest fond sufletesc, creat la Bădăcin şi Şimleu, încă din timpul anilor săi de copilărie, s'a grefat educaţia primită ulterior la Blaj.

Elevul de liceu.

Când, în toamna anului 1849, tinărul de 16 ani sosea la Blaj, pentru a se înscrie în clasa a V-a liceală, aici se intâmplaseră mari schimbări. Corpul profesoral s'a fost primenit. Revoluţia adusese cu sine revanşa celor prigoniţi din prilejul procesului cu episcopul Ioan Lemeni. Cei umiliţi fuseseră înălţaţi, iar cei ce se înălţaseră, fuseseră umiliţi. Insuş episcopul avea să-şi piardă în curând cârja pastorală, şi să ia drumul exilului spre Viena.

Cei doi proscrişi din 1845, Bărnuţiu şi Axente, erau stăpâni pe situaţie.

Ioan Maniu, cu toate acestea, trebui să lupte cu mari greutăţi materiale, deoarece Unchiul său nu-l putea ajuta încă, fiind tot în delegaţii, iar mai apoi, înscriindu-se la Universitate în Viena şi Pavia, era avizat el însuş la ajutorul financiar al prietinilor săi din Ardeal.

*

Pe când se apropia începutul lui Septemvrie, data deschiderii şcolilor, până şi din cele mai depărtate colţuri ale Ardealului şi Banatului, plecau caravane

www.dacoromanica.ro

de elevi, spre bătrânul şi unicul liceu românesc, spre liceul dela Blaj. O astfel de caravană se forma şi de prin părţile Sălajului. Elevii veneau mai mult pe jos, având desagii încărcaţi pe câte 2—3 cai. — Intre cei cari plecau din Silvania, era şi „domnişoru“ Ionaş din Bădăcin.

Domnişorul Maniu, care-şi păstră şi dupăce apucă drumul şcoalei, cămaşa cu ciucuri la gât — făcută de mamă-sa, fiind mai delicat şi suportând mai greu strapaţiile unui drum atât de lung şi obositor, mai mergea şi călare, pe calul încărcat cu desagi.

In Blaj trăiau cum biată puteau, cu tradiţionalul „ţipău“ dăruit de Vlădici şi cu fiertură (supă) ce rămânea dela masa teologilor din Seminar, pe care, bucătarul, pentru ca să ajungă la toţi, o mai lungea cu apă naturală (un fel de „ciorbă neagră“ a elevilor săraci dela Blaj).

Năcazul era însă, că pe timpul păstoririi lui Şuluţiu, nu s'a mai dat nici ţipăul, indespensabila pâne de toate zilele a elevilor buni şi săraci.

La un moment dat — se pare că în vacanţa de Paşti din 1850; era să se întrerupă brusc cariera tinărului nostru elev de clasa V (cvintan).

„Io eram determinat a nu mai merge la şcoală, din cauză că atunci eram să absolv poezia (cl. V) şi era să merg la Cluj; apoi iubita mea mamă mi-a spus plângând, că nu mă va putea duce la Cluj, că nu are spese. — Ei! triste zile mi-au fost acestea în copilăria mea! Şi din această tristeţă m'a scos D. Liviu; iară dulcei mele mame i-a dat multe zile de bucurie, spunând că Dta mai trăeşti, şi cumcă sudoarea ei şi

www.dacoromanica.ro

învățătura mea nu va fi înzădar". (Scr. din Pesta, 21 Maiu 1861).

In 1850, Ioan Maniu, din cauza mizeriei, părăsise școala și petrecea acasă la economie. Fostul său profesor Andrei Liviu Pop, aflându-i însă numele în „protocol", „a mânat pe discipulii săi și pe conșcolarii mei, după mine acasă, zicând, să-mi spună mie și mamei mele, că e păcat să rămân la plug acasă, văzându-mi calculii în protocol și spuindu-i conșcolarii mei, că cum mă port".

Pentru a-și esprima recunoștința față de acest binefăcător al său, care i-a salvat cariera, Ioan Maniu avea de gând — în vara anului 1861, — să se reîntoarcă dela Pesta pe la Lugoj, unde acum fostul său profesor era canonic.

Nu cunoaștem rezultatul obținut de Ioan Maniu ca elev în clasa V, dar din gestul profesorului Liviu Pop, putem deduce, că va fi fost dintre cele mai bune.

In schimb, din Protocolul de clasificări pe anii 1850 51—1853/54, vedem că în clasele VI, VII și VIII, unul dintre cei dintâi elevi ai clasei.

Din 22 Octomvrie 1851, când Ioan Maniu era în clasa VII liceală, avem cea dintâi scrisoare a lui către Unchiul său.

Bărnuțiu îl luase deja sub aripile sale ocrotitoare. Ii trimitea bani și îi da îndrumări.

In schimb, Nepotul își manifesta recunoștința prin următoarele cuvinte: „Pentru ajutorul cu care neîncetat te înduri spre mine, acum în starea în care mă aflu, nu mă simț destoinic a-Ți remulțămi cu alta, decât cu o purtare morală legilor conformă, și cu o diligință

www.dacoromanica.ro

neobosită în studii, carele eu, încât mă ajută ingeniul şi facultăţile esterne, neîncetat le împlinesc, — şi fiindcă unica purtare bună şi neobosita înaintare în ştiinţe îmi este principalul obiect şi scop, mă promit ca de acum înainte şi totdeauna mă voi strădui ca să fiu nu spre dejosirea, ci spre onoarea Mult Onor. Dtale".

Bărnuţiu îl sfătuise ca, după terminarea clasei a VI-a, să-şi continue studiile la Cluj, pentru a fi mai aproape de casă. El însă spăimântat de scumpetea vieţii dela Cluj şi nădăjduind să primească ceva ajutor dela noul episcop Alexandru Şterca Şuluţiu, care-l cunoştea de pe când era vicar la Şimleu, s'a îndreptat din nou spre Blaj.

Ajuns acolo, s'a şi rugat de Episcopul, să-i dea voie să poată primi şi el „câte un pic de fertură la Curtea lui", rezultatul însă i-a fost negativ.

Dar, un „servitor" al Episcopului Şuluţiu, care-i era conşcolar şi i-a fost colcg de şcoală şi la Şimleu, îl mai ajuta cu de ale traiului.

Cum nu s'ar fi îndoioşat Bărnuţiu, văzând mizeria în care se zbate nepotul său?! El înţelegea să-l ajute din mult puţinul ce avea. — In iarna aceluiaş an şcolar, îl vedem pe Maniu mulţumind Unchiului său, — care la rându-i era şi el un ascultător mai în vrâstă a cursurilor de drept dela Universitatea din Viena, — pentru banii ce i-a trimis, şi informându-l despre situaţia şcolară dela Blaj. El, adăuga în scrisoarea din 7 Ianuarie 1852: „Mama mea e foarte rău bolnavă, însă mi dede groază să nu mă duc acasă prin viforele iernei".

„Cel mai ascultător nepot" apoi „sărută îndurat dreapta" Unchiului său, căruia nu voeşti a-i răpi —

www.dacoromanica.ro

printr'o scrisoare prea lungă, — „timpul sacrat muzelor şi fericirei Naţiunei noastre".

Insă Unchiul din Viena, după ascultarea alor trei semestre, la sfatul medicilor, pleacă în Italia, la un aer mai domol pentru plămânile lui slabe. In Noemvrie 1852 vedem pe Bărnuţiu cerând voie Locotenenţei din Lombardia, să petreacă la studii în Pavia, în cursul anului şcolar 1852/3.

„Nepotul din Bădăcin", pentru câtva timp întrerupe corespondenţa cu Unchiul din Italia. El e nedumerit asupra oraşului unde petrece Bărnuţiu. Confundă Pavia cu Padua, oraşul de lângă Ticino, cu cel de lângă Brenta.

„Neştiind eu ... cumcă în care din estea două locueşti, am dubitat a-Ţi scrie, ca nu cumva epistola să vageze prin ţări aliene, fără de-a avea ceva efect".

Când află cu siguranţă că Unchiul său se află la Pavia, reia corespondenţa întreruptă.

„Nu mă pot suferi să nu te infestez cu stiluri şi idei prunceşti", îi scria el la 3 Maiu 1853, în vacanţa Paştilor.

Liceul e pe sfârşite. Unii colegi ai lui mai cu dare de mână, şi cari au de cuget să meargă la Academii şi Universităţi, vor depune şi bacalaureatul.

„Eu încă cu toate că a mele circumstări nu sunt aşa de favorabile ca să pot propăşi la ştiinţa au juridică au medică, totuşi m'am determinat ca ăst examen în finea lui Iulie dimpreună cu puţini constudenţi ai mei, să-l depunem".

Din liceul, sau „gimnaziul complet" din Blaj, Ioan Maniu a păstrat, în deosebi, amintirea unuia dintre

www.dacoromanica.ro

foştii săi dascăli. E profesorul de dogmatică dela Seminarul teologic: Iosif Tarţia, care propunea şi religia în cl. VII şi VIII de liceu. — „Ăst bărbat e cel dintâi între profesorii blăjeni, şi dela el tinerii cari au eşit dela 3 ani încoace şi vor eşi de aici înainte, au învăţat mult şi vor învăţa“... Le-a ţinut de Paşti, fără multă pregătire prealabilă, nişte exerciţii spirituale, cari le-a impus prin francheţa şi spunerea adevărului fără încunjur. „Dar la Domnii cei mari din Blaj care iubesc şi voesc a ţinea pe tinerii din a căror ochi razele soarelui acum au şters negura, tot în profunditățile întunecimei, spuind bărbatul acela adevărul pe faţă, nici decât nu le-a plăcut, mai ales la unii, cărora poate niciodată nu le-a plăcut adevărul“.

Cel care moraliştilor (teologi cursişti) le spunea d. ex.: Măi, voi să credeţi ceeace vă spunem noi, că dacă o fi să fie ceva după moarte, va fi bine de voi, dacă nu, ai dracului sunteţi, — asupra tinerilor iubitori de sinceritate şi gând liber, va fi făcut adâncă impresie.

„Am dori ca să avem până ce am absolva tot aşa profesori cum e D. Iosif Tarcza (Tarţa), că atunci de sigur nici odată nu vom ieşi prunci din şcoli, că de nu de voe bună, totuşi de silă încă trebue să seprindă ceva de fiecare, de cumva nu va fi de tot hăbăuc“.

Intre cei 13 cari treceau în Iulie 1853 bacalaureatul, era şi Ioan Maniu, alături de alţi doi prieteni buni ai săi: Ioan Moldovan, canonicul „Moldovănuţ“ de mai târziu, şi Nicolae Stoian, ajuns ulterior medic arhidiecezan la Blaj.

La dorinţa mamei sale evlavioase, avea să-şi aleagă cariera preoţească.

www.dacoromanica.ro

Şcolile din Blaj.

www.dacoromanica.ro

In Seminar.

Ctitoria lui Inocenţiu Micu Klein şi a lui Petru Pavel Aron, în toamna anului 1853, îşi deschidea porţile, pentru a primi, între alţii, pe tinărul levit, Ioan Maniu.

In clădirea cu ziduri groase, cu coridoare strimte şi trepţi roase, dela umbra catedralei cu trei turnuri, teologii Seminarului clerical se pregăteau pentru misiunea de păstorire a sufletelor.

In afară de cuvântul superiorilor lor, viaţa le mai era reglementată prin ceasul din turnul Catedralei şi prin clopoţelul Seminarului.

Ioan Maniu, pe lângă zile bune, avea să petreacă şi multe zile rele în Seminarul din Blaj.

După terminarea clasei VIII, mergând spre casă, la Hida, în râul Almaş, luă o baie de picioare. — Deodată un şarpe, care trecu prin apă, pe lângă picioarele lui, îl făcu să se îngreţoşeze şi cutremure. — Urmarea a fost contragerea unor friguri, cari l-au chinuit multă vreme. In Seminar a bolit vre-o două luni, şi dacă nu-l vizita şi nu-i prescria medicina necesară un medic din Alba-Iulia, care fusese chemat „spre a-i prescrie la nebunul şi neînţelegătoriul cătră măestria sa Schrader (medicul şcoalelor din Blaj), care s'a fost bolnăvit, prin abuzurile care le face în boltele Blajului", boala, înrăutăţită şi prin diagnoza greşită, ar fi putut avea urmări fatale.

Mângăierea, în zilele lui de suferinţă, a primit-o tot dela profesorul Iosif Tarţia, care-l captivase încă din liceu.

www.dacoromanica.ro

Restabilit, părăsind infirmeria, se apucă (Dec. 1853) să suplinească restanța.

„Studiile mie-mi sunt toate mai pe nou, fără gust la învățat, că nu cunosc ceva fruct din ele, afară de *Ius Ecclesiasticum*, din care ceva poate omul culege".

In primăvara anului 1854, află deja timp liber, ca pe lângă studiile teologice, să studieze, pe cale particulară, limba germană. Iar când în Biblioteca Seminarului dă peste o gramatică italiană, îl cuprinde o mare bucurie „de dulceața și asemănarea acelei limbi cu a noastră". In curând a ajuns să poată ceti, cu ajutorul dicționarului „italo-latin", Epistolele lui Seneca.

In momentele libere, adeseori mergea la bătrânul prepozit Simeon Crainic, cel care fusese patronul răsculaților împotriva episcopului Lemeni în anii 1842—1846.

In Maiu 1854, termina anul prim de teologie. In acelaș timp, Simeon Bărnuțiu, își lua doctoratul în drepturi, la Universitatea din Pavia și se reîntorcea spre casă, oprindu-se la Viena

In Septemvrie primea invitația lui Laurian — care pe atunci organiza învățământul în Moldova — să meargă la Iași. Către sfârșitul lui Decemvrie 1854, Bărnuțiu pleca peste Lemberg la Iași, unde i-se deschideau perspective demne de pregătirea sa științifică și unde libertatea lui de cugetare nu era stânjinită.

Odată stabilit în capitala Moldovei, Bărnuțiu va avea să-și rupă, aproape lună de lună, din salarul său de profesor, pentru a-și susține nepotul la Universitate.

Aceasta, mai ales din momentul când Ioan Maniu, îndură crâncena lovitură a morții mamei sale. — Evenimentul fatal se petrecu în primăvara anului 1855, pe când Maniu era în anul al II-lea de teologie.

www.dacoromanica.ro

In cuvinte duioase îşi aduce el aminte de acest trist eveniment, în scrisoarea trimisă Unchiului său, din Pesta, la 30 Octomvrie 1855.

„Doamne! nefericit mă ţin, că io pe Tatăl meu nu l-am cunoscut, iară Mamei nu i-am putut răsplăti sudoarea, năcazul şi grija care o a avut pentru mine şi lacrimile cari le-a stors neodihna care o avut pentru ai săi, pe cari îi iubea mai tare poate ca pe sine însuşi. Nu ştie nime M. O. Unchiule că ce inimă bună şi creştină a avut Mama mea. Io să tot umblu nu mai văd aşa. Poate aceea o a şi făcut de s'a mutat la celea eterne aşa iute. Dzeu să o odihnească pe cea lume, că pe asta nu a avut numai puţine zile plăcute. Numai atunci avea bucurie când vineam io dela Blaj. Atunci chiar morboasă să fi fost şi se însănătoşa, — şi când îi spuneam că DVoastră mai trăiţi şi peste puţin timp veţi veni acasă. Numai abea-mi aduc aminte când nu durmea cu nopţile de plin şi plângea, căci nu ştie că unde sunteţi DVoastră, şi ce o să fie mai în urmă. Poţi zice că ai avut adevărată soră".

Bărnuţiu se sesizează îndată de situaţia Nepotului rămas orfan de ambii părinţi şi fără nici un sprijin. Il ia sub ocrotirea sa, ţinând de acum începând, locul atât de tată cât şi de mamă.

La răscruci.

Scrisoarea lui Bărnuţiu, trimisă din Iaşi, în Martie 1855, a fost hotărîtoare pentru cariera de mai târziu a lui Ioan Maniu, pe atunci teolog de anul al II-lea.

www.dacoromanica.ro

Aflând despre moartea surorei sale Ileana, — mama lui Ioan Maniu, — Bărnuțiu scria Nepotului său între altele: „Tare m'au întristat și pe mine moartea mamă-ta. Ți-am fost scris însă ca să nu fii peste măsură supărat și îngrijat, pentrucă pe anul viitor te voiu ajuta ca să continui studiile precum Ți-am fost promis și mai nainte. Scrie-mi la ce ai mai mare aplecare, la studiile juridice sau la cele politechnice? Te las în voie a-ți alege care vei voi, numai atâta observ, că cu toată știința legilor numai la atâta ajungi ca să fi scriitor dintr'un protocol în altul, un biet de impiegat care depinde dela grația tuturor; mai mult poți folosi dacă înveți bine științele politechnice, și ești și mai liber și mai perfect... Gândește-te dară și-mi răspunde, la care ai mai mare aplecare, căci toate cer talent și diligință, și tu mai bine te cunoști ce progres ai făcut în matematică și fizică, că ai învățat în Blaj. și dacă ai putut să o scoți la cale în Blaj, cu bun progres, cred că ai putea și în politechnic în Viena".

Ioan Maniu va avea să-și urmeze propria sa dorință, alegându-și drepturile, pe lângă toată preferința Unchiului său pentru politehnică.

Se punea însă o problemă. Ce să facă Maniu?, să termine teologia sau să o întrerupă și să treacă la noua carieră pe care și-o va alege? Problema și-a fost pus-o însuși Bărnuțiu în scrisoarea mai sus amintită.

„Apoi și despre aceea încă am cugetat, oare cum va fi mai bine: să absolvezi teologia, sau să o lași într'atâta și să te apuci de alte studii pe anul viitor. Asta pentru aceea o pun, fiindcă se poate întâmpla ca.

www.dacoromanica.ro

Iași Martin 855

Nepote!

În 28 feb. am pus pe poștă o scrisoare în care ți-am trimis și 12 f. cm., am totă așteptat să mi răspunzi că o ai primit, tu, ți ai încă până acum n'am primit nici un răspuns răspunde-mi îndată ca să pot întreba la vreme și fiindă o am pus pe lângă recomandație, dacă nu, și poșta e de vină. Tare m'au întristat și pe mine morte Mumâța, tiam fost scris mie ca să nu fii prea mâhnit și îngrijorat, pentrucă pe ea o vei găsi la voie ajută ca să continui studiele precum tiam fost prevăzut și mai nainte. Scrie-mi la ce ai mai mare aplecare la Studiile juridice, seu la cele politechnice (matematici, fisică, Arhitectură, Mechanică etc)? te las în voia ta să alegi care vei voi, numai să nu cadă abbecedu, că ți-l las în scrisoare la

Ghiorgiu

S. Bărnuțiu către Ioan Maniu, Iași, Martie 1855.

www.dacoromanica.ro

io să mor, sau să nu te pot ajuta până la finitul cursului, care-l vei începe, şi dacă ai fi teolog absolut, atunci te poţi face popă când vei voi, iară altmintrelea ai rămânea de scădere, că ţi-ar pune împiedecare că nu eşti absolut, şi aşa nu te-ai putea aplica nici într'o parte nici într'alta. Cugetă dreptaceea şi tu şi pentru acest caz de dură necesitate, şi-mi răspunde. Când ai voi să absolvezi teologia (io înţeleg că numai un an mai ai îndărăpt), atunci pe lângă studii te-ai mai deprinde în limba nemţească".

Nepotul are toată condescendenţa pentru Unchiul său. Lasă la discreţia dânsului să delibereze, privitor la chestiunea continuării sau întreruperii studiilor teologice.

La începutul lui Septemvrie 1855 Unchiul rezolvă problema. Ii scrie să plece din Bădăcin direct la Pesta, peste „Urbea Mare" (Oradea M.).

La Pesta. Studentul în drepturi.

In 7 Octomvrie 1855, Ioan Maniu era deja înscris „in Alma ac Celeberrima Regia Scientiarum Universitate Pestiensi".

El va avea să devină, de acum începând, pentru Bărnuţiu, informatorul fidel al tuturor nizuinţelor şi frământărilor fudulei naţiuni maghiare, care umilită în 1849, se zbătea pentru refacerea situaţiei sale pierdute; va fi seismograful care înregistrează sentimentele şi acţiunea nunumai a tinerimii universitare române, ci şi a bărbaţilor politici români, cari petreceau în Pesta, sau erau în treacăt pe acolo, spre a merge la

www.dacoromanica.ro

Viena, şi în fine, el va fi raportorul activităţii parlamentare a deputaţilor români ungureni şi bănăţeni dela dieta din Pesta. Sub pana lui Ioan Maniu vor vibra accente de un naţionalism fanatic. — Nu de geaba era Nepotul Părintelui naţionalismului românesc.

Pium desiderium.

O lume nouă se deschide înaintea ochilor lui Ioan Maniu. Cursurile făcute în ungureşte şi mai ales cele în nemţeşte (absolutismul austriac se resimţea şi la Universitatea din Pesta) îi pricinuiau, la început, mari greutăţi. El oftează după şcoala românească.

„Acum îs mare aşa zicând şi bătrân şi io nu am priceput că ce înseamnă a învăţa în limba maternă şi în limba străină; nu, căci am cugetat că tot aşa merge aceea ca cum merge când învaţă omul ca copil în orice limbă de rost ideile autorului, care profesorul i le dă cuprinse câte în 4—5 şire. *Fericiţi tineri cari aveţi şi puteţi învăţa ştiinţele cele frumoase în limba naţiunei voastre şi fericită e naţiunea voastră că creşte şi nutreşte în sânul ei tineri cari cu timpul care de care e mai folositor şi mai mare razim! — Oh, dar naţiunea noastră când va avea Academii măcar, şi când Universităţi în care când va auzi rostind din gura profesorului ştiinţele cele frumoase, să-l escite şi să-l facă curios pe tinăr că ce urmează mai încolo, iar nu ca să-şi întindă mintea şi urechile şi totuşi când vine acasă să nu ştie nimic!!...*

„Doamne ajută-mi ca să pot absolvi în pace, şi Doamne ajută naţiunii româneşti ca, pe când vor fi

www.dacoromanica.ro

ai mei nepoţi în vrâsta care-s io amù (acum), *să nu mai aibă astfel de obiecte de a-mi scrie despre cari sunt silit io a scrie M. O. Dtale. — Oare spera-voiu ca să pot absolvi în pace şi ca să văd o Universitate în Ardeal, care să se numească „naţională română“?*

Sfântă dorinţă, pe care a dus-o în mormânt Avram Iancu şi mitropolitul Al. Şterca Şuluţiu. — Dar ruga dreptcredincioşilor deschide porţile îndurărilor Celui prea Inalt. — Ioan Maniu n'a avut fericirea să vază cu ochii, sau să-i poată scrie nepoţii dela Universitatea naţională română a Ardealului. Această fericire însă a avut-o tovarăşa vieţiii sale, mama preşedintelui Consiliului Dirigent din 1918, şi a preşedintelui de consiliu din 1928.

Viziunea profetică a lui Ioan Maniu din Octomvrie 1855, trup s'a făcut, în anul Domnului 1919.

Nostalgie, suferinţe, griji şi speranţe.

In singurătatea sa din Pesta, Ioan Maniu se lasă furat de dorul de casă şi de Unchiul său.

„Doamne! când va aduce D-zeu zilele în care să Te mai pot îmbrăţişa! D-zeu e bun şi(v)a dispune despre toate. Nu mă culc, nu mă scol, ca să nu-mi sboare mintea la Bădăcin şi Iaşi. Oare de ce lasă D-zeu ca oamenii să se despărţească aşa groaznic de olaltă? De ce nu lasă, ca puţine zile ce au, să le petreacă la olaltă cu amor şi cu ajutor împrumutat. Nu te voiu mai fatiga cu de acestea. D-zeu îţi lungească firul vieţii şi să-ţi fie zilele câte li mai avea, pline de mângăiere“.

www.dacoromanica.ro

Aşternând pe hârtie aceste fraze pline de sentimentalism, nepotul „Ionaş“ se simte uşurat. Şi are nevoie de această uşurare Greutăţile traiului sunt mari. In anul prim de Universitate a cheltuit peste 300 floreni m. c (monetă convenţională), depăşind astfel prevederile bugetare, fixate la început de an. Ca un plus neprevăzut, se adaug medicamentele şi consultaţiile medicale, reclamate de sănătatea sa nu prea viguroasă.

O scrisoare a Unchiului său, care se interesa de durata frecvenţei la Universitatea din Pesta, îl îngrijorează. Se teme să nu fie nevoit a merge la o Academie, pentru a cruţa Unchiului său un an de spese. Dar el e hotărît să-şi câştige o pregătire profesională aleasă. „Ori voiu fi iurist cum se cade, ori nu voiu fi nimica“ — scria el Unchiului său, la 14 Maiu 1856. — Işi reaminteşte promisiunea pe care i-a făcut-o Bărnuţiu (probabil în toamna anului 1854), că „Vreau ca să te trimit la Universitate în Pesta, şi pe anul al 2-lea în Viena şi al 3-lea şi 4-lea în Padua şi Pavia“.

Incurajat de inima bună a Unchiului său, îşi face speranţe mari. — La Viena s'ar teme de Zwang-Prüfung-ul, la care sunt obligaţi universitarii la sfârşitul semestrului al IV-lea. Limba germană i-ar face greutăţi. Rigoroasele i-ar plăcea să le depună în limba italiană, căci „mai bine se leagă de inima-mi şi mai bine îmi umblă în gură decât cea ungară şi germană“.

Gândul că ar putea să-şi continue studiile universitare în ţara de baştină a strămoşilor noştri, îi flatează orgoliul naţional.

www.dacoromanica.ro

„Cât de frumos e pentru un tinăr român — care-şi ţine superbia că în el circulă sânge roman, când îşi poate vedea pământul cel strămoşesc, şi-şi poate îmbrăţişa fraţii săi despre cari nici că a visat să-i poată vedea cândva".

Frumoase planuri, cari însă n'aveau să se realizeze decât în parte. In Ialia nu va avea fericirea să studieze, iar la Viena va merge numai după ce va fi urmat doi ani la Universitatea din Pesta.

Spre cetatea împărătească.

La începutul lui Octomvrie 1857, Bărnuţiu îşi îndruma Nepotul să-şi continue studiile la Viena. Mulţumind pentru această atenţiune, Ioan Maniu — în drum spre Viena, scria din Pesta, cu data de 8 Octomvrie 1857, Unchiului său, între altele, următoarele:

„Ştiu că multă solicitudine aveţi pentru mine, precum fiecare părinte cui îi zace la inimă fericirea şi numele bun a fiului său. Io cred că DVoastră veţi fi contenţi (mulţumiţi) cu purtarea mea de până acum, căci de cea mai sfântă datorie mi-am ţinut, ca nu ruşine, nu supărare, ci laudă şi bucurie s'aveţi după mine, căci ştiu că numai în acest mod Vă pot mulţămi marinimozitatea DVoastră. Sper că şi de aci înainte veţi fi contenţi, căci D-zeu îmi va ajuta şi îmi va da putere ca şi studiul să mi-l împlinesc bine şi purtarea să-mi fie conformă legilor moralităţii".

Nu se va lăsa ademenit de momelile oraşului mare. Prietenul şi fostul său coleg de liceu, Nicolae Stoia, care e la medicină în Viena, o să-i fie un mentor şi cicerone preţios.

www.dacoromanica.ro

La Viena.

In Decemvrie 1857 Maniu era înscris, pe semestrul al V-lea, la Universitatea din Viena. In primul an de petrecere la Viena, nu odată „a scăpătat din bilanț cu finanța". De aici, solicitări repetate de parale, iar Unchiul se executa după putință. De acum începând, Bărnuțiu își comandă prin nepotul său cărțile de drept și filozofie, de cari are nevoie. Maniu face servicii și altor profesori dela Iași (d. ex. lui Micle). — Unele neplăceri, pe cari le are Bărnuțiu la Iași, ating dureros și pe Nepotul dela Viena. De asemenea îl îngrijorează starea sănătății Unchiului său „deoarece știu prea bine — zicea el la 8 Iunie 1858, — că numai ca frunza pe apă stai!" Tăcerea îndelungată a Unchiului său și întreruperea pentru câteva luni a trimiterii sumelor obicinuite, îl aduce în mare sbucium sufletesc și încurcătură.

„Ce să știu io cugeta acum? cumcă mai trăești sau nu, mai țineți postul de profesor sau nu? Când cuget așa, îmi stă mintea în loc!... Te rog dacă nu-mi trimiți bani, trimite-mi 3—4 cuvinte, ca să știu de ce să mă țin, și-mi consultă și aceea ce să fac în feriile viitoare".

Vacanța de vară, din 1858, a petrecut-o la casa părintească din Bădăcin. In 3 Octomvrie însă, lua din nou drumul spre Viena, unde ajungea după o călătorie de o săptămână. Avea să locuiască împreună cu bunul său prieten, studentul în medicină Nicolae Stoia.

In Iulie 1859 Maniu cere voie Unchiului său să se folosească de ospitalitatea, ce i-a oferit preotul din Sudurău, de lângă Tășnad, un amic și fost coleg de

www.dacoromanica.ro

şcoală al său, de a petrece la dânsul, până la terminarea rigoroaselor. Prietenul său considera acest gest ca un bine adus pe altarul naţiunii.

Cărţile necesare pentru examene şi călătoria îi cer însă bani. Dar cu 350 floreni sperează să poată ajunge Doctor.

O convenire.

Inainte de a pleca din Viena, Ioan Maniu s'a întâlnit cu fostul său profesor dela Blaj, Andrei Popu, care se reîntorcea dela Marienbad. „Vezi că s'a plinit profeţia mea că trebue să fii iurist", i-a zis profesorul. „Adevărat că i s'a împlinit profeţia şi şi dorinţa mea principală — adauge Maniu, — adeca (dorinţa) să nu-mi fie frică a vorbi cu orice om şi să pot sta faţă cu orice inimic al Românilor, pentruca la timpul său să ştiu defenda dreptul neviolabil al naţiunii mele".

Plecarea spre Pesta.

Din Viena, care-şi dărâma zidurile pentru a împreuna cetatea cu suburbiile; din capitala Habsburgilor, unde tocmai sosise ştirea despre armistiţiul dela Villafranca, Maniu pleca, la începutul lui August 1859, spre casă.

„Nepotul s'a purtat foarte bine, dar e cam slăbuţ. Dupăce va scăpa de rigoroase cred că se va întrema" — scria lui Bărnuţiu, la 14 August 1859, advocatul Ioan Maior din Viena.

„Când şi-a luat ziua bună mi-a spus, că cu banii câţi îi trimiteţi e îndestulat şi foarte recunoscător, nu-

www.dacoromanica.ro

mai îl apasă neregularitatea în trimitere... M'a rugat ca să-ţi scriu şi să te rog că dacă se va putea, să faci bine să-i trimiţi ceva mai regulat, cu toate că ştie şi el, că să-i poţi i-ai trimite cât de regulat".

Rigorozant la Pesta.

Din August 1859 până în Iunie 1861, Ioan Maniu e preocupat de grija pregătirii celor trei rigoroaze, pentru a-şi lua titlul de doctor iuris.

Intre timp însă, câte chestiuni nu reţin atenţiunea tinărului ajuns la maturitate.

El evadează din cercul strimt al preocupărilor iuridice. Vrea să-şi câştige o cultură generală şi în primul rând să fie bine informat asupra trecutului românesc. — Cere Unchiului său să-i trimită „Istoria Românilor" a lui Laurian, şi o „cărţiţă" de Sion: „Suvenire de călătorie în Basarabia", precum şi „altele cari ating Ţara Românească".

Nu numai trecutul, ci şi prezentul românesc, formează obiectul preocupărilor lui. Pentru a fi în curent cu pulsul vieţii româneşti libere din „Principatele Unite", cere, pentru el şi pentru ceialalţi colegi români ai săi, un ziar românesc.

„Nici odată nu au simţit tinerii din Pesta aşa mare trebuinţă de un ziar românesc ca acum, pentru aceea mă rog mijloceşte-ne trimiterea unei foi care, pe lângă cuprinsul ei ştienţific, să mai aibă încă şi o limbă curată românească — pentrucă, după cum am zis, mulţi tineri de ai noştri, acum vreau a învăţa a o cunoaşte mai perfect. Io din parte-mi aş mai dori

www.dacoromanica.ro

ca, să pot căpăta „Steaua Dunării“, când ar putea intra la noi“.

Mai mult chiar. Pentru a putea citi şi lucruri a căror intrare în Austria era interzisă, Maniu recurge la un mijloc ingenios. — Trimiţindu-i odată Unchiul său banii învăluiţi în nişte hârtie cu informaţiuni preţioase, în post scriptumul unei scrisori, din 26 Septemvrie 1859, adăuga:

„N(ota) B(ene). Ar fi bine când mi-ai trimite banii înveliţi tot în asemenea hârtie ca şi ultima dată, pentrucă din aceea, dacă nu e stricată ci întreagă, pot trage folos, sau mai bine zicând răcorire spirituală. Fiind cu căutare la ea să cuprindă ceva însemnat, trimite-mi tot aşa, şi mai adeseori, pentrucă ştii bine, noi pe aicea nici auzim nici vedem nimic ce mai fac *fraţii noştri*“.

Astfel simţeau tinerii ungureni, bănăţeni şi cei 6 ardeleni, cari, la 1859, studiau la Universitatea din Pesta.

Şcoala românească.

In Septemvrie 1859 îl preocupa ordinul ministerial despre limba de propunere în şcoli. Era nedumerit cum se va aplica acest ordin pela „gimnaziile“ pe unde majoritatea e română.

Clausula, că „limba propunerii depinde dela acei cari au drept de-a aplica profesorii în gimnazii“, o află nefavorabilă pentru Români, deoarece atunci în liceele din Sibiu (unde sunt 233 români, 53 unguri, 60 nemţi — în lic. catolic) Cluj, Satu Mare, Oradea Mare, Arad, Baia Mare, Şimleu, deşi Românii sunt pe jumă-

www.dacoromanica.ro

tate, sau chiar în majoritate, se va propune nemţeşte sau ungureşte.

„In Blaj, Beiuş şi Braşeu se înţelege de sine că se va propune româneşte".

Concluzia lui e următoarea: „Românii să-şi facă gimnazii naţionale, pentrucă tinerii cari învaţă pe la Unguri, mai ales în Cluj, Satu-Mare, Urbea-Mare, şi acum încă se îmbeată de gloria cea falşă a Ungurilor, şi cari îs mai buni studenţi, aceia se perd pentru noi. Exemple destule am văzut cu ochii mei; iară cari nu se perd, se plâng că ei nu vorbesc româneşte laolaltă nici în şcoală nici acasă, răspund cu părinţii şi cu amicii în limba ungurească şi nu limba mamei sale. Acesta e fructul şcoalelor ungureşti pentru Români!!"

Tinerimea maghiară.

Ungurii, a căror naţionalism acerb trecea în fudulie şi intoleranţă, şi-au fost fixat două ţinte: Ungaria independentă şi unitară. Realizarea primului scop o urmăreau prin scuturarea absolutismului austriac, iar Ungaria unitară şi-o închipuiau înfăptuită prin înăbuşirea şi asimilarea celoralalte naţionalităţi.

Infrângerile suferite de Austria, la 1859, în Italia, (Magenta, Solferino) încurajau aspiraţiile ungureşti.

Tinerimea lor universitară era echoul fidel al acestor aspiraţii.

Studenţii unguri erau „unul mai zelos ca celalalt". „Ei nu se pot mira destul, cum noi Românii puţini fiind (înţeleg la Universitate), suntem aşa cum suntem şi nu ne-am perdut de mult între junimea cea înfocată

www.dacoromanica.ro

ungurească? Şi aceea ţin de însemnat că, Ungurii pe aici sunt mai toleranţi, dacă le vorbeşti îi mai poţi capacita, măcar din 100 unul, iară pe cei din provincie, neavând cunoştinţă de alte ginte, sau mai bine zicând frecări cetăţeneşti cu alte popoare, nu te poţi înţelege nici cu unul. Apoi iară şi aceea, că nu toţi au văzut şi cunosc harta etnografică a Monarhiei austriece, unde sunt naţiunile după colori şi unde cel cu ochi, uşor observă că, coloarea Românilor cuprinde atâta teritor cât a Ungurilor, şi nici aceea nu au cetit ce scrie Bonfiniu, adeca, pământul dela Tisa încolo se numeşte Valachia Mare cu capitala Varadin (Oradea). Pe Batori îl numeşte Principele Valachilor".

Idele lui Martie.

3/15 Maiu al Ungurilor. Revoluţie, independenţă, Kossuth, Jókai, Petőfi, Talpra Magyar! (Sus Maghiare!), tot atâtea amintiri glorioase pentru mândrii descendenţi ai lui Árpád.

Absolutismul austriac care înăbuşise orice veleitate de libertate, interzisese şi comemorarea acestei serbări naţionale.

După 1859 însă, Ungurii începură să ridice capul.

Vulturul bicefal, nu mai era în stare, să ţină destul de strâns în ghiare, pe Ungurii înfrânţi la Şiria.

Anul 1860 este un moment important pentru manifestarea iredentismului unguresc.

Tinerimea era termometrul opiniei publice. Ioan Maniu care petrecea în acest mediu, era un observator atent a tot ceeace se petrecea.

www.dacoromanica.ro

Imprejurarea că în 1860 trecuse peste întâiul rigoroz, îl făcea să răsufle mai uşurat, şi fiind mai fără grijă, să se intereseze şi de viaţa politică.

Intr'o scrisoare a sa, din Aprilie 1860, el povesteşte, cum, cu permisiunea autorităţilor, studenţii unguri au slujit un parastas, şi au depus cununi şi flori la mormintele eroilor naţionali ai lor, din 1849.

Depăşind aceştia cadrele îngăduite de autorităţi, şi dedându-se la manifestaţii, s'au produs încăerări între ei şi între poliţie.

„Studenţii români n'au luat parte la demonstraţiunile ungureşti din 15 luna trecută" — scria el, la 16 Aprilie 1860, Unchiului său.

Studenţii unguri, cari reuşiră să solidariseze la demonstraţiuni pe colegii lor sârbi, slovaci şi nemţi, erau nemulţumiţi că n'au putut ademeni pe nici unul din cei 30 universitari români. — Căci iată cum rezonau studenţii români: „Poziţiunea noastră faţă cu voi (Ungurii) şi cu alte circumstanţe de pe terenul în care trăim, nu ne iartă la asemenea lucruri. Sârbii pot face ce vreau, Slovacii şi Nemţii asimilaţi cu voi, iară ce vreau; iară noi din parte-ne, vom condamna pe tot românul care are ceva luminare în cap".

Neaflându-şi tovarăşi între universitari, pentru a bea „frăţietate", s'au adresat la un român, „deregător" la pretură în Buda. Acesta, fiindu-i şi ziua onomastică, a primit şi a chemat cu sine şi 4 tineri români, pe 2 preoţi români şi pe translatorul român din Buda. — Cursa fusese bine pregătită. Ungurii din cafenea erau montaţi. Băutura a deslegat limbile şi s'au început toasturile pentru unire şi frăţie. „Ungurii strigau vivat

www.dacoromanica.ro

şi porunceau bandei să cânte româneşte, marşul lui Mihai Eroul".

Translatorul văzând cum se desvoltă lucrurile, a plecat, avertizând şi pe funcţionarul român dela pretură, care se înferbântase. Tinerii români şi cei doi preoţi au rămas pasivi şi condamnau fapta beiuşanului, care începuse chiar să toasteze. Ca să-i înflăcăreze şi pe aceştia „Ungurii tot demândau musicanţilor să zică româneşte şi sârbeşte". Dar de geaba. — Această ţinută „nu le-a plăcut Ungurilor", căci le zădărnicea intriga.

Urmarea a fost, că funcţionarul român, care „a băut toaste cu Ungurii şi a vorbit de frăţietate", a fost transferat la Şopron.

Demonstraţii costumate.

Ceace au făcut Ungurii din Ardeal în primii ani ai României Mari, când şi-au scoborît culorile tricolorului lor naţional pe hainele de stradă, nu era lucru nou.

Prin anii 60, acelaş lucru îl făceau Ungurii la Pesta, ca demonstraţie politică, la adresa stăpânirii schwarz-gelbiste din Viena.

Bărbaţii în loc de palton purtau „atile" şi „magiarce" sumptuoase, pe cap pălărie „purcărească" (csikós), pantaloni scurţi cu şinoare, cisme lungi cu pinteni; iar femeile rochii scurte, şurţe, pieptare înguste, iar pe cap căiţe (ciapţe).

Mai mult chiar. Studenţii erau intoleranţi, voind să impună costumul lor naţional şi celor de altă naţionalitate.

www.dacoromanica.ro

„Apoi e mirare că Nemții și Tăuții încă se îmbracă în vesmânt unguresc, parte din simpatie, parte din frică, pentrucă dacă poartă cineva altă pălărie decât cea purcărească (numită csikós) i-o trag pe ochi și(i) dau câțiva pumni în cap. Patriotism!!“ Astfel s'au răsbunat împotriva cilindrului nemțesc a lui Alexandru Mocioni. Văzând studenții unguri cumcă pe colegii lor români nu-i pot determina să îmbrace costumul național unguresc, au tăbărît asupra tinărului Mocioni (era de 18 ani).

Președintele de mai târziu al Astrei, era un tinăr bine înzestrat, care în discuțiile cu Ungurii, nici când nu se lăsa bătut.

Vrând unii dintre colegii lui unguri (3 conți și 4 baroni) să-l batjocorească, i-au propus să-i cumpere ei (cu 150 floreni) un costum unguresc. — „Măi fraților! nu sunt conte nici baron unguresc, ci sunt un simplu nobil român din provincia română Banat; ție baroane Kász fiind de viță toțiască îți trimit o corfă de crumpene (cartofi) să te saturi, iară pe voi 6 inși vă voiu cumpeni cu banii, cari îi au părinții mei și ca erede în „semise“ și io. Vedeți prea bine, nu am trebuință de colecta voastră!“

Astfel de altercațiuni provocau rușinea și infuriarea studenților unguri. Nu e mirare, că la un moment dat, „un ungur pe dindărăpt i-a bătut pălăria în cap“. Când Mocioni indignat a început să-i pălmuiască pe cei din juru-i „au vrut să-l țipe pe fereastră afară din al 2-lea etaj“, strigând „ki az oláhval“ (afară cu Valahul).

Doi români i-au sărit întru apărare, iar decanul

www.dacoromanica.ro

Venczel alarmat, a venit între ei, punând capăt scandalului.

Maniu şi Marinescu, în numele universitarilor români, intervin la profesorul Pauler, ca să avertizere pe studenţii unguri, să nu mai insulte pe colegii lor români.

„Să nu ne mai infesteze, că la (din) contra, le lăsăm cu toţii Universitatea aici, şi consângenii noştri acasă numai se vor înverşuna, în loc de reconcilia".

„A treia zi după aceea vin 4 Unguri jurişti la părinţii lui Mocioni (locuiau în Pesta) şi se roagă de iertare pentru prostia pe care au făcut-o unii neculţi şi cari identifică sentimentele cu vesmintele".

„Această frecare între Români şi Unguri, îşi are fructul său cel bun, căci, Ungurii tineri sălbateci de pe deşerturile Ungariei, au început a respecta şi a recunoaşte, că simţământul naţional tocmai aşa e de sfânt şi la Români ca şi la ei şi alte naţiuni devenite la cunoaşterea proprie; iară pe cei cu minte i-a pus în uimire, cum câţiva tineri români îndrăznesc a face aşa opunere, pe când ceialalţi tineri, sârbi, tăuţi, nemţi, adoptă costumul unguresc!"

Mentalitatea ungurească la oraş.

Şovinismul unguresc îşi afla expresia şi pe alte tărâmuri

„In ospătării, cafenele şi alte locuri publice, ţiganii nu pot juca sau cetera alta decât Rákotzy, Kossuth, Klapka, Szózat şi Magyar Hymnusz. Apoi e de însemnat că ei nu-şi uită nici de celelalte naţiona-

www.dacoromanica.ro

lităţi conlocuitoare, aşa pentru exemplu: dacă beau bine, zic: „Eljen az oláh is“ [1], însă aceea nu o pot retăcea, că Ungurii de aici nu-s aşa rabiaţi, aşa proşti şi aşa mâncători de alte popoare ca cei transilvăneni.

„Ei, mai ales de câtva timp încoace vreau în toată forma a ne câştiga simpatiile. Zic: „fraţilor Români: unire, frăţire, apoi celelalte timpul ni le va aduce“. Apoi ce răspundem noi la acestea ca Iurişti şi cari ştim şi trecutul cel trist şi fântâna lui, lesne se poate gâci. Apoi să ştiţi unchiule, că compatrioţii predică unire, frăţie, însă din imperiul unguresc de sub Ludovic cel Mare, nu vreau să lase nimic!! Când s'a reprezentat o dramă (în Teatrul naţional) numită Bránkovits, s'a adunat toată sârbimea, au făcut demonstraţiuni prin semne de unire cu Ungurii; după teatru, la cină asemenea şi mai mari. — Se plâng fraţii Unguri, că numai noi Românii facem reacţiune, că nici bem frăţire cu ei, nici purtăm costumul lor. Noi nu reagăm, numai noi nu facem batjocură din patriotism, noi îl preţuim acela în inimă, şi nu prin pălărie bityerească“.

Unirea şi frăţia Ungurilor, în praxă se manifesta prin cazuri, ca cel a lui Alexandru Mocioni.

In aceaşi scrisoare, din 16 Aprilie 1860, Maniu remarcă lipsa de sinceritate a Ungurilor.

„Ei cugetă una şi vorbesc alta“.

Intelectualii — mai şireţi — vorbesc într'un fel, tinerii — cari nu cunosc rezervaţiile mentale, — vorbesc într'alt fel.

[1] Trăiască şi Valahul.

www.dacoromanica.ro

„Ce contrast! Io sper că tinerii români, numai aceea cugetă şi vorbesc, ce ar cugeta şi vorbi şi literatoriii lor, când ar fi în asemenea poziţiune!"

Intelectualii unguri — zice Maniu —, în convorbiri cu unul de altă naţionalitate, regretă trecutul, şi propovăduesc reconcilierea între diferitele popoare ale ţării. Vorbesc de libertate, dar nu voesc să treacă la amănunte, pentru a spune cum o înţeleg în praxă.

Dar tinerii? „Aceşti tineri spun în faţă şi acum, că odiul sempitern (ura veşnică) nu se va stinge din peptul Ungurilor până când Românul nu va peri. Zic, că Românul şi nu barbaria lor? risum te (neatis)... Apoi să nu cugete cineva dintre Românii Ardeleni, Moldoveni, Munteni şi Bucovineni că asta e numai ideia şi părerea tinerilor proşti şi cumcă inteligința adevărată cugetă cu totul alta; nu, inteligenţei îi e frică foarte de Români, vorbesc cuvintele cele mai dulci, însă numai ca să poată câştiga pe Români de maşină (nu am fost destul maşină când lui Stan când lui Bran?).

„Inteligința ungurească e deşteaptă destul, de a evita principiile cari deocamdată ar face discordie între Unguri şi alte naţiuni conlocuitoare; naţiunea ungară, cu mare cu mic, până nu a scăpat de jugul presumptiv, vrea a domni exclusiv peste toate ţările orientale. Acestea nu trebuie să le scape Românii dinaintea ochilor şi Românul nu trebue să creadă nici la o lingușire, căci eu din fonte (izvor) sigur ştiu ce rolă joacă Ungurii. Pe Croaţi îi îmbată cu marinimozitate, dăruindu-i cu sute de mii şi cu bucate, sub pretext de umanitate. Ungurul marinimos — simţ de umani-

www.dacoromanica.ro

tate?! Scriitorii Europei sunt aşa de proşti, cât zic că Ungurii sunt ospitali şi marinimoşi. După experinţa-mi, chiar din contră, ei nici cu consângenii lor nu sunt marinimoşi, ci numai din interes, fală, glorie şi altceva".

Preocupări profesionale.

La 1860, lua fiinţă Universitatea din Iaşi. Ioan Maniu se pomeneşte că, într'o zi, îl cheamă decanul facultăţii de drept, Wenczel, pentru a-l ruga, să întrebe pe Unchiul său, dacă nu ar fi un loc de profesor, la nou înfiinţata Universitate, pentru un cumnat al său, un anume Milbek, doctor în drepturi, care la Universitatea din Pesta nu putea fi plasat. Maniu îl plăti cu vorba şi cu asigurarea că, îi va împlini dorinţa. In acelaş timp, lui Bărnuţiu îi scria: „Io ştiu că fraţii de dincolo de Carpaţi sunt sătui de indivizi din Monarchie, mai ales cari au terminaţiunea ger, ch, ck, tz, el, ng etc. Mai sunt sigur că dorinţa lor e neconsiderată şi nu se va putea împlini, căci vor vedea numele în „ek" şi religiunea R. Cath".

Maniu ruga pe Unchiul său, să-i dea un răspuns oarecare. La caz de nevoie, va formula el însuşi un răspuns, „care-l va întări în speranţă, până când se va găta Universitatea din Bucureşti, iară io sper că mai iute voiu fi doctor", — Nici n'a greşit, deoarece pe când se inaugura Universitatea din Bucureşti (1864), el era deja de mult isprăvit.

Să treacă Carpaţii?

Dacă unui Milbek oarecare îi fugea firea să ajungă profesor universitar la Iaşi, de ce nu s'ar fi cugetat,

www.dacoromanica.ro

la un moment dat, chiar şi Maniu, să-şi facă o carieră mai strălucită, pe pământul românesc liber?

Iată ce accente găsim în scrisoarea sa din 26 Ianuarie 1860, când tinerii români, cari au fost trecut rigorozul şi censura, nu erau denumiţi de advocaţi, pe motivul că, e nevoie să se mărească autoritatea advocaţilor, prin restrîngerea numărului lor.

„Aşadară, puţină speranţă avem cu advocatura. — De cumva rămâne lucrul tot aşa de rău, atunci io nu ştiu ce să zic, să rămân şi io câţiva ani de cancelist unui Neamţ sau Ungur bătrân şi măgar, sau să-mi fac raza de speranţă a putea fi şi trăi pe pământ românesc cu Domnitor românesc? — E dulce a trăi în libertate şi a lucra după dreptul naturei sub sfântul scut al libertăţii, însă e mare meritul şi virtutea, unde lucră şi asudă omul luptându-se cu cele mai mari greutăţi!!!"

„Până când voiu fi Doctor mai avem timp să ne cugetăm".

Va rămâne în Ardeal!

Peste puţin timp, el îşi fixă definitiv punctul de vedere asupra chestiunii: să treacă Carpaţii, sau să rămână în Ardeal?

„In iarnă V'am fost scris — citim în scrisoarea lui din 9 Iulie 1860, — că nu am speranţă să pot fi denumit de advocat în patria-mi, pentrucă Nemţii ocupă locurile. De atunci se înschimbă politica şi administraţia dinastiei. Pentru aceea dară, acum nu mi-e frică că nu voiu căpăta post, ci mi-e durere, că formându-se lucrurile după dreptate şi egalitate, nu vom

www.dacoromanica.ro

fi destui oameni români cari să fim aplicaţi la vetrele străbune şi către fraţii noştri! Io mi-am fost propus de mult că, până când voiu putea trăi depe o zi pe alta nu-mi las patria; şi-mi pare rău că văd mulţi tineri ardeleni trecând dincolo, fără de a fi fost constrânşi la acel pas.

„Noi avem patrie frumoasă, avută, cu climă dulce şi plină de reminiscenţe glorioase, dece să o lăsăm în gura lăcustelor? Noi trebue să ne cvalificăm pentru un viitor frumos de care trebue să aibă şi patria noastră parte. Pentru acest viitor trebue oameni. Dacă o vom lăsa, cine o va defenda (apăra)? Cine va vorbi pentru drepturile poporului român, cine îl va reprezenta? Sau mai bine vrem să ne impute parlamentul unguresc: „Românii nu au nici statişti nici iurişti?“ Această imputare de sigur ni se va face dacă vor merge în tot anul tineri din Viena la Bucureşti, precum ştiu că s'a dus 5 de 2 ani, pe cari îi cunosc în persoană (alaltăeri trecură unul pe aci!)“

Asupra acestei chestiuni mai revine în scrisoarea sa, trimisă, din Bădăcini, la 23 Iulie 1861.

Intr'o scrisoare, care nu ni s'a păstrat — dar despre conţinutul căreia aflăm indirect — din scrisoarea lui din 23 Iulie 1861, Maniu spunea, că „în neşte cercustări nefavoritoare pentru Români, voiu trece în Ţară“.

Bărnuţiu reproba aceasta intenţiune.

Nepotul, „obedient“ cum era faţă de toate părerile Unchiului său, renunţă bucuros la gândul care, l-a fost cuprins pentr'un moment.

„Consiliul dat de a nu merge nici într'un caz în Ţara Română, îl primesc cu mulţămire, pentrucă ştiu

www.dacoromanica.ro

că acela e mai bun. Io încă am fost sempre (totdeauna) de acea părere, ma (ba chiar) am şi zis de multe ori, că mai bine voiu rămânea la coarnele plugului în Ardeal, decât să mă duc la ura şi batjocura fraţilor de peste Carpaţi".

Bărnuţiu va fi avut proaspet în memorie unele neplăceri pe cari le va fi suferit el însuşi şi cunoştea de sigur şi unele experienţe dureroase făcute de alţi ardeleni cari trecuseră în Ţara Românească.

Din aceste motive, va fi opus el un veto categoric, trecerii în Ţară a Nepotului său.

De altfel însuşi Ioan Maniu, aruncase ideea trecerii dincolo, numai într'un moment de amărăciune sufletească.

„Cum mi-a venit ideea „că în neşte cercustări nefavoritoare pentru Români, voiu trece în Ţară" şi încă în mânia (butul) propusului anterior (de a nu trece la nici un caz), nu ştiu: Iritarea pentru neplăcerile ce le-am aflat acasă, sau alt spirit a neconstanţei mele, nu-mi pot da raţiune (seamă)" — spunea el în aceeaşi scrisoare din 23 Iulie 1861.

N'a trecut deci în ţara liberă, ci a rămas să lucreze şi să asude, luptându-se cu greutăţi mari şi piedeci multe, în Ardealul părinţilor săi.

In cursul războiului mondial, dl Iuliu Maniu, marele său fiu, a fost consecvent înţeleptului său tată.

Şi aceasta, cu toate că ştia, că „dincolo" l-ar fi aşteptat, nu ura, nici batjocura fraţilor de peste Carpaţi, ci dragostea şi cinstea de care s'au împărtăşit alţi crainici ai Ardealului, trecuţi acolo înainte de 1916.

www.dacoromanica.ro

In schimb a făcut, la momentul oportun, descălecarea politică, făurind cel mai puternic și popular organ de guvernamânt, pe care l-a avut vre-odată Țara Românească: partidul național-țărănesc.

Ungurii și Românii.

Prin patenta împărătească din Martie 1860, se convoca adunarea consultativă a Senatului imperial, complectat cu bărbați distinși ai diferitelor popoare din Monarhie, pentru a pregăti proecte de legi, pe cari apoi miniștrii să le prezinte Suveranului spre sancționare.

Se încerca prin aceasta o destindere a opiniei publice prea încordate.

Dintre Români erau învitați episcopul Andrei baron de Șaguna, bănățeanul Andrei Mocioni și bucovineanul baron Nicolae Petrino.

Invitații unguri, la început, stăteau la îndoială să urmeze învitării sau nu.

„Consilierii imperiali ungurești nu vreau a primi chemarea, până când (împăratul) nu le va face concesiunile dorite". Se vorbea despre întroducerea limbei maghiare în Universitatea din Pesta și în tribunale.

La 20 Maiu 1860 Maniu descrie frământările Ungurilor astfel:

„Ungurii se întorc și se sucesc, nu-și află locul. Aristocrația le pune toate mijloacele la dispunere ca să poată stoarce ceva drepturi vechi, după cari apoi ei să poată duce o rolă ca cea veche, sau mai bine zicând, conform ideilor lor aristocratice. Ei cer chiar

www.dacoromanica.ro

şi ministerul conces şi aprobat de Ferdinand, şi limba ungară în toată ţara. Aristocraţii căpătând acestea sunt îndestuliţi şi le place a fi cu Casa Austriacă, iară liberaliştii, precum (şi) cea mai mare parte a inteligenţii, vrea separaţiune totală. E de însemnat că, autorii intelectuali a tuturor demonstraţiunilor au fost aristocraţii (la o demonstraţiune în Kaşau au arestat pe Eduard Károlyi)".

Ungurii pretindeau restitutio in integrum, refacerea situaţiei dinainte de 1526. Ii interesa prea puţin că prin aceasta se va naşte o situaţie nedreaptă pentru celelalte popoare conlocuitoare.

„Ei nu sunt mai mulţi în Ungaria de 4 milioane şi jumătate şi totuşi pretind ca limba lor să fie esclusiv în tribunalele celor 4 milioane popoare diferite, locuitoare în Ungaria Apoi ce-i mai mult, nebunii cei din Transilvania, încă vor pretinde, că a lor limbă să fie în tribunale, ma (ba) când le spui şi acum că aceea nu poate fi, stă să-Ţi dee în cap. Acesta e poporul care te închină cu frăţietate, spre a face demonstraţiuni, ca apoi după aceea, să-şi bată joc de noi. — Românii au avut atâta minte şi au prevăzut scopul lor, îi cunosc prea bine ce poamă bună e Ungurul, pentru aceea au detestat toată fapta lor, au refuzat pretenia lor cea falşă".

Sârbii în schimb s'au încrezut şi s'au pomenit traşi pe sfoară. Acum îi timbrează pe Unguri de mişei, perfizi şi maliţioşi.

Maniu se întreabă apoi că ce fac Românii? „Ei precum se vede tac. Aşa eşti (atât aceştia) din Ungaria cât şi Ardelenii, ei tare cred că dreptatea trebue

www.dacoromanica.ro

să triumfe. Ei nu au uitat că în 48 au susţinut tronul Majestăţii Sale, nu aceea, că pentru acela s'a vărsat sângele alor 40,000 Români; şi atâta minte încă au, cât să ştie judeca, oare delincventele (sau cel cu credinţă şi cu merite trebue să se remunere(ze)?!"

Acordarea de drepturi pentru Unguri — spune Maniu, — ar înrăutăţi şi mai mult situaţia Românilor.

„In Transilvania merg multe lucruri oficioase ungureşte, însă româneşte nu. Dacă se vor propune drepturile ungureşte în Pesta şi poate şi în Cluj, Ungurii vor umplea sălile (ce până acum nu au făcut, având frică de limba germană) şi vor umplea şi patria de deregători, pe când Românii fiind săraci, abia merg 3—4 într'un an la drepturi Fiind asta aşa, mai putem avea speranţă ca să se mai mângăe şi ţăranul nostru de oamenii şi de limba sa pela tribunale? Nu, nici decât, pentrucă Ungurul, nu vrea să înveţe limba noastră. Pe hârtia dela împărăţie stă scris, ca deregătorii să înveţe limbile patriei. Ungurul nu o face aceasta niciodată. Dela Curte încă nu-şi prea bat capul ca asemenea ordinaţiuni să se împlinească; însă sperăm — bazaţi pe sfânta dreptate — că spiritul şi tăria Românului va arăta lumei că nu va fi sclav în patria sa, ci va cuprinde poziţiunea care i-a destinat(o) strămoşul său Traian şi însuşi natura, care nu vrea niciodată nedreptate".

In Iunie 1860 se deschidea prima sesiune a Senatului imperial. Intr'o şedinţă episcopul Şaguna a avut un viu schimb de cuvinte cu aristocratul ungur George Majláth.

www.dacoromanica.ro

Ungurii simțind că absolutismul e în declin, și-au făcut planul să ceară, în Senatul imperial, aplicarea principiului autonomiei la individualități istorico-politice. O astfel de individualitate ar fi fost să fie Ungaria, unde Ungurii urmau să fie stăpâni absoluți. Românii sau Slavii cari nu vor recunoaște acest drept al lor, aveau să fie timbrați de revoluționari, sau după moda timpului „Garibaldiani", un fel de „bolșevici" ai zilelor noastre.

Majláth aruncă în Senat lui Șaguna epitetul de „Garibaldian". Șaguna nu-i rămase dator cu riposta.

„Vorbirea lui Majláth și răspunderea la aceea a D. Episcop Șaguna a făcut o mare senzațiune. Pe Unguri i-a umplut frica, că guvernul atâtă popoarele conlocuitoare contra lor", spune Maniu, în aceași scrisoare din 20 Maiu 1860.

Reichsrathul se închidea pela sfârșitul lui Septemvrie (Maniu spune 25, Barițiu 29 (Părți alese... III, p. 16)). „Majoritatea — spune Maniu în scrisoarea sa din 30 Septemvrie —, a votat pentru *dreptul istoric și instituțiunile vechi ale fiecărei provincii.* Dacă această votare va fi primită de Majestatea Sa, atunci Ungurii cu programul lor au învins, și iară vor putea desbate oligarhii lor prin diete și a propune și roga (vota) legi, pentru lățirea limbei ungurești, ca în dieta dela Pojon 1840, și la Cluj 1841. Insă acum cred că se va afla cine să-i răspundă jupânului Kozma Dénes, dacă va vrea să întroducă limba ungurească prin gimnazii. Sper că în dietă nu va fi numai un român ca Lemenyi, ci vor fi așa precum poftește D-zeu și natura. Ungurii nici vreau să știe de dietă în Cluj; toți

www.dacoromanica.ro

de sub coroana Ungariei trebue să vină în Pesta la dietă. Aşa zic ei, aşa publiciştii lor. Nu ştiu ce răspund foile noastre la tendinţele lor; de o lună nu am cetit, nu ştiu ce fac tinerii din Pesta, că nici mi le trimit, nici (nu) mi scriu nimica".

Din cele desbătute şi hotărîte în Reichsrath s'a ales materialul, în baza căruia s'a publicat diploma din 20 Octomvrie 1860

Ungurii lucrau pe două fronturi. De o parte îşi pregăteau împăcarea cu Impăratul din Viena, de altă parte găteau terenul pentru expatriatul Kossuth şi oamenii lui.

In acelaşi timp se temeau de şpioni, şi îi căutau şi printre Români.

„Ce li-e frică de noi dacă au inimă curată? — exclamă Maniu la 9 Iulie 1860. — Omul inocent doarme odignit şi lucră fără grijă şi frică de alţii!"

Maniu aminteşte că, până şi la profesorii dela rigoroz, a observat răceală faţă de Români.

„Ce-i mai năcăjeşte pe Unguri (e), că ei nici pe un Român nu(l) văd în costum unguresc, ci din contra, pe 2—3 în vesminte româneşti, cari când le vede lumea; le admiră şi spune apriat că-s mai frumoase ca cele ungureşti. Ei înşişi (Ungurii) spun: „az is szép" (şi acelea sunt frumoase), iară apoi precum v'am spus, Nemţii, Tăuţii şi Sârbii au vesminte ungureşti".

Examene.

La 3 Iulie 1860, Ioan Maniu trecea cu succes bun rigurosul al II-lea, în faţa unei comisii formată din decanul facultăţii şi 6 profesori examinatori.

www.dacoromanica.ro

Nu se teme de profesorii riguroşi, numai de cei pedanţi şi secanţi, „căci examinându-te unul de aceştia îţi trece tot gustul de a răspunde. cât de bine să ştii materia".

E preocupat de rigorosul al III-lea. Are cele mai bune speranţe să-i reuşească şi acesta.

„D-zeu îmi va ajuta ca şi acest din urmă să-mi succeadă bine, şi atunci fructul ostenelelor de 5 ani le voiu vedea încoronate cu coroana care o voiu opemnora (dărui) naţiunei mele, ca semn că vreau a subveni datoriilor cari le-am luat asupra-mi, când m'am nutrit cu laptele ei cel dulce în braţele mult iubitei repausatei Mame!!"

Servicii împrumutate.

In 20 Maiu 1860, Maniu rugase pe Bărnuţiu în numele colegilor săi români, să le trimită „Naţionalul" şi „Revista Carpaţilor".

In 4 Iulie mulţumea deja pentru bunul serviciu prestat. Poliţia însă le-a sistat „Naţionalul", fiindcă era prenumerat pe adresa „Junimei române", deci venea în locuri publice, ceeace nu era îngăduit.

Atunci Maniu a fost schimbat adresa pe numele translatorului Romanu, iar ulterior scrie Unchiului său:

„Pentru aceea dară, ca să nu mi se întâmple împedicări şi neplăceri cu „cultivatorii" popoarelor sălbatice, mă rog adresează-o sub numele meu la Universitate, căci şi aşa o putem noi ceti toţi".

Unchiul său îi ceruse să caute prin biblioteca Universităţii izvoare, şi să studieze uzul dreptului roman

www.dacoromanica.ro

la Români. Nepotul scrutează trei biblioteci (a Universităţii, a Muzeului şi a Academiei). Decopiază din Décsy şi Duck ceeace a aflat referitor la subiectul din chestiune, pe Closius însă nu l-a aflat nicăiri.

Se miră că dreptul roman a fost în uz la Greci şi la Unguri, iar în Ţările Române, vecine cu Constantinopolul nu află nicăiri urmă să fi fost!

„Mult trebue să asude Românul până ce va putea răsbate prin întunericul istoric. care ni l-au căşunat aceia, cari astăzi se laudă, că vreau a ne cultiva, că noi nu suntem în stare să ne putem!!!"

Ziua Sfântului Ştefan.

Ungurii hotărîseră să serbeze, în proporţii şi mai mari decât ziua de 15 Martie, ziua de 20 August, aniversarea regelui lor Ştefan I., supranumit cel Sfânt, fundatorul şi patronul Ungariei. Lozinca le era, să se serbeze ziua de 20 August în întreagă ţara, iar la Pesta, să se facă o demostraţie monstră.

In trecut ca şi astăzi, Ungurii au profitat şi profită de Ştefan cel Sfânt al lor, respective de braţul lui drept, pe care-l poartă în procesiune, ca să mascheze, sub aparenţele unei ceremonii religioase, aspiraţiile lor iredentiste.

O descriere succintă a unei astfel de serbări, ni-o dă Ioan Maniu, în scrisoarea sa din 21 August 1860, adresată Unchiului său.

In Pesta s'au fost concentrat peste 100,000 de oameni, din toate clasele sociale. Guvernatorul, generalul Benedek, — care avusese triste experienţe din

www.dacoromanica.ro

mişcările de stradă din Pesta, din 19, 20 şi 21 Iulie, — când în ciocnirea dintre mulţime şi armată au fost rănite peste o sută de persoane, — a recurs de astădată la o tactică mai ingenioasă. A retras poliţia şi armata depe străzi, făcând gol în jurul manifestanţilor, ca astfel să n'aibă cu cine să se încaere, iar dacă totuşi ar fi să se încaere Ungurii ei între ei, responzabilitatea să cadă asupra conducătorilor lor.

„Demonstraţiuni însă tot s'au făcut şi anume: când a început procesia, banda militară a cântat „Gott erhalte", iară Ungurii deodată „Szózat", „Hazádnak rendületlenül ..." In căruţa Primatelui s'au suit 3 tineri cu flamura naţională şi cu săbiile scoase. Primatele (Scitowsky) a pronunţat următoarele cuvinte: „Fiii mei credincioşi! iertaţi-mă că venind în mijlocul vostru, pentru bătrâneţe şi slăbiciune, nu Vă pot vorbi multe. Mă bucur că la sărbătoarea aceasta naţională, atâţia, în aşa mare număr aţi venit, nu numai ca creştini buni, ci şi ca patrioţi buni. Sf. Ştefan, primul rege a Ungariei, a fundat acest regn; acesta se bazează şi-şi are stâlpii săi în religiune, naţionalitate şi Domnitorul (Fejedelem) Principele său".

După masă au fost petreceri câmpeneşti, unde tinerii „au cântat hori revoluţionare şi au vorbit publice în gura mare, cuvinte aspre contra regimului." Seara au cutrierat străzile cântând „fără de(a) umbla patruli sau poliţai după ei." Prin „ospătării" răsunau toaste împotriva regimului austriac.

Românii de toate aceste manifestaţiuni s'au ţinut departe,

„Ai noştri încunjură toate ocaziunile de a se ame-

www.dacoromanica.ro

steca în trebile lor. Câţiva suntem mai bătrânuţi pe aici, şi ştim ce e de făcut. Cei tineri ne ascultă, pentrucă Românul nu e cerbicos la vorbă bună."

Altruism.

La 22 August 1860, Ioan Maniu înşira Unchiului pe câţiva dintre tinerii, cari au trecut în România: Orgidan, Constantin Oltean (cumnatul cancelarului Vasile Ladislau Popu), Teodor Popa, Molnár, şi Iacob Banciu. Ar mai fi unul „Korkes" din Munţii Apuseni, feciorul unui „feldcapelan" dela un regiment transilvănean care staţiona la Lemberg. „Acesta e un copil foarte escelent, istoric bun, iurist bun, cu inimă şi caracter, — ar fi demn a fi exemplar la tinerii români."

Corcheş făcuse rigorosul I „cu escelenţă", la al doilea însă n'a mai avut bani să plătească taxa, căci din ceeace câştigă lucrând pela advocaţi, abia se putea susţine, — astfel că trecând 2 ani dela primul rigoros şi-a pierdut dreptul de a mai face al doilea.

„El nu are voie (dorinţă) să meargă în Ţară, că el îşi iubeşte munţii săi, şi nu vrea să-i lase, ca să se îndese pe acolo Unguri şi Nemţi. El e prea simţitor ca să poată suferi dela cei (de) peste Carpaţi numele de venetic, el cunoaşte în sine mai mare demnitate patriotică, decât să fie demn de privirile despreţuitoare a(le) fraţilor, cari-s prin Bucureşti, şi vorbesc mult de naţionalitate, şi apoi nu fac nimica. El tot aşteaptă că doară va fi mai bine şi la noi."

Când sistemul la Universitate s'a schimbat (la 1861), Corcheş, din Câmpeni, a început să prindă din

www.dacoromanica.ro

nou speranţă că o să poată depune şi celelalte două rigoroase.

N'avea însă bani Atunci Maniu întrevine, — în 7 Decemvrie 1861 — la Unchiul său, în favorul acestui tinăr plin de calităţi sufleteşti, şi-l roagă să iniţieze o colectă — de cel puţin 10 galbini, — pentru ajutorarea colegului său ajuns în mizerie.

„Nu Vă supăraţi dacă îndrăznesc a Vă infesta cu atari rugări. Sunt cam neplăcute ce e drept aceste cereri, când omul nu e în stare să le poată împlini, însă DVoastră nu veţi lua în nume de rău nici cererea mea, nici inima mea, care pentru un om adevărat e în stare a face orice jertfe. Vă rog dară Unchiule, şi pe Domnul Mikle, aveţi bunătate, faceţi ce puteţi, să nu lăsăm acest tinăr să meargă acasă, fără de-aşi fi ajuns scopul; avem op (lipsă) de atari tineri ca şi el, apoi dacă merge acasă fără grad, nu-l bagă nime nici în seamă."

Peste o lună de zile (în 15 Ianuarie 1862) Maniu avea prilej să mulţumească, atât în numele său, cât şi a lui Corcheş, pentru cei 10 galbini primiţi.

Cu aceşti bani şi cu alţii primiţi încă dela vre-o câţiva marinimoşi, Corcheş a putut depune rigoroasele şi, în Martie 1862, să se promoveze de doctor în drepturi.

Aşa făceau carieră pe vremuri mulţi tineri români. Spiritul de jertfă al intelectualilor noştri, era o virtute susţinătoare de neam.

www.dacoromanica.ro

Mentalitatea ungurească la țară.

In August 1860, Ioan Maniu era invitat de către Huszár Ferenc, consilier la Curtea de Apel din Pesta, la moșia ce-o avea la Erdő Tagyos, județul Komárom, ca să dea concurs unui fiu al său, pentru a se pregăti de rigorosul al II-lea în drepturi.

Maniu a primit invitarea, deoarece prin aceasta scutea pe Unchiul său de cheltuelile alor două luni, iar el, pe lângă că ajungea la trai bun și aer curat, avea prilej să cunoască pe Unguri la ei acasă.

„Io vreau să profitez, vreau să cunosc pe Unguri mai bine. — Aceasta numai între ei, în casele lor și în societatea lor o pot face, căci DVoastră încă știți prea bine, că până acum nu am prea avut ocasiune a intra în casele și societățile lor. Io știu că dacă voiu trăi, voiu avea multe treburi pe acasă cu această nație".

„Aici voiu avea ocasiune a cunoaște pe frații unguri, et quidem, nu numai pe tineri ci și pe bătrâni".

A ajuns — scrie el la 4 Septemvrie 1860, — într'un ținut romantic, cu privelişti frumoase. Familia Huszár e „exemplar de ospitalieră"; Domnul e natural și nespus de bun; Doamna de asemenea; feciorii talentați, cetiți — s'au împărtășit de o creștere aleasă, având instructori pentru limbile franceză, engleză, germană și spaniolă. Se cunoaște că au părinți bogați și culți.

„Asemenea familii, dacă s'ar afla prin România, ca să poată servi altora atât în virtute cât și cultura intelectuală!!"

www.dacoromanica.ro

Cu tinerii, cari au la dispoziție o frumoasă bibliotecă familiară, și sunt bine instruiți, și cunosc chiar și istoria Românilor, îi place să discute mult, mai ales la masă, dar „toți ținem regulile modestiei și într'un mod moderat și nevătămător".

La 30 Septemvrie, era deja în situația, de a relata pe larg despre experiențele făcute în familia feudalului Huszár.

„Nu e mult timp de când sunt pela casele lor și prin societatea lor, și mai că aș fi în stare a scrie o cărticică despre toate câte am observat; nu e mult timp zic, și io totuși cred că e o eternitate. Să nu vă surprindă această expresiune, ci cugetați că sunt Român și mă aflu între Unguri, într'un timp foarte critic și plin de iritări".

Traiul lui pe acolo e splendid: „aer bun, locuri frumoase, mâncare și beutură bună, oamenii casei buni și ospitali... cu un cuvânt materialismului ființei mele îi merge așa, precum nu i-a mers nici odată, de când mă pricep; însă pe de altă parte, pe cât e îndestulit trupul de tare și de bine, pe atâta de tare mi-e amărât sufletul și inima plină de venin".

Până acum a avut prilej să-i cunoască și să susțină „dispute" numai cu tinerii unguri de pela Universitate.

Dacă aceia susțineau absurdități, din punct de vedere a logicei și a dreptății, îi scuza, că acelea „ies din capete proaste și ignorante".

„Însă acum, acum Unchiule! nu prea vorbesc cu copii, ci cu oameni bătrâni, cărunți la cap și oameni cari au studiat!"

Prilej la discuții, privitor la chestiunea românească,

www.dacoromanica.ro

dădea faptul, că de câte ori venea cineva în familie, Maniu era prezentat ca „Erdélyi román“ (Român din Ardeal)

Nu arareori Universitarul român era pus în situația de a susține discuția cu 8—10—12 „opugnanți, care de care mai turbat, plin de sofisme și de absurdități!“

Nu se miră de loc, că unii tineri români, în societate ungurească, nu cutează să spună că sunt români.

„Io ce au făcut acești tineri nu pot face, pentrucă nu depind dela grația Ungurilor, iară pe ei și relațiunile noastre cu ei, trecute, cu mult le cunosc mai bine, decât să nu pot sta în dispute, nu cu 10—12, dară și cu mai mulți, până când simț că mai curge sânge român prin trupul meu“.

Discuțiile priveau trecutul, prezentul și viitorul. Dacă în ceeace privește trecutul, Maniu da frâu liber răspunsurilor și atacurilor sale, față de prezent și viitor, prudența îi impunea să păstreze o anumită reservă.

„Io îmi las „reserva“, îmi înec cuvântul și-l las să se facă venin și suindu-se în față-mi, să cetească din el, stimații mei Unguri, că „qui tacet non utique consentit“. — Pe scurt vorbind, Ungurii cu mic cu mare sunt de opiniunea lui Majláth... adecă, că în Ungaria nu se află, sau nu recunosc altă națiune decât cea ungară. Bine trebue înțeles cuvântul Ungariei, căci după conceptul lor, Ungaria sunt provinciile de sub coroana Ungariei; toți câți locuesc sub coroana ung. sunt „vagy magyarok szoros értelemben, vagy oláh ajku, német és szláv ajku magyarok“ (sau Unguri în înțelesul strict al cuvântului, sau Unguri cu buze valahe, nemțești sau slave). Ei pretind că limba admi-

www.dacoromanica.ro

nistrativă şi limba instructivă în gimnazii să fie cea Ungară, sine discrimine provinciarum, nationum et religionis. Ei în faţa mea nu zic că vreau să ungurizeze pe Români; zic, că în şcoalele săteşti pot învăţa româneşte; zic că ei stimează limba noastră şi nu vreau desnaţionalizarea Românilor, însă când vorbesc despre Nemţi şi Slovaci, nu se sfiesc înaintea mea a zice, că în câţiva ani trebue să ştie toţi ungureşte. Apoi auzind io acestea, ce consecvenţă, pot să trag decât aceea, că ei şi acum sunt oameni de nimica şi proşti. De 12 ani nu au învăţat nimica, adecă au început a lătra prin jurnale, că ei trăesc cu toate popoarele foarte bine, ca şi fraţii, şi cumcă au un interes; vreau a ademeni lumea cumcă toate popoarele îi iubesc pe ei şi tacitamente recunosc supremaţia lor. Zic de înfrăţire prin jurnale, apoi pe sub mână nu lasă nici un mijloc, prin care-şi pot ajunge scopul. Cu limba de exemplu, pe Maramurăşeni i-au înşelat prin nişte români renegaţi, sateliţi şi parasiţi. Aceasta e înfrăţire sinceră? Io le cetesc foile lor diligent, mai totdeauna vin articli de plângere, că nu pot introduce limba lor prin toate unghetele".

Ungurii — spune Maniu —, voesc să întroducă limba ungurească în administraţie şi justiţie chiar şi în oraşele nemţeşti (de ex. în Buda, unde din 60 mii locuitori abia sunt 6 mii Unguri şi în Pesta, unde din 130 mii abia 28 mii sunt unguri).

„Insă nouă ce ne pasă, ce fac ei cu Nemţii prin cetăţile lor; noi nu avem cetăţi, ci avem pământ şi ţara noastră acvirată (câştigată) înainte de 17 secoli cu sânge mult; aceasta vrem să o conservăm, cu în-

www.dacoromanica.ro

tregitate sfântă. Românul, nu va putea suferi supremația și orgoliul unui invasor și perfid, nici va schimba limba sa cea dulce, cu altă limbă barbară. Ei pe toți acei Români, cari până acum au vorbit în favoarea și pentru interesul Românilor... îi amenință cu „funia", îi numesc agitatori și ipocriți. Infrățire minunată de sinceră. Românul e agitator, ipocrit și demn de funie dacă vrea să vorbească și să scrie în limba sa națională, iară Ungurul umple toate jurnalele cu plângeri, că nu-l lasă Neamțul să scrie ungurește. Ce mai consecvență națională! deamnă de natura ungurească! Ei nu au scăpat încă de sub germanism, și și încep a sili popoarele în toată forma și a le obtrude limba lor prin orice mijloace infernali și prin amenințări cu „funia". Nu e zi în care să nu aud lucruri de acestea, cari vatămă tezaurul cel mai scump a Românilor, personalitatea și limba Românilor. De când sunt nu m'am năcăjit ca în luna asta. Odată la masă, unul, pe care-l țineam mai cu minte, a zis, că și în Blaj trebue să fie numai decât limba ungurească limbă de învățământ, pentrucă Românii știu dobă ungurește, însă Ungurii nu știu românește, adeca trebue Românii să se acomodeze după Unguri. — Am cugetat că mi-a dat cu cuțitul în inimă, când am auzit vorbele acestea. Eram să mă scol dela masă, numai spiritul sfânt m'a moderat ca să nu fac scandal casei și familiei, care se poartă așa ospital cu mine. — Am rămas dară la masă, și nu mi-am mai amărît inima și mintea, ci le-am dat cale liberă, ca să priceapă Dlor, că până este suflet de roman în Dacia lui Traian în tribunalele și școlile române, limba lor nu va fi, pentrucă nici

www.dacoromanica.ro

Românul nu vrea ca limba lui să fie ca principală în tribunalele şi şcolile ungare, şi nici poate cineva aceasta să o pofteaască, deoarece e o nedreptate şi absurditate, de care toată Europa civilizată e în stare să-şi bată joc. Pare că-s nebuni cu toţii. Io nu pot presupune aşa mare maliţie în ei, ci îi declar de nebuni. Cei bătrâni îs mai nebuni ca cei tineri. Se dispută cu foc şi fără logică şi reflexiuni raţionale".

Concluzia experienţelor sale e drastică. „Nu am crezut (Unchiule) să fie aşa oameni prăpădiţi şi proşti! Dacă l-ai vătămat e simţitor, dacă i-ai făcut bine nemulţămitor şi nerecunoscător, prost şi maliţios. Libertatea la el e licenţă. Nici libertatea nici apăsarea nu-i place. Ii place a umbla de capul lui ca un bitang (bastard). A fi supus nu vrea, a domni nu ştie".

Ungaria şi România.

In aceeaşi scrisoare, din 30 Septemvrie 1860, găsim un pasaj, care ilustrează modul temeinic şi bine documentat cum obişnuia Ioan Maniu, să susţină discuţia cu adversarii săi unguri.

Ungurii se făleau cu spiritul de dreptate şi blândeţă, de care a fost animat regimul unguresc dinainte de 48, faţă de toate naţiunile din Ungaria.

Cu un astfel de prilej, Maniu le-a adus un exemplu de dreptate şi blândeţi, exemplu foarte impresionant, fiindcă făcea o comparaţie între tratamentul pe care-l aplica România şi cel aplicat de Ungaria faţă de cei de altă naţionalitate şi credinţă.

„In Ţara Românească nu este altă naţiune decât cea română. S'au făcut colonii de Unguri şi Nemţi pe

www.dacoromanica.ro

ici pe colea; regimul român îi ajută cu bani, le face biserici şi şcoli, măcar religiunea acelora e luterană, reformată sau latină (romano-catolică). Românii din Transilvania şi Ungaria sunt locuitori vechi ai ţării, mare parte de(o) religiune cu Ungurii şi totuşi, necum să-i ajute la facerea bisericilor şi şcolilor, ci nici loc de şcoală sau biserică nu le-au dat în sat, ci numai în culmile şi vârfurile munţilor; ba ştiu exemple când au luat dela ei bunul comun şi privat. Aşa regimul unguresc a vrut să ia cu puterea biserica cea avută a Românilor din Pesta, să-i arunce pe Români din biserică, să le ia şi capitalul; iară dieta din Bucureşti hotăreşte ca biserica luterană din această cetate, să fie ajutate cu câteva sute de galbini. Zic, vedeţi dreptate, blândeţă şi toleranţă?! Ei zic, acestea toate sunt bagatele, şi nu detrag nimica din mărirea şi bunătatea regimului dinainte de 48. — Apoi cum să te înţelegi cu ei!!"

Criza economică la 1860.

In afară de situaţia internă a Ungariei, privită din punct de vedere naţional-social, Maniu ne prezintă — tot la 30 Septemvrie 1860, — un tablou sugestiv a situaţiei economice a ţării.

„Agio e foarte mare, bani mărunţi nu se află să peri, bancnotele se sfârtică şi fac mici din ele, oamenii iritaţi şi neîndestuliţi, cei mai mulţi posesori nu au plătit dare nici (de) doi ani, deregătoriile nu execută numai pe cei proşti, de cari nu li-e frică. Dreptate mare şi la Neamţul. Miserului popor îi trage bucătura

www.dacoromanica.ro

din gură, dacă nu plăteşte regulat, iară cei intiligenţi, cu averi mari, au restanţii de câte un an şi doi! — Timpul e foarte critic, nu se ştie ce va aduce cu sine ziua cea mai aproape. Oamenii-s preparaţi sau mai bine rezoluţi pentru orice eveniment." Vorba lui Bariţiu: bancruta şi revoluţia la uşă. (Părţi alese, III, p. 16.)

Involuntar, ne vine în minte criza economico-politică, prin care a trecut poporul român, cu deosebire în anul 1928.

Publicistul.

Maniu nu se mulţumea să comunice Unchiului său falsitatea Ungurilor în ce priveşte liberalismul şi frăţietatea lor, ci voia ca lucrul acesta să fie cunoscut urbi et orbi, pe calea ziaristicei.

In 4 Octomvrie 1860, îl vedem rugând pe Unchiul său să scrie un articol pentru un ziar din Ţară, „în care să fie descrise tendinţele cele proaste şi vorbele cele făţarnice a compatrioţilor; şi să le fie spus ca să nu mai umble atâta cu „testvéresülés" (înfrăţire) prin gură, a îmbăta Europa cu el, şi a seduce pe cei lesne crezători. Numai se'nţelege să nu fie atins că de unde a venit astfel de ştire!"

El însuş scrie un articol pentru „Gazeta noastră" dela Braşov. „In acela vorbesc despre nesinceritatea şi neconsecventele lor (a Ungurilor). Ating şi pe maramureşeni".

Articolul îl întitulează „Infrăţire adevărată", şi, pentru a produce confuzie între Unguri, în ce priveşte proveniența lui, îl datează „dela Tibiscu".

www.dacoromanica.ro

Pe Unchiul său îl mai roagă, ca la caz că nu va scrie vre-un articol, să facă atenți pe redactorii ziarelor depe acolo — mai ales pe cei dela „Național", care intră și în Monarhie —, că ce și cum stau Românii cu înfrățirea și entuziasmul Ungurilor.

Când în Maiu 1861, în parlamentul din Pesta, avea loc discuția la mesaj. Ioan Maniu a fost acela care, sub pseudonimul „Ioachim", trimitea informații la „Foaia pentru minte, inimă și literatură" (nrii 24 și 25 din 1861), fixând în colori vii, lupta frumoasă, pe care au dat-o unii deputați români, cu acel prilej, privitor la chestiunea națională și cea transilvăneană.

Dor de revedere.

Dacă Maniu a avut ocaziune să susțină o corespondență continuă cu Bărnuțiu, în schimb n'a avut fericirea să-l vază decât de câteva ori în viață, în afară, firește, de celea vre-o 6 săptămâni petrecute la Iași în 1864, lângă patul Unchiului său bolnav, pe care avea să-l însoțească apoi pe ultimul drum, făcut spre casă.

In 1854, înainte de a pleca Bărnuțiu la Iași, avuse prilejul să vorbească împreună, vre-o 9 zile, la vatra părintească din Sălaj.

Trecuseră 6 ani fără să se mai revadă. Bărnuțiu la Iași, pe lângă bucurii, a avut și multe neplăceri.

In 27 Martie 1858, când îi ajunseră la cunoștință niște vești rele privitor la situația Unchiului său, Ioan Maniu a fost cuprins de o mare durere.

„Pe mine mă doare foarte, căci această neplăcere o simt îndoit; mă doare ca pe român, și ca pe un fiu

www.dacoromanica.ro

care ştie că al său părinte nici odată nu a fost mântuit de asemenea neplăceri infernale, şi a cărui cale pururea a fost aspră şi plină de spini. Sper Unchiule! că ajungând a 2-a zi de fericire — o vorbire personală cu Dta — nu-mi vei retăcea izvorul relelor cari vă împrejură!"

In unele momente, când tăcerea Unchiului său e prea îndelungată, Nepotul e îngrijorat, fie, ca nu cumva să-şi fi pierdut postul de profesor, fie, din cauza sănătăţii Dânsului, pe care o ştia că e „ca frunza pe apă".

Odată, Bărnuţiu i-a scris, că l-a durut mâna; Nepotul însă se temea să nu fie la mijloc ceva mai grav.

In 4 Septemvrie 1860 îi scria:

„Ştiu că aţi venit dela Prut, scrieţi-mi cum staţi cu sănătatea? Doamne tare doresc să Te mai văd. Mă tot tem că vei muri şi încă abia avui fericire a Vă vedea odată în viaţă-mi!"

„Dta nu mă cunoşti, numai din scrisori şi din puţină conversaţie de 9 zile; nu ştiu de (dacă) aceasta a fost destul de a mă judeca că sunt adevăratul şi demnul fiu al mamei sau ba" — scria el la 1 Iulie 1861, când îşi esprima sentimentele de adâncă mulţumită, pentru ajutorul dat de către Unchiul său, în curs de 10 ani, pentru a-şi putea dobândi diploma de advocat.

In Noemvrie 1860, Maniu era nedumerit, din cauza unei informaţiuni, primită dela Unchiul său, care-i scria că desfăşurarea lucrurilor ar putea aduce cu sine „nerămânerea" Dânsului în Moldova.

Maniu încearcă să-şi explice. „Judecând după antecedenţe — scria el la 5 Noemvrie 1860 —, nu aţi mai

www.dacoromanica.ro

putea rămânea în Principate, că nu Vă mai sufere unii oameni cu gură mare şi fără cap. Acesta e trist lucru, însă, cum zic, nu-l ţin probabil, deoarece oamenii cu cap de pe acolo. simţesc necesitatea de a Vă ţinea la Universitate cel puţin 4—5 ani, până când vor avea şi ei profesori cvalificaţi".

A doua supoziţie nu o spune, dar îi împărăşeşte părerea lui, privitor la chestiunea reîntoarcerii Unchiului său în Ardeal.

Anume, prin publicarea diplomei împărăteşti din 20 Octomvrie 1860, se punea capăt sistemului de cârmuire absolutistic şi se inaugura o viaţă constituţională, bazată pe diete provinciale, avându-se ca bază principiul individualităţilor istorico-politice, adeca restaurarea autonomiei tuturor ţărilor Monarhiei, cu drepturile politice pe cari le vor fi avut înainte de 1848.

De aceea, Maniu credea, că locul Unchiului său, de acum începând, e în Ardeal, „unde aveţi de a face — zice el, — mai mult pentru patrie şi naţiune decât în Ţară".

Il roagă deci să vină acasă, să primească o „deregătorie publică" şi „să ne asistaţi — adaugă el — cu sfatul în lucrurile cari le vom avea în o viaţă constituţională".

Continuă apoi: „Cât op (lipsă) avem noi de capacităţi în prezent! şi unde sunt acelea? Dintre puţinii ce-i avem, îs împrăştiaţi mai mulţi, prin ţări străine, de unde nu ne pot ajuta nici cu o vorbă. Trist lucru când Românul în patria sa nici de aci înainte nu ar putea subsista! — Io cred, că, dacă nu ai plăcere la oficii publice, vei avea loc şi la o Academie română

www.dacoromanica.ro

în Transilvania. Dară până atunci ar trebui să primeşti oficiu public, prin care zic, mult ai putea face pentru o mamă văduvă cu atâţia fii orfani. Judecă de nu am drept, şi dacă am, atunci fă aşa, precum te iartă cercustările (împrejurările). Ştiu că multe sunt de acelea cari poate te vor împiedeca şi vor demonstra că părerea mea deocamdată e neexecutabilă. Insă cred şi aceea, că acelea nu sunt aşa de neinvingibile".

Cere, în urmă, lămuriri, sau confirmarea vre uneia din supoziţiile formulate de dânsul.

Peste o săptămână, — într'o nouă scrisoare —, îl ruga din nou, să se reîntoarcă în Ardeal şi să primească ceva post. „Am auzit că dacă va rămâne Transilvania neîncopciată, neputând fi dintre Români Cancelar, din lipsa indivizilor, vice-cancelar de sigur va fi român".

In vara următoare (18 Iulie 1861), pe când se afla la casa părinţească din Bădăcin, scria Unchiului său: „Tare aş vrea să Te văd Unchiule! Să ştiu că nu Te-ai supăra pe mine, io aş veni pe jos până la Dta". Picioarele îi sunt bune, iar „a veni cu carul costă prea mult". S'ar ataşa la bucovineanul Grigoroviţa, din Bozance, cu care ar putea merge până la Iaşi.

Vom vedea ulterior stăruinţele depuse de Maniu în 1863, pentru a determina pe Unchiul său, să se reîntoarcă acasă în Ardeal.

Propaganda ungurească în Italia.

Aristocraţia ungurească, — care în frunte cu Kossuth, în 1848, se revoltase împotriva Impăratului, iar

www.dacoromanica.ro

în 4 Aprilie 1849, în biserica cea mare reformată din Debreţin proclamase desfacerea Ungariei de către Austria şi detronarea dinastiei de Habsburg, — lucra acum din zor pentru a recâştiga simpatiile Curţii din Viena, şi astfel să-şi refacă situaţia avută înainte de 48.

De altă parte, prin o propagandă abil susţinută, Ungurii ţinteau la câştigarea opiniei publice europene.

Mai multe şanse aveau ei în Italia, care a simţit şi (Veneţia) simţea şi atunci jugul stăpânirii austriece. — Din comunitatea de interese, urma comunitatea de simţeminte şi acţiune.

Pentru câştigarea simpatiei, ba chiar şi a spriginului efectiv din partea Italienilor, lucrau revoluţionarii unguri adăpostiţi în Italia, în frunte cu Ludovic Kossuth şi cu generalul Türr Pista.

Acest joc pe două tablouri deodată, — aşteptând renaşterea Ungariei libere, când, dela graţia Impăratului din Viena, când, dela legiunile revoluţionarului expatriat dela Torino, — era menit să producă confuzie în opinia publică.

Ioan Maniu, în scrisoarea sa din Pesta, cu data de 12 Noemvrie 1860, ne şi ilustrează această situaţie.

„Pela noi intră oamenii dintr'o confusie într'alta. Chaos peste chaos, frică şi neîncredere din toate părţile. Aristocraţia e foarte activă şi cu voie bună, iară cealaltă inteligenţă confusă şi fantastă, cu frică şi cu speranţă mare dela Garibaldi şi Türr, despre care se zice, că are un legion unguresc şi lasă să facă vesminte în Milano pentru 24,000 soldaţi unguri. Câteva steaguri s'au sânţit la Neapole din mandatul lui Garibaldi, în prezenţa şi aclamaţiile poporului italian şi

www.dacoromanica.ro

(a) legionul (ui) unguresc, între vivate reciproce, pentru eliberarea Italiei şi Ungariei."

Ungurii se nizuiau să ponegrească cât mai mult pe Români în faţa străinătăţii, a „Europei." Ei ziceau, că Românii sunt un popor fără viaţă politică, nu se pricep la ea şi nici nu sunt demni de ea. „Zic că Românii şi acum sunt contra libertăţii!"

Şi, Nepotul lui Bărnuţiu esclamă:

„Oare zău aşa de proastă să fie Europa şi Garibaldi şi Victor (Emanuel II), cât să nu ştie cum pricep Ungurii libertatea?

„Trist lucru când Italienii nu pricep şi nu cunosc tendinţele Ungurilor, nu ştiu că sub firma libertăţii ascund cele mai mari păcate în contra fraţilor lor".

Vina pentru numele rău ce-l au Românii în străinătate, — Maniu o atribue şi faptului, că publiciştii români nu reacţionează faţă de propaganda ungurească. De aceea zice el:

„Europa nici în ziua de astăzi nu ne cunoaşte, şi de ne cunoaşte, numai ca pe neşte oameni neputincioşi şi fără de idee de libertate, ba după cum ne negresc compatrioţii Unguri înaintea lumei, — chiar contra libertăţii, şi destinaţi spre sclăvie".

Situaţia Românilor.

Acţiunea dârză şi perseverantă a Ungurilor, lipsa de destoinicie politică sau indolenţa conducătorilor Românilor, a creat pentru conaţionalii lor din Ardeal şi Banat o situaţie foarte critică.

„Cu Banatul se face o comedie întreagă. In rescript (al Impăratului) a fost vorba despre voinţa po-

www.dacoromanica.ro

porului respectiv, iară acum se ştie de sigur, că la Curte e hotărîtă anexiunea cu Ungaria". Sârbii cari doresc reînfiinţarea Voivodinei, sunt cu atenţiune faţă de Români, spre a-i atrage de partea lor. Ei zic: „Banatul e românesc; Românii dacă au dreptul, să se hotărască cum vreau, şi să aibă tribunalele sale, încopciaţi sau cu o parte sau cu alta".

La toate acestea „Românii bănăţeni tac, nu scriu nimica; nu ştiu, nu vreau sau nu au cine să scrie?"

In ce priveşte Transilvania, Ungurii lansează în continuu prin ziare — chiar şi sub inspiraţia guvernului din Viena, — ideia unirii ei cu Ungaria. Ei consideră unirea Transilvaniei cu Ungaria ca un fait accompli din punct de vedere de drept, hotărît prin dieta din 1848 şi sancţionat de către împăratul Ferdinand V, şi ar urma numai să se realizeze în praxă, neţinând seamă de opunerea şi protestul Românilor.

Alţii mai modeşti — spune Maniu, — s'ar mulţumi şi numai cu anexarea „părţilor" (Crasna, Solnocul de mijloc şi Zarandul), fiindcă anexarea acestora s'ar fi decretat prin hotărîrea mai multor diete.

Maniu îşi pune întrebarea:

„Ce fac Românii?"

Răspunsul e cam desolant.

„Ei nerespectaţi de nimeni, fără putere spirituală şi materială, sunt siliţi a asculta umiliţi ce zice Ungurul şi Neamţul, care, repede va face orice pentru Unguri, numai să-i împace".

Şi adaugă apoi:

„Ce vor zice Românii la această ideie şi voinţă a lor, (a Ungurilor) contra căreia s'au luptat cu văr-

www.dacoromanica.ro

sare de sânge, se poate şti. Insă ce rezultat va avea vorba lor, nu ştiu, deoarece guvernul (din Viena) le va împlini şi această dorinţă nedreaptă faţă cu noi. Ei de altmintrelea zic cu mic cu mare, că unirea trebue să se îmtâmple, ori modo pacifico ori prin putere".

Aceste informaţii cuprinse în scrisoarea sa din 12 Noemvrie 1860, Maniu le complectează prin altele, cuprinse în scrisoarea din 7 Decemvrie.

„Cum stăm cu Ungurii vei şti. Massa lor întreagă, intiliginţa şi burjoasia nu vrea decât Ungaria mare şi tare, fără considerare la alte naţionalităţi; iară publiciştii şi conducătorii cei de frunte, 2—3 bărbaţi ai lor, cu capacitate, se învoiesc la toate ce pofteşte dreptatea, afară de neunirea părţilor anexe. Insă mulţimea nu prea vrea să ştie de ei, vorbesc şi tot strică ce togmesc cei cu cap".

Ioan Maniu vedea clar desfăşurarea evenimentelor. Peste câţiva ani, la 1867, încheindu-se dualismul, Impăratul jertfea pe credincioşii săi Români, pentru a împăca pe Unguri.

Ad limina Imperatoris.

Pentru a putea stoarce unele drepturi pe seama naţiunii lor, Românii trebuiau să se proştearnă prin delegaţii înaintea treptelor tronului împărătesc dela Viena.

Aceasta au făcut-o, mai ales în primii ani după terminarea revoluţiei din 1848/49, şi după publicarea, prin diploma din 20 Octomvrie 1860, a nouei constituţii, prin care se federaliza Monarhia habsburgică.

www.dacoromanica.ro

In 7 Decemvrie 1860, Maniu încunoştinţa pe Unchiul său, că „o deputaţiune număroasă din Transilvania s'a dus la Viena; cu toţii pentru autonomia ţărei, o parte pentru restaurarea Metropoliei neunite, o parte pentru fondul milităresc alor 2 regimente confinee (grăniţereşti) din Ardeal. Astăzi înţelesei că au fost cu toţii la Gulochowsky, care le-a spus: „Românilor! dela voi depinde dacă veţi căpăta ce doriţi, calea vi-e deschisă, numai energie să aveţi". Zic, că Rechberg tare sta cu Ungurii. Membrii deputaţiunei aşteaptă numai pe Metropolitul (Şuluţiu), ca apoi aşa să meargă cu toţii la Maiestatea Sa. Ei vor să ceară şi un Cancelar de român, şi anume pe senatorul Andrei Mocioni, numai cât, încât îl cunoaştem, acest bărbat nu are ştiinţele de a putea primi şi purta o sarcină aşa mare; poate de va avea un cap excelent lângă el".

Varia.

La începutul anului 1861, Ioan Maniu e în preajma rigorosului al III-lea.

Nu îndrăzneşte să se prezinte la examen, până nu e convins despre „ştiinţa" sa. „Paragrafele" sunt multe, iar profesorii riguroşi.

Il informează apoi pe Unchiul său despre colegii săi români, cari se pregătesc de acelaş examen: Nemeş din Ardeal (Cojocna), Marinescu din Banat şi Ilovits din Ungaria.

Ii trimite „Staatslexikonul" lui Welcker. In Bihor, „Marmaţia" şi alte judeţe cu majoritatea populaţiei românească, proporţia funcţionarilor e mult în defavo-

www.dacoromanica.ro

rul Românilor. In județul Arad deși sunt 198,000 Români și numai 20,000 Unguri, totuși Românii au numai 200, iar Ungurii 400 de membri (alegători), — cari votează la alegerea „deregătorilor.“ — Ungurii aleg cu preferință tot oameni tineri și cari să nu fi fost „deregători la Nemți.“ Numai gură mare să aibă; — zice Maniu, — nu impoartă și dacă n'au avut în mână nici când Corpus iuris, nici cel român nici cel ungar.

Gojdu.

In Ianuarie 1861, se alegeau funcționarii în județul „Caraşeu“ (Caraș), iar „comite“ (prefect) era denumit Emanoil Gojdu.

Fiindcă iscusitul politician — inspiratorul politic a lui Şaguna, — locuia în Pesta, unde-și avea cancelaria de advocat și era „notar cambial“, cei vre-o 30 de universitari români, s'au dus la el acasă, să-l „gratuleze.“

„Ne-a primit cu bucurie și la vorbirea tinerilor a răspuns, că „prin mila Maiestății Sale denumit de comite, se bucură a vedea odată meritele națiunii române (re)munerate, și nici decât ale sale proprii, cari încă nu le are. Până acum nu a avut ocaziune a face merite nici pentru patrie, nici pentru națiunea română. Acum prin mila Majestății Sale Imp. are, și se va sili ca atât patria cât și națiunea sa română, să vadă în faptă inima ce are către ele.“

La 7 Maiu 1861, Maniu scria, că „Gojdu a făcut un memorand, în care a formulat toate dorințele Românilor. Acesta vrea să-l reprezinte dietei... Acest

www.dacoromanica.ro

memorand l-a trimis de mult lui Şuluţiu şi Şaguna spre revizuire. — In seara aceasta a chemat D. Gojdu pe toţi deputaţii români la sine (şi pe cei prăpădiţi) ca să se sfătuiască despre dorinţele Românilor."

In Maiu 1861, când în parlamentul din Pesta începură discuţiile la „adresă", Gojdu chemă la sine pe toţi deputaţii români (şi pe renegaţi), pentru a se consfătui, privitor la atitudinea politică de luat. „In vorbele că sunt Români, şi că vreau binele naţiunii române, toţi se unesc. Pap János, Misits, Joanovits etc. (renegaţii) toţi zic, că ei sunt Românii cei adevăraţi, şi ei vreau binele Românilor, iară dacă es din conferinţă se duc la Unguri şi minţesc şi suspicionează pe Români, că vreau Dacoromânia şi pe Gojdul, că-şi dă casa de a face din ea clubul Românilor."

Pe aceşti vre-o câţiva „prăpădiţi", Maniu îi înfierează cu scârbă.

Când a fost vorba despre formularea dorinţelor naţiunii române, deputaţii George Popa şi V. Babeşiu au dovedit că „au inimă, ştiinţă şi curaj de a vorbi în interesul adevărat românesc." — „D. Goşdu se învoeşte cu ideile lor, ma (ba) chiar îi asigură că se va pune în frunte, şi zice că el va fi primul care va propune toate dorinţele Românilor în Casa de sus (a magnaţilor) cât mai de curând, neaşteptând mult timp până se vor fini desbaterile pentru adresă "

In 7 Iunie 1861, parlamentarii români din Pesta, au ţinut o conferinţă în casele lui Gojdu. — Maniu chemat de tinărul deputat Buteanu, s'a dus şi dânsul la această conferinţă. — Iată cum îl prinde pe Gojdu: „Au vorbit multe lucruri. Goşdu nu prea vorbea. In

www.dacoromanica.ro

lucrurile în care se esprima, puteai observa că e om rutinat, se precepe a suci vorbele, a le interpreta, a vorbi cu reservă; nu mă precep, ce intenție are omul acesta; sau pre noi ne înșală sau pre Unguri. A cetit în conferință, ce vrea să vorbească în Casa de sus, am auzit și io fiind de față; 8 puncte aduce în vorbirea sa, prin cari arată Ungurilor, pentruce nu vreau Românii unirea Transilvaniei. El nu zice că e în contra uniunii, el zice Ungurilor că uniunea e legală, iară nouă din contră: apoi la fine nu știu ce va mai zice!"

Că ce rol important a avut Gojdu întru conducerea politicii românești, se vede și din următorul episod, fixat de Maniu în scrisoarea sa din 13 Noemvrie 1861.

„Românii din Sibiu, vre-o 12, au fost în luna trecută la Șaguna, ca să-l roage să meargă și dânsul la Viena. El le-a spus pe scurt: „să tacă, ei nu știu ce e politica, sunt proști". Io nu știu încât a avut Dlui drept să zică către ei că sunt nepolitici; poate că are tot dreptul, dară cumcă Dlui își trage toată politica dela Goșdu din Pesta, aceea o știu sigur. Românii cred că nu o știu asta și nici aceea, că corifeii unguri nu fac nimica fără de D. Goșdu; la dânsul e clubul politicei ungurești".

Va să zică, în casa lui Gojdu erau două cluburi politice: cel românesc și cel unguresc. Și Românii și Ungurii îl considerau de al lor.

Românii fiindcă era conducătorul spiritual al mișcării lor naționale, Ungurii fiindcă voia sincer frățietatea cu ei. — De fapt, el credea, că Românii trebue să-și exopereze drepturile lor naționale nu dela „ca-

www.dacoromanica.ro

marila“ din Viena, ci dela Unguri, cu care Românii trebue să trăiască în bună înţelegere.

Că a cui a fost într'adevăr, s'a dovedit prin testamentul lăsat cu prilejul morţii sale (1870), prin care a instituit cea mai mare fundaţiune pentru tinerimea universitară română.

Doctor iuris.

In 16 Februarie 1861, Ioan Maniu trecea cu succes rigorosul al III-lea.

„Acest examen e un mare moment în viaţa mea, — scria el la 17 Februarie, — pentrucă, de când sunt de 9 ani, tot fac la examine, şi toate cu succes bun. Acesta — în anul etăţii mele peste 27, — e cel ultim, şi ar fi fost o mare nefericire când m'ar fi respins, pentrucă, timpul cel mai scump, spesele multe, sudoarea mea, mergea în fum. — Dară apoi lumea ce zicea? De sigur: săracul Bărnuţiu nu are noroc cu nepoţii săi! Insă mulţămită cerului, că de toate acestea neplăceri am scăpat spre bucuria mea, a consorţilor şi spre fala conşcolarilor din Blaj, cari se tot laudă, că dintre ei vor fi doi Doctori, de medicină Stoia, şi io de drepturi; doi cari din momentul în care ne-am cunoscut mai de aproape, am trecut de amici şi de fraţi înaintea lumei. — Acum mai am să disput, apoi mă voiu promova. Io sper că de azi în două săptămâni voiu putea face jurământul, numai bani să am“.

Ii trebuia vre-o 100 de floreni, pentru tipărirea tezelor, pentru dispută, promovare, diplomă etc.

www.dacoromanica.ro

„Mult Stimate Unchiule! mai îndură-te dacă se poate, ajută-mă şi cu această sumă, că apoi pe 2 Martie am diploma în mână".

Unchiul s'a îndurat, — ce era să facă? —, deşi cu finanţele nu prea stătea bine.

Cu întârziere de o săptămână, peste termenul fixat, Ioan Maniu se promova de doctor în drepturi. Susţinuse disputa asupra tezelor în 9 Martie şi se promovase de doctor în 10, luându-şi la mână diploma.

La 18 Martie 1861, el scria Unchiului său, din Pesta: „Aşa dară scopul meu, pentru care am venit la Universitate, e ajuns. Io am vale zis (am zis rămas bun) vieţii studioase, care deşi nu a fost aşa splendidă pentru mine, ci a fost precum este în genere pentru toţi Românii, totuşi pot zice că a fost în multe respecturi cea mai plăcută parte a vieţii mele".

De acum întră în lume, unde va avea de a face cu tot felul de oameni. „Va trebui să grijesc şi să rumeg tot cuvântul care-l pronunţ, pentrucă lumea va cugeta, că un doctor în drepturi are ştiinţa lumei în cap".

Va trebui să-şi câştige cunoştinţă de oameni. Va păşi într'o lume în care „precum aţi observat şi DVoastră — zice Maniu către Unchiul său mult încercat, — arareori dai de sinceritatea care o avea junimea pela şcoli. — In atare lume voiu păşi io acum. D-zeu ştie ce noroc voiu avea!! Până în ziua de astăzi fusei norocos, atât prin amoarea şi grija iubiţilor părinţi, cât şi prin rara DVoastre marinimositate şi iubire consanguinee. De aci înainte îmi voiu cerca io norocul în lumea largă. D-zeu e bun, şi dacă

www.dacoromanica.ro

voiu fi sănătos îmi va ajuta, ca după osteneală mai de 20 ani, să-mi pot face norocul, precum se cade şi merită sudoarea mea".

Gânduri pentru viitor.

Având diploma în buzunar, tinărul doctor în drepturi, îşi punea întrebarea: „Ce să fac? Incătrău să plec? unde să practizez?" In Pesta praxa nu rentează — fiind plata mică şi scumpetea mare. I-ar plăcea să meargă la Cluj. unde şi-ar putea susţine nepoţii cari au apucat în liceu. — Ar avea lipsă de recreaţie, de nişte băi, dar pentru aşa ceva trebuesc parale.

„Ar fi lesne de cugetat şi de făcut când am avea bani, când nu am fi aşa săraci. Vai de capul nostru, că noi Românii până-i lumea nu mai scăpăm de sărăcie" — scria el încă la 19 Februarie 1861.

Un tinăr „technic" din Şimleu i-a spus, că pe el, dacă doreşte, îl vor alege de „jurat" (practicant), şi îl dojenea pe Maniu că nu-şi face vesminte ungureşti, şi că nu se face cunoscut cu Ungurii de prin Sălaj, căci numai aşa ar putea spera ceva viitor. „Zice să mă dau după păr dacă vreau să pot trăi în Şimleu. — Ce să zic la aceste cuvinte? M'a cuprins râsul de naivitatea lui, şi am zis: frate! acum nu avem marcalişuri, unde vin numai nobilii! Românii din Silvania vor şti trăi cu dreptul lor!"

La 10 Ianuarie 1861, încă înainte de a se fi promovat de doctor, Maniu întreba pe Unchiul său, că ce să facă, la caz că Sălăgenii îi vor oferi vre-o funcţie?!

www.dacoromanica.ro

El ar preferi să rămână advocat, căci liber fiind, poate „lucra şi suci pe Unguri“ cum îi place, căci toţi de prin Şimleu, pe câţi îi cunoaşte, sunt „prăpădiţi“.

Oferta nici nu întârzie să se producă. Gheorghe Pop din Băseşti îl învită să se declare dacă primeşte „diregătorie“ în judeţul Solnoc, sau dacă vrea să fie deputat la Pesta.

Funcţionar n'ar fi bucuros, ca să nu-şi ştirbească libertatea, iar deputat nu-l lasă inima, ca prin prezenţa sa în parlamentul din Pesta — ca reprezentant al judeţului Crasna, să consimtă, ipso facto, la incorporarea „părţilor“ la Ungaria, mai ales că era primejdie, că în curând are să se decreteze unirea şi a Ardealului cu Ungaria.

Se mai întreba; unde să practizeze, în Ardeal sau Ungaria? — din moment ce el, de când cu încorporarea „părţilor“, nu mai era ardelean, ci ungurean!

Comitetul judeţului Crasna, îl încunoştinţa în mod oficios — prin o scrisoare pe care o primea în 18 Martie 1861, că a fost ales de vice-notar al acestui „comitat“ şi că în 15 zile să se declare dacă primeşte sau nu postul oferit. Ar avea salar de 500 fl. v. a., ceeace însă i se pare prea puţin. „E drept că pot trăi cu el, însă mie nu mi-e destul atâta, io vreau să am bani mai *mulţi, ca să pot ajuta şi pe alţii*, şi să trăesc şi io cum se cade“. Postul e onorific, dar „ce-mi ajunge rangul fără bani“.

Se teme că în postul de vice-notar judeţan n'ar avea prilej să se deprindă cu legile, şi astfel le-ar cam uita.

Ca pretore (vice-jude) ar face praxă, dar ar fi stânjinit în activitatea sa ca român.

www.dacoromanica.ro

Se mira, cum s'au putut hotărî Ugurii din Şimleu, să-i ofere acest post, când vor fi fost destui „pui de domni“ pentru a-l ocupa.

Vicarului Coroianu i-a fost spus că nu va primi, şi totuşi l-au ales. Cere sfat dela Unchiul său, că acum ce să facă?

Bărnuţiu îi scrisese mai înainte: „Nu vei accepta nici un post, până nu vei fi advocat“. Deci, urma să mai aştepte doi ani, până-şi va lua censura de advocat.

El încă ar preferi praxa la un advocat din capitală, unui post la judeţ. I-ar plăcea să rămână în Pesta încă 3—4 luni, pentru a putea asista la desbaterile din parlament, unde vor lua parte şi deputaţii români-ungureni şi bănăţeni.

In 26 Martie 1861 scria Unchiului său:

„Io sunt om tinăr şi nu am praxă multă în viaţa publică. Peste puţin timp va cădea soartea şi pe mine ca să reprezint undeva (pe) poporul român. Nu ar fi bine dacă io acum aş fi de faţă la dieta prezentă, ca să învăţ ceva, să edific pe fundamentul care l-am pus până acum? Dta ştii cât poate învăţa un tinăr la o dietă (aluzie la timpul când Bărnuţiu a însoţit, în calitate de secretar, pe Lemeni la dieta din Cluj din 1837), un tinăr care are voie (dorinţă) şi are speranţă să fie şi el cândva un reprezentant al dulcei sale mame, un reprezentant demn de chemarea sa cea momentoasă. Aici în decursul dietei aş avea multă atingere cu bărbaţi maturi şi esperţi, aici aş putea observa câtă ştiinţă am io până acum şi câtă voiu mai putea edifica pe ea. Aici cred că dacă voiu da de oameni cuminte, mi se vor mai lămuri ideile, şi le voiu face mai reale.

www.dacoromanica.ro

atât în dietă, auzind cum vorbesc acolo, cât şi prin conversarea pe care o voiu avea cu deputaţii".

Ca exemplu, îşi exprimă admiraţia faţă de savantul deputat slovac Dobransky, consilier la locotenenţa din Buda, care vrând să cunoască pe tinerii români, s'a întreţinut cu dânsul şi alţi trei prieteni de ai săi, timp mai îndelungat I-ar plăcea mult, dacă ar avea şi Românii vre-un deputat atât de „capace", ca acest deputat de Eperjes, pe care însă Ungurii, în şovinismul lor, l-au invalidat.

Deputaţii români în Parlamentul din Pesta; 1861.

In urmă diplomei împărăteşti din 20 Octomvrie 1860, complectată şi modificată, întru câtva, prin patenta din 26 Februarie 1861, Monarhia trecea dela absolutism la un regim quasi constituţional, bazat pe principiul federalizării, respective a individualităţilor istorico-politice, cum se spunea atunci.

Românii, — din moment ce se respecta încă autonomia Transilvaniei, aveau să-şi trimită deputaţii în dieta dela Sibiu şi cea dela Pesta.

Pe când însă dieta dela Pesta se deschidea deja în primăvara anului 1861, cea dela Sibiu nu se putea întruni decât doi ani mai târziu.

Alegerile pentru dietă, în Ungaria decurgeau „între bătăi şi omoruri, de care suferiră şi Românii, la Lipova şi airea" — ne spune Bariţiu (Părţi alese. III, p. 104); iar Ioan Maniu, în scrisoarea sa din 26 Martie 1861 complectează tabloul astfel:

www.dacoromanica.ro

„Alegerile prin Ungaria se întâmplă foarte blăstămat. Ungurii corup poporul şi îl demoralizează prin popi, cari neuniţi fiind, sunt ignoranţi; pentru un păhar de vinars face partidă (propagandă) tot la Unguri. Aşa în comitatul Bihorului, din 12 deputaţi numai 3 sunt români, şi dintre aceştia 2 sunt ungurizaţi şi inimici ai Românilor. Aşa se întâmplă şi prin Banat; nu ştiu cum va fi în Arad, unde astăzi se fac alegerile. Din Marmaţia vin 7: 4 unguri, 2 români şi un rutean. Unul român e lura, care de câteva luni nu are alta de lucru, decât a batjocori (pe) Românii ardeleni prin jurnale ungureşti. Celalalt e Mihalyi, consilier aici la locotenenţă. Acesta mai este ce este, însă nu multă speranţă. Pe căpitanul (prefectul) Cetăţii de Piatră (Chioar) Sigismund Pap, l-am bineventat în 16 l. c. Io am vorbit în numele tinerimei. Seara am fost cu toţii la cină (25 inşi). El se arată român mare şi democrat. Minte are bună, gură asemenea mare, nu ştiu altele ce va avea şi ce va face".

Relatări despre deputaţii români din Banat şi Ungaria, soşiţi la dieta din Pesta, ni se dau şi în scrisorile din 11 Aprilie şi 7 Maiu 1861.

Până în 11 Aprilie sosiseră numai 4 deputaţi români pentru „Casa de jos" (camera) şi 2 pentru „Casa de sus" (senatul). Aceşti doi din urmă erau prefecţii *Sigismund Pap* dela Chioar şi *Emanoil Gojdu* dela Caraş, cari amândoi i-au făcut impresie bună.

La 7 Maiu, dejà aproape toţi deputaţii români erau sosiţi în capitala Ungariei. Erau acolo *Vincenţiu Babeşiu* şi *Gheorghe Popa*, cari „au şi cap şi inimă bună". La Unguri li-e frică mai ales de Popa, care de altfel e om tinăr, între 35—37 ani, blând şi modest.

www.dacoromanica.ro

Până la 7 Maiu, erau sosiți la Pesta 15 deputați români pentru cameră și 3 „comiți“ (prefecți) pentru casa magnaților. Mai erau așteptați să sosească încă doi, astfel că numărul deputaților români pentru dieta din Pesta dela 1861, se ridică la 20.

„Dintre aceștia trebue luați afară Iura, Misits și Pap János din Beiuș, ca niște renegați, și cari când nu s'ar numi români ne-ar părea foarte bine. *Iura* e din Marmația, om foarte inteligent, e notar în Parlament. *Misits* e din Banat, asemenea om cu învățătură și vorbitor bun; *Pap János* e un măgar mare. Eștialalți cari nu i-am numit, sunt parte români buni, parte nici calzi nici reci, ci cum îți place așa îl poți lua. *Mihalyi* din Marmația, actualmente deputat și consilier la Locotiință (locotenență) se arată român bun, vorbește bine și cu foc. Nu știu ce vor face *Pap Sigismund* căpitanul (prefectul) Chioarului, *Man* a Marmației și *Goșdu* a Carașeului — în Casa de sus. Acești toți trei sunt oameni cu capacitate, și toți unul mai bun orator ca altul, știu că în Casa de sus puțini vor fi ca ei; însă nu le știu inima, ei din gură se arată că's românii cei mai buni. Pap s'a purtat bine în Chioar, iar Goșdu cum s'a purtat veți ști, că toți föișpanii (prefecții) unguri se provoacă la el, când e vorba de limba română în comitat“.

Gojdu de fapt a fost acela care, fiind prefect de Caraș, a făcut ca în județul lui să se introducă limba română de limbă oficială, cu toate că nu exista încă legea pentru naționalități.

*

www.dacoromanica.ro

Deputaţii români în Parlamentul din Pesta; 1861.

Şirul I, dela stânga spre dreapta: 1) Vincenţiu Baleşiu 2) Victor Bogdan 3) Vasile Buteanu de Şomcuta Mare 4) D. Aurel Maniu 5) Gavrilă Mihali de Apşa. — Şirul II: Fil. Pascu 2) Gheorghe Popa de Teiuş 3) Iosif Pop de Şomcuta Mare 4) Ioan Popovici-Dăseanu 5) Sigismund Popovici 6) Aloisiu Vlad de Săliste.

www.dacoromanicaro

In Maiu 1861, Maniu, deşi era suferind, şi cu toate că medicul îi recomanda să se ducă din Pesta pe vre-o 2—3 luni şi să se recreeze în aer bun şi cu hrană bogată, el nu bucuros ar fi plecat. „Acum chiar, nu mi-ar plăcea să mă duc din Pesta până când sunt desbaterile interesante“ — scria el la 21 Maiu 1861.

De altă parte — zice: „Io mai bucuros aş fi să rămân aici, să-mi caut vre-un avocat, să-mi încep practica, ca să mai pot trăi şi după mâna şi sudoarea mea, căci ştiu că-Ţi va fi greu şi Dtale, a-Ţi trage dela gura propie pentru mine“.

Il informează apoi despre desbaterile din parlament.

Se discută răspunsul la mesaj („adresa“).

Dacă nu vor termina în grabă cu „adresa“ — ceeace nu e nădejde, — „cauza naţionalităţilor“ nu va veni pe tapet în curând. Românii, unii vor vota adresa, iar alţii se vor abţine dela vot.

Deputaţii unguri cari sunt pentru adresă (partida lui Deák) se numesc liberalişti „şi de aceştia se ţin toţi deputaţii români cari sau sunt renegaţi sau sunt indiferenţi pentru naţiunea română.“

Işi esprimă scârba pentru „bravii“ maramureşeni Mán şi Mihályi, cari nu ştiu altceva decât să preamărească cultura şl trecutul Ungurilor.

„Io nu mă îndoesc despre inima lor că e română şi vreau binele Românilor, însă mă mir de ei că cum pot arăta atâta ignoranţă şi prostie; pare-ţi-se că nu au învăţat istoria, geografia, statistica şi nici logica: pare-şi că au trăit în China şi au avut de instructori pe fraţii unguri, cari să le spună tot mărimea, gloria şi viitorul

www.dacoromanica.ro

unguresc, cel frumos şi de slăbiciunea, mizerabilitatea, necapacitatea Românilor, numai despre puţine raze de un viitor frumos şi şi acela numai prin amiciţia ori chiar umilinţa faţă cu Ungurii! Apoi ce să mai zici când auzi cuvinte de acestea. Stai să crepi de năcaz„.

In conferinţa ţinută pentru formularea dorinţelor naţiunii române „câţi, atâtea păreri, parte din prostie, parte din frică, că se vor compromite la Unguri. DD. Popa şi Babeşiu numai, arată că au inimă, ştiinţă şi curaj de a vorbi în interesul adevărat românesc.“ Sunt susţinuţi şi de Gojdu, Vlad din „Craşeu“ şi Buteanu din Chioar. Pe Babeşiu şi Popa, Ungurii îi înferează de reacţionari.

Bărnuţiu indicase nişte principii privitor la ţinuta politică a Românilor din Monarhie. — Maniu socotea că deputaţii români din Pesta nu vor avea curajul să susţină acele principii, dar „cuget — zicea el — că nice e timpul şi ocaziunea, căci ocasiunea ar fi când am avea un congres naţional şi timpul ar fi când Românii toţi din Austria, specialmente (cei de) sub coroana lui Ştefan ar fi laolaltă sub un dicasteriu sau sub o cancelarie sau sub un minister (zic aceasta după părerea mea). Apoi tot după a mea părere Ungurii nu se vor învoi la acele principii, mai bine vor a muri. — Trebue să ştii Unchiule, că ei nu învaţă nimica, ci tot prostesc. Să auzi numai pe unii deputaţi cum vorbesc: „mihelyett egy oláh pretendál valamit, ki kell ütni a fogát; nem kell öket halgatni, hanem bátorságoknak és merészségöknek elejét venni.“ (Câtce un valah pretinde ceva, să-l loveşti să-i sară dinţii; nu trebuesc ascultaţi, ci trebue prevenit curajul

www.dacoromanica.ro

şi cutezanţa lor) Aş vrea să fiu de faţă în dietă, când va vorbi Vladu. El are mare curaj şi vorbeşte foarte bine. E mai mult ca sigur că se va disolva dieta prin voia mai înaltă."

Informaţii despre desbaterile din parlamentul din Pesta, a mai trimis Maniu lui Bărnuţiu în 7, 9 şi 13 Iunie 1861.

Nu ni s'au păstrat decât scrisorile din 9 şi 13 Iunie „Românii în 4 zile după-olaltă, în 7, 8, 10, 11 (Iunie), au ţinut lupta, caşi care nu au mai avut Ungurii din partea altora. Toată Pesta numai de Români vorbesc".

Iar într'alt loc: „Io nu ştiu, nice un sârb, nice un slovac nu se află, care să defende cauza lor, în toată Casa numai Românii se opun şi pretind „méltányosság" (echitate) şi în faţă, nu numai în vorbă".

Românii se înţeleseră cu Deák şi cu Eötvös, că vor vota pentru adresă, în schimb, partidul conservator al acestora să voteze amendamentele pe cari le vor propune deputaţii români.

Popa propune în şedinţa din 7 Iunie, ca în loc de „a magyar nemzet képviselői" (reprezentanţii naţiunii maghiare) să se pună în adresă „Magyarország népképviselői" (reprezentanţii poporului din Ungaria). Amendamentul susţinut şi de Buteanu, Iosif Pop şi Mihályi, a căzut.

In şedinţa din 8 Iunie, Bogdan propune ca în loc de „magyar érdek szempontból" (din punct de vedere al interesului maghiar) să se pună „hazai érdek szempontból" (din punt de vedere al interesului patriei).

Amendamentul îl combate însuşi Eötvös, care ar fi trebuit să-l susţină. El zise: „Én ösmerek magyar

www.dacoromanica.ro

fajt, román, tót, szerb stb. fajokat, hanem csak egy magyar nemzetet tudok... e hazának törvényei biztosityák, minden honpolgárnak polgári jogegyenlőségét" (Eu cunosc neam unguresc, neam românesc, slovăcesc, sârbesc etc., dar nu cunosc decât o naţiune maghiară... legile acestei ţări garantează egalitatea de drepturi a tuturor cetăţenilor).

Se înţelege, că amendamentul Românilor a căzut, dar faptul acesta i-a consolidat. „Toţi sunt mâchniţi, şi cei cu minte zic: amar de noi, proşti am fost că le-am crezut. Numai Pap János, Bika (protopopul) şi Murgu, stau singuri, de partida Ungurilor, iar eştialalţi, cari se aruncă în braţele lor cu graţie fără graţie, pr(ecum) Misits, Popovits Sigismund, Faur, Mihályi etc. sunt nollens vollens siliţi a-şi esprima mâchnirea pentru blăstămăţia Ungurilor".

Până şi *Misits,* cel îmbătat de cultura şi literatura ungurească, a avut un conflict cu Ungurii. „Le-a zis în faţă: pagubă că nu V'au omorât Românii în 48 pre toţi, că nu sunteţi demni de alta".

Indignaţi de atitudinea lui Eötvös, Românii au ţinut o conferenţă şi au trimis pe Faur să-i spună baronului, „că ei nu mai merg în conferinţele private ale Ungurilor". — Faur i-a spus: „Dle Baron, ai stricat tot ce ai făcut şi ce aţi scris până acum cu toţii. Ce aţi verbit până acum de un an, tot ai stricat astăzi". Eötvős i-a răspuns: „Iartă-mă frate, m'aţi adus în confusie, şi nici ştiu ce am vorbit; voi Românii ne luaţi prea iute, şi nu la locul său, nici suntem preparaţi să vă răspundem, lăsaţi naţionalitatea, că aceea o vom isprăvi mai târziu!"

www.dacoromanica.ro

In aceeaşi vreme, Deák se făcea morbos şi nu mergea în parlament, ca să nu fie silit să-şi ţină cuvântul dat faţă de Români.

Tot astfel au căzut amendamentele propuse de Români în şedinţele din 10 şi 11 Iunie. Cu acest prilej s'au distins prin curajul şi păşirea lor demnă deputaţii Babeşiu şi Popa.

„Babeşiu în privinţa Ardealului le-a spus verde în ochi, că uniunea nu e legală şi dacă e legală nu e justă şi dreaptă. Să fi văzut amăreala Ungurilor! Cugetai că tot se sfarmă, au venit în confusie nespusă; Românii însă stau 8 inşi într'un loc nemişcaţi şi ziceau, că ei numai îşi îndeplinesc datoria când vorbesc aşa".

Când a vorbit Gheorghe Popa „s'au sculat în contra lui mai mulţi, i-au spus că miroasă vorbirea lui aer din Viena, adeca că e cumpărat de Curte. Altul s'a sculat şi a atăcat pe Babeşiu, zicându-i cs. k. Doctor (doctor cesaro-crăesc)".

Românii n'au pregetat a se „defenda". Când s'a pus la vot răspunsul la adresă, Românii au prins momentul pentru a răsplăti lui Deák şi Eötvös purtarea lor neloială faţă de Români. — „Frate Maniule, i-a zis deputatul Vlad în 11 Iunie —, ai avut drept când ai zis, că Deák ne-a prins şi înşelat; însă lasă că nu-i vom rămânea datori!"

Cei mai mulţi Români au şi votat contra adresei, alături de „liberaliştii" cari nu recunoaştem abzicerea lui Ferdinand. Când Vlad a strigat, de a răsunat întreg parlamentul, că „nem vocsolok" (nu votez) „cugetai că creapă de năcaz Deák", care „trecând lupta Românilor s'a vindecat şi a venit ieri la dietă".

www.dacoromanica.ro

Când s'au numărat voturile, s'a văzut că „Deák a căzut cu 11 voturi, cele ale Românilor".

„Românii au căzut în 4 zile după olaltă numai prin înşelăciunea lui Deák, care s'a făcut morbos şi nu şi-a ţinut cuvântul. Ieri a căzut el, cu mai mare ruşine. Acum stau să crepe conservatorii, nu ştiu ce să facă, li s'a stricat tot calculul, trebuie să facă o altă adresă, sau să facă numai conclusul".

In afară de Murgu, Pap János şi Bika, „cari nu fac altceva decât votează cu Ungurii", ceialalţi deputaţi români s'au purtat demn. Ei au dus o luptă aprigă, apărând cu statornicie cauza naţiunii române, în furtunosul parlament din Pesta, dela 1861, parlament, care înbibat fiind de spirit revoluţionar, avea să fie disolvat în curând de către Impăratul, şi astfel nici din proectul de lege al naţionalităţilor nu avea să se aleagă nimica. Pentru ţinuta bravă, dovedită în cursul desbaterilor, unora dintre oratorii mai de seamă, femeile române din Braşov, le-au trimis, în semn de recunoştinţă, cununi lucrate de mânile lor (Bariţiu, Părţi alese ... III, p. 109).

Congres naţional.

Ungurii, hărtuiţi şi de Românii ungureni şi bănăţeni, se frământau în dieta lor din Pesta şi se nizuiau să influinţeze locurile înalte dela Viena pentru unirea Ardealului cu Ungaria.

Maniu se cugeta, că ce ar avea de făcut Românii, faţă de aceasiă situaţie.

Ajunge la concluzia, că ar fi necesară convocarea unui congres naţional român. La 9 Iunie 1861 el scria

www.dacoromanica.ro

lui Bărnuțiu: „Mă rog Unchiule dacă puteți scrieți cuiva din Ardeal, ca numai decât să se adune într'un congres național, căci numai așa vom putea impune Ungurilor, și vom putea elupta ceva dela ei și regim".

Românii ardeleni, la rândul lor, acționau, prin delegații trimise la Viena, pentru convocarea dietei ardelene.

„Azi sau mâne sosesc aici ardelenii, cari merg la Viena cu o petițiune pentru acordarea unui congres național. Vor merge și la Deák și Eötvös, la acești cari îs inimicii cei mai mari a naționalităților și a libertății" — scria Maniu din Pesta, la 13 Iunie 1861.

Era vorba de delegația compusă din Dr. Ioan Rațiu, Ilie Măcelaru și Iacob Bologa.

Chiorenii de asemenea cereau congresul, prin un memoriu trimis la dieta din Pesta, în care arătau slăbiciunea legilor din 48 și spuneau că „Românii nu sunt îndestuliți și nici vor putea face uniune sau pactă cu Ungurii, pânăce nu va mijloci dieta un congres național român, și nu vor șterge toate legile nefavoritoare pentru Români".

Maniu se întreba — la 13 Iulie, — că nu ar fi consult să facă la fel și cei din Crasna?

In 23 Iulie 1861, scria din Bădăcin: „Congres vom căpăta, prea mare lucru de nu", iar în 14 August adăuga: „V'am scris că nu e vorba de congres național, ci numai particular transilvan. Acesta e lucrul lui Șaguna, care quasi le-a mandat deputaților, ca numai atare să ceară. Deputații s'au dus cu suplica subscrisă de Episcopi și de mai mulți bărbați, și așa ajungând în Viena, și spunându-le Românii vienezi că

www.dacoromanica.ro

ce prostie au făcut, nu au mai putut schimba suplica ci o au dat împăratului, aşa precum o au adus din Transilvania".

Bariţiu (Părţi alese, III, p 115) spune că, s'a cerut numai congres ardelean şi nu general românesc, fiindcă bărbaţii mai bine informaţi şi mai departe văzători erau convinşi, cumcă Curtea nicicând nu ar fi permis o asemenea „adunare generală".

Tot pe Şaguna îl învinovăţeşte Maniu pentru zădărnicirea congresului naţional general şi în scrisoarea trimisă lui Bărnuţiu, din Pesta, la 24 Noemvrie 1861.

De data aceasta însă vina se resfrânge şi asupra lui Bariţiu, care s'a mărginit să ceară numai părerea episcopului dela Sibiu. Iar când acesta i-a spus: „Nu e cu politică să cerem congres şi mai vârtos general". Bariţiu ar fi răspuns: „Aşa e Ex. Ta, bine va fi".

„Se înţelege — adaugă Maniu — prin astă procedură D. Bariţiu îşi perde din renume, la cei ce ştiu cum s'a întâmplat, precum îşi pierd toţi Ardelenii, tot respectul înaintea Românilor din Ungaria şi Banat. Toţi Bănăţenii şi Ungurenii cei cu minte, sunt supăraţi pe Ardeleni fără diferinţă. Ei nu ştiu că cărui din Ardeal să mulţămească neţinerea congresului, ei zic, că-s prăpădiţi cu toţii. Io însă fiind în Viena o lună, am avut ocaziune a ştirici multe pela Ardelenii noştri. Aşa ei — politicii — mi-au spus cum stă lucrul, fără ceva genare. Ei toţi paşii lor îi ţin de cei mai buni până acum, de aceea dară DD. Episcopi şi Bariţiu sunt până acum obiectul adorării, la toate clasele poporului, cari sunt numai ceva întroduşi în cauza naţională; nu însă aşa şi la Ungureni şi Bănăţeni —

www.dacoromanica.ro

precum zisei mai sus, pentrucă ei, precum am observat mai cu toţii, au dorit congres general, afară de D. Babeşiu, care e în conţelegere cu Ardelenii noştri. Bănăţenii ţin de o mare calamitate, că nu s'a putut ţinea congres, şi aruncă tot păcatul asupra Ardelenilor. In cât au drept, va arăta istoria. Io din cuvintele Ardelenilor am priceput, dela unii într'o formă, dela alţii într'alta. Unii ziceau că nu s'a putut ţinea, alţii că nici (nu) a fost de lipsă. Acestea tot dela oameni mari, sau cari îşi închipuesc a fi mari. — Poate Dta vei fi căpătat dela D. A(xente Sever) în privinţa asta deslușiri, espuneri mai clare şi sigure".

Stăruinţele delegaţiei, condusă la Viena de mitropolitul Şuluţiu, în vara şi toamna anului 1861, de a exopera dela Impăratul ţinerea unui congres naţional, n'au izbutit.

Ne-o spune Bariţiu în terminii următori: „Incercările deputaţiunii e treia în conlucrare cu deputaţii bănăţeni de a mijloci celebrarea unui congres politic general, au fost cu totul deşerte; i s'a promis numai un congres românesc ardelean, la un timp acomodat" (Părţi alese.., III, p. 121) Acel timp acomodat avea să fie abia în Aprilie 1863.

In Aprilie 1863 se şi întrunea la Sibiu „conferenţa" Românilor din Ardeal, sub preşedenţia episcopului Andrei baron de Şaguna, în care se formula adresa omagială către Impăratul şi se alegea „deputaţiunea", care în 4 Maiu, — condusă tot de Şaguna, avea să se prezinte la Viena, în audienţă, înaintea lui Francisc Iosif I.

www.dacoromanica.ro

In scrisoarea sa din 18 Maiu 1863, Maniu aminteşte despre această conferinţă naţională, sau congres, în acest fel:

„Românii de pe aici nu vorbesc despre congres nici odată să nu zică că „tare bine s'a lucrat în dânsul.“ Io nu mă mir de asta; de se lucra şi altminte şi atunci încă ar zice că „tare bine“, pentrucă ei nu pricep săracii Ce fac Episcopii şi beamtării cei mari, toate-s bine“.

Recunoştinţă şi un ideal de viaţă.

Nicăiri poate nu se reoglindeşte mai splendid nobleţa sufletească a lui Ioan Maniu şi credinţa nestrămutată în viitorul măreţ al neamului său, că în scrisoarea pe care o adresează Unchiului său, la 1 Iunie 1861, mulţumindu-i pentru ajutorul dat în curs de 10 ani, pentru a-şi putea face cariera.

In 21 Maiu îi trimitea copia diplomei de doctor în drepturi, „ca un semn — zice el — că ostenelele mele de 5 ani şi 5 luni, nu au rămas fără fruct; ca un semn de mulţămire pentru îngrijirea părinţească, pentru marinimozitatea arătată cătră mine, ca cătră un fiu şi nu ca cătră un nepot.“

Şi apoi continuă: „Iartă-mi că mă esprim aşa, pentrucă din fundul inimei sunt convins, că alt Unchiu între Români aşa precum DVoastră, nu pot crede să mai fie. Această grijă nu o poţi afla pela unchi sau alte rudenii, ci numai la părinţii adevăraţi...“

„Stimate Unchiule! nu ştiu cum să-Ţi mulţămesc, nu ştiu cum Ţi-aş putea fi recunoscător pentru amoa-

www.dacoromanica.ro

rea-Ţi cătră mine? în fapte sau în simţăminte nobile? Altă faptă până acuma nu pot arăta, decât meruirea (meritarea) diplomei. In simţăminte? Oh, acelea sunt în fundul inimei şi nu se pot vedea, ci numai ale pronunţa, care nu totdeauna succede. Io din parte-mi nici mă apuc la punerea acelora pe hârtie, ci dacă aţi vrea numai o umbriţă despre sentimentele mele, imaginaţi-Vă natura şi inima dulcei mele mame, care nu numai surorilor sale, ci oricărei mame române ar fi putut servi de model ..."

Aminteşte apoi de creşterea pe care a primit-o la Bădăcin şi Şimleu, sub aripile ocrotitoare ale ingerului păzitor care a fost mama sa Ileana. — Inima şi sentimentele mamei sale şi le-a luat de „exemplar", şi cei cari au cunoscut pe mama lui nu vor întârzia să recunoască, — zice el, „că în privinţa aceasta sunt adevăratul ei fiu."

Işi cere scuze, dacă din cauza „neperfecţiunii omeneşti, care plus minus ne cuprinde mai pe toţi" îl va fi supărat.

„Io cred că în timp de 10 ani multe neplăceri am putut să-ţi fac, însă dacă acelea 's reparabile, îs emendabile, — dacă acelea au purces din nepriceperea sau neştiinţa mea, atunci iartă-mi-le, mă corege şi mă fă atent, ca să nu le comit mai mult; — iară dacă acelea neplăceri ar fi purces din maliţie, atunci ca un fiu sincer îţi spun, că nu aş fi demn de iertare, ci de condamnare! Mă simt ferice că-mi simţ inima tranchilă (liniştită), că acest din urmă păcat nu-mi apasă conştiinţa, pentru aceea sper, că iertarea păcatelor fără voie, o voiu dobândi, şi cred totodată că

www.dacoromanica.ro

Pesta in 20. Iunie 1863

Mulțu Stimate Unchiule!

Scrisoria D'Voastra impreunata cu 10 ft. am primit'o ieri. Ve multiu mescu din adunculu animei pen: tru acestu ajutoriu pe rintiescu.

Cu mare indestulire a sufletu lui meu, sum in stare a Ve spune ca io sum acum advocatu; me simtiescu tare fericit, candu Ve potiu anunția acestu gradu alu meu, fericit cu atatu mai vertosu ca bunulu Dieu Vea tienutu si pre Voastra pentru a cum in viatia ca se vedeti fructele ingrijirei celei nemarginite, ce ve dati cum am lucratu cu talentulu ce mi'a

purcesu

Fragment din scrisoarea lui I. Maniu către S. Bărnuțiu; Pesta, 20 Iunie 1863.

www.dacoromanica.ro

până la ultimul respir de viață, de amoarea consângeană și părintească nu mă vei lipsi, ci aceea așa după cum o voiu merita o voiu simți"...

După această efuziune de dragoste filială, Nepotul expune Unchiului său, idealul de viață, ce și l-a formulat.

„Mai rămâne ca să Vă spun puțin, despre sentimentul care-l am în privința împlinirii oficiului care îl am ca om cătră omenime și în parte ca Român, cătră gintea a cărei fiu a fi, simț o fericire nespusă, o fericire cu atât mai mare, cu cât acea mamă comună e nefericită până acum, și cu cât văd că aceea a suferit mai mult ca ori care alta; cu atât mai mai mare, zic, pentrucă speranța de a putea fi acea națiune mare, și de a putea ajuta și io la edificiul ei, mă face să cred într'un viitor nemuritor pentru aceași, și în o îndestulire a sufletului meu, de nu pe aceasta, în ceealaltă lume. — Sentimentul și înțelesul meu despre oficiu-mi nu poate fi altul și altmintea decât cum mi-e conceptul despre perfecțiunea omenească, după cum mi-e crescută inima după exemplarele de virtute, cari am avut ocaziune a le observa".

Iată acum finalul și justificarea acestei prețioase scrisori.

„Acestea pentru aceea le-am spus, pentrucă, dupăce (sunt) 10 ani de când te îngrijești de mine, să nu fii în dubiu, că nu știi pentru cine ai ostenit, asudat și poate și suferit. Aceste zic, ca un semn, că dacă până acuma încă nu am rebonificat sudoarea Dtale, mă voiu strădui, ca să nu fiu „nedemn de sufletul mamei mele, să nu fiu spre rușinea ei, nici spre a Dtale", care ai

www.dacoromanica.ro

împlinit obligaţiunile mamei mele şi tatălui meu, pe cari rupându-i natura de lumea corpurilor, m'au lăsat în jocul soartei, care pe unii îi ţine la pământ, iară pe alţii îi înalţă în lumea cugetelor despre omenime şi scopul ei!"

Cel care a scris o astfel de scrisoare, nu putea fi un om de rând!

Impresii de călătorie.

După închiderea desbaterilor din parlamentul din Pesta, Maniu, în 13 Iunie 1861, a plecat spre casă. In drum se opreşte la Oradea Mare. Aici poposeşte câteva zile, având prilej să cunoască intelectualitatea română de acolo. A vizitat pe episcopul unit Ioan Erdélyi, pe rectorul Seminarului Ioan Pap, pe canonicii Vancea şi Szilágyi. Episcopul l-a reţinut la masă. Erdélyi se interesa de universitarii români. „Se laudă că el e mai bun român ca alţii, cari vorbesc multe. Zice, că vom vedea după moartea lui, că el nu e rău român".

Aceste vorbe sunt un echou a procesului episcopului Lemeni, unde Erdélyi avusese rolul de arbitru, ceeace i-a creat faima, pe care el acum voia să o risipească, în faţa Nepotului lui Bărnuţiu. Rectorul Pap e ardelean, om foarte tăcut, se ocupă de cauza naţională, iubeşte tinerimea şi are cea mai mare popularitate în Orade. Vancea şi Szilágyi se văd oameni cu spirit şi învăţătură, cu maniere catolice popeşti, „nu am prea vrut să politizez cu ei, ci am lăsat să vorbească ce le place; când şi când mi-am făcut câte-o reflexiune".

www.dacoromanica.ro

In curtea episcopului domneşte despotismul şi servilismul. — In Orade se află instituţii frumoase româneşti. Seminarul bine condus, e de lăudat. Tinerimea e de treabă. — „Uniţii şi neuniţii trăesc foarte rău, cel mai mare odiu între ei. Neuniţii ividiază pe uniţi pentru starea lor cea bună, iară uniţii se ocupă prea mult cu convertirea la biserica adevărată a lui Hristos. Pare că e în ei convertirea ca o monomanie, pare că scopul principal şi chemarea lor e numai a face pe neuniţi uniţi".

Din Oradea Maniu pleacă cu bravul protopop Cristianu din Ösi. „In toată dieceza Urbei-Mari (Orăzii) nu afli oameni decât în Beiuş şi aici pe Valea Crişului — pe Cristianu". In funcţii grasează ungurii. „Pe aici numai ceia sunt deregători români, cari sunt magyaroni, ceialalţi au resemnat (abstat) pentru testvériségül (frăţietatea) cel minunat a Ungurilor", scria el din Borod, la 19 Iunie 1861. In Borod deşi sunt mulţi români cari ştiu carte, totuşi nu pot întroduce limba română de oficioasă în comunitate. Oamenii sunt beutori, locurile „opemnorate" (amanetate) la Evrei.

Din Borod pleacă la mătuşa sa Nana Vasiica — sora lui Bărnuţiu, măritată după Moisi din Hălmagiu.

Vara la Bădăcin.

Dupăce a făcut un popas de 3 zile la mătuşa sa din Hălmagiu, Maniu sosea în 27 Iunie 1861 acasă, la Bădăcin.

Câte informaţii nu avea el de trimis privitor la cei de acasă, pe cari Unchiul său nu i-a mai văzut,

www.dacoromanica.ro

de când la 1854 a plecat din Bocşa şi Bădăcin — la Iaşi.

La Bădăcin i-a aflat sănătoşi. La Bocşa „Baciul popa“ (Sim. Bărnuţiu — unchiul lui Bărnuţiu) şi „ceialalţi ai noştri trăesc, „numai cât bătrâneţele i-a cam apăsat“.

„Te doresc foarte; le este temere că nu vor trăi până când vei veni în ţara noastră. Până atunci acceptă-le sărutarea trimisă“. Nepoţii lui Bărnuţiu, Dumitru şi Petru, precum şi nepotul său Simeon, fiul surorii sale Sofia, au apucat pe liceu. Ar voi să-i treacă dela Şimleu, unde şcoala e slabă, şi băeţii persecutaţi, în Seminar (internat) la Oradea mare.

E preocupat de gândul de a pune la cale un protest al judeţului Crasna împotriva anexiunii la Ungaria. Va interveni pe lângă vicarul Demetriu Coroian în acest senz.

Se ocupă cu gândul să facă o escursiune la prietenul său Stoia, la Sibiu, şi cere încuviinţarea Unchiului său pentru aceasta.

Medicul Teleszky ar voi să-l prindă de ginere. „Mie-mi place ce e drept averea frumoasă, însă până acum sunt foarte străin de însurare, şi şi de altminte(ri) să am orice voie la aceea, *fată de limbă străină nu-mi trebue de muere*“ — scria el la 9 Iulie 1861.

Acelaş lucru i-s'a părut că-l urmăreşte şi vicecomitele (subprefectul) Crasnei, Lázár.

Cei din Bădăcin s'ar bucura dacă ar lua de soţie pe fata lui Lázár, fiindcă, — zice el: „aş pune mâna pe averea lui Lázár, câştigată dela Români, şi încă o părticică bună dela tatăl meu şi frate meu, cari tot în procese au trăit“.

www.dacoromanica.ro

E năcăjit că nu are încă post, ci şade numai aşa, „cum nu se cade unui om tinăr şi absolut".

„Mă supără foarte mult — scrie el la 18 Iulie 1861, — că în anul acesta aţi făcut mari cheltueli pentru mine, cu toate că după cum ştiu, nici DVoastră nu aveţi plată aşa bună şi nici aceia regulată. Io nu cred că nu suferiţi DVoastră lipsă pentru mine. — Io am fost însemnat tot ce mi-ai dat. In zilele trecute caut şi mă spariu, aşa sumă imensă am văzut".

Şi pe lângă aceasta, marinimosul Unchiu mai ajuta şi pe surorile sale şi încă vre-o doi nepoţi.

Melancolie.

„Am cugetat — scria el la 18 Iulie 1861, — că venind acasă voiu mai pune ceva carne pe mine, însă io din contra, pare(că) sunt mai debil. In Pesta nu aveam altă grijă decât să fac odată rigorosul, şi griji naţionale; acum toate m'au ocupat. Năcaz pentru blăstămăţia, prăpădenia şi sărăcia fraţilor mei, năcaz pentru nepotul (Simeon) ce trebue să repeţească şcoala şi nu am încă cu ce să-l ţin, năcaz naţional, căci precum observ din puţine jurnale, ce cetesc pe aici, treaba noastră stă foarte rău. Ungurii se împacă cu Neamţul, dară cu orice preţ, numai să aibă hegemonia şi supremaţia. Imi scriu din Pesta ai noştri, că cei mai mari rezoluţionişti sunt acum pentru împăcarea cu Neamţul".

Ii e dor să vază pe Unchiul său. E gata să facă drumul pe jos până la Iaşi.

Trimite „închinăciuni de sănătate" lui Micle, şi „când va veni — zice Maniu — să-mi aducă şi ceva

www.dacoromanica.ro

cărți românești, — istoria cea mai bună a României și poeziile cele mai frumoase".

Nobilă mângăiere, pentru mizeriile trecătoare!

Autoportret.

Din Septemvrie 1855, când mersese la drepturi, nu s'a mai întors din cele două capitale. Când a revenit în vara anului 1861, în satul natal, era cu totul schimbat.

„Românii noștri de pe aci, cari nu m'au văzut pe mine de 6 ani, nu mă cunosc; zic că nu pot să fiu io; zic că m'am înschimbat prea tare, și arăt prea bătrân. Insă Dta știu că m'ai cunoaște, căci sprâncenele seamănă cu a mamei, și cum zice Baciu popa din Bocșa (preotul Simeon Bărnuțiu — unchiul lui Bărnuțiu), cu a moșului — tatăl mamei, iară cealată parte a feții, seamănă cu a tatălui meu, precum și trupul înalt, numai că sunt subțire și nu gros ca tatăl meu".

Aceasta, în 18 Iulie 1861.

Ținuta Sălăgenilor.

Tinărul înflăcărat, care abia se reîntoarse dela studii, nu prea era mulțumit de însuflețirea națională a compatrioților săi. Ii supra valorase.

„Nu-mi prea place de Selăgenii noștri — scria el la 23 Iulie 1861; — io m'am tot lăudat cu ei și prin Viena și prin Pesta, însă văd că mai rămân de rușine cu ei. In respectul politic nu au activitatea, energia și curajul care-l au pe airea Românii. Toți retrași la verele sale și cu familiile sale".

www.dacoromanica.ro

E năcăjit că nu-i poate face să contribue pentru binele public (Gazeta dela Braşov, muzeul Asociaţiunii etc.). Cei doi „deregători“ români de Şimleu: Angyalu şi Mărcuşiu, sunt la fel. Primul e căsătorit cu o unguroaică, al doilea cu o nemţoaică din Pesta. Ar voi să fie bine cu toţi. Maniu e revoltat de această ţinută. „De când sunt, nu am văzut oameni cu atari principii! Să nu supere pe nimeni? Aşa, să mă las să mă omoare inamicul meu, numai din cauza, ca să nu-l supăr pe el! Ce batere de D-zeu e creşterea proastă între străini, şi încă şi mai mare batere, când omul crescut nenaţional, îşi ia muere din viţă străină, pentrucă mai mari neplăceri nu-ţi trebue în lume, ca aceea, când vezi sânge bastard în casă, şi când vine om Român şi muerea ascultă şi nu poate vorbi în limba bărbatului. Aşa am păţit cu Mărcuşiu şi cu Angyalu. Io năcăjit fiind, am pus etichetele de-o parte, şi numai puţine cuvinte am proferit ungureşti şi nemţeşte. Le-am spus verde în ochi: învăţaţi româneşte!“

Din astfel de oameni, cari n'au crescut în şcoli româneşti şi cari pe deasupra s'au mai şi căsătorit cu streine, el credea că nu se va alege nimica „până va arde D-zeu lumea“.

La începutul lui Septemvrie 1861, când a asistat la o şedinţă a comitetului judeţan din Solnoc, ţinută la Zălau, a rămas scandalizat de indeferentismul şi laşitatea Românilor prezenţi, cari nu şi-au ridicat cuvântul pentru apărarea intereselor poporului român.

„Ce pedeapsă merită atari oameni — se întreabă el în scrisoarea sa din 7 Septemvrie 1861, — care lasă ca în numele poporului român să mulţumească lui Deák?“

www.dacoromanica.ro

Cei din județul Crasna în schimb — s'au ținut de îndrumarea dată de dânsul, și au vorbit toți contra.

„Vezi Unchiule, așa Români avem noi. Apoi cu eștia să faci națiune politică independentă? Aceștia ar fi buni pe furci toți, să crești alții, și cu aceia să faci edificiul grandios demn de strămunii noștri!“ esclamă el, scârbit de ținuta celor dela Zălau.

Se mângăie însă cu aceea, că dacă întâlnește câte 2—3, și le vorbește, „de frică, de voie bună, de rușine, se înduplecă a face ce e de făcut“.

„Io fac tot ce pot, umblu pela toți și îi mișc ca pe biboli“ — dar de multe ori „câtce i-ai scăpat din mână, nu mai au grijă de nimica“.

O călătorie în Ardeal.

In vara anului 1861, Maniu plănuise să facă o escursie la munte, în părțile Sibiului, în tovărășia prietenului său Nicolae Stoia. Unchiul său însă a fost de părere să facă escursiunea într'altă parte. Nepotul se conformează și „mă voiu simți foarte ferice — zice el în scrisoarea din 30 Iulie, — dacă rezultatul împlinirii voinței DVoastre, va fi favoritor.“

Se decide deci pentru o călătorie în părțile nordice ale Ardealului.

In 1 August pleca cu un „bocșian“ (Bocșa, comuna natală a lui Bărnuțiu), până la Cluj. Va trebui să facă călătoria „cu carul“, căci trebue să ducă cu sine și vesminte, „cari, ca la un bărbat întrând la oameni mai mari, trebue să le am.“

Neavând bani de ajuns, se împrumută dela un prieten. Are de cuget să convină cu un amic al său,

www.dacoromanica.ro

profesor în Beiuş, şi împreună să meargă pela Baia Mare, iar de acolo la Seini, pentru a cerceta pe bravul protopop Manu alias Maniu.

In cazul că nu se va întâlni cu prietenul său, va scurta escursiunea, şi se va reîntoarce acasă pela Jibău şi Cehiu. Pe aici va avea ocaziune să vorbească „cu mai mulţi oameni creştini, însă puţini adevăraţi."

Nu ni s'a păstrat scrisoarea din 9 August, trimisă din Cluj lui Bărnuţiu; avem însă pe cea din 14 August, scrisă după reîntoarcerea sa la Bădăcin.

In Cluj a vorbit cu mai mulţi fruntaşi români. Le-a împărtăşit principiile politice ale lui Bărnuţiu, prezentându-le ca păreri ale sale. „Nici unul nu am aflat care ar fi consimţit." Fostul pretore Bohăţiel i-a spus, că sunt nişte principii „nepracticabile, neexecutabile, separatistice şi nediplomatice", iar fratele acestuia „căpitanul (prefectul) nici nu s'a lăsat în dispută", ci le-a taxat simplaminte de neaplicabile şi superfluee. „Poate Dumnealui nu a ţinut de compatibil cu autoritatea unui fişpan, a respinge cu argumente părerile eronee (greşite) a unui tinăr acum eşit din şcoale!!" Nici lui Poruţiu, nici protopopului Negruţiu nu le convin.

In Gherla fiind în societatea vicarului din Şimleu, Demetriu Coroian — socrul său de mai târziu — a avut ocaziune să între pela mulţi cunoscuţi ai dânsului. Canonicul Macedon Pop — la care a fost la masă, — le acceptă. Aici a convenit şi cu protopopii Dragomir şi Manu (foşti tovarăşi de arme a lui Bărnuţiu, în procesul cu episcopul Lemeni). „Tare s'au bucurat ambii, spunându-le închinăciune dela DVoa-

www.dacoromanica.ro

stră... O bucurie nespusă le-am făcut la aceşti doi bărbaţi, când le-am spus că sunt nepotul DVoastre şi că le trimiteţi prin mine salutare."

Au fost împreună la masa episcopului Alexi. — Manu „nu se învoeşte nici de cum cu acele principii. Zice că nu e lipsă de ele; noi ne vom elupta dreptul în comitate şi scaune şi fără separatism şi încă cu mai bun efect." La conferenţa din Băseşti însă, ţinută la 18 Septemvrie 1861, a spus despre principiile separatiste a lui Bărnuţiu, chiar fără a şti că sunt ale lui, cumcă „sunt foarte bune şi numei aşa ne putem ferici." (Vezi scrisoarea din 21 Sept. 1861).

Dragomir nu i-a dat răspuns pozitiv, ci l-a rugat să meargă la el, să mai povestească, sau să-i trimită copia ori extrasul acelor principii, ca să mai mediteze asupra lor, şi după aceea să-şi dea părerea.

Vicarul Coroian spune, că sunt bune, însă „neefeptuibili". Lui Manu, Dragomir şi Vicarului le-a spus că sunt principiile lui Bărnuţiu, la alţii însă, cu cari a discutat, le-a prezentat ca ale sale proprii, sau auzite dela alţii mai „versaţi" decât dânsul în atari lucruri.

Constată deci cu regret că, pe unde a umblat, principiile separatiste ale Unchiului său nu prea sunt bine primite. Regretă că n'a plecat din Gherla deadreptul la Sibiu, unde s'ar fi întâlnit şi cu alţii, „poate şi cu Bariţiu, doară lui i-ar plăcea". Il întreabă pe Unchiul său: „De ce nu aţi scris până acum în Gazetă, sau la ceva amic principiile menţionate?"

In Cluj n'a fost pela consilierii români, (Dunca, Lazar, Alduleanu, Grindeanu etc.) deoarece a auzit

www.dacoromanica.ro

multe plânsori la adresa lor. L a indispus şi faptul că a înţeles cumcă în casele lor se vorbeşte tot ungureşte, fiindu-le muierile unguroaice. „Grindeanu are o română, însă mai rea ca o unguroaică; apere D zeu pe om de limbă străină!“

Ii trimite salutări dela Coroian, Manu şi Dragomir.

Intoleranţa Ungurilor.

„Nu e posibil să o putem duce cu fraţii Unguri“ exclamă Maniu în scrisoarea sa din 30 Iulie 1861. „Nu vreau să ştie nimic despre limba română. Dacă dai ceva românește la jude, ţi-o respinge îndărăpt“;

A fost după un „pas“ (pasaport) la judele din Pereciu. N ci un funcţionar nu ştie cinstit românește! La întrebarea lui Maniu: „cum Vă înţelegeţi cu Românii, sau cum le puteţi ceti suplicele românești?“ I-s'a răspuns drastic: „Ei Domnule, nu vezi pela noi suplici române, aici e „ţara ungară“ şi nu română. Românii trebue să se acomodeze Ungurilor, şi nu Ungurii Românilor. Apoi ce cugeţi Dta, să înveţe deregătorii românește? Inveţe Românii ungureşte“.

Maniu a văzut că n'are cu cine vorbi şi n'a mai încercat să-l „capaciteze“. I-a spus numai că „independenţa şi fericirea ţării depinde dela fericirea popoarelor“.

Deputaţii unguri cu cari a vorbit despre întroducerea limbei române în administraţie şi justiţie, i-au reflectat: „Dta încă eşti un rătăcit“.

Văzând şovinismul şi intoleranţa Ungurilor, Maniu trage următoarea concluzie: „Puteţi vedea Unchiule,

www.dacoromanica.ro

că noi trebue să fim despărţiţi de ei politiceşte, că altminte(ri) numai năcaz e între noi şi io numa(i) nu ştiu cum vom putea efeptui acea despărţire!?"

O dovadă despre intoleranţa Ungurilor e şi faptul relatat de Maniu în scrisoarea sa din 14 August 1861.

„Mi-a spus Macedon (Pop, canonic la Gherla), că Kemény (baronul Francisc K, cancelarul, supranumit „Vulpoiul", cfr. Bariţiu, Părţi alese... III, p. 64), că Ungurii lui, au poftit dela Impăratul să expatrieze pe Axente Sever, pe Balint etc., că apoi pacea e făcută între Români şi Unguri. Le-a răspuns Impăratul, că acolo sunt §§, dacă vor păcătui să-i judece după aceia. — Kemény tot dă la prezidiale, prin cari acuză pe Românii ardeleni în modul cel mai uricios şi scandalizator".

Memorandul judeţelor Crasna şi Solnoc.

Deşi primul contact cu compatrioţii săi, după reîntoarcerea din Pesta, nu l-a prea încântat, în ce priveşte conduita acestora în chestiunile naţionale, totuşi Ioan Maniu şi-a pus în gând să pornească o acţiune politică mai intensivă.

La ordinea zilei era problema congresului naţional, a cărui încuviinţare se spera să se acorde în curând. — Pentru „părţile", cari fuseseră odinioară anexate Ardealului, deci şi pentru judeţele Crasna şi Solnoc, se punea chestiunea reîncorporării lor la Transilvania şi deci a participării la acest congres.

Pentru a determina pe intelectualii din judeţul Crasna să acţioneze în acest scop, Maniu, luă conţelegere cu vicarul Silvaniei, Demetriu Coroian, socrul

www.dacoromanica.ro

său de mai târziu. — La 15 August 1861, întâlnindu-l la Şimleu, i-a zis: „Reverendissime! Vezi congres naţional vom căpăta, însă numai transilvan. Vină să scriem Comisiunei permanente din Sibiu, ca să stăruiască la Curte, ca măcar „părţile“ să fie reprezentate în congres, dacă nu se poate ca să fie unul general“.

Vicarul i-a răspuns: „Bine ar fi când ne-am putea strânge mai mulţi. Aceasta se poate mâne când va fi intiliginţa noastră pe aici“.

In 16 August era târg de ţară la Şimleu. Vicarul a chemat la sine pe mai mulţi protopopi şi preoţi. Maniu le a ţinut o scurtă cuvântare, făcându-le cunoscut scopul întrunirii şi îndemnându-i să-şi facă datorinţa, „căci numai aşa vom da dovezi — zice el — în scrisoarea din 17 August, — că nu meritäm mâhnirea fraţilor noştri din toate părţile“.

Protopopul onorar Galu, un om tinăr, care prin anii 50 studiase teologia la Viena a propus ca toate comunele, prin reprezentanţii lor, să iscălească un protest contra anexiunii la Ungaria şi o rugare către Comitetul român dela Sibiu. — La aceste propuneri „câne-cânește“ s'au învoit cu toţii. S'a propus apoi ca protestul să-l compună, în latineşte, vicarul Coroian. Vicarul însă a declinat dela sine această încredinţare, pe motivul că e om cu familie şi că „în mijlocul inimicilor, într'o noapte poate fi periclitat“. — Sarcina compunerii protestului a revenit atunci lui Maniu, care şi-a luat de ajutor pe protopopul Galu. In curs de o săptămână aveau să-l termine şi apoi să se înceapă subscrierile.

„Inceputul l-am făcut acum — scria Maniu către Unchiul său; — ştie D-zeu cum va fi finitul, pentrucă

www.dacoromanica.ro

popii noştri-s unul mai fricos decât altul şi neabili de lucruri la cari se recere o rezoluţiune. Până încă nu s'au apucat de lucru, adeca până a nu umbla pela popor pentru subscriere, se tem de acţie fiscală şi de Unguri, că-i vor numi rovoluţionari".

Dorinţa lui Maniu era ca, această mişcare de protest contra anexiunii, să se transpună atât în Solnoc cât şi în Chioar. In Solnoc spera să izbutească, având pe tovarăşul său Galu din Chieşd şi pe protopopul Stanciu din Hereclean, deşi preoţii, — spunea el, — „sunt fricoşi, maliţioşi şi corupţi câţiva". In Chioar însă, şansele erau mai mici, din cauza prefectului (căpitanului) Pap Sigmond (Sigismund), care „e om prăpădit, om care pentru bani s'ar duce şi în furci doară". Din cauza lui, deşi în Chioar Românii au în mână puterea, nu au protestat la timp. De aceea — zice Maniu — „până-i lumea nu se şterge macula (pata) de pe Chioreni".

In aceaşi scrisoarea, din 17 August 1861, Maniu cerea sfat lui Bărnuţiu, că oare cum va fi mai bine: „să meargă doi deputaţi la Viena cu protestul nostru, sau să-l trimitem prin careva Episcop al nostru?" Din parte-i crede, că ar fi consult să meargă doi delegaţi din Crasna, la cari să se ataşeze şi cei din judeţul Solnoc, şi că ar fi bine, dacă l-ar putea îndupleca şi pe episcopul greco-catolic dela Gherla, Ioan Alexi.

In 31 August, Maniu încunoştinţa pe Unchiul său, despre progresul acţiunii începute.

La sfinţirea bisericii din Bobota, care avusese loc la 27 August, s'a citit memorandul compus de el şi de Galu în numele judeţelor Crasna şi Solnoc. Memorandul a fost aprobat şi iscălit de toţi cei prezenţi.

www.dacoromanica.ro

Cei din Crasna l-au ales pe dânsul ca delegat din partea „civililor". Preoții însă se codesc. El le-a spus, că „Românii așteaptă altă purtare dela părinții poporului". Cei din Solnoc au ales pe advocatul Filipu, care însă nu era de față.

Protopopul Pap din Băsești, într'o scrisoare adresată vicarului Coroian, propunea să se facă și protestul, și să meargă și o „deputație" de români la dieta din Cluj și să roage pe Românii ardeleni, ca să declare dieta de nelegală și neîntreagă, până când nu se vor convoca și „părțile."

Maniu era de părere, să se accepte propunerea, iar protestul la Viena să-l ducă 4 delegați, doi preoți și doi laici.

In 2 Septemvrie (1861) Maniu mergea, însoțit de administratorul parohial Dragoș din Bădăcin (de loc din Sibiu), la Zălau, unde avea loc „congregațiunea comitatensă" a județului Solnoc. Spera să convină cu Filipu și cu protopopul din Băsești. Nu i-a aflat însă. In schimb a rămas frapat de indiferentismul și lașitatea Românilor, în special a preoților, cari au fost de față la adunarea comitetului județan. Scârbit în sufletul său, esclamă în scrisoarea sa din 7 Septemvrie 1861: „Nefericit popor e acela, a cărui soarte zace numai în mâna preoților!"

Insă, acest pesimism, avea să se risipească în curând. In 18 Septemvrie 1861, se ținea la Băsești o conferință a intelectualilor din Sălaj (județele Crasna și Solnoc), participând intelectuali români chiar și din alte județe. „A văzut Silvania o adunare de inteligenți români, cași care nu a mai fost în ea de când e lumea."

www.dacoromanica.ro

Conferența fusese prezidată de vicarul Demetriu Coroian.

Succesul acestei întruniri se datora la 4 profesori din Beiuș (Popovici, Marchișiu, Mihuțiu și Selăgeanu) și fostului deputat din dieta din Pesta, Ioan Popovici Deșanu, frate cu profesorul Popovici — originari din Băsești.

„Românașii noștri — spune Maniu la 21 Sept. 1861, — cari înainte de conferință se vedeau a fi morți, fără interes, căci se vedea pe fața lor, că foarte mulți, pot zice majoritatea, a venit numai de rușine... după ce adevărații apostoli au vorbit mai multe vorbiri, cuprinzând în ele dorințele ce le are un Român în ziua de astăzi, nu a rămas nici unul nemișcat."

Entuziasmul a fost provocat cu deosebire de fostul deputat Popovici, care s'a impus atât prin oratorie cât și prin esterior.

Conferința a hotărît înaintarea protestului la Viena prin o delegație de 3. Acești „deputați" să primească câte 200 floreni spese de călătorie. Pentru cele două județe (Crasna și Solnoc) să se înființeze „două comitete permanente, pentru supravegherea tuturor lucrurilor ce ating cauzele politico-naționale."

In urmă, s'a pus la cale întemeierea unui „gimnaz" român pentru județele Crasna și Solnoc, deasemenea unul la Seini, pentru județul Sătmar.

Pentru a merge la Viena ca delegați, au fost desemnați din partea județului Solnoc: George Filipu (Filep) advocat și proprietar în Eriu Căuaș și Ioan Galu „protopop-surogat" în Chieșd, iar ca reprezen-

www.dacoromanica.ro

tant a județului Crasna a rămas să meargă Ioan Maniu, dupăcum se hotărîse la convenirea dela Bobota.

Această însărcinare onorabilă îl silea pe Maniu să apeleze din nou la marinimozitatea Unchiului său, pentru a-şi putea cumpăra nişte vesminte, cu cari să se poată prezenta în audienţă la Impăratul.

Maniu în delegaţie la Impăratul.

Până la 1 Octomvrie 1861, — data fixată pentru plecarea la Viena, — trebuiau să se strângă banii de lipsă pentru suportarea speselor delegaţiei, şi să se facă subscrierile pentru memorand prin toate comunele celor două judeţe: Crasna şi Solnocul.

Delegaţia se pare că a plecat la termenul fixat. In 7 Octomvrie, Maniu încunoştinţa deja pe Bărnuţiu despre sosirea lor la Viena. Nu ni s'a păstrat însă această scrisoare, ci numai cea din 9 Octomvrie, în care aviza pe Unchiul său, că a fost la ministrul Schmerling, a obţinut propunerea în scris a acestuia către Cabinets-Canzelei, pentru a se putea prezenta în audienţă ca „deputaţiune".

La Cancelaria de cabinet însă i-s'a spus — se vede el era purtătorul de cuvânt şi regizorul delegaţiei, ştiind limba germană bine şi cunoscând Viena depe timpul când fusese universitar, — că Majestatea Sa nu primeşte pe nimeni în audienţă, fiindcă tocmai se găteşte să plece în călătorie. La reîntoarcere să-şi ceară din nou audienţă.

„Omul sărac şi norocul e sărac", scria, cu aceeaş dată de 9 Octomvrie, protopopul Ioan Galu, către vi-

www.dacoromanica.ro

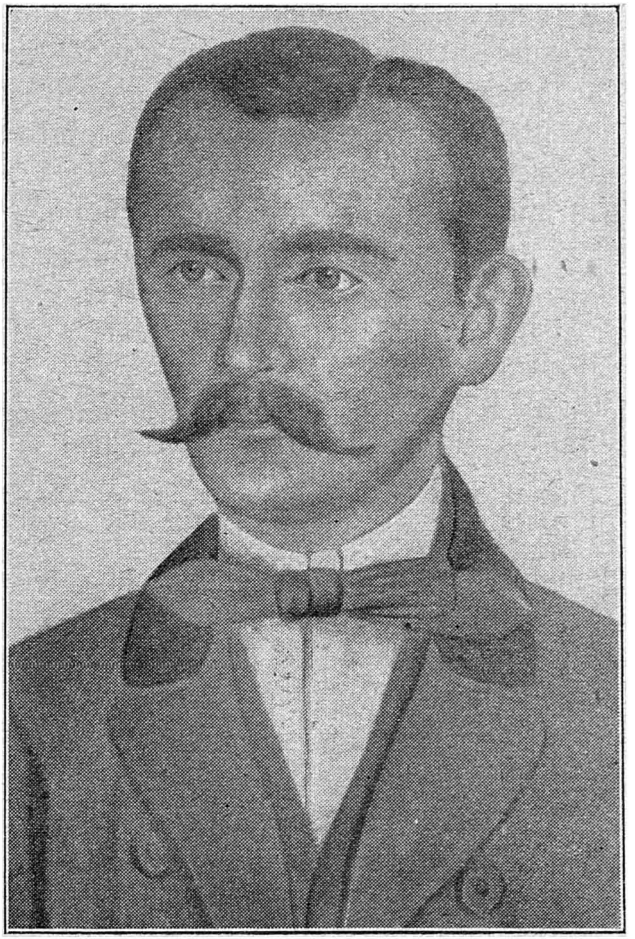

Dr. Ioan Maniu la vrâsta de 28 ani.
Portret în creion, executat de Vladereanu, în Viena, la 14 Octom. 1861, pe când Maniu petrecea acolo, în aşteptarea audienţei împărăteşti. (In proprietatea familiei Maniu din Bădăcin).

www.dacoromanica.ro

carul Coroian, şi fiindcă, în urma călătoriei Împăratuiui la Corfu, aveau să poposească timp mai îndelungat, îl ruga să aibă bunătate a se îngriji de ei, „căci aici sunt în focul vânăt de scumpe toate celea".

„Nu întârziaţi — continua el, — pentrucă toată starea noastră materială cu stomacul dimpreună sunt puse sub asediu".

Nu e mirare, căci în loc de 200 floreni — contemplaţi şi aceia pentru o durată scurtă, — delegaţii au plecat numai cu câte 160 floreni, din cari trebuiau acum să se întreţină vre-o câteva săptămâni în plus.

Delegaţii îşi aveau adresa la prefectul Seminarului greco-catolic din Viena, Gheorghe Silaşi.

In timpul celor trei săptămâni, cât aveau să stea delegaţii în Viena, ei puteau reflecta la feliul cum o să-şi susţină gravaminele. Cei din judeţul Solnoc aveau să ceară desfiinţarea comitetului judeţan şi „comite suprem" (prefect) român. Maniu sta la îndoială dacă ar putea să ceară acelaş lucru pentru judeţul Crasna.

Intre timp, au solicitat audienţe la mai mulţi miniştri, şi la arhiducele Rainer. Acesta din urmă le-a spus, că ce s'a făcut prin Majestatea Sa, nu se poate strica, şi că doleanţele lor se vor trece dietei transilvane. Miniştrii le-au promis ajutorul, atât în privinţa reîncorporării părţilor, cât şi în privinţa dobândirii unui comisar român pentru judeţul Solnoc, „în care — zice Maniu în scrisoarea trimisă din Viena, la 23 Octomvrie 1861, — s'au făcut abuzuri foarte mari, atât în contra intereselor noastre naţionale, cât şi a regimului".

www.dacoromanica.ro

Impăratul Francisc Iosif I, reîntorcându-se din insula Corfu, audiența le-a fost fixată pe ziua de 28 Octomvrie, dar a avut loc cu o zi mai târziu. Despre rezultatul audienței Maniu informa, la 30 Octomvrie, pe vicarul Coroian, iar la 31 Oct., pe Unchiul său.

Răspunsul Impăratului a fost scurt.

Privitor la anexiunea „părților" cu Transilvania, a spus: „Es ist eine schwierige Sache diese Anexion, sie ist gesetzlich" (e foarte greu lucru, anexiunea [la Ungaria] ea e legală); iar privitor la disolvarea comitetelor județene, a adaus: „se va face dispoziție în toată Ungaria și prin urmare și la noi, și dorințele Românilor se vor respecta debitamente (după cum trebue).

Impăratul în urma intrigilor baronului Kemény și a lui Vay, ca să mulcomească pe Unguri, apucase să sancționeze incorporarea părților la Ungaria, și acum, deși recunoștea greșala, era legat prin propria iscălitură. Singurul remediu era, revenirea asupra acestei chestiuni din partea dietei ardelene, care să ceară reîncorporarea „părților" la Transilvania.

Maniu îi scrie vicarului Coroian să îmbărbăteze pe cei de acasă, să le insufle speranță, deoarece — zice el, — „cauza noastră e cauză comună românească".

Comitetul permanent din Sibiu a și înscris în memorandul său adresat Impăratului cauza lor, cerând rezolvarea ei pe calea dietei, la care îi învită și pe ei. Nu crede însă să poată participa la dieta ardeleană — decât doară per abusum, — din moment ce ei au ales odată deputați pentru parlamentul din Pesta.

Dupăce raportează Vicarului despre chestiunea prefecților și comitetelor din cele două județe, îl roagă

www.dacoromanica.ro

să ordone preoţilor, ca să vestească poporului în biserici, rezultatul misiunii lor, şi anume, cumcă: „deputaţii trimişi la Viena — pentru de a protesta contra nedreptăţii şi nelegiuitei anexiuni către Ungaria — au fost şi la Impăratul, la toţi Miniştrii şi la toţi oamenii cu influinţă. Le-au promis că cât de curând se va aduna dieta Transilvaniei şi atunci se va hotărî lucrul acolo. Dealtminte Majestatea Sa şi DD. Miniştri se vor strădui şi până atunci ca dorinţele cele drepte ale Românilor să se împlinească".

Şi Maniu, care abia avea 28 de ani, motivează foarte just, pentruce e consult să se procedeze în acest fel.

„Va fi bine — zice el, — să dăm raţiune poporului despre lucrurile noastre, căci numai aşa putem conta pe încrederea şi spriginirea lui".

Frumos avans făcut democraţiei!

Aminteşte, ca lucru probabil, înfiinţarea unui ducat sau căpităuat român, pentru Românii din Ungaria.

A trimis raport detailat în scris, fiindcă dânsul nu poate veni în persoană, fiind reţinut de afaceri particulare la Pesta.

Colegii săi, Filipu şi Galu, au plecat spre casă imediat după audienţă, el însă contractând un catar, n'a voit să se expună unei călătorii de noapte. Anunţă pe Unchiul său — că se va opri în Pesta pentru a face practică de advocat. In Pesta va aştepta răspuns şi parale dela Unchiul său — pe adresa lui Partenie Cosma, iurist absolut (Alte-Post Gasse nr. 1)

Din timpul petrecerii în Viena a lui Ioan Maniu, avem portretul său executat în creion, de un anume Vladereanu, la 14 Octomvrie 1861.

www.dacoromanica.ro

Vicarul Demetriu Coroian.

In vicarul Demetriu Coroian, Ioan Maniu afla sprijinul cel mai puternic pentru activitatea sa naţional-politică în Sălaj.

Fostul profesor de fizică dela liceul din Blaj (în anul şcolar 1836 7), prieten din Blaj cu Simeon Bărnuţiu, dela care lua lecţiuni de filozofie — dându-i el în schimb lecţiuni de matematică [1], la 1853, ajunsese din protopop la Craiu-Darolţ, vicar al Sălajului, cu reşedinţa la Şimleu, în locul înflăcăratului naţionalist Alexandru Şterca Şuluţiu, care fusese ales de episcop (ajuns apoi mitropolit) la Blaj.

El va fi simţit dela început simpatie faţă de zelosul şi intiligentul Nepot al prietenului său dela Blaj: Simeon Bărnuţiu

Omul de muncă şi inimă — care era vicarul Coroian, şi-a ţinut casa larg deschisă pentru convenirile în cari se discuta şi fixa atitudinea politică a Românilor din Sălaj.

Vicarul Coroian însă — care pe atunci era de 47 ani —, având o familie destul de număroasă (două fete: Clara [mama dlui Iuliu Maniu] şi Lucreţia, şi doi băeţi Iuliu [autorul memorandului] şi Sabin): era firesc să fie mai rezervat decât nepotul lui Bărnuţiu, viitorul său ginere, Ioan Maniu.

Această rezervă, Maniu i-o taxează la început de lipsă de curaj, deşi îi recunoaşte o serie întreagă de calităţi remarcabile. Iată, de pildă, cum îl caracterizează din prilejul prezidării conferenţei dela Băseşti

[1] Informaţie deţinută din partea Dnei Elena Dr. Pop, nepoata vicarului Coroian.

www.dacoromanica.ro

din 18 Septemvrie 1861, în scrisoarea adresată, la 21 Septemvrie, Unchiului său la Iaşi: „D. Vicar Coroian a fost preşedintele la conferenţă. Domnialui ar fi om tare de treabă când nu ar avea familia cea grea, când nu ar avea aşa mare frică. Are inimă, are ştiinţă, numai curaj îi trebue. Insă acum totatâta, dânsul nu a mai scăpat de mine, l-am băgat în lucru, acum nu mai poate eşi, trebue să-l ducă în capăt. Io îi tot spun să nu aibă frică, căci Ungurii cu mult sunt mai fricoşi acum, decât să ne insulte pe careva".

Dupăce delegaţii judeţelor Crasna şi Solnoc: Maniu, Galu şi Filipu, au fost în audenţă la împăratul Francisc Iosif I., Maniu, cu data de 30 Octomvrie 1861, încunoştinţa prin un raport detailat, trimis din Viena, pe vicariul Coroian, despre rezultatul audienţei la Impăratul şi la miniştri. Şi fiindcă Maniu avea să se oprească în Pesta pentru practica de advocat, trimitea prin prietenul său Galu, domnişoarelor Clariţa şi Lucreţia, câte un „puiul târgului" (cadou), pe care regreta că nu-l poate aduce în persoană.

Coroian a fost acela care a stăruit cu tot dinadinsul, ca Maniu să primească o funcţie la judeţul Crasna. In scrisoarea sa trimisă din Pesta, la 13 Februarie 1862, vicarului Coroian, îi face cunoscut, în mod confidenţial, ca unui „frate de sânge şi cunoscut", cumcă a consimţit să primească o „deregătorie", deşi contra convingerii sale, numai să nu fie învinuit că nu ar voi să stea într'ajutor compatrioţilor săi.

Când Maniu, în primăvara anului 1862, ajunge asesor la tribunalul din Şimleu, de sigur nu arareori va fi fost oaspele familiei Coroian, unde dşoara Clariţa începea să fie fată mare.

www.dacoromanica.ro

Tinăr modest cum însă era, el lăsă pe prietinul său, advocatul Pop, să apuce înainte întru a încerca cucerirea inimei dşoarei Clarița, ceace aduse cu sine, ca abia peste câțiva ani, la 1865, să se poată căsători cu persoana care a fost sortită să-i devină tovarășa vieții sale.

In scrisoarea sa din 18 Noemvrie 1863, Maniu transmitea din Şimleu, Unghiului său la Iaşi, închinările de sănătate ale vicarului Coroian, şi-l ruga să împlinească rugarea acestuia, de a-i trimite portretul său. Familia Vicarului la acea dată era în mare doliu, fiindcă soția dânsului, „prima vicărăşiță în Silvania" murise. Inmormântarea ei avu loc la 17 Noemvrie, „în ceremoniile cele mai frumoase".

Murind, la 29 Iunie 1863, primul episcop al Gherlei, Ioan Alexi, scaunul episcopesc deveni vacant.

In scrisoarea menționată, din 18 Noemvrie 1863, Maniu ținea să recomande pentru acest post pe vicarul Coroian, în chipul următor:

„Mult St. Unchiule! Vocea DVoastre a făcut pe D. Şuluțiu, fostul vicariu a Silvaniei de episcop a Făgărașului. Românilor li s'ar face un mare bine, când la episcopia asta vacantă ar veni un om cu cap şi cu inimă de român. Noi, mulți, acest om îl aflăm în D. Coroian, actualul vicariu al Silvaniei".

In speranța că se va obține dela guvernul din Cluj dreptul de alegere de episcop, scria mai departe Unchiului său: „Căpătându-l acesta (dreptul de alegere), deci dară știind că vocea DVoastre şi acum e destul de tare, scrieți Mitropolitului Şuluțiu precum şi altor bărbați, ca să mijlocească alegerea lui Coroian, cel

www.dacoromanica.ro

mai demn preot a Românilor din Monarhie. D. Coroian nici (nu) vrea să ştie a fire (fi) episcop, el s'a supărat când i-am propus acest lucru, însă io mă aflu îndatorat precum şi alţi oameni cu minte, ca să mişcăm toate petrile pentru venirea dânsului la episcopie, pentrucă la aceea concurg oameni de aceia, cari nici nu se pot amăsura cu Domnul Coroian. De va veni rândul la alegere, ştiu că dânsul va fi ales, pentrucă are mare popularitate pe tot locul unde îl cunosc, iară de nu, atunci nevrând a face dânsul nici un pas pentru sine pela locurile mai înalte, nu ştiu cum va fi eşitul. In toată întâmplarea Vă rog scrieţi Domnului Mitropolit, care acum e în Viena la Reichsrath, cumcă să lucre cu toate puterile spre alegerea sau denumirea lui Coroian, preotul cel mai modest al naţiunii noastre".

Il roagă apoi să-i comunice dacă va putea face paşii de lipsă pentru Coroian, şi că la cari Români a scris în chestiunea aceasta?

La 20 Decemvrie Maniu revenea din nou asupra chestiunii episcopiei din Gherla. Bărnuţiu îi răspunse, şi se pare că declina dela sine intervenţia pe lângă Şuluţiu, din motive personale. Maniu admitea motivarea Unchiului său, că adecă, prin scrisoarea sa către Şuluţiu sau către alţii, ar compromite numai pe vicarul Coroian, dar stăruia în a-i înşira calităţile, cari îl înalţă peste ceilalţi concurenţi.

„Sunt convins — zice Maniu, — că nici unul în clerul nostru, nu are atâtea însuşiri bune, spre a conduce clerul şi a apăra drepturile bisericei şi a naţiunei ca D. Vicar; pentru aceea am şi firma speranţă, că dânsul cu toate că nu-şi sfarmă capul, nici nu are

www.dacoromanica.ro

voie a fi ales, clerul va fi inspirat de(-l) va recunoaşte pe dânsul de cel mai demn. Cred, vei şti că mulţi aspiranţi sunt, dintre cari io pe D. Macedon Pop (canonic la Gherla) îl ţin mai demn, escepto Dl. Vicariu. Io cunosc pe toţi cei eligibili foarte bine, nu se poate măsura însă nici unul cu D. Vicariu, aceasta atât pentru talentele şi învăţătura sa cea frumoasă, cât şi pentru principiile lui în toate cauzele noastre naţionali."

Chestiunea alegerii de episcop s'a trăgănat până în vara anului 1865, când a fost ales canonicul dela Oradea-Mare, Ioan Vancea, mitropolitul de mai târziu a Blajului.

In acelaş an, Coroian avea să-şi mărite pe fata sa Clarița, după Ioan Maniu, ajuns judecător la tribunalul din Şimleu.

După moartea mitropolitului Şuluţiu, la alegerea din 1868, avea să fie din nou, mai mult fără voia lui, — candidat de mitropolit la Blaj. Vancea însă a fost şi de data aceasta mai norocos. — Ajuns canonic la Gherla, la 1874, Coroian avea să-şi sfârşească viaţa la frumoasa vârstă de 78 de ani (din cari 51 de preoţie), în 30 Decemvrie 1891, în urma unei pneumonii.

Mitropolitul Şuluțiu la Viena, în 1861.

Pe când Ioan Maniu şi ceialalţi doi tovarăşi ai săi, cari merseră la Viena cu memorandul judeţelor Crasna şi Solnoc, aşteptau reîntoarcerea lui Francisc Iosif I, pentru a putea fi primiţi în audienţă, sosi acolo şi „deputaţiunea" din Ardeal, condusă de mitropolitul Blajului, Alex. Şterca Şuluţiu.

www.dacoromanica.ro

Din scrisorile adresate de Mitropolitul Şuluţiu lui Bariţiu, şi publicate în anexele volumului III (p. 514 şi urm.) din „Părţi alese din istoria Transilvaniei", se cunoaşte scopul acestei delegaţiuni, speranţele şi rezultatele obţinute.

Scopul era, înaintarea unui protest — care a şi fost prezentat, în audienţa avută la Impăratul în 31 Octomvrie 1861, — contra guvernului ardelean, care nu voia să convoace dieta ordonată dela Viena, iar de altă parte voia să ceară denumirea unui cancelar român peste ducatul Ardealului (Fusese contemplat baronul Vasile Ladislau Pop)

In scrisoarea lui Maniu din 9 Octomvrie 1861, trimisă din Viena, aflăm unele informaţii complimentare despre rolul acestei delegaţiuni.

In 6 Octomvrie Maniu a fost la membrii delegaţiunii. „Ei au speranţă mare, ba unii îşi fac şi iluziuni, că căpătând majoritate în dietă, e dobândit tot ce au Românii să dobândească. Io ca om tinăr le-am spus părerea mea cea modestă aşa: Se poate că vom avea majoritate în dietă, pentrucă aceasta vrea regimul, ca să votăm pentru Reichsrathul vienez, şi precum văd, DVoastre cu toţii voiţi să trimiteţi la acel consiliu numai ca să aveţi majoritate. Insă ce va urma de aci? Ne garantează cineva această majoritate şi pe viitor? Ne garantează cumcă noi vom fi în comite(t)uri şi în comitate aşa reprezentaţi după cum se cade ş. a".

„Se înţelege — continuă Maniu, — io sunt cel mai mic şi cel necunoscut între oamenii noştri cari duc politica română; nu mare senzaţie au făcut vorbele mele, ci mi-au răspuns cu puţine cuvinte ,că nu-i

www.dacoromanica.ro

bai (pricină) de alte cele, numai să avem acum odată majoritate, că apoi celelalte vin dela sine'. Dee D-zeu ca să fie bine, io din parte-mi nu aflu nici o garanţă într'o majoritate forţată. Această majoritate se poate forţa altădată pe sama altora, dupăcum îi va plăcea regimului, şi noi tot noi rămânem. — Ei speră la un drept transilvan, la o administraţie transilvană, nimic adecă exclusiv, român, maghiar sau sas. Ei! apoi învoise-vor Maghiarii şi Saşii la aceasta? Nici odată! Ei se vor ţinea de dreptul lor, această voie a lor nu se poate învinge numai prin o votare ca şi care au făcut Ungurii în dieta din Pesta cu Românii. Adeca atunci când Românii vor avea o majoritate forţată, totdeauna, caşi cum vor să aibă acum".

In 8 Octomvrie delegaţia din Sălaj a fost în vizită la Mitropolitul Şuluţiu — „spre sărutarea dreptei Excelenţei Sale a prea zelosului nostru A(lexandru) Episcop, care cu Dnii Bologa şi Dr. Ioan Raţiu au venit la Majestatea Sa ca deputaţi în negoţie (afaceri) naţionali" spune tovarăşul lui Maniu, Galu.

Şi el adauge: „Cu toţii suntem într'o conţelegere. — Speranţe avem bune şi multe Dea Cerul să nu ne înşelăm".

In scrisoarea sa din 23 Octomvrie, Maniu descrie convenirea care au avut-o, la 21 Octomvrie, la Mitropolitul Şuluţiu. Cu acest prilej s'a cetit memorandul ce urma să fie înaintat la Curte, privitor la cererile Românilor

„Acest memorand se întoarce — zice Maniu, — ca roata pe lângă osie, tot pe lângă denumirea unui cancelar şi fişpani (prefecţi) români, ca prin aceştia apoi să se exopereze majoritatea română în dietă, şi prin

www.dacoromanica.ro

aceasta posibilitatea de-a alege şi trimite la Viena (la Reichsrath). Acest punct e principal în memorand şi dreptul Românilor de a fi respectaţi în patria lor după cum a a voit D-zeu, e numai secundi ordinis".

Maniu e nemulţumit şi exclamă cu durere: „Aşa e Unchiule! O politică care ne va face de râs înaintea lumei şi de batjocură înaintea compatrioţilor, cari arătând cu degetul, ne vor zice: Vedeţi, aţi vândut independenţa autonomică a Ţărei, fără de a Vă câştiga dreptul care l-aţi dorit şi care Vi-se cuvine!"

El crede că Austria, aflându-se la strimtoare şi Ungurii fiindu-i primejdioşi, face, prin ministrul liberal Schmerling, unele concesiuni constituţionale, dar câtce va trece primejdia, Ungurii vor fi cei dintâi cari se vor arunca în braţele Austriei, iar aceasta „îi va primi cu bucurie şi le va ierta precum părintele fiului cel rătăcit". Schmerling va fi delăturat, Ungurii se vor înstăpâni din nou peste Ardeal, delăturând pe eventualul cancelar şi pe „fişpanii" români, şi pe deasupra îşi vor mai şi bate joc de Românii cari „au vândut autonomia Ardealului" şi au mers la dieta din Viena.

La 31 Octomvrie, ajunul plecării sale din Viena, — scria Unchiului său: „Mitropolitul a fost astăzi în audienţă. A dat un protest în contra votului separat a consilierilor români.: Dunca et consortes, Memorandul pentru dietă încă nu l-a dat". (De fapt la 31 Oct. s'a înaintat şi acela).

Maniu e pesimist. Se teme că „nu se alege nimica din tot lucrul" — fiindcă „toate merg rău".

De fapt, Cancelar român pentru Ardeal nu s'a acordat, iar dieta transilvană avea să fie convocată abia peste doi ani.

www.dacoromanica.ro

Principiile politice ale lui Bărnuțiu.

In August 1861, Maniu făcea o călătorie în părțile nordice ale Ardealului. Călătoria sa avea și un scop politic; de a sonda terenul privitor la acceptarea din partea intelectualilor români a unor principii politice, pe cari Bărnuțiu le comunicase Nepotului său.

Nu ni s'au păstrat scrisorile lui Bărnuțiu, pentru a putea fi deplin lămuriți asupra acestor principii. Din scrisorile lui Maniu putem însă deduce, că ele erau „separatistice", având la bază dogma: autonomia Transilvaniei.

Am văzut mai sus — vorbind despre călătoria lui Maniu, — cum, cei mai mulți intelectuali cu cari a convenit prin Cluj, Gherla și aiurea, nu erau aplicați să le primească. Le socoteau nepractice, irealizabile ori chiar „nediplomatice".

In 7 Septemvrie 1861, scria din Bădăcin, Unchiului său: „Ce se atinge de principiile adeseori indicate, le-am priceput întru 'nceput și le pricep și acum, recunosc necesitatea lor, recunosc, că cât e de op (lipsă) curânda lor aplicare. Mă doare însă, nu am aflat oameni până acum, cari să le priceapă, căci trebue să știi Unchiule, puțini sunt cari le pricep, și apoi cei mai mulți dintre aceia, se văd a fi de alte principii. Io însă de voiu fi pe-acasă mai mult, mă voiu duce la Sătmar, la Baia Mare, la Seini și la Chioar. Pe acolo voiu afla măcar doi oameni de omenie".

Și apoi adauge: „Ce zici Unchiule, nu ar fi bine să scrii lui Barițiu, despre aceste principii? Românii noștri îl adorează și se duc după el ori unde. Zic cu

www.dacoromanica.ro

toţii că politica Românilor până aci e foarte bună, şi aceea numai Bariţiu o conduce. Ar fi bine dară, ca să Vă înţelegeţi. Io cred că Dumnialui ar consimţi".

Cu prilejul conferenţei ţinută de intelectualii români din Sălaj, în 18 Septemvrie 1861, la Băseşti, Maniu avea ocaziune bine venită să aducă în discuţie principiile Unchiului său.

Protopopul Manu (Maniu) din Seini a aprobat principiile separatiste, inainte chiar de a şti că sunt ale lui Bărnuţiu. Acesta, conform înţelesului avut cu Maniu, avea să facă cunoscute principiile lui Bărnuţiu „la Românii cei cu minte şi dupăce va vedea că acelea-şi află echou pe acolo, vom eşi cu ele la Gazeta" — scria Maniu la 21 Sept. 1861. In prealabil însă avea să ceară consimţământul Unchiului său, dacă au voie să prezinte principiile lui, ca o dorinţă a Românilor din Silvania şi Ungaria.

El continuă apoi: „Mi-am mai aflat mulţi oameni cu minte, care se îmbucură de acest separatism. Deci Unchiule scrie Dta în Gazeta, căci ştiu că le vor aproba Românii, şi aceasta cu atât mai vârtos, căci noi ştim de sigur, că Ungurenii capătă ducat şi separatism togma (tocmai) aşa precum zici Dta, însă de Ardeleni nu e vorba. Nu ştiu de ce nu vrea Schmerling, ca şi Românii ardeleni să capete acel separatism. Deci dară Unchiule, acum e numai de lucrat şi acel separatism îl vom putea efeptui pe tot locul, nu numai în Ungaria şi Banat. Mocioni îşi pune toate puterile într'aceea ca Românii să capete ducat, deci dară Unchiule, dece nu-şi pun toţi Românii umerii într'acolo, ca să facem acel ducat aşa, ca să curindă toţi Românii, nu numai pe Ungureni şi Bănăţeni?"

www.dacoromanica.ro

Fiind la Viena în delegaţie, în Octomvrie 1861, a avut din nou prilej — fiind acolo şi delegaţia din Ardeal, condusă de mitropolitul Şuluţiu, — să discute principiile politice ale Unchiului său. Dar nici de data aceasta „nu e vorba să placă la politicii noştri".

„Pe Sălăgenii noştri i-am convins că numai aşa poate fi bine — scrie el la 9 Octomvrie. — Ei dară doresc cu toţii, să se înfiinţeze aceasta, însă ce să facem, nu Sălăgenii noştri duc politica română".

In scrisoarea sa, trimisă din Viena la 23 Octomvrie (1861), făcând critica memorandului ce au de gând ardelenii să înainteze Impăratului, pleacă tot din principiile lui Bărnuţiu: „din adevărul nediscutabil cetit în epistolele DVoastre".

Durere, acele epistole nu ni s'au păstrat.

In Banat, A. Mocioni lucra, precum s'a văzut, în spiritul principiilor lui Bărnuţiu.

„D. Mocioni — scria Maniu —, a dat un memorand la Schmerling pentru înfiinţarea unui Căpităanat român în Banat şi Ungaria, cu administraţie pură română, administraţiune naţională zic şi nu şi legislaţiune naţională, pentrucă când vorbeşte Mocioni de legislaţiune naţională, aşa precum şi DVoastră, zic Românii către el, că se face de râs înaintea lumei şi a tuturor Românilor. Mocioni dară, văzându-se singur în părerea sa, cată să lese după ei. Dânsul a călătorit în Banat, nu am avut timp să vorbesc cu el. Am fost de două ori la dânsul, însă nici odată nu mi s'a dat ocaziune să vorbesc între patru ochi cu el, şi aşa discursul nu l-am putut aduce la cauza asta, ci numai la altele speciali. Dacă mă întâlnesc cu el, voiu vorbi

www.dacoromanica.ro

mai multe, şi îi voiu spune, că nu e singur în părerea sa, ci şi alţii, cari cunosc adevăratele criterii a naţiunii politice independente".

Firește, cel care cunoștea adevăratele criterii ale naţiunii politice independente, era unchiul său: Simeon Bărnuţiu.

Maniu se miră, că Gazeta Transilvaniei din Braşov, care a publicat părerea lui Bărnuţiu asupra situaţiei[1], nu şi-a făcut reflexiunile asupra principiilor cuprinse acolo. Nu-şi poate explica lucrul decât aşa că, ziarul „are frică de poliţie", ori că nu s'a învoit la aceasta Bariţiu, care e „totumfac" la Gazetă, mai ales în ce priveşte directiva ei politică.

Candidat de advocat în Buda.

Dupăce şi-a luat doctoratul în drepturi, Ioan Maniu era preocupat să-şi facă practica de advocat, pentru a se putea prezenta cât mai în grabă la censură.

La 14 August 1861, într'o scrisoare trimisă dela casa părinţească din Bădăcin, spunea, că ar dori să meargă la practică în Pesta, dacă ar şti că-şi va căpăta vre-un advocat.

Dupăce a fost ales în delegaţiunea care avea să ducă memorandul judeţelor Crasna şi Solnoc la Viena, s'a decis ca, la reîntoarcere, să se oprească la Pesta pentru practică. Era decis să lucreze câtva timp chiar şi în cinste, „căci nu-mi place să perd timpul numai

[1] »Opiniunea lui S. Bărnuţiu asupra situaţiei« s'a publicat în Nrii 42 şi 43 din »Foaia pentru minte, inimă şi literatură« (Vezi Bariţiu, Părţi alese... III, p, 124).

www.dacoromanica.ro

aşa, fără de a-mi câştiga ceva practică", spunea el la 31 August (1861).

Dar ca să poată trăi la Pesta, avea nevoe de parale. La cine să facă apel, dacă nu la Unchiul său?!

„Sper, — zicea el, — dacă Te va trăi D-zeu, mă vei mai ajuta până când mi-oi căpăta ceva condiţie bunicică, din care să pot trăi depe o zi pe alta".

La începutul lui Noemvrie 1861, Ioan Maniu se reîntorcea din Viena şi se oprea la Pesta, pentru a-şi găsi un advocat, unde să facă practică, ca apoi în primăvara viitoare să-şi poată lua censura de advocat.

In Ungaria era însă o confuzie, care creştea din zi în zi, datorită schimbării sistemului de guvernare. In toate judeţele se numeau comisari regeşti şi se alegeau funcţionari noi, iar funcţiunile „congregaţiunilor comitatense" erau suspendate. N'avea nici o nădejde să-şi găsească loc, fiindcă advocaţii n'aveau ce lucra, justiţia stagnând şi ea. Se cugeta să meargă de candidat la Arad sau la Sibiu, unde i s'au făcut oferte. Alţii îl sfătuiau să meargă acasă şi să ocupe post la judeţ. — In cele din urmă rămâne la Pesta, aşteptând sfat şi parale dela Unchiul său.

In 24 Noemvrie îşi esprima mulţumita pentru scrisoarea şi ajutorul financiar primit. Il avizează apoi că şi-a găsit plasare în cancelaria advocatului Kanócz din Buda, împreună cu compatriotul său Dr. Ioan Pop. Peste zi lucrează în cancelarie, iar seara studiază pentru censură. Deocamdată lucrează gratuit. E genat de faptul că e de 20 de ani la şcoală, şi totuşi e nevoit încă să recurgă la ajutorul altora. „E o aparenţă fatală pentru noi cărturarii, mai ales pentru unii, a deveni aşa târziu la ceva".

www.dacoromanica.ro

In luna Decemvrie (1861) advocatul i-a dat ca plată, câte un florin dela fiecare execuţie. Sperează să capete ulterior şi leafă fixă.

A trăit cam multişor numai cu speranţa. Până la începutul lui Februarie 1862, nu încassase — pe trei luni — decât 20 floreni.

Se mângăia cu aceea, că are ocaziune de a cunoaşte oamenii şi referinţele lor, atât a celor bogaţi, cât şi a celor săraci.

„Umblu atât prin saloane cât şi prin colibi, se 'nţelege că pe tot locul sunt oaspe neplăcut (ca executor), căci rareori le duc ştire bună" — zicea el în scrisoarea din 24 Noemvrie 1861.

Il supără disordinea dela tribunalele ungureşti, trebuind să intervină omul de câte 6—8 ori la jude sau la referenţi, pentru a-i espedia vre-o afacere. La Nemţi nu era aşa, ci cauzele se lucrau după număr.

Ii e năcaz, că trebue să tot alerge în dreapta şi stânga, şi n'are timp să lucreze şi lucruri mai grele în cancelarie.

Acestei situaţii puţin măgulitoare i-a pus capăt oferta şi stăruinţele compatrioţilor săi din judeţul Crasna, de a primi un post în judeţul lor.

Situaţia politică la 1861.

Bariţiu spune (o. c., III, p. 123), că desvoltarea evenimentelor din anul 1861 seamănă mult cu a celor din 1848, şi că Ungurii — partida lui Kossuth, — duceau lucrurile spre un răsboiu civil, care dacă n'a izbucnit (precum, în 1862, izbucnise la prietenii lor poloni) nu e meritul lor.

www.dacoromanica.ro

In această atmosferă de surescitare, de lupte şi frământări politice, parte fățişe, parte clandestine, Românilor li-se impunea să fie şi ei la datorie, să vegheze asupra intereselor poporului român.

Prin diploma împărătească din 20 Octomvrie 1860, prin care se enunța principiul autonomiei provinciale, — se puse capăt sistemului absolutist, dar se reinstala cel feudal, îndulcit cu nițel constituționalism. Ungurii începeau să răsufle şi se pregăteau de răsbunare, mai ales contra Românilor, cari rămaseră credincioşi Habsburgilor.

De altă parte, influența aristocrației lor la Curtea din Viena, se afirma tot mai simțitor. Ei exoperaseră dela Impăratul, denumirea comitelui Emeric Mikó de guvernator al Ardealului, iar în postul de cancelar a-ajunsese baronul Francisc Kemény („Vulpoiul"), ambii duşmani neîmpăcați ai Românilor. — Acum curgeau la Viena nenumărate denunțuri calumnioase contra Românilor, iar de altă parte, aceştia fiind exponienții politicii generale ungureşti, sabotau ordinele venite dela Viena, privitor la pregătirea terenului pentru convocarea unei diete ardelene.

In Decemvrie 1860, mitropolitul Şuluțiu, în fruntea unei delegații, alergase la Viena. In Ianuarie se reîntorcea, cu rezultat bun, direct la Sibiu (nu la reşedința sa din Blaj), pentru a lua contact cu tovarăşul său de arme, episcopul Şaguna.

Adunarea națională dela Sibiu, din 13—16 Ianuarie, sub conducerea celor doi arhierei, fixa postulatele şi conduita politică a Românilor din Transilvania, în preajma alegerilor pentru dieta ardeleană, alegeri, despre cari nădăjduiau să aibă loc în curând.

www.dacoromanica.ro

Incercările de apropiere şi împăcare a naţionalităţilor din Ardeal, au dat fiasco. Conferenţa ţinută în Februarie (1861) la Alba-Iulia — la ordin mai înalt — a înăsprit şi mai tare relaţiunile dintre Români şi Unguri.

In Ungaria făcându-se la timp alegerile, dieta din Pesta s'a şi întrunit în vară. Am văzut ce ţinută bravă au avut cei mai mulţi dintre deputaţii români, ungureni şi bănăţeni, la discuţia la mesaj şi la desbaterea legii naţionalităţilor.

Ardelenii văzând cumcă guvernatorul Mikó şi cancelarul Kemény nu voesc să execute ordinele Monarhului privitor la dietă, au trimis în Iunie o nouă delegaţiune la Viena, în frunte cu advocatul Dr. Ioan Raţiu.

Scopul era să se ceară încuviinţarea unui „congres politic românesc", iar Bănăţenii tot atunci cereau un „Căpitanat" în frunte cu un guvernator român. In toamnă merge din nou la Viena Mitropolitul Şuluţiu, care întâlneşte acolo delegaţia din Crasna şi Solnoc, din care făcea parte şi Maniu, — cerând reîncorporarea la Ardeal a părţilor anexate la Ungaria.

Delegaţia cerea un cancelar român, convocarea dietei şi răspuns la toate cererile aşternute la Impăratul, începând cu 20 Oct. 1860.

Delegaţia ardelenilor a reuşit să contribue la dimiterea Cancelarului Kemény (19 Sept. 1861). Dar în locul lui era numit nu un român, precum cereau şi sperau Românii, ci tot un aristocrat ungur, contele Francisc Nádasdy, care însă era devotat dinastiei, şi gata să execute ordinile Impăratului, chiar şi cu su-

www.dacoromanica.ro

părarea fraţilor săi unguri, cari tocmai din acest motiv, nici nu-l vedeau cu ochi buni.

In Noemvrie cădea şi guvernatorul, contele Mikó, înlocuit fiind cu contele Ludovic Folliot de Crenneville, având lângă sine ca viceguvernatori pe românul Basiliu Ladislau Pop şi pe ungurul Dionisie Kozma.

Maniu, din Viena, informase pe Unchiul său despre misiunea delegaţiei ardelene, sau despre „politica Românilor noştri", cum zice el. Reîntors la Pesta, cu data de 18 Noemvrie 1861, îşi dădea părerea privitor la schimbările personale obvenite în conducerea Ardealului.

Reflexiile lui nu sunt lipsite de ironie şi amărăciune.

„Ei, politicii noştri au cugetat, că Neamţul îndată va pune toată administraţia Transilvaniei în mâna Românilor. Ei vezi, că s'au înşelat. Ei cugetau că cu bagatele vor exopera toate — pe încet încet, — dela Curte. Cugetau că Neamţul nu se pricepe la aceste. — Io nu mai am nici o speranţă în cauza noastră politică. Poate că va veni timpul şi pentru noi şi poate că acela va avea oamenii săi. Acum sau nu e timpul, sau oamenii nu-l ştiu întrebuinţa. Mai (aproape) zic, că asta din urmă e adevărată, pentrucă de ceream şi noi tot cât ni se cade, şi în unire ca şi Sârbii, şi nu tot despărţiţi a umbla pela uşile miniştrilor, poate ni se concedea şi nouă ceva, iară aşa, până acuma încă nimica, numai promisiuni, şi spesele cele multe cari le-au făcut Românii de un an încoace. Io zic că 10,000 fl. v. a. cel puţin au cheltuit Românii de un an pe deputaţii (delegaţii) lor. — Nu erau mai bine să fi şezut acasă. Să fi făcut ca şi Sârbii. Ei au cerut dreptul lor tot, şi nu au mai mers pe nicăiri. Ei acum îşi capătă

www.dacoromanica.ro

Voivodina lor, iară noi stăm cu buzele umflate. Românii aradani au fost până acum de 4 ori la Viena pentru un comisar român, şi până acum tot n'au căpătat".

Maniu află de necesar, ca până la convocarea dietei din Transilvania „să se desbată şi să se coacă în capetele fruntaşilor" principiile politice enunţate de Bărnuţiu. La dietă apoi, la care ar fi de dorit să participe şi Unchiul său, după inarticularea naţiunei române ca naţiune politică, să se ridice cineva şi să propună că: „deoarece naţiunea română e inarticulată, e recunoscută de politică, trebue să se recunoască şi celelalte elemente şi criterii cari o fac atare, şi fără de care nici se poate cugeta, nici sunt celelalte naţiuni surori din Transilvania". După inarticulare, compatrioţii, maghiaro-săcuii şi saşii, ar fi constrânşi a se învoi şi la consecinţele inarticulării. Atunci apoi s'ar putea vorbi — spune Maniu — de drept special român, de administraţiune română.

Il supără numai faptul că „Românii din Ungaria ar rămânea izolaţi şi fără de scut". Il roagă pe Unchiul său să se înţeleagă cu fruntaşii din Ardeal, ca aceştia să prepare poporul pentru idea enunţată de el, iar când idea va fi fost acceptată, dânsul să se reîntoarcă în Ardeal „şi D-zeu îţi va binecuvânta paşii", — adaugă Nepotul.

Corespondenţa fruntaşilor ardeleni cu Bărnuţiu.

In 23 Noemvrie 1861, Maniu primea o scrisoare dela Unchiul său, în care acesta-l încunoştinţa, că i-au scris mai mulţi „fraţi" din Ardeal. — In răspunsul său

www.dacoromanica.ro

din 24 Noemvrie, Maniu reflecta la aceasta următoarele: „Zici că fraţii noştri Ţi-au scris. De scrisoarea lui A(xente) şi I(ancu) mă îmbucur foarte. Aceia, după cum îi cunosc io, sunt oameni naturali şi nestricaţi în inima lor; deşi nu au studiat diplomaţia lumei, au o prudenţă naturală, care mai mult preţueşte decât politica oamenilor noştri de prin Viena şi Sibiu. Mă mir că D. A. nu Ţi-a scris până acum. D. I nu ştiu cum stă, deoarece io din 1852 nu am vorbit cu Dumnialui, şi de atunci, numai tot trist am auzit despre el".

Maniu apoi se întreabă: „Ooare ce l-a ajuns pe D. Mureşan de Ţi-a scris? Nu a avut timp de un an să-Ţi scrie? Nu bagsamă, că a fost ocupat cu politica: s'a ţinut destul de harnic de a o duce, mai vârtos deoare D. Bariţiu a fost tot lângă el."

Vorbind despre zădărnicirea congresului naţional general, Maniu adauge: „Mi-e năcaz de ce D. M(ureşan) sau D. Bariţiu nu Ţi-au scris mai de mult, poate se alegea ceva din noi, sau de nu se putea alege, arătam lumei că trăim şi vrem să trăim şi de aci înainte liberi şi nu ca sclavi — ca până aci. Insă e bine că Ţi-au scris şi acum, da dacă se poate tomni ceva în lucru. Io am speranţă dacă ai putea câştiga pe DD: Bariţiu, Axente, Iancu pe partea sau pentru principiile indicate în scrisorile anterioare. Am zis pentru aceea, că ai noştri încep a se convinge cu toţii, că politica lor nu va avea nici un rezultat bun".

In legătură cu dieta, a cărei misiune era inarticularea naţiunei române ca naţiune politică, cu toate drepturile naţionale ce decurgeau de aici, Maniu îl ruga,

www.dacoromanica.ro

tot la 24 Noemvrie 1861, pe Unchiul său, să scrie lui Bariţiu, care se bucură de cea mai mare autoritate între Români. Credea că acesta va putea — având la îndemână şi presa — să facă să se producă în opinia publică un curent favorabil pentru acceptarea ideilor esprimate de Bărnuţiu în legătură cu dieta.

Evoluţia spre dualism.

In repeţite rânduri Maniu şi-a esprimat convingerea, că aristocraţia ungurească va sfârşi prin a cădea în braţete Curţii din Viena, iar Impăratul şi sfetnicii lui, vor fi iertători faţă de fiul cel rătăcit, care se va întoarce pocăit.

In scrisoarea sa din 24 Noemvrie 1861, el face din nou prognosticuri în această privinţă.

„Ungurii şi Nemţii au speranţă a se putea împăca; şi io încât pricep, zic, că nu este departe împăcarea. Jurnalele cele presumtive liberali şi centraliste ungureşti, nu mai pot vorbi, li-e astupată gura, vorbesc însă cele două aristocratice, conservative şi prietine cu Dinastia, în toată ziua cu un ton mai aspru, cu curaj mare, care până în zilele trecute nu l-au avut. Acele sunt: „Sürgöny“ şi „Pesti Hirnök.“ Aceste foi blastămă politica Ungurilor — aşa numiţi centralişti şi separatişti, blastămă emigraţia şi Curţile cari fac speranţă Ungurilor, cari nici odată nu le pot ajunge, şi când le-ar ajunge, cei dintâi ar fi ei cari ar peri în triumful dobândit.“

Spune mai departe, că i-ar plăcea să cetească şi Unchiul său aceste ziare, fiindcă în ele se reoglindeşte

www.dacoromanica.ro

politica aristocraţiei ungureşti — respective a lui Széchenyi. „Ei nu vreau nici mai mult nici mai puţin, decât a le avea toate câte a avut coroana S. Ştefan, o hegemonie cumplită peste celelalte naţiuni şi încă sub eternul scut al Austriei.“

„Io aş zice, că această partidă, care aşa-şi aridică acum capul, va triumfa, căci fiind dietă acuşi, îi stau toate mijloacele într'ajutor, ca alegerile să fie favorabile pentru ea. Această partidă va fi rezolută a concede multe din drepturile sale, respective ale Ungariei autonome, numai ca să poată ea domni. Ei zic verde, că mai gata sunt a fi fără libertate, decât a împărţi drepturile magiarilor cu celelalte naţiuni. Zic, aceste drepturi nu le pot ei conserva, numai sub scutul Austriei, pentru aceea, blăstămat e acel ungur, care propagă libertate venită din Paris, Turin; acea libertate e pentru Unguri o ameţeală, Magiarii nu se vor putea bucura de acea libertate, ci numai celelalte naţionalităţi, cari toate au pe cineva în lume, numai Magiarii nu; acea libertate e pentru ei perire, iară ei mai bine voesc să rămână fără libertate decât fără existenţă.“

Ziarele maghiare liberale — spune Maniu — le aruncă Românilor în ochi, că tot vorbesc de naţionalitate, în loc să dea Maghiarilor concurs să ajungă la libertate, şi atunci „se face şi se dă naţionalitate“, iar cele conservatoare zic către „liberalişti“, să lase libertatea, „mai bine întâi asigurarea hegemoniei, supremaţiei ungureşti, apoi libertatea aceasta politică a Ungurilor.“

Pentru a-şi asigura supremaţia, chiar şi funcţionarii lor cari au apucat să abzică, revin, „numai ca

www.dacoromanica.ro

să nu lese terenul din mână, să nu lese puterea, ca să vină adeca în mâna altora: Nemți sau Români, Sârbi, Slovaci."

La 7 Decemvrie 1861, Maniu amintea, că toate ziarele ungurești, — cele liberali caşi cele conservative, — strigă în gura mare, că „puterea nu trebue lăsată din mână." Maniu aduce de exemplu un articol trimis din Cluj la ziarul „Magyar Sajtó", în care se spune apriat, că „ar fi nebunie a da terenul în mâna altora, şi dacă nu străin, totuşi nu de sângele nostru, ci la aceia pe cari numai acum i-am arâdicat la noi, i-am făcut oameni, şi apoi acum să şi fie după evangelie: că cine a fost ultimul să fie primul şi vice versa."

Tot aici spune, că „e speranță de dietă şi împăcare cu Neamțul", iar în scrisoarea din 15 Ianuarie 1862, trimisă din Pesta, adauge: „Pe aici se face multă vorbă, că pe 1-a Aprilie se va deschide dieta Ungariei, şi cumcă pacificarea sau aplanarea diferenței între Curte şi Magiari, va urma cât mai curând, de nu cu centraliştii ungureşti, cu cei înainte de 47, adeca cu conservatorii, cari desvoltă o mare energie pela Curte, care lucru se vede prea bine şi în ziarul lor aşa numit Pesti Hirnök."

Aristocrația ungurească lucra cu doi bani în trei pungi. Chiar şi în timpul dietei ungureşti din vara anului 1861, a tratat pe sub mână, încontinuu, cu Viena, iar în acelaş timp, acasă — sub pretextul că sunt terorizați de opinia publică, aristocrații vorbeau după placul partidei liberale.

„Acum — zice Maniu — mai potolindu-se focul intransigenței ungureşti, au început să grăiască după cum spun că li-e inima".

www.dacoromanica.ro

„Ce vreau aceşti buni domni, ştie toată lumea, şi încât e posibilă aplanarea cu ei (cu oligarhii) pe contul celoralalte naţionalităţi, iară poate calcula fiecare prea uşor, numai aceea e mai greu de ştiut, că dacă cu certitudine se vor împăca, de ce durată va fi acea pace?"

Impăcarea s'a şi făcut, prin realizarea dualismului la 1867, ceeace i-a făcut pe Unguri stăpâni absoluţi peste celelalte naţionalităţi din Ungaria.

Francisc Deák, continuatorul politicei lui Széchenyi, tocmai din această cauză, a şi fost numit „înţeleptul patriei" (a haza bölcse), de către ungurimea recunoscătoare.

Preludiul Micei Antante.

Dl Ioan Georgescu, în cartea sa despre „Dr. Ioan Raţiu" (Sibiu, ed. Asociaţiunii, 1928), la pagina 101 spune, că după cât ştie dânsul, ideia înţelegerii Românilor cu Slavii din monarhia austro-ungară, a fost formulată mai întâi de Dr. I. Drăgănescu din Craiova, într'o scrisoare a acestuia, din 30 Decemvrie 1876, către Dr. Ioan Raţiu.

Ioan Maniu însă, deja în scrisoarea sa din 7 Decemvrie 1861, face unele aluzii la necesitatea conlucrării Românilor, cu ceialalţi Slavi din monarhie.

Vorbind de principiile separatiste ale lui Bărnuţiu, Maniu spune, cumcă „chiar şi Slovacii încă se văd a fi pătrunşi de atari principii. Organul lor (a Slavilor) produce chiar acum un articol despre teritorul lor naţional, şi de mult timp se continuă o disertaţie (tot în acel jurnal), despre naţionalitate, federaţiune, Bunde-

www.dacoromanica.ro

staat şi Staatenbund, idei, cari se înţelege, puterile mari nu le văd şi nu le aud bucuros. Pentru aceea dară nu e de desperat, nu numai Românii sunt acei cari voesc a avea drept naţional, ci şi alţii cari voesc viaţă şi cultură. Despre asta au putut să se convingă *politicii noştri*, însă Domnialor *nu au vrut a face comuniune şi cu cei străini, însă de aceea soarte cu noi;* adecă nu şi au bătut capul că ce vreau alţii, şi ce e posibil, sau mai bine, ce e drept şi just a pretinde".

E numai o imputare la adresa conducătorilor politici a Românilor, de ce nu au conlucrat şi cu alte naţionalităţi din Monarhie, — ceeace însă echivalează cu afirmaţia, că ar fi trebuit să se facă cooperarea în vederea aceloraşi ţinte.

Ziarul „Concordia".

La 15 August 1861 apărea la Pesta ziarul „Concordia", având de proprietar-editor pe deputatul Sigismund Pap, prefect (căpitan suprem) în Chioar, iar de redactori pe Alexandru Roman, Partenie Cosma şi Ioachim Mureşan.

Ioan Maniu era în bune relaţii cu redactorii.

Trimiţând Unchiului său, în Noemvrie 1861, întreagă colecţia celor trei luni, cari apăruseră deja, el serveşte totodată cu unele lămuriri.

„Concordia apără interesele noastre, ea nici decât nu e contrară cu Gazeta, sau cu alte foi române. Se înţelege, că mai pe sus încă nu se poate ridica. Nu S. Pap o lucră, ci Alex. Romanu şi Part. Cosma.

www.dacoromanica.ro

Pap numai cu numele e redactor, el umblă prin Arad, Chioar şi Viena şi eştia doi scriu ce le place, şi în contra lui încă scriu, sau primesc articlii contra lui. Astăzi — scria el la 24 Noemvrie (1861) — e confişcată pentru revista politică, unde vorbind despre Transilvania zice, că Românii au multe de-a isprăvi acasă, nu vreau a face căi pe airea, şi pentru un articol luat din Ost-Vest, despre naţionalităţile Ungariei. Censorul e un român prăpădit, vanitos, servil către cei mari, despot cu cei mai mici, e bănăţian, fost pretor şi belitor de popor, astăzi la locotenenţă, şi poimâne pleacă la Lugoj, unde e denumit de vicecomite" (sub-prefect).

Povesteşte apoi Maniu, cum acest censor, a confişcat un număr a ziarului, fiindcă Roman nu i-a satisfăcut dorinţa de a-l lăuda, din prilejul denumirii de subprefect, precum ar fi dorit dânsul, şi pentrucă nu i-a dat epitetul de „Măria Sa".

„Mie-mi place până acuma „Concordia", că nu e în contra libertăţii şi naţionalităţii, pentru aceea V-o şi trimit" — spunea Maniu lui Bărnuţiu.

De abonament să nu se îngrijească, ci să-i comunice numai de are voie (plăcere) să o cetească sau nu.

In scrisoarea din 8 Februarie 1862, vorbind despre scrisoarea Unchiului său, care s'a publicat în Gazeta Transilvaniei, spune, că a fost reprodusă şi în „Concordia", dar fără comentar.

„Nu te mira Unchiule — zice el, — că jurnaliştii noştri tac şi nu fac nici o reflexiune la cele expuse în epistola menţionată. Te încredinţez despre eşti dela „Concordia" că plus minus se învoesc cu ea. Lu-

www.dacoromanica.ro

crătorii „Concordiei“ sunt Romanu, Mureşianu şi Cosma. Toţi au inimă bună şi proced cu timpul. Sunt oameni tineri încă şi cel mai bătrân, Romanu, are 34—5 ani. Nu e iurist, ci numai om cetit şi cu minte excelentă. Pop Sig. nici nu şede aci, nici lucră ceva; eştia redigează toată foaia cum le place. Ei nici unii nu sunt în stare a face critică, comentar sau alte reflexiuni la epistola Dtale, dară chiar să fie în stare, nu pot să facă, pentrucă poliţia abia a lăsat să vină la lumină şi epistola luată din Gazeta Transilvaniei. — Apoi alţi corespondenţi sau colaboratori harnici încă nu au“.

Il întreabă dacă primeşte regulat „Concordia“ şi dacă îi place de ea. „Mie — zice Maniu, — îmi place în tot respectul, pentrucă mai mult nu pot aştepta dela ea, una pentru poliţie, alta pentrucă nici un colaborator nu e publicist“.

Asesor la tribunalul din Şimleu.

Pe când Maniu făcea praxa de advocat în Buda, vicarul Coroian, din încredinţarea compatrioţilor săi, i-a scris să meargă acasă, să ocupe un post la judeţ.

El le-a răspuns, că: „E drept că interesul meu material pofteşte ca să primesc post şi să nu mă lupt aici cu sărăcia şi cu alte năcazuri, însă interesul lor de-a avea un om calificat în mine peste câtva timp, dorul meu de a putea face ceva pentru ei la timpul său, de-a putea sta frunte (în faţă) cu (i)nimicii mei şi ai lor, cari strigă după mine că sunt reacţionar şi pecsovits (pasivist), stă mai pe sus ca interesul meu

www.dacoromanica.ro

material, ce poate l-aş avea ca funcţionar în comitat". (Scrisoarea din 15 Ianuarie 1862).

Roagă pe compatrioţii săi să nu se supere, că nu poate primi.

Unchiului său îi solicită un răspuns, la întrebarea, că oare bine a făcut sau nu, că a refuzat oferta compatrioţilor săi.?

Compatrioţii însă nu s'au mulţumit cu refuzul lui, ci au depus stăruinţe noi pentru a-l determina să primească. Ii făceau reproşuri, că nu vrea să le dea concurs, pentru a le mai uşura soărtea, deşi e apt, şi ei au mare lipsă de dânsul.

In 12 Februarie 1862 Maniu le răspundea, că deşi contra convingerii sale proprii, cedează insistenţelor lor şi primeşte, dar condiţionat: să fie un post în care să le poată folosi şi lor mai mult, şi să corespundă şi cu cvalificaţia sa. Fixa posturile de prim-pretore sau cel de asesor la tribunal, în nădejdea că „administratorul comitatului" nu va fi aplicat să-i confere nici unul din acestea, şi astfel va eşi de sub obligo. (După scrisoarea din 10 Martie 1862).

Cu o zi mai târziu, scria mai amănunţit vicarului Coroian, şi, în mod confidenţial, îşi justifica punctul său de vedere.

Ca să nu se poată împinge toată responzabilitatea asupra lui, a primit, dar dacă va fi făcut rău, responzabilitatea va cădea asupra tuturor intelectualilor din judeţ.

„Io din parte-mi ori ce fac, sau ori ce pas vreau să întreprind, nu-mi uit că am mari datorii de a împlini faţă cu naţiunea mea, şi totdeauna cuget, cum aş putea

www.dacoromanica.ro

şterge mai mult din această datorie, pentrucă viaţa omului e scurtă şi puterile îi sunt mărginite. V'am fost scris mai alaltăeri că nu vreau să primesc şi V'am spus şi argumente destul de ponderoase. DVoastră aţi cugetat că acestea sunt numai glume dela un tinăr care încă numai acum a păşit în lume şi nu cunoaşte blăstămăţiile, şarlataniile şi neconsecvenţele cari le face toată lumea. Nu zic că nu aveţi drept, însă io nu vreau să practizez atari inconsecvenţe. *Aş vrea, că dacă nu am averi, sau alte plăceri, să am macar aceea plăcere, că mi-e mintea la loc şi inima curată, cu cari pot da front oricărui atăcător*". — Frumoasă pildă de simţ moral şi elevaţie sufletească.

Ii împărtăşeşte apoi, că a pus condiţiile pe cari le-a pus, în mod intenţionat, iar dacă totuşi va primi post, cel puţin să primească unul care-i place şi lui, e harnic de el, şi în care va putea folosi mai mult poporului român.

Dacă „Comisarul" nu se va învoi să-l denumească de asesor la tribunal sau de „protojude" (prim-pretore) „ atunci — zice Maniu, — *lăsaţi-mă să mă năcăjesc pe aici cum pot, flămând ori sătul, odignit ori cu oboseală cât nu-mi aflu locul. Cum zic, mi-e tot una, voiu trăi ori voiu peri, voiu fi domn, ori voiu fi scribe la domni. Dacă-mi va da D-zeu mai bine, îi voiu fi tare mulţămitor, dacă nu, tot îl voiu adora, că m'a făcut şi crescut să-i văz minunile sale!*"

La caz că va obţine vreunul din posturile cerute, îl roagă să-l încunoştinţeze din bună vreme, pentru a putea abzice la advocat cu o lună înainte, ca acela să-şi poată căuta alt „adjunct". Dacă nu va fi denumit

www.dacoromanica.ro

din partea Comisarului, şi atunci se va bucura. Să-l înştinţeze însă despre toate câte îl ajung, „ca şi io — zice Maniu — împreună cu DVoastră să fiu in prosperis et adversis".

La 10 Martie 1862, scria Unchiului său că, înainte cu câteva zile, s'a pomenit, spre marea lui mirare, cu decretul de „asesor la tribunal".

Acest fapt, îl şi supără, îl şi îmbucură. — Il supără, că trebue să amâne depunerea censurii de advocat. Se bucură însă, că prin aceasta va scăpa de sărăcia şi alergătura multă — neplătită — de pela Buda, şi că va avea putinţa să ajute pe copiii rudelor sale, „cari acuşi nu mei au ce să mânce, neavând bucate, nici bani, şi darea cea mare le ia vitele din jug".

Pe compatriotul său, Dr. Ioan Pop, l-a determinat să ceară postul de „subfiscal", şi astfel vor putea duce procesele privaţilor în limba română. In acest chip speră să scape şi de sărăcie, să aibă şi practică şi să folosească şi poporului.

Sperează să plece din Pesta prin 16 sau 17 Martie (1862). Aşteaptă să sosească dela Viena „Gozsdu", care e dus în delegaţie pentru Metropolia română (ortodoxă), pentru a-i cere împrumut 100 floreni, ca să-şi plătească nişte datorii şi să-şi cumpere câteva cărţi indispensabile. Pe Unchiul său îl roagă numai, ca dupăce vor fi restabiliţi în posturi profesorii dela Universitatea din Iaşi şi va căpăta salarul, să-l ajute să replătească suta de floreni — dacă, firește, o vă căpăta.

Crede că va avea un salar de 500—600 fl. la an.

N'a abzis de gândul ca, după depunerea censurei, să devină advocat.

www.dacoromanica.ro

Nu ştim dacă s'a împrumutat sau nu dela Gojdu. In scrisoarea sa trimisă la 5 August 1862, Maniu informa însă pe Unchiul său că, nu mult după ce şi-a ocupat postul, prietenul său Pop, a trecut de concipist (translator) la Buda, că el are mizerii cu salarul, care e insuficient şi neregulat, iar la secţia orfanală, unde e, are atâta de lucru, cât nici trei inşi nu l-ar putea găta.

La 28 Decemvrie 1862, îl încunoştinţa, că din 1 Ianuarie 1863, nu va mai fi dirigintele cauzelor orfanali, ci referent în cauzele contencioase.

Chestiuni familiare.

Odată stabilit la Şimleu, Ioan Maniu devine mentorul rudelor sale şi în primul rând a nepoţilor şi verilor săi. Pe Unchiul său îl va ţine în curent cu toate evenimentele şi mizeriile familiare şi îi va solicita de aici încolo ajutorul, şi pentru nepoţii apucaţi pela şcoli.

In 9 Iulie 1862 îl informa despre verii săi — nepoţii lui Bărnuţiu — Petre, fiul Gafiei (soră a lui Bărnuţiu) şi a lui Popu Vasilica din Bocşa, şi despre Dumitru, fiul „Nanei Vasiica" (altă soră a lui B.) măritată după Moisi din Hălmagiu. Dumitru a păstrat în şcoală numele Unchiului său Bărnuţiu. Solicită ajutor pentru întreţinerea lor. — In 1862 Petre era în clasa IV-a, iar Dumitru în clsa III-a.

A vizitat pe o verişoară a sa, — fată a mătuşei sale Vasiica din Hălmagiu, — măritată la Giumeluş. I-a plăcut, căci tinerii ascultă de bătrâni şi toţi sunt în iubire frăţească.

Nepotul său Simeon (Man), fiul surorei sale Sofia, studiază slăbuţ. Maniu critică şi gimnaziul din Şimleu,

www.dacoromanica.ro

unde e un corp profesoral slab pregătit şi unde se dau notele şi după naţionalitate.

In 21 Iulie 1862, îl încunoştinţa pe Unchiul său despre moartea mătuşei sale Vasiica, mama lui Dumitru, şi despre feliul cum s'a repartizat averea între moştenitori.

Câteva zile mai târziu (la 5 August), cerea ajutor pentru a putea întreţine pe mai departe la şcoală pe Dumitru, care rămânând acasă, nu ar fi nici econom, nici cărturar, ci ar ajunge numai „să poarte puşca Neamţului", iar în urmă s'ar alege din el un „vagabund." S'a hotărît să-l dea în internat (seminar) la Oradea-Mare. Il va ajuta şi dânsul cu cât va putea.

Bărnuţiu îşi pune la contribuţie salarul de profesor şi pentru nepoţii Dumitru şi Petre. Pe Dumitru, Maniu îl plasează în internatul din Orade. — Iată însă că se prezintă pentru ajutor alţi doi nepoţi: Teodor Chiş, fiul lui Onuţiu Chiş din Hălmagiu, care era să urmeze în cl. V liceală, şi Simion Oros din Hidig, care în 1862 lua bacalaureatul. Pe Oros îl va mai ajuta la drepturi — la Orade — şi Maniu. Se teme însă să nu se strice „moraliter", căci e cam „contumace" (încăpăţinat). — Acesta, de fapt, a şi făcut vre-o câteva buclucuri.

Când sosesc banii dela Iaşi, Maniu îi repartizează între nepoţi. Năcazul e, că nepoţi sunt mulţi şi parale puţine şi nu se ajung pentru toate lipsurile (întreţinere, vesminte, cărţi etc.)

In 28 Decemvrie 1862, Maniu anunţa încetarea din viaţă a unchiului lui Bărnuţiu, a preotului Simeon Bărnuţiu din Bocşa.

*

www.dacoromanica.ro

Arbore genealogic.

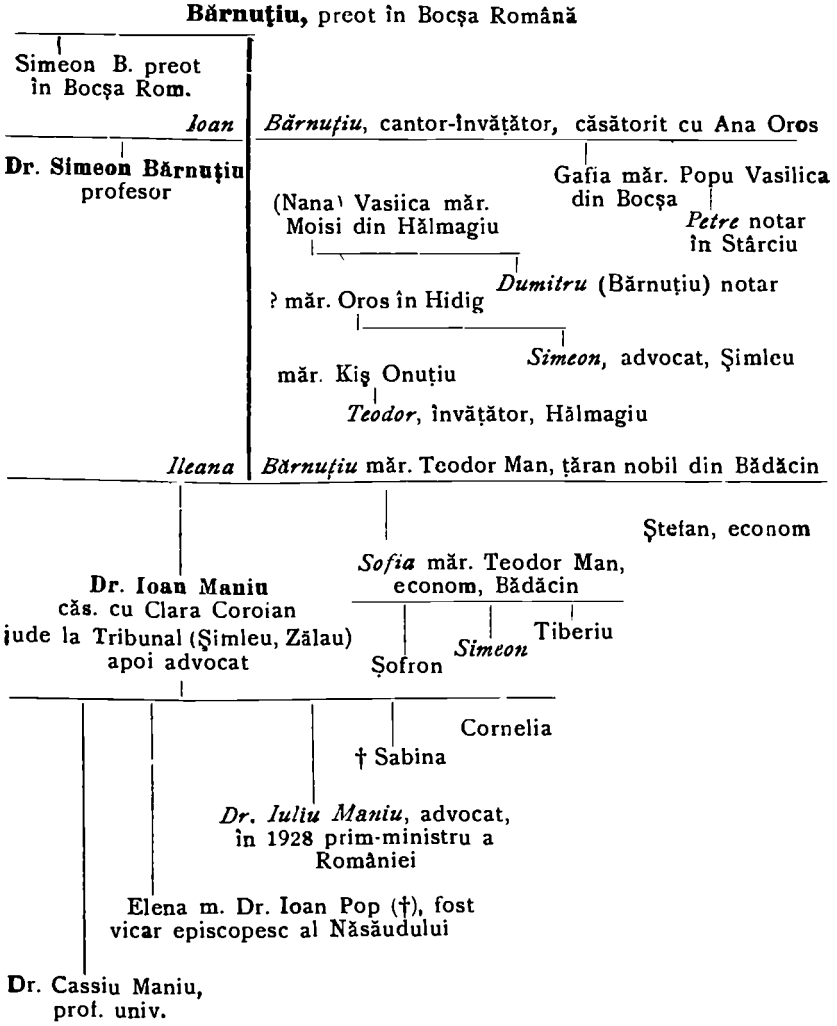
Bărnuțiu, preot în Bocșa Română
Simeon B. preot în Bocșa Rom.
Ioan
Bărnuțiu, cantor-învățător, căsătorit cu Ana Oros
Dr. Simeon Bărnuțiu profesor
Gafia măr. Popu Vasilica din Bocșa
(Nana) Vasiica măr. Moisi din Hălmagiu
Petre notar în Stârciu
Dumitru (Bărnuțiu) notar
? măr. Oros în Hidig
Simeon, advocat, Șimleu
măr. Kiș Onuțiu
Teodor, învățător, Hălmagiu
Ileana
Bărnuțiu măr. Teodor Man, țăran nobil din Bădăcin
Ștefan, econom
Sofia măr. Teodor Man, econom, Bădăcin
Dr. Ioan Maniu
căs. cu Clara Coroian
jude la Tribunal (Șimleu, Zălau)
apoi advocat
Șofron
Simeon
Tiberiu
Cornelia
† Sabina
Dr. Iuliu Maniu, advocat, în 1928 prim-ministru a României
Elena m. Dr. Ioan Pop (†), fost vicar episcopesc al Năsăudului
Dr. Cassiu Maniu, prof. univ.

*

www.dacoromanica.ro

E scandalizat că, ginerele lui „baciu popa“, preotul din Nadiș e un om lacom după avere, „om diform la trup și scârnav la suflet, ar mânca și bea averea lui Cresus.“ Nu i-au plătit nici cele „o sută și o mie de nimicuri pentru comândare“, pe cari l-a încredințat preoteasa lui, să i-le cumpere din Șimleu.

In iarna anului 1862/3 Petre s'a îmbolnăvit de tifus. — Oros cam umbla cu minciuna.

La 18 Noemvrie 1863 îl informează, că Petre e în cl. V liceală, la Zălau, (la reformați), iar Dumitru e tot la Orade. S'a înbolnăvit și Oros de tifus. Cere voie Unchiului său, să dea din banii trimiși și acestui nepot, ajuns la grea încercare.

Situația politică la 1862.

Anul 1862, a fost un an relative mai liniștit. Pe terenul național, se remarcă în deosebi activitatea episcopului Șaguna, secondat de bănățeanul Andrei Mocioni, pentru a scoate, pe cei 600,000 de Români ortodocși, de sub hierarchia sârbească a patriarhului dela Carloviț.

Românii de altă parte, aveau bune nădejdi, că dieta Transilvaniei se va convoca în curând. Rezistența dârză a Ungurilor, cari nu voiau să știe nici de unitatea Monarhiei, nici de parlamentul comun (Reichsrathul) dela Viena, mărea șansele de reușită a cererii Românilor.

Punându-se însă chestiunea dietei ardelene, Românii din Ungaria, cu deosebire, cei din județele anexate, ajungeau în mare perplexitate. —

www.dacoromanica.ro

Unde să-şi trimită deputaţii pe cari îi vor alege?: la Pesta, unde trebuiau să meargă de drept, sau la dieta ardeleană, unde îi trăgea inima şi comunitatea intereselor naţionale româneşti?

Problema aceasta îl preocupa şi pe Maniu.

La 10 Martie 1862, el scria din Buda, Unchiului său:

„Scrieţi-mi... că începându-se iară pregătiri pentru dietă, ce să facem noi Crăsnenii, să urmărim politica ăstoralalţi, să trimitem la dieta Ungariei, sau nici decât, sau alegând, să ne pronunţăm că deputaţii noştri trebue să meargă la Alba-Iulia?"

Il roagă să-i răspundă de urgenţă, pentrucă, — zice el, — „de aci nainte, ce se va face în comitatul Crasnei, bun ori rău, numai pe mine mă iau la întrebare cunoscuţii de prin alte comitate; iară ai noştri nu fac nimica, sunt sigur, la ce nu mă învoesc io".

Maniu îşi dă seama, că îşi crează o situaţie cam gingaşă, făcând politică militantă, ca funcţionar de stat. E însă gata să tragă consecinţele. „Dacă celor mari nu le va plăcea să mă ţină în diregătorie, voiu începe cu avocaţia, şi tot voiu putea trăi cumva".

Ca noutăţi de prin Ungaria, privind starea socială, Maniu îi comunica lui Bărnuţiu, că în ţară domneşte „o neîndestulire mare la toate clasele de oameni. Toţi se plâng că starea actuală îi duce la ruinare totală. Sărăcia e mare, scumpetea şi falimentele multe; esundarea Danubiului a nefericit pe sute de mii de familii prin oraşele şi satele cari nu au fost scutite de esundare; Pesta nu a pătimit nimic".

In 9 Iunie (1862) îi scria din Şimleu, că a cetit în mai mulţi numeri din Gazeta dela Braşov „opiniu-

www.dacoromanica.ro

nea moldovenească" asupra legii electorale şi că a crezut că va fi fost scrisă de Unchiul său, dar a văzut la urmă, că iscăleşte un anume Teodor Lateşiu. Lui i-au plăcut părerile esprimate acolo, dar crede că Unchiului său i-ar fi greu să scrie astfel de articoli sau broşure, căci l-ar scoate boerii afară din Ţară.

In 1862 Bărnuţiu îi trimitea lui Maniu o scrisoare, în care trata chestiunea Românilor. Maniu cetindu-o împreună cu prietenul său Mărcuş, a rămas încântat de principiile cuprinse acolo, iar Mărcuş „care ştie ce înseamnă acele principii — le adoră din inimă" — spune Maniu în scrisoarea sa din 18 Noemvrie 1863.

Procesele urbariali.

O mare nenorocire pe capul bieţilor ţărani români, au fost aşa numitele procese urbariali. Anul 1848 ştergând iobăgia, trebuia să se impună o normă, pentru regularea relaţiunilor de drept şi datorinţe între domnii de pământ şi foştii iobagi.

Patenta urbarială, dată de împăratul Francisc Iosif I, la 21 Iunie 1854, avea de scop să determine procedura, pentru desfiinţarea relaţiunilor urbariali (dintre stăpân şi iobagi) şi pentru despăgubirea foştilor proprietari.

Ori, această patentă, era susceptibilă de fel de interpretări, şi dădea posibilitate foştilor domni de pământ să ia înapoi, prin aşa numitele procese urbariali, pământul intrat în posesiunea ţăranului.

Iată, de altfel, ce spune Ioan Maniu, în scrisoarea sa din 9 Iunie 1862, trimisă din Şimleu, Unchiului

www.dacoromanica.ro

său, despre aceste procese urbariali şi inclusive despre patenta urbarială din 1854.

„La bieţii Români le merge foarte rău, toate procesele urbariali le pierd. S'au apucat domnii la procese urbariali, pentrucă sunt siguri că le dobândesc, deoarece patenta urbarială e aşa făcută, cât numai diavolul o poate interpreta cum se cade, ei, care cum îi place. Cei mai mulţi §§ sunt cu 2—3 uşi. Mi-e frică, că devenim acuşi proletari fără pământ şi fără ţară. Maghiarii scriu prin ziarele lor, că domnii să-şi îngrijească de dreptul lor, să-l persecheze (urmărească), să nu-l lase în mâna comunelor şi a privaţilor (înţeleg cauzele urbariali şi regaliile)".

Nedreptatea flagrantă, ce vedea că se face bieţilor români, pe care „domnii de pământ" (feudalii) îl despoaie, prin procesele urbariali, de moşia lor, îl face să regrete că a primit funcţia de asesor la tribunal, şi să se dorească după advocatură, pentru a putea sări într'ajutorul acestor ţărani, pe cale de a fi deposedaţi.

La 24 Iulie 1863, el scria Unchiului său, că are de gând să devină advocat „cu atât mai vârtos, cu cât am nefericirea sufletului de a vedea în toată ziua, cum sărmanul nostru popor, care de secoli şi-a plătit moşia cu sudoare din strămoşi în moşi şi părinţi, şi totuş astăzi se aruncă depe acea moşie în mijlocul stradei fără milă".

Răul se agravase prin faptul, că procesele urbariali fură trecute dela tribunalele înfiinţate de Nemţi anume pentru acest scop, şi cari acum erau desfiinţate, la „vice-comiţi dimpreună cu solgăbirăul (pretorele)

www.dacoromanica.ro

şi esküdtul (juratul) respectiv". „Un tribunal Unchiule, — exclamă Maniu, — care n'are nici capacitatea de a cunoaşte şi a înţelege patenta aceea blăstămată şi cu atât mai puţin inima de a judeca drept".

Românii apoi n'au încredere în advocaţi. Unii nu-şi iau din capul locului „zicând, că înălţatul împărat i-a dat lui moşia şi aceia nu i-o poate lua nimeni. — Se duc dară la pertractare singuri, şi pierd cauza. Ei nu apelează, ci se lasă în graţia Domnului pământesc, ca să se împace cu el cum se va putea, mai ales dupăce şi judele Tribunalului îi zice: ‚moi vomule impocote cu domnu că nu ai dretatie'".

Maniu spune apoi, că se simte îndemnat să treacă la advocatură şi datorită faptului că, în conformitate cu un rescript din Aprilie 1863, până într'un an, trebue să se înceapă procesele urbariali.

„Domnii le-au început a lor şi le finesc toate în favoare-şi. Poporul, dela care domnii au ocupat toate pădurile şi păşunile, nici nu cugetă la aceea, ca să arâdice proces în contra lor, parte că nu ştiu, parte că nu au advocaţi de încredere şi nici spese, cari îs foarte mari, pentrucă advocaţii unguri nu primesc procesul până nu li se pune în mână 10—20 fl. v. a. (apoi procesul se înţelege tot nu-l începe nici în 3—4 ani)".

Cere Unchiului său sfat, că oare să abzică din post, şi dacă da, la ce dată? El crede, că ar trebui să abzică numai decât, pentruca — până în Aprilie 1864, să poată începe toate procesele urbariali, din judeţele Crasna şi Solnoc. E îngrijat însă că oare cu ce să înceapă noua carieră, deoarece „când deschide

www.dacoromanica.ro

omul cancelaria, trebue să aibă de toate ce sunt de lipsă unui advocat, trebue să trăiască până îi va plăti partida".

Nu ştim ce-i va fi răspuns Unchiul său La tot cazul, peste două luni, aveau prilejul să-şi schimbe părerile prin grai viu, deoarece Bărnuţiu, în luna Septemvrie (1863), avea să petreacă în Ardeal.

Situaţia politică la 1863. — Dieta Transilvaniei.

Alături de anul 1861, anul 1863 a fost dintre aceia, în cari activitatea politică a Românilor din Ardeal s'a manifestat cu mai multă vigoare. Prin faptul că în acest an s'a exoperat convocarea dietei dela Sibiu, — în care Românii, pentru întâia oară, erau reprezentaţi după forţa lor numerică, este de o importanţă aşazicând „epocală", — vorba lui Bariţiu, — pentru istoria poporului român din Ardeal. Aici urma să se sancţioneze emanciparea poporului român din sclăvie. Această dietă avea să-i facă pe Români stăpâni peste viitorul şi soartea lor.

Chiar dacă opera săvârşită de parlamentul ardelean, întrunit la Sibiu în anul 1863 şi cel următor, nu a avut trăinicie, dar rămâne faptul, de a fi dat naţiunii române din Ardeal, conştiinţa forţelor sale proprii, şi, prin aceasta, a o îndruma pe drumul regenerării sale politice.

Un astfel de eveniment important, nu putea să treacă, fără să fie încrestat, de fidelul raportor politic, care era Ioan Maniu, pentru Unchiul său dela Iaşi.

www.dacoromanica.ro

In 20 Februarie (1863), împăratul Francisc Iosif, printr'un act adresat episcopului Şaguna, încuviinţa ţinerea unei conferenţe române, — din 120—150 reprezentanţi, — ca un fel de continuare a congresului naţional din 1861.

Conferenţa, care avea să se întrunească în Aprilie la Sibiu, sub preşedinţia celor doi Arhierei, avea să compună o adresă de mulţumită a naţiunii române către Monarhul, pentru măsurile salutare luate de acesta în favorul popoarelor sale, şi să se declare de acord cu intenţiunile Impărătului de a transforma sistemul de guvernare, prin întroducerea dietelor provinciale şi a parlamentului central din Viena (Reichsrathul), menit să simbolizeze unitatea Austriei.

In scrisoarea sa din 30 Martie 1863, Ioan Maniu informează pe Unchiul său despre noua situaţie politică creată în Ardeal, în preajma alegerilor pentru parlamentul dela Sibiu.

Ii trimite aceste informaţiuni îndemnat de faptul, că „în ţara noastră apar semne de o urmândă schimbare a lucrurilor publice, de intrare în o eră nouă a vieţii politice"

Aminteşte despre noua conferenţă a Românilor ardeleni şi despre faptul, că nu mult după aceasta „trebue să urme(ze) dieta Transilvaniei". Ungurii din Ardeal au început a zice „mea culpa, mea maxima culpa" faţă de regim.

Ţine să-i comunice Unchiului său părerile sale, deoarece sperează, că doară, — cu timpul, va putea ajuta şi el ceva la chestiunea neamului, „de nu în persoană, măcar prin altul, care va fi chemat a ajuta nemijlocit".

www.dacoromanica.ro

E nedumerit — şi crede că în această situaţie se află mulţi şi dintre cei cari vor avea să meargă în curând la conferenţă, — că ce hotărîri sunt de luat acolo, privitor la viitorul naţiunii române.

Pentruca să lămurească lucrurile şi să le pună la punct, ar trebui un om priceput.

El se întreabă: „Cine va fi acela, care deşi nu va vorbi cu temeritate despre rezultatul ostenelelor române, macar să spună, că de care stâncă să se ferească, că dintre mai multe rele care e mai mic?“

Acest bărbat, care ar putea să îndrume cu folos politica românească în Ardeal, Maniu crede că nu poate fi altul decât Unchiul său. De aceea îi scrie: „Din astă cauză am cugetat de mult să Vă scriu, şi să Vă rog, cumcă să nu aşteptaţi pânăce Vă vor ruga oamenii noştri din Transilvania să Vă daţi părerea că ce ar fi de făcut, ci să le scrieţi, mai vârtos la amicii cei mai copţi la cap, că asta şi asta ar fi de făcut, adeca: dacă nu puteţi veni în patrie la conferinţă, să veniţi la dietă. Incă sunteţi cive austriac şi puteţi fi ales în oarecare cerc de deputat. Această dorinţă a mea, sunt prea convins că o au toţi Românii, atât cei învăţaţi cât şi cei neînvăţaţi. Mă rog dară, togmiţi-Vă trebile aşa, ca să fim fericiţi cu toţii a Vă saluta pe vară nu numai pe pământul iubitei noastre patrii, ci şi pe băncile şi tribuna dietei Transilvaniei, în aceea dietă, unde au trecut sute de ani, de nu au consultat şi deliberat Românii cu ceialalţi fii ai patriei noastre! Io cred, că noua misiune a DVoastre va fi compatibilă cu postul de profesură din Iaşi, cred că regimul de acolo va avea atâta simţ de naţionalitate,

www.dacoromanica.ro

că Vă va substitui prin cineva, până când va dura misiunea nouă. Cuget mai încolo şi aceea, că de aci nainte şi în patrie aţi putea trăi".

Unchiul avea să asculte chemarea Nepotului — şi pe sfârşitul verii să vină în Ardeal.

*

In 1 Iulie 1863. dupăce îşi trecuse censura de advocat, Maniu scria, din Pesta, Unchiului său, că nu ştie unde vor ajunge transilvănenii cu principiile lor, cari sunt produsul alor doi trei oameni, „sau vorbind adevărul a unui singur om." Probabil va fi înţeles pe episcopul Şaguna.

Il întreabă, dacă nu i-a scris Axente „cu alţi Români credincioşi jurământului, care a pus fundament politicei naţionale a poporului român?"

Ajuns acasă la Şimleu, în proxima sa scrisoare (7 Iulie 1863) aminteşte că, trecând prin Oradea-Mare, a cercetat „pe toţi cei mai bravi Români", discutând cu ei „despre trebile noastre politice." — Toţi sunt de acord, că Ungurenii trebue să se alipească întru toate la părerea şi principiile Ardelenilor, „fie acelea salutare sau rele pentru noi, pentrucă Românii din Ungaria sunt cu mult mai debili şi mai necompacţi decât să facă altă politică diferită de a Ardelenilor; din care cauză atât Arădanii cât şi Caraşenii s'au declarat şi în public că se unesc cu părerea conferinţei din Sibiu. Celelalte comitate locuite de Români nu s'au esprimat nici unul, pentrucă afară de Mármaros, sunt toate fără inteligenţă română, de unde în toată Ungaria numai Bihorul, Aradu, Caraşu şi Marmaroşu duc

www.dacoromanica.ro

rolă politică, — est din urmă destul de tristă, — în armata străină."

In Pesta şi Orade a vorbit cu mulţi Români şi despre „înarticularea naţiunii române. Dânsul s'a esprimat astfel: „Io nu înţeleg ce vreau Românii cu inarticularea aceea, nu ştiu ce efect va putea avea, nu ştiu de ce vreau Românii a ajunge egala îndreptăţire prin inarticulare şi nu prin alte mijloace. Am zis mai încolo că, atât Magiarii cât şi regimul, numai va râde de atare dorinţă a Românilor şi o vor da bucuros, ştiind că prin aceea numai simplaminte nu vor ajunge Românii niciodată drepturile sale politice. Am zis că inarticularea după a mea modestă părere şi convicţiune e numai o ironie."

Cei cu care a discutat, au combătut părerea lui, zicând, că numai în acest chip se va putea ajunge la egală îndreptăţire.

Se simte satisfăcut citind în nr. 47 a „Gazetei Transilvaniei" un articol care, aduce cu părerile sale.

Ar dori să ştie şi părerea Unchiului său, privitor la „inarticulare."

Cu prilejul vizitei sale în Ardeal, din Septemvrie 1863, Bărnuţiu, de sigur, îşi va fi spus părerea şi cu privire la această chestiune.

Maniu trece censura de advocat.

Faptul, că a părăsit Buda şi a primit funcţie la tribunalul din Şimleu, a contribuit la amânarea facerii censurii, pe care intenţiona a o trece încă în vara anului 1862.

www.dacoromanica.ro

La 28 Decemvrie 1862 scria din Şimleu, Unchiului său, că avusese intenţiunea să se supună la examen în Ianuarie (1863), însă — zice el: „ocupaţiunile nu m'au iertat să mă pot prepara, precum trebue să se prepare un Român, care vrea să fie advocat". Nu dispunea nici de parale în de ajuns, pentrucă avea foarte multe cheltueli, pentru sine şi pentru sora sa Sofia, care dacă el nu venea acasă în primăvară, „ajungea la sapă de lemn".

In 3 Martie 1863, îl încunoştinţa că, în Maiu, voeşte să meargă la Pesta pentru facerea censurii. Nu ştie dacă „administratorul" îi va da concediu de cel puţin o lună, fiindcă el nu merge la un termin ordinar, ci la unul extraordinar. Are nevoie de bani pentru călătorie, dus şi întors, trebue apoi să-şi cumpere nişte cărţi, registre şi protocoale, cari, — zice el, — „îmi vor fi de lipsă la ducerea advocaţiei, de mă va trăi D-zeu".

Deşi se genează, ar mai cere Unchiului său nişte parale, dacă ar şti că profesorii din Iaşi vor fi fost restabiliţi la catedrele lor.

Termenul pentru censură şi l-a şi cerut dela curia regească, pe sfârşitul lui Maiu sau începutul lui Iunie (1863). Deşi termenele ordinare sunt în Ianuarie, Aprilie, Septemvrie şi Decemvrie, speră să-l dobândească şi pe timpul cerut, deoarece a adus motive suficiente.

In 5 Maiu (1863) îl încunoştinţa, că din banii trimişi pentru nepoţi, a reţinut 70 floreni, având speranţă să primească termen pentru censură. Rectorul dela Seminarul din Orade va avea bunătatea să-l mai aştepte cu plata Internatului.

www.dacoromanica.ro

Incunoştinţat de „bunul domn" Huszár Ferencz, acela, în familia căruia petrecuse câteva luni, în anul 1860, că poate merge oricând la Pesta, că toate vor fi bine, Maniu pleca la mijlocul lunei Maiu 1863 la Pesta, să facă censura. — Se miră de amabilitatea lui Huszár, care se supărase de mai multe ori pe dânsul, fiindcă în discuţiile avute împreună, Maniu le spunea „verde în ochi — şi în casa lor, — procedura cea nefrăţească a fraţilor maghiar"; iar mai tare se supărase, când în Oct. 1861 a mers în delegaţie la Viena, în chestiunea reanexării la Ardeal a „părţilor", cu toate că, la plecarea din Pesta, mergând Maniu să-şi ia ramas bun dela el, acesta îl avertizase să fie mai moderat şi să „capacite" pe Români dacă va ajunge acasă.

S'ar bucura dacă termenul i s'ar fixa numai pela mijlocul lui Iunie, căci ar mai avea timp să se prepare, deoarece acasă numai seara şi dimineaţa a mai putut ceti, peste zi fiind ocupat la birou şi conturbându-l când unul când altul.

Pe prima Iulie spera să fie advocat. „Numai sănătate să dee Dumnezeu, apoi toate vor fi bune".

La 20 Maiu sosea la Pesta. La 28 Maiu (1863), scria Unchiului său, că a vorbit cu protonotarul Huszár şi că i se va fixa termenul când doreşte dânsul. Şi-l va cere pe 13—14 Iunie, până când sperează să poată citi toate cele de lipsă.

A fost şi la asesorul Gheorghe Popa, unicul român dela Curie. Acesta i-a spus să se prepare bine, deoarece acum censurele sunt cu mult mai stricte decât în anul precedent şi „mai vârtos pentru Românii, cari cam scot ochii la fraţii compatrioţi făcând censura".

www.dacoromanica.ro

Se roagă să-i mai trimită Unchiul său ceva ajutor, ţine însă să adauge, să-i trimită numai „după putinţă, fără scădere, sau fără de a suferi pentru mine lipse".

In 19 Iunie (1863) Maniu primea dela Bărnuţiu o scrisoare, „îngreunată cu 10 galbini", pentru care ajutor părinţesc îi muiţumea din adâncul inimei.

Apoi adăuga: „Cu mare îndestulire a sufletului meu, sunt în stare a Vă spune, că io sunt acum advcat. Mă simţesc tare ferice, când Vă pot anunţa acest grad al meu, ferice cu atât mai vârtos, că bunul D-zeu V'a ţinut şi pe DVoastră până acum în viaţă, să vedeţi cum am lucrat cu talentul care a purces din rarul sacrificiu, făcut adeseori cu mare abnegare de sine, să Vă puteţi îmbucura dimpreună cu mine, de rezultatul progresului care l-am făcut de opt ani, în studiul ştiinţelor iuridice!"

In 13 Iunie făcuse atât verbalul cât şi scripturistica pentru censură, din dreptul civil privat, dreptul criminal şi din procedura lor, din dreptul public al Ungariei şi din legile concursuali.

In 15 Iunie a depus jurământul de advocat înaintea întregei table regeşti, obţinând şi diploma „care mă îndreptăţeşte, — zice Maniu, în scrisoarea sa din 20 Iunie 1863, — ca ori unde în teritoriul coroanei ungureşti pot lucra ca advocat jurat şi diplomat".

Il încunoştinţează apoi, că vrea să facă şi a doua censură, din legile cambiali şi comerciali — înaintea forului II pentru procesele cambio-comerciali. Deşi această censură, de curând introdusă, nu o prea fac decât cei cari vreau să fie advocaţi „în cetăţi mari, unde comerţul e în floare", el însă voeşte să o facă

www.dacoromanica.ro

şi aceasta, „parte că poate voiu avea — zice el, — când şi când şi atari procese, parte ca să vadă fraţii maghiari de prin ţara noastră, că Românul e capace a face toate examenele prescrise de orice sistem blăstămat". Şi-a şi cerut termen pe 27 Iunie. Va grăbi apoi spre casă, deoarece e în criză financiară, şi ştie că nici Unchiul său nu-i mai poate da acum ajutor. Va trebui să mai împrumute de undeva ceva bani, pentru lipsurile mai urgente şi pentru călătoria spre casă.

„Sâmbătă, în 27 Iunie am făcut censura şi din cambiu, cu succes îmbucurător" — scria el la 1 Iulie 1863, din Pesta. A luat diploma cu „laudabil", ca şi la legile comune.

„Aceasta mă îmbucură foarte şi nu ştiu cu ce cuvinte să mulţămesc lui D-zeu şi îngrijirei D Voastre, cari mi-aţi ajutat să fiu om şi io în lumea aceasta, să le servesc conaţionalilor mei după putere, să le fiu acelora totdeauna de onoare, şi de model celor tineri, cari poate vor mai studia din Silvania noastră".

Dacă ar şti că Unchiul său nu va veni acasă, i-ar trimite amândouă diplomele, în copie autentică, „ca să puteţi arăta colegilor DVoastre, că nu în darn (zădar) aţi sacrificat pentru mine atâţia bani".

In 2 Iulie 1863 pleca din Pesta spre casă, cu diplomele în buzunar şi cu conştiinţa satisfăcută, cumcă şi-a făcut datoria, faţă de sine, faţă de Unchiul şi neamul său, din belşug.

Studenţii români din Pesta în ghiarele politicianilor (1863).

Mergând la Pesta pentru censură, Maniu avu prilej să se convingă despre viaţa studenţilor români

www.dacoromanica.ro

de acolo. Constatările lui sunt triste. Nu mai era între ei un spiritus rector, o autoritate iubită şi necontestată. Politicianii, de altă parte, izbutiseră să-şi formeze micile lor clice, bazate pe regionalism sau pe exploatarea fricţiunilor confesionale dintre ortodocşi şi uniţi.

Iată cum ne expune Ioan Maniu situaţia, în scrisoarea sa trimisă din Pesta, la 1 Iulie 1863: „De când am mers noi de aici, cu Nemeş, Marienescu şi Corcheş, s'a înschimbat mult viaţa tinerilor de aici. Acum sunt aproape la 50 tineri aici, pe când noi abea eram către 30, nu au însă acea viaţă socială plină de armonie şi iubire frăţească, care o aveam atunci. Toţi sunt resfiraţi de către olaltă şi plini de ură unul către altul, şi de ce? Pentrucă unul e unit, altul e neunit, unul e bănăţian, altul ungurean sau transilvan! Pentrucă acum nu se află nici unul între ei, care s'ar şti purta ca să aibă ceialalţi respect de el şi să asculte de el precum ascultau de noi când eram aici. Cui i-ar fi venit în minte atunci a şi cugeta la religiune, sau că din ce patrie este? Este însă şi altă cauză foarte momentoasă, pentruce tinerii astăzi nu se pot suferi unul pe altul, şi aceea e, că aici sunt domni mari de român, vre-o 5—6; aceştia formează tot atâtea partide şi au tot atâţia clienţi dintre tineri. Aceste partide cu multă durere a Românilor cu minţi, şi cu mare detriment (stricăciune) a poporului nostru, sunt mai mult religionare decât politice. — Io cunosc pe toţi aceşti buni domni ai noştri, ştiu şi mintea şi inima lor. V'aş putea scrie multe despre ei, nu am însă nici timp şi nu aflu acum nici cu cale; dacă va fi de lipsă

www.dacoromanica.ro

însă, ne mai putem întoarce cândva la ei. Tinerii au fost cu toţii la mine, mai de multe ori mi s'au plâns de discordia ce domneşte între ei, s'au plâns că nu au între ei nici pe unul măcar, să le impună cu purtarea, cu modestia şi cu sfaturile cele bune frăţeşti, pline de iubire frăţească şi doveditoare de toleranţă, paciinţă şi indulginţă, precum au avut mai înainte".

Ce memento pentru tinerimea universitară de azi!

Bărnuţiu invitat să vină acasă.

In afară de considerentele politice, cari determinau pe Maniu, să invite pe Unchiul său să se reîntoarcă în Ardeal, mai erau şi altele, poate chiar mai ponderoase, şi anume: cele de ordin sanitar şi familiar.

Neamurile nu-l mai văzuseră din 1854. Unele dintre surorile şi cumnaţii lui erau în vrâstă, astfel că se temeau că vor muri — precum a şi murit una din ele (nana Vasiica), — fără să-l mai poată vedea.

Maniu scria la 2 Februarie 1863, din Şimleu:

„Baciul Vasilica (care ţinea pe sora lui Bărnuţiu, Gafia) vă doreşte foarte mult, spun pruncii dânsului că şi noaptea când se trezeşte Vă pomeneşte şi pe DVoastră şi pe mine. Când am fost în Bocşa a zis, că numai atâta vrea să trăiască, până Vă va mai vedea odată."

Când Bărnuţiu i-a scris lui Maniu despre intenţiunea sa de a se reîntoarce în Ardeal, acesta s'a bucurat foarte.

„De mult doresc io această intenţie să o văd realizată. — D-zeu ajute cât mai repede să puteţi veni.

www.dacoromanica.ro

Aş fi venit io (în) 1861 la Iaşi, dacă cercustările mă ierta. Vă rugăm cu toţii, dacă Vă va trăi D-zeu şi va fi posibil, veniţi până aici, că acuşi poate să moară şi nana Gafia şi baciul Vasilica, fără de a Vă mai vedea unul pe altul. Ştiu io aceea prea bine St. Unchiule, că călătoria DVoastre e împreunată cu mare greutate, cu spese multe şi afară de aceea şi pe aici se află multe rudenii, cari cugetând că DVoastră aveţi bani în abundenţă, aşteaptă daruri peste daruri. Aceasta să nu Vă confunde nici odată, dacă nu sunteţi în stare a le împlini, pentrucă aşteptările celor mulţi îs fără margini şi adeseori prea nedrepte.

„Se poate întâmpla că DVoastră nu veţi avea post, sau de veţi avea, nu va fi conform demnităţii DVoastre. In acest caz, St. Unchiule, aduceţi-Vă aminte, că io de aci 'nainte sunt în stare a câştiga nu numai atâta cât să trăesc io din el, ci şi alţii, şi acest câştig e singur meritul DVoastre şi nu al meu. Cu ce să pot io mulţămi şi remunera acest merit de mare preţ, nu numai pentru mine ci şi pentru alţii, dacă voiu trăi?

„Deci ori veţi avea post ori ba, veniţi şi în zilele bătrâneţelor Vă odigniţi la mine, veniţi şi Vă dau în dispoziţiune tot ce am şi voiu câştiga, numai ca după atâtea fatigie (oboseli) să Vă văd că Vă odigniţi, şi cetiţi şi scrieţi în pace, aceea poate ce mai aveţi de scop să scrieţi, ca să Vă rămână spre eternă memorie la naţiunea noastră. — Aceasta o zic serios ca un bărbat, o zic sincer ca un fiu cătră părintele său, sincer, pentrucă ce poate fi mai plăcut la un fiu, decât a-şi şti împlinite obligamintele sale cele naturali cătră părinţii săi, decât a putea vedea înaintea ochilor săi

www.dacoromanica.ro

şi a grijii pe aceia în adânci bătrâneţe, cari l-au grijit pe el în zilele fragede a vieţii sale şi l-au crescut?

„Am nefericirea, că io murindu-mi părinţii încă până a nu fi harnic să le mulţămesc pentru ostenelele făcute pentru mine — nu sunt în stare a vedea în jurul meu de aceia pe cari aş putea ama (iubi) şi preţui macar jumătate atâta cât pe părinţii mei, şi la aceasta nu sunt io de vină, ci purtarea lor cea fără minte.

„DVoastră, de care mă ţin prin legături naturali şi care în privinţa creşterii mele aţi ocupat — cu mult sacrificiu — locul părinţilor mei, — tot atâtea cauze a Vă ama şi preţui ca şi pe aceştia, — sunteţi departe; necum să Vă pot mulţămi şi grigi, precum are datoria şi deodată şi fericirea a o face aceasta fiecare fiu cu părinţii, nici nu Vă pot vedea. Afectul fiesc cătră părinţi-mi şi cătră DVoastră, dorul nestimpărat de a fi mulţămitor cuiva pentrucă m'am născut, am crescut şi am ajuns la hărnicia de pot trăi după lucrul mânilor mele, idea prea fericitoare pentru mine, de a putea vedea în casă cu mine şi a griji pe cel mai iubit al meu părinte, pe cel mai mare binefăcător al meu, mă face de-mi iau permisiunea a Vă ruga, ca dupăce D-zeu mi-a dat şi sper că-mi va da şi mai mult din ce să trăesc, ajungând la slăbiciune să nu Vă mai năcăjiţi prin străinătate, ci să veniţi la mine, unde veţi avea odignă şi unde veţi afla o inimă fiască, sincer iubitoare şi care Vă va apăra de toate neplăcerile, precum apără mama cea bună pe fiul ei cel iubit.

www.dacoromanica.ro

„In legătură cu aceasta să nu cugetaţi că io cu timpul mă pot şi însura, şi soţia mea poate să nu aibă acel afect cătră DVoastră ca şi mine. Insurarea mea, decumva îmi va veni acel cuget, nu se poate întâmpla fără de ştirea şi consensul DVoastre, şi fiţi siguri, că ori care ar fi acea soţie, ea ar fi o fică sinceră şi iubitoare a DVoastre. Şi până atunci însă, până când voiu fi ferice a vă vedea în casa mea permanent, Vă rog togmiţi-Vă aşa lucrurile, ca să puteţi veni în patrie cât mai curând. Imi este frică însă, că având de a prelege, nu veţi putea veni până la secere; din astă cauză dară *mă rog ca să-mi trimiteţi potretul DVoastre.* Mi-am fost propas de mult să Vă rog de aceasta, însă nu mi-am îndrăznit. *Mă rog* dară acum umilit, ca *să chemaţi un fotograf spre a efeptui acest portret, care va fi cel mai scump tezaur în casa mea*“.

In Noemvrie (1863) şi vicarul Coroian îşi exprima dorinţa să aibă portretul lui Bărnuţiu, iar în 20 Decemvrie acelaş an, se ruga să nu fie păcălit prin netrimiterea tabloului.

Bărnuţiu însă nici n'a chemat fotograf, nici n'a mers la acela. Atunci. compatriotul său, fostul său elev dela Blaj, profesoru de fizică Ştefan Micle, pentruca să nu dispară fără urmă figura materială a părintelui naţionalismului românesc, a învăţat el însuşi, esclusiv spre acest scop, tehnica fotografiei.

Dela dânsul e portretul lui Bărnuţiu pe care-l cunoaştem cu toţii. Fotografia a fost executată în anul din urmă a vieţii lui Bărnuţiu, când apostolul din 48, era deja chinuit din greu, de boala sa de nervi şi de insomnie.

www.dacoromanica.ro

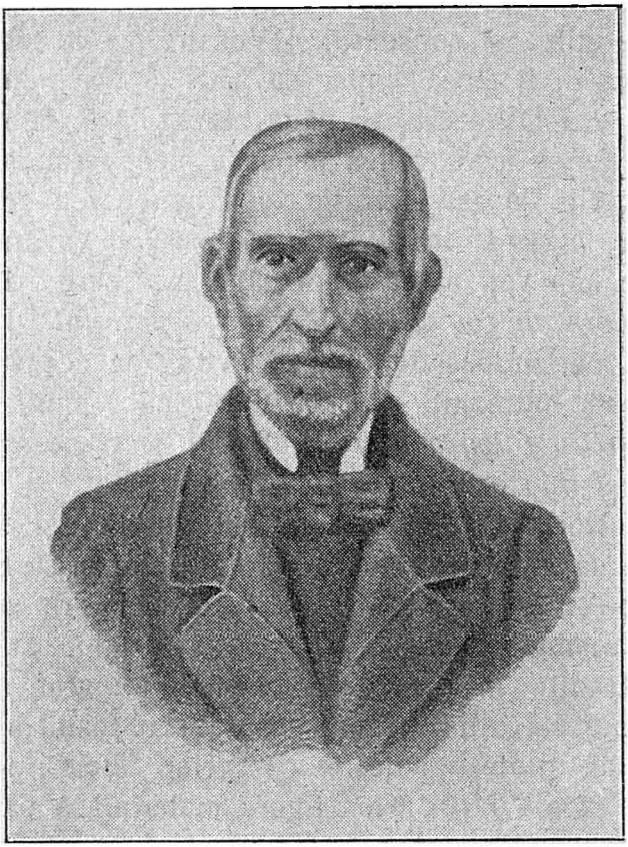

Simeon Bărnuţiu în anul ultim al vieţii sale (1864), la vrâsta de 56 ani.

www.dacoromanica.ro

Am văzut, cum în 30 Martie 1863, în preajma conferenței naționale dela Sibiu, Maniu îl învita să se reîntoarcă, să candideze de deputat și să fie îndrumătorul politic al Românilor din Ardeal.

La 7 Iulie 1863, stăruia din nou pe lângă Unchiul său să vină acasă.

„Mult St. Unchiule! Mă rog umilit a Vă strădui a veni acasă cât mai curând. Mi-e foarte dor de DVoastră; tot de aceea mă tem că vei muri fără de a Vă mai putea vedea odată. Cu ocaziunea venirii DVoastre acasă ne-am mai înțelege apoi că ce e de făcut în futur, în tot respectul Deci cât ce veți putea, scrieți-mi că putem avea speranță de venirea DVoastre acasă sau ba? căci având și altminte(ri) multe lucruri de a ne împărtăși, acelea le-aș putea lăsa până veți veni acasă, sau de nu, V'aș scrie cât de curând".

In sfârșit, la 3 August (1863) îi scria din Șimleu, că îl supără foarte, că Unchiul său pătimește și acum, dar se mângăie cu aceea, că știe că a fost „la Prut" și că „lăsând ocupațiunile la o parte", se va reînsănătoșa.

Apoi continuă: „Cum V'am mai scris și în epistolele precedente, doresc tare să Vă văd odată de opt ani și a doua oră în viața mea, ca nu cumva să muriți fără de a Vă vedea încă odată și fără de a Vă putea mulțămi în persoană, pentru acele sacrificii cari le-ați făcut în locul părinților mei pentru mine. Oh Unchiule! io aș fi foarte nefericit în un caz așa trist; precum sunt și acum totdeauna când îmi aduc aminte că io nu am cunoscut pe al meu tată, iară mama mea nu a ajuns acele zile să se bucure în deplin de fructul

www.dacoromanica.ro

ostenelelor cari le-a avut ca o mamă foarte bună pentru mine; mă tem zic, ca nu cumva, când am păşit în lume şi sunt şi io ceva, să muriţi fără de a mă putea arăta că am fost demn de inima părinţească ce o aţi avut pentru mine de atâta timp încoace. Mă tem că voiu fi lipsit de o fericire care o are sau trebue să o aibă tot fiul când e în etate şi stare de a se arăta mulţămitor şi recunoscător părinţilor săi pentru atâta trudă ce o pun aceştia pe el! Sper însă că bunul D-zeu îmi va asculta rugăciunea fiască şi susţinându-Vă viaţa îmi va da fericirea de mult dorită!"

Dacă ar şti ziua când soseşte, l-ar aştepta la Cluj, cu o căruţă „foarte comoadă în toată privinţa".

Ii recomandă, ca dela Iaşi să-l însoţească până la Cluj „un patriot de ai noştri, profesor acolo".

„Greutăţile călătoriei sunt cam mari pentru DVoastră, care aţi pătimit mult, şi ar fi neapărat de lipsă să aveţi un razim, ori unul pe care Vă încredeţi pe cale".

Il roagă apoi, ca venind, să-i aducă dela Iaşi „cărţi frumoase frâncesti, — frumoase înţeleg, utile pentru mine, care *vreau să fiu cu timpul un apărător a Românilor în acest comitat, nu numai ca advocat ci şi ca om politic.* DVoastră aveţi multe cărţi, ştiu că nu Vă trebue toate acum, pentru aceea dară mă rog să-mi aduceţi din ele *istorice şi politice.* Mi-aţi fost promis că-mi veţi cumpăra o ediţie franceză a lui Cicero, cu adnotaţii de-mi aduc bine aminte, sau latinească, eşită însă la Paris. Mă rog umilit scrieţi-mi îndată că cum staţi cu sănătatea şi când veţi putea pleca către patrie".

www.dacoromanica.ro

Bărnuțiu în Ardeal.

Cedând insistențelor nepotului său, și probabil, fiind solicitat și de alți bărbați politici români din Ardeal, Bărnuțiu s'a decis să se reîntoarcă în Ardeal, cu atât mai vârtos, că în Ardeal se făcuseră deja alegerile pentru dietă, care la 15 Iulie (1863) se și întrunea la Sibiu. Nu știm precis când a venit Bărnuțiu și când s'a reîntors iarăși. — In August însă era deja la Șimleu, ceeace reiasă din scrisoarea lui Maniu din 18 Noemvrie 1863.

Ni s'a păstrat apoi o scrisoare a lui Maniu, datată din Șimleu — 19 Septemvrie 1863, — și adresată lui Simeon Bărnuțiu, la Alba-Iulia.

Nepotul îi trimitea, prin postă, cei 30 galbini, pe cari îi primise dela profesorul Micle din Iași, pentru Bărnuțiu. Ii scria, că Unchiul său va trebui să aștepte în Alba-Iulia banii, până prin 24—25 Septemvrie, deci, mai mult timp de cum le fusese înțelesul cu ocaziunea despărțirei — la Șimleu.

„Mă rog să-mi scrieți cum ați umblat pela Bălgrad și cine dintre Românii bravi V'au cercetat?" — întreba el la 18 Noemvrie (1863).

„Am așteptat să mă înștințați din Bălgrad, măcar prin amicul Stoia, dacă nu prin scrisoare proprie, și aceasta cu atât mai vârtos, că banii ajunși din Eși (Iași) aici, amăsurat dorinței DVoastre espedându-i la Bălgrad, am dorit să știu de au ajuns la mână" — spune Maniu, în scrisoarea amintită.

In cursul lunei Septemvrie, dieta din Sibiu desbătea cele două proecte de legi, de o însemnătate

www.dacoromanica.ro

capitală pentru Români, anume a) despre egala îndreptățire a națiunii române (inarticularea) sau despre drepturile națiunii române și ale celor două confesiuni a ei, b) despre usul celor trei limbi ale „patriei“ (Ardealului).

Sfatul lui Bărnuțiu, care la Alba Iulia își da întâlnire cu fruntașii vieții politice românești, — nu va fi fost lipsit de interes, în acele momente, când era vorba să se creeze noi destine pentru poporul românesc din Ardeal.

O anchetă în Chioar.

In 24 Septemvrie 1863, la câteva zile dupăce Bărnuțiu plecase din Șimleu, peste Cluj, spre Alba-Iulia, Maniu a fost trimis să facă o anchetă în contra prefectului din Chioar, Sigismund Pap și a mai multor funcționari. Ancheta a durat aproape două luni. Abia în 15 Noemvrie se reîntorcea la Șimleu.

La 18 Noemvrie 1863, Maniu amintea numai în treacăt despre investigația ce-a făcut și spunea că „frații Chioreni cu Căpitanul Suprem nu ne prea fac mare onoare, rău însă ne fac destul“.

Bărnuțiu se pare că n'a fost mulțumit de faptul, că Nepotul său a primit să participe la o anchetă făcută împotriva unui prefect român, denunțat de un ungur, prigonitor al Românilor. Intr'o scrisoare ce i-a fost trimis, Bărnuțiu spunea: „această știre mi-a luat toată speranța“.

Maniu a rămas intrigat de aceste cuvinte, de aceea, în scrisoarea sa din 20 Decemvrie, a ținut să se

www.dacoromanica.ro

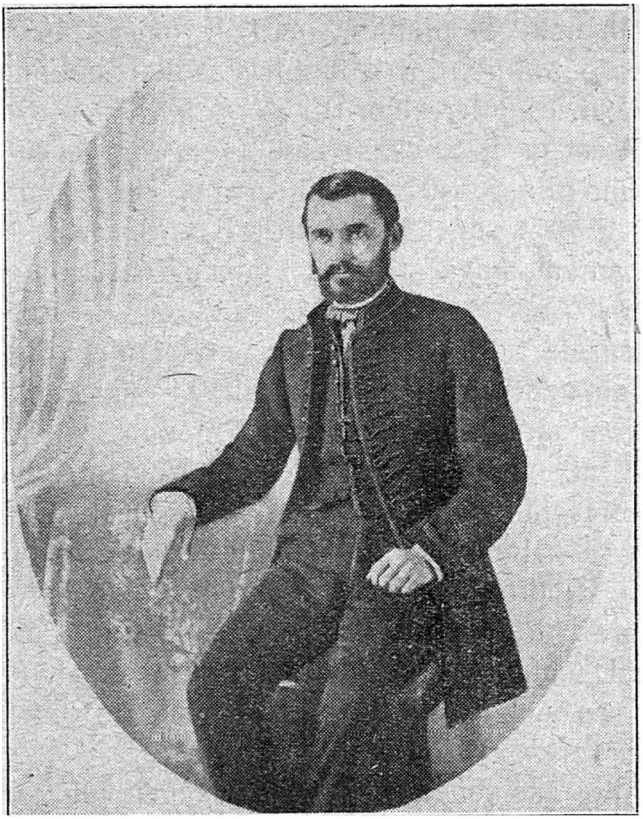

Dr. Ioan Maniu, ca judecător la Tribunalul din Zălau.

justifice, arătând, cum i-s'a impus din partea prefectului județului Crasna, — ca unui jurist, care știa concipia în românește, ungurește și nemțește, — să ia parte la anchetă.

Arată apoi acuzele ce au fost ridicate de ungurul Katona Miklós, care voia să ajungă prefect, împotriva lui Sigismund Pap et consortes. El s'a purtat uman

www.dacoromanica.ro

față de ei și n'a eșit din legalitate, dar le-a spus verde în ochi Chiorenilor, cari îl cunoșteau de prin 1861, că „politica lor e inimică salutei naționali, ruinătoare însuș intereselor lor personali".

„Aceasta le-a căzut cam greu, dar n'au la ce, căci sunt tare proști oameni, și nici vor căpăta minte până-i lumea; sunt însă între ei 2—8, cari când ar avea oameni lângă sine, ar mai cugeta și lucra altminte(ri)".

Acuzele ridicate împotriva prefectului Sigismund Pap s'au adeverit. Acela de altfel — zice Maniu — „e un om tare sucit în politică, precum și frații săi. Dânsul nu vrea să știe de alți Români, decât de maramureșeni. A lui consilieri sunt Deák, Ötvös. Pe Români îi calumniază pela toate locurile mai înalte, că sunt dacoromaniști și răsturnători de intregitatea imperiului. Pe unii îi defăimează că sunt Cuziști. — Aceste Unchiule nu sunt vorbe culese depe uliță, ci văzute cu ochii mei proprii, scrise de mâna dlui Căpitan (prefect)".

„Apoi asemenea sunt și consângenii lui. Poporul chiorean cel opincar, cunoaște mai bine cauza Românilor, ca conducătorii săi cari îl belesc și dubesc!!"

„Un popor Unchiule, care-ți insuflă respect, oameni frumoși, înalți, cu minte și isteți, blânzi foarte, însă cu curaj rar. Deregătorii și învățații lor nu știu alta decât a vorbi ungurește și a bea ca porcii, dela Căpitanul suprem până la cel mai depe urmă scriitor, cu foarte puțină excepțiune!"

Prefectul și perceptorul au fost suspendați. Nu știe ce va urma. La tot cazul — trage Maniu con-

www.dacoromanica.ro

cluzia, — „e trist lucru când fac Românii noştri atari abuzuri, se compromit pe ei şi prin aceea toată naţiunea noastră când ştiu bine, că ochii tuturor îs aţintiţi asupra purtării Românilor, când ştiu că Românul tot denunţat şi tot calumniat vine, şi când e cel mai inocent, pe când alţii fac lucruri horende (îngrozitoare) şi tot rămân oameni de omenie.“

Bărnuţiu candidat de Episcop.

In vara anului 1863, prin moartea episcopului Ioan Alexi, scaunul episcopiei Gherlei devenea vacant.

In capitolul despre „Vicarul Demetriu Coroian“ am văzut stăruinţele depuse de Ioan Maniu pe lângă Unchiu său, să intervină la mitropolitul Al. Şt. Şuluţiu, pentru a sprijini candidatura vicarului Coroian, la acest înalt post arhieresc.

Bărnuţiu însă, nefiind în relaţii prea bune cu mitropolitul dela Blaj — deşi acesta, lui îi datora cârja arhipăstorească obţinută la 1850, — n'a fost dispus să intervină după dorinţa Nepotului său.

Şi lumea se frământa mai departe, că oare cine va ajunge episcop la Gherla.

Pe vremuri, un episcop român în Ardeal sau Ţara Ungurească era mare lucru. El nu era numai conducătorul sufletesc a turmei încredinţate păstoririi sale, ci totodată un conducător politic al neamului său, un luptător pentru drepturile poporului său în parlament şi afară de parlament.

Nu e mirare deci, că s'au găsit mireni şi feţe bisericeşti din d eceza Gherlei, cari să se cugete şi la

www.dacoromanica.ro

Bărnuțiu — care era totodată și preot celibatar, deși în 1845, cu ocaziunea procesului avut cu episcopul Lemeni, fusese șters din albul clerului; — pentru ocuparea scaunului vlădicesc dela Gherla. In el ar fi avut, și dacă nu un arhiereu prea zelos pe terenul bisericesc, dar la tot cazul, un conducător politic prin escelență.

Avem o scrisoare a lui Maniu, din 2 Ianuarie 1864, în care îi comunica (din Șimleu), că protopopul Lăpușului, Ioan Dragomir — unul dintre protopopii aderenți a lui Bărnuțiu et consortes în procesul lemenian, — îi scrie, cumcă dânșii sunt determinați a-l chema acasă „din străinătate" și a-l alege de episcop în dieceza Gherlei. Dragomir îl ruga, prin Maniu, să se declare dacă e învoit a primi demnitatea oferită.

Și apoi Nepotul continuă: „La aceasta provocare a Dlui Dragomir, amic sincer a DVoastre, am să adaug, că nunumai ei, ci și Silvănenii noștri și cu ei dimpreună toți Românii, sunt gata unanimiter a Vă esclama de episcop, decumva ar ști că DVoastră acceptați acea dignitate. Când e vorba de DVoastră se umbrește numele tuturor și toți ar fi prompți a se retrage din candidațiune, când ar auzi sau înțelege că DVoastră ați primi pastoratul acesta".

Maniu își exprimă și „umilita" sa părere.

„Ar fi de dorit — spune el, — pentru Români, ma (ba chiar) o necesitate, ca să aibă în patria lor Transilvania, un om în persoana episcopului, care nu e numai *popă*, ci și bărbat de stat, bărbat care e în stare a guverna, nu o dieceză, ci o patrie întreagă. — DVoastră știți cât de săracă e Transilvania de bărbați

www.dacoromanica.ro

de stat; ar avea op (lipsă) sărmana de un fiu care să o iubească şi să o conducă la limanul fericirii. Această cercustare o cunosc Românii prea bine, şi nici Vă miraţi dară Unchiule, că dânşii voesc a Vă mai vedea în fruntea lor, archipăstorul lor, diplomatul lor şi reprezentantele bisericei, naţiunei şi patriei lor. — Veţi zice la aceasta, că indivizii români, cari poartă astăzi de nas (pe) naţiunea română, nu vreau să ştie nimic de asta, şi că poate Vă urăsc. La aceasta observ, că ei amuţesc dinaintea vocei poporului, precum bine aţi văzut în 1848".

Il roagă să se declare privitor la oferta ce i se face, şi pe care şi-a ţinut de „o strânsă şi prea plăcută datorinţă" de a i-o împărtăşi.

Nu ştim dacă Bărnuţiu va fi răspuns ceva la această ofertă sau nu.

In unica scrisoare pe care o mai avem dela Maniu — după această dată, — în scrisoarea din 29 Februarie 1864, nu transpiră nimic privitor la această chestiune.

Bărnuţiu era deja destul de grav bolnav; dar chiar sănătos să fi fost, el cel răspopit, nu s'ar fi cugetat poate nicicând, să mai facă carieră pe teren bisericesc.

Rămâne însă faptul, că printre candidaţii la episcopia Gherlei, după moartea lui Alexi, a circulat şi numele lui Simeon Bărnuţiu.

Iar informatorul fidel, care era Ioan Maniu, a făcut să ajungă şi la cunoştinţa Unchiului său această combinaţiune.

www.dacoromanica.ro

Boala lui Bărnuțiu.

Incă înainte de a face călătoria sa în Ardeal, din 1863, Bărnuțiu fusese mereu bolnav. Ai lui nu arareori erau îngrijorați de sănătatea lui. Se temeau să nu moară fără a-l mai putea vedea.

Dupăce s'a reîntors din Ardeal la Iași, boala i s'a mai agravat. Câtva timp, el nici n'a mai scris celor de acasă nimic.

„Dorit-am și io vre-o înștințare despre starea DVoastre, precum dorește cerbul setos izvorul cel rece al munților; de multeori cugetam și aceea că sau sunteți foarte morboși sau V'ați uitat cu totul de noi, de nu ne mai scrieți" esclama Nepotul, în scrisoarea din 18 Noemvrie 1863, trimisă din Șimleu.

„Starea sănătății DVoastre ne supără pe toți și ne pune în cugete serioase și triste, cugetând la starea cea mizerabilă politică a Românilor din Monarhie, ne rugăm cu toții lui D-zeu, să Vă mai conserve viața, până ce veți mai putea îndrepta măcar odată versul cătră poporul cel bun, depe tribuna sa!" — zicea Maniu în aceași scrisoare.

In 20 Decemvrie 1863, Maniu primea două scrisori dela Bărnuțiu, datate din 27 și 30 Noemvrie, dimpreună cu 14 galbini, pe cari Unchiul îi trimitea pentru nepoții cari erau încă pela școli.

„Mă bucur foarte și Vă mulțumesc din adâncul inimei, că Vă aduceți aminte de noi; mă supără însă aceea mult, că DVoastră tot pătimiți", scria Nepotul din Șimleu.

Până și nepotul său Petru Popu, elev în cl. VI liceală, îi scria la 28 Decemvrie 1863, din Bădăcin, că

www.dacoromanica.ro

de sigur, nu le va fi putut răspunde „din cauza morbului“ şi că „la despărţirea noastră de către olaltă (Sept. 1863) încă aşa de slabi v'aţi dus, şi Mama mea (Gafia) pentru aceea e tot supărată.“

In ultima sa scrisoare, cea din 29 Februarie 1864, Ioan Maniu atinge din nou chestiunea boalei Unchiului său: „Nu mi-aţi scris de aveţi ceva folos de cura ce o faceţi? Imi pare foarte rău că suferiţi atâta!“

Pentru alinarea suferinţelor Unchiului său, Ioan Maniu avea să meargă la Iaşi, să-l îngrijească şi apoi să-l însoţească în drumul spre casa părinţească.

Moartea lui Bărnuţiu.

Chinuit de nervi şi insomnie — ca urmare a unei activităţi cerebrale prea încordate, — în iarna anului şcolar 1863/4, Bărnuţiu se vede nevoit a-şi întrerupe cursurile.

Adresează o cerere către Consiliul Universităţii din Iaşi, cerând să fie primiţi de suplinitori ai săi: Lateşiu şi Busnea.

Tinărul rector al Universităţii din Iaşi, Titu Maiorescu, autorizat de Consiliu, printr'un rescript, din 14 Februarie 1864, încuviinţează întreruperea prelegerilor din partea lui Bărnuţiu, până la deplina lui însănătoşare.

Pentru suplinirea catedrei, Consiliul îşi rezerva deciziunea pe mai târziu; iar în ce priveşte curmarea cursului juridic a lui Bărnuţiu, lua asupra-şi întreaga responsabilitate.

Aceasta fiind situaţia, Ioan Maniu — care acum era judecător la Tribunalul din Şimleu, — pleca în

www.dacoromanica.ro

primăvară la Iaşi, să aducă acasă pe Unchiul său greu bolnav. Bărnuţiu însă era de tot slăbit. I-ar fi fost aproape imposibil să întreprindă numai decât o călătorie atât de lungă şi obositoare — cu trăsura, mai ales, că timpul nici nu era destul de potrivit pentru aşa ceva.

Maniu fu nevoit să rămână la Iaşi vre-o 6 săptămâni[1], îngrijindu-l, ca să se mai întremeze.

Ne putem închipui ce dispoziţie sufletească va fi avut Nepotul, — pe care-l lega de Unchiul său, care l-a crescut, o dragoste mai mult decât filială — în cursul celor 6 săptămâni, petrecute în locuinţa lui Bărnuţiu dela Iaşi, când vedea pe Părintele său adoptiv, zbuciumat de nervi şi insomnie, negâsidu-şi loc nici ziua nici noaptea, ci strămutându-se într'una dintr'un pat în altul.

Slăbit cum era, Bărnuţiu era ameninţat să moară departe de locul naşterii sale.

Atunci, Unchiul şi Nepotul, se decid, pela mijlocul lunei Maiu, să plece spre casă, înfruntând toate riscurile călătoriei.

---

[1] Intr'o scrisoare a lui Ioan Maniu, din 15 Sept. 1869, către prietenul şi fostul său coleg de liceu, Canonicul Ioan Micu Moldovan (Moldovănuţ) dela Blaj, citim următoarele: »Cumcă în Iaşi nu a rămas nici o scrisoare de astă natură (privitoare la viaţa episcopului I. M. Klein în Roma) te asecurez, de aceea am avut io grijă; unicul document de mare însemnătate pentru naţiunea noastră, un document foarte vechiu — mi se pare aflat la Alba-Iulia — a rămas la principele Sturza cel tinăr, om cu multă erudiţie, l-a fost cerut dela Unchiul încă de multişor, şi aşa *când am şezut io în Iaşi vre-o ó săptămâni*, pe lângă toată voia mea bună nu l-am putut căpăta, pentrucă respectivul era absent. După acest document voiu umbla io şi îl voiu căpăta«.

Scrisoarea se află la Biblioteca Centrală din Blaj.

www.dacoromanica.ro

Domnitorul țării lăsase să se construiască, anume, o trăsură largă, cu roate mari și acoperită deasupra, în care să se poată așterne pat pentru marele bolnav.

Cu această trăsură (caleașă sau hinteu, cum i-se zicea prin Ardeal) — colorată într'un verde-vinețiu, — Unchiul și Nepotul plecară spre Ardeal.

Trecând pela Bistrița și Dej, ei se apropiau de granița Sălajului. Ajunseră la Hida, în valea Almașului, acolo unde tradiția plasează moartea lui Gelu, și unde Ioan Maniu, ca student, își contrase figurile. Mai aveau să treacă Munții Meseșului. In dimineața zilei de 28 Maiu, se opriră lângă un izvor, ca Nepotul să servească Unchiului extenuat, un păhar de apă rece.

Bărnuțiu își trăia ultimile clipe. El se va fi cugetat în momentele acelea, la ai săi de acasă, la locurile copilăriei sale, pe cari spera să le revadă peste câteva ore. Era în fața pământului făgăduinții.

Dar ca un al doilea Moise, numai cât l-a văzut, depe țărmul Iordanului său, fără să-i fi fost îngăduit de soarte, să intre într'ânsul.

Când Nepotul se întorcea cu păharul de apă, sufletul lui Bărnuțiu se mutase deja la cele veșnice[1].

Consternat și îndurerat, Maniu va fi zis în sinea sa, un: Dumnezeu să-l ierte.

Vizitiul depe capră nu știa nimic.

Maniu trase perdelele dela trăsură, și dădu ordin să mâne. — Cei câțiva zeci de kilometri, până la Bocșa — satul natal a lui Bărnuțiu, unde el dorise să

[1] După altă versiune, a închis ochii la comuna Tresnea (Ördögkút-fântâna dracului) în vârful Meseșului, județul Sălaj.

www.dacoromanica.ro

fie înmormâutat, — Nepotul i-a făcut cu inima strânsă, ştiind că duce în trăsură, spre casă, un mort.

Ajuns la Bocşa, Maniu avu trista sarcină, de a împărtăşi neamurilor, cari îl aşteptau pe Bărnuţiu cu cu dor şi nerăbdare, crudul adevăr. — In loc de izbucniri de bucurie, că vine Unchiul mare pe „omenie", se auziră în jurul „hinteului" suspine, plâns şi bocete.

Bărnuţiu e scoborît între sughiţuri, depe trăsura-catafac.

Vestea morţii năpraznice a lui Bărnuţiu a străbătut repede întreg Sălajul.

Vicarul Demetriu Coroian din Şimleu, viitorul socru a lui Ioan Maniu, răspunzând, la 11 Iunie 1864, unei scrisori a elevului de cl. VII lic., Gherasim Rusu din Cluj, spunea:

„Numai acum sunt în stare a Vă răspunde, care răspuns e destul de dolios pentru întreaga Naţiune Română, că Mentorul ei, Simeon Bărnuţiu, în 28 Maiu a. c. c(alendar) n(ou) la 8 ore antemedinale, venind în patria sa de unde a fost născut, în călătorie, încă la Hida (Hidalmás), spiritul său cel sublim l-a dat în mâna Creatorului său, şi rămăşiţele lui pământene de acolo aducându-se la Bocşa Română — locul naşterii sale; — unde a dorit, în 2 Iunie a. c. c. n. cu receruta ceremonie prin mine s'a şi înmormântat în cimiterul comunal lângă biserică; fie-i ţărna uşoară, et molliter ipsius ossa cubent".

Cu 30 de preoţi, şi în sunetul clopotelor din întreg Sălajul, era petrecut la groapă acela, prin virtutea românească a căruia, Ardealul, în 1848 şi după aceea, a fost ce-a fost.

www.dacoromanica.ro

Mormântul lui S. Bărnuţiu dela Bocşa (jud. Sălaj), în forma lui iniţială.

www.dacoromanica.ro

Murise Arhanghelul, care în discursul său din 2 14 Maiu 1848, rostit în Catedrala din Blaj, formulase crezul politic al Românilor din Ardeal, iar la 3/15 Maiu 1848, pe Câmpul Libertăţii luase jurământul unei naţiuni care-şi scutura lanţurile iobăgiei multiseculare şi care se deştepta la conştiinţa demnităţii naţionale; murise cel care a fost conducătorul spiritual al Românilor din Ardeal, în uriaşa încleştare de forţe din vijelioşii ani 1848 49. Se stinse primul autor român, original, pe terenul jurisprudenţei, omul cu pregătiri vaste, aptitudini rari şi suflet mare.

Dacă în viaţa lui Bărnuţiu, ca de altfel în a oricărui om pământean, — spune Bariţiu (Părţi alese... III, p. 275), — vei afla, pe lângă virtuţi sublime şi unele opiniuni eronate, însă de bună credinţă; în schimb, puritatea caracterului său va ieşi curată ca diamantul, iubirea sa către naţiune şi patrie va semăna cu a martirilor, cari au căzut victime credinţei lor.

Cuvântul lui nu va dispare în veci, căci a fost strigătul de alarmă al unui popor, care voia să-şi păstreze individualitatea sa etnică. El a făcut politică pentru popor, răzimat pe dragostea şi sprijinul poporului.

Compatrioţii săi recunoscători, fiii Sălajului, i-au ridicat o piatră de mormânt, pe care au scris: „Libertate, frăţietate, egalitate, naţionalitate", şi „Poporul român ţine minte de binefaceri şi nedireptate."

„Astra", mai de curând, în 14 Septemvrie 1926, şi-a depus omagiile sale la mormântul lui Bărnuţiu, iar dl profesor Bogdan-Duică, a schiţat pentru mulţi-

www.dacoromanica.ro

mea adunată la Bocşa, icoana vieţii aceluia, a cărui viaţă şi idei le-a descris în monografia sa din 1924.

Poporul, care-şi aduce aminte de tot binele ce i l-a făcut marele dispărut, i-a eternizat memoria în versurile, pe cari le-am auzit în comuna sa natală:

Iartă Doamne pe Bărnuţiu,
C'a făcut mult bine 'n lume,
C'a scos robii din robie,
Iobagii din iobăgie,
Şi mai mult slugi nu fie!

*

Ioan Maniu, care la anul, după moartea Unchiului său (în 1865), se căsătoria cu domnişoara Clariţa, fica vicarului Coroian, avea să-şi urmeze cariera de judecător la tribunal, întâi la Şimleu, apoi (dela 1876) la Zălau, iar către sfârşitul vieţii sale pensionându-se (la 1891), avea să facă advocatura pe care şi-o dorise din tinereţe.

Şi ca jude, şi ca advocat, a trecut prin viaţă făcând binele (pertransiit benefaciendo).

Peste 31 de ani, Nepotul avea să-l urmeze pe Unchiu pe drumul revederii.

Mort la 1895, Ioan Maniu se odihneşte la umbră de brazi şi de tei, în frumosul parc pe care şi l-a amenajat la Dealul Ţarinii, între Şimleu şi Bădăcin.

Unchiu şi Nepot au murit, dar schinteia spiritului lor trăeşte în urmaşi.

Un neam care se respectă, trebue să cultive amintirea oamenilor săi mari.

www.dacoromanica.ro

Din parte-mi, am ţinut să fac să nu se uite, cine a fost Ioan Maniu.

Amintirea lui Bărnuţiu, pe lângă monografia dlui Duică, şi pe lângă monumentul de bronz ce se va ridica la Iaşi, va trebui să fie eternizată şi printr'un alt monument, aere perennius, prin scoaterea unei ediţii complete a operilor lui, dintre cari cele mai multe, şi până azi, stau în manuscrise de mii de pagini, aşteptând lumina tiparului.

Făcându-se aceasta, Bărnuţiu va putea exclama cu Horaţiu: Non omnis moriar!

www.dacoromanica.ro

PARTEA II.

ANEXE DOCUMENTARE.

www.dacoromanica.ro

I.

Blaj, 22 Octomvrie 1851. *Ioan Maniu, elev în cl. VII liceală, încunoştinţează pe unchiul său Simeon Bărnuţiu, (la Viena) că nu s'a oprit să urmeze liceul la Cluj, ci a mers la Blaj, sperând ca acolo să se poată susţine mai uşor, cunoscându-l şi episcopul Şuluţiu. Arată cum trăeşte şi îi cere sfat.*

Mult Onorate Unchiule!

Scrisoarea Onor. Dniitale din 24 Septem.[1], nu acasă precum cugetai Dta, ci o am primit în Blaj, în 13 Octom., prin Măriasa Dnul Inter Director Constantin Alutan, dimpreună cu acei 10 fl. m. c., dându-i Dlui Alutan şi adeverinţă despre aceia

Dorite Unchiule! Pentru ajutorul cu care neîncetat te înduri spre mine, acum în starea în care mă aflu, nu mă simţ destoinic a-Ţi remulţămi cu alta, decât cu o purtare morală legilor conformă, şi cu o diligenţă neobosită în studii, carele eu încât mă ajută ingeniul şi facultăţile externe, neîntremis le împlinesc, — şi fiindcă unica purtare bună şi neobosita înaintare în ştiinţe îmi este principalul obiect şi scop, mă promit ca de acum înainte şi totdeauna mă voi strădui ca să fiu nu spre dejosirea, ci spre onoarea Mult Onor. Dtale.

Imi comenzi[2] ca pentru mai de aproape acasă să rămân în Cluj, însă să am ertare, căci eu aceasta nu o am înplinit, cu toate că eu când pornisem de acasă în 28 August deodată cu M. Ep. Şt. Şuluţiu, am pornit cu scopul ca să rămân în Cluj, însă văzând eu scumpetea cea mare ce este în Cluj şi neavând nici o speranţă de nicărui (sic), am plecat cătră Blaj cu speranţa ca cunoscându-mă M. Sa. Ep. mai dinainte şi ştiindu-mi starea mea cea miseră, îmi va erta ca să pot căpăta şi eu câte un pic de fertură la Curtea lui; şi dupăce am sosit în Blaj, la săptămâna m'am rugat de M. Ep., însă rezultatul îmi fu negativ.

---

[1] Nu ni s'a păstrat. [2] Nu ni s'a păstrat scrisoarea.

www.dacoromanica.ro

Pentru aceia dară M. O. Unchiule, decumva timpul îți va serva, fii milostiv mă rog, îmi trimite un consiliu prin care să știu că pe al 2-lea semestru să rămân aici în Blaj, sau merge-voiu la Cluj.

In privința costului trăesc parte din bănișorii puțini cari i-am adus de acasă, parte dela Servitorul M. Ep. Șt. Șuluțiu, care 'mi este conșcolariu, și încă mi-a fost în Șimleu.

Deci sărutându-Ți mânile și poftindu-Ți o îndelungată viață și sănătate, sunt

Al Diitale
Blaj 22 8-brie 1851.

umilit nepot
Ioan Maniu[1] m. p.
școlariu in a 7 clasă a
gimnaziului complet din Blaj.

II.

Blaj, 7 Ianuarie 1852. *I. Maniu către S. Bărnuțiu. Mulțumește Unchiului său pentru banii trimiși. Il încunoștințează despre obiectele de studiu și despre profesorii din cl. VII liceală. Amintește schimbările făcute în conducerea liceului și boala mamei sale.*

Mult Onorate Unchiule!

Nu cu puțină mulțumită primii banii cari mi-i trimiseți în luna trecută, și deodată mă îndatorați a saluta pe N. Stoianu, ce am împlinit cu toată accuratia[2]. In școala noastră suntem 15 studenți, cari se cuprind până acum cu studiile următoare: Religiunea, la care e Dnul Tarția Iosif profesor, limba română și latină, Dnul Elekes Gregoriu (nu Pateru), limba greacă, Dnul Popu Petru teologul, limba germană D. Iosif Caianu teologul, istoria universală (a) evului mediu D. Gavrilă Popu, fizica și matematica D. N. Marcu. Toate ar fi cum ar fi numai de o parte ne îngreună scrisul studiilor, fiindcă nu avem cărți tipărite, de altă parte confuziunile ce nu mai au sfârșit aici în Blaj. Aveam director pe O. D. Gene-Vicar Constantin Alutan. Acesta înpovorat fiind prea tare cu Vica-

[1]) In mod escepțional iscălește Ioanne **Mánn.**

[2] Scrisoarea nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

riatul, a vrut a (se) mulțemi, în urma cărei determinări a pus M. Consilier Școlastic, pe Prea O. D. Papfalvi, pe care apoi în o Duminecă ni l-au întrodus M. Episcop, dar fără decret dela Gubernie. — Se apropia sărbătorile Crăciunului, când studenții erau să capete ferii; pentru aceasta s'a ținut consultare între noul Director și O. Corp Profesoral, așa numita sesiune, a cărui acte s'au trimes la M. Consilier Școlastic, firește subscrise de noul Director; pe care însă M. Consi., fiindcă au pus director fără de Guberniu, nu l-au referit la Guberniu, și așa s'au înprăștiat studenții finindu-li-se spesele pentru susținerea vieții, fără de-a fi căpătat vre-un rezultat actele sesiunei, dela M. Consilier școlastic Dorgo.

Mama mea tocmai odată cu Dta îmi scrie[1] că îi foarte rău bolnavă, însă 'mi dede groază să nu mă duc acasă prin viforele iernei.

Ne voind a-Ți mai răpi timpul sacrat muzelor, și fericirei Națiunei noastre Române, rămân sărutându-Ți îndurat dreapta

Al M. O. Dtale

cel mai ascultător nepot

Blaj Ianuar 7 1852. *Ioan*[2] *Maniu* m. p.

student în a 7 clasă

III.

Pavia, (Noemvrie?) 1852. *Cererea lui Simeon Bărnuțiu către Locotenența din Lombardia, pentru a i se da voie să petreacă la studii în Pavia, pe anul școlar 1852|3.*

Excelso Luogotenenza
di Lombardia!

Il sottoscritto, il quale ha percorso parecchi anni di studi legali nelle Università di Hermanstadt nella Transilvania, ed in Vienna come dagli attestati scolastici che si uniscono alla presente, desidera continuare i suoi studi nell' I. R. Università di

[1] Nu ni s'a păstrat nici una nici alta.

[2] După ortografia de atunci iscălia **Ioanne**

www.dacoromanica.ro

Pavia, a tal uopo si rivolge a questa excelsa Luogotenenza coll' umile dimanda, che gli sia conceduto il permesso di soggiornare per tutto il corrente anno scolastico in questa città onde poter esser regolarmente inscritto nel ruolo degli studenti; tale favore spera egli di ottenere tanto piu facilmente in quantochè ne ha gia avuta autorizzazione anche dal dicastero di Polizia di Vienna come dal Passaporto depositato presso l'uficio dell' ordine publico in Pavia

umilissimo devotissimo servio
S. B.

Pe verso: All. Excelsa Luogotenenza di Lombardia

Supplica di Sim. Barnutiu nativo della Transilvania, colla quale implora il permesso di poter soggiornare per anno scolast. 1852 53 în Pavia, per continuarsi i suoi studi legali.

(Concept)

IV.

Pavia, 8 Ianuarie 1853. *S. Bărnuțiu către unchiul său Simeon Barnuțiu, paroh în Bocșa română. Medicii l-au sfătuit să-și continue studiile în Italia. Chestiuni familiare.*

Mult dorite Unchiule!

Astă vară am fost trimis pe nepotul din Bădăcin[1] ca să vază cum staţi, sunteţi sănătoşi. De atunci de multe ori ţi-aş fi scris din Viena, da(r) am aşteptat până ce voiu ajunge aici în Italia, pentrucă mi-au sfătuit Doctorii că să învăţ aici în Italia până ce voiu găta, pentrucă aerul din Viena e prea aspru pentru plămânile mele cele slabe, şi aşa am fost silit să viu aici. Ştiu că vă veţi fi supărat pentrucă nu v'am scris mai de multe ori, da(r) să ertaţi, pentrucă ştiţi că io tot în năcazuri mari am trăit, şi n'am vrut a vi le scrie ca să nu vă supăraţi

[1] Ioan Maniu.

www.dacoromanica.ro

mai tare. Acum nu doresc nimic mai mult decât ca să ne mai vedem odată. Spune și surorilor, și la toți ai nostri, că după ce voiu găta cursul legilor, voiu veni îndată ca să ne vedem. Mi-a scris nepotul din Bădăcin[1], că Baciu Vasilica are fecior la școală, scrie-mi în care școală e și unde, și ce s'au ales de Gavrila Floarei noastre. Acum nu-Ți scriu mai multe Baciule, că cu scrisoarea asta am vrut numai să-Ți dau prilej ca să-mi scrii Dumniata pe lung despre toți ai noștri, cum trăiți, și cum petreceți, cari mai trăesc din Bocșanii noștri cei bătrâni?

Mă închin de sănătate Baciului Vasilica și tătăișilor și la toți cunoscuții, poftindu-Vă tot binele dela Dumnezeu[2].

Al DTale

umilit nepot
Simeon Barnutiu m. p.

Cartea care-mi vei trimite, titulează-o așa „Domnului **Simeone Barnutiu** per Vienna in **Pavia**"
1080

V.

Blaj, 3 Maiu 1853. *Ioan Maniu, elev în cl. VIII lic., reia corespondența cu Unchiul său aflător la Pavia, informându-l despre situația școlară din Blaj. S'a decis să depună și el examenul de maturitate (bacalaureatul). Laudă pe prof. Iosif Tarția, care a ținut de Paști exercițiile spirituale pentru elevi.*

Mult Onorate Unchiule![3]

Din îndelungata mea tăcere poate vei conclude la unele cauze extraordinare, însă cauzele tăcerii mele nu sunt alta

[1] Scrisoarea nu ni s'a păstrat.

[2] Scrisoarea are pe verso următoarea adresă: »Onoratului Domn *Simeon Barnutiu*, paroh în *Bocșa românească* per *Viennam Magno Varadinum Szilágy Somlyó*«. — Apoi următoarea observație: »Ein löbl. P. P. Postamt von Szilágy Somlyó wird gebeten diesen Brief Sr. Hochwürden den Herrn Vicarius von Corojan zur weiteren Beförderung zu überreichen«.

[3] Scrisoarea a fost primită în 15 Maiu.

www.dacoromanica.ro

decât neştiinţa collocării Domniitale după eşirea-Ţi din Viena, care o am înţeles încă astă toamnă, şi cumcă aţi mers la Italia, însă neştiind eu face distingere între estea două cetăţi a Italiei: Padua şi Pavia, cumcă în care din estea două locueşti, am dubitat a-Ţi scrie, ca nucumva epistola să vageze prin ţări aliene, fără de-a avea ceva efect; însă totuşi mai în urmă înţelegând că ai fi în Pavia, cu toate că adresa-Ţi nu-mi este în cunoştinţă deplină, totuşi nu mă pot suferi ca să nu te infestez cu stiluri şi idei pruncesti.

După (cum) poate vei şti M. O. Unchiule! în timpul prezent numai acei tineri pot păşi la Academii şi Universităţi, care vor depune examen de maturitate; din astă cauză dară şi aici în Blaj, tinerii din a 8 clasă care voesc a merge la Academii, se prepară spre a reeşi din acel examen cu succes consolator. — Eu încă cu toate că a mele circumstări nu sunt aşa de favorabile ca să pot propăşi la ştiinţa (s)au juridică (s)au medică, totuşi m'am determinat ca ăst examen în finea lui Iulie dimpreună cu puţini constudenţi ai mei să-l depunem. Dintre tinerii care depun examen de maturitate doi inşi vor merge la Viena din spesele lor, şi aceştia sunt: Petru Moldovanu dela Deva spre a asculta drepturile şi Nicolau Stoianu din Veştem spre a asculta medicina.

Prea înălţatul minister de culte şi învăţământ, s'a îndurat în luna trecută a impune pela toate institutele, ca înainte de Paşti, cu ocaziunea confesiunei, să se ţină exerciţii spirituale la tinerime. — Asta s'a inpus şi institutului blăjan. Acest oficiu, fiind timpul foarte mărginit, nu l-a primit nimeni afară de D. Iosif Tarcza, profesorul de dogmatică la teologi şi în gimnaziu în a 7 şi 8 clasă la doctrină, ăst bărbat care e cel dintâiu între profesorii blăjeni şi dela care tinerii cari au eşit dela 3 ani încoace şi vor eşi de aci înainte au învăţat mult şi vor învăţa, ăst bărbat zic, în puţin timp acel op l-a preparat aşa cât a putut plăcea oricărui om cu judecata şi raţiunea sănătoasă, însă durere! căci la Domnii cei mari din Blaj care iubesc şi voesc a ţinea pe tinerii din a căror ochi razele soa-

www.dacoromanica.ro

relui acum au șters negura, tot în profunditățile întunecimei, spuind bărbatul acela adevărul pe față, nici decât nu le-a plăcut, mai ales la unii, cărora poate nici odată nu le-a plăcut adevărul. Am dori ca să avem până ce am absolva tot așa profesori cum e D. Iosif Tarcza, că atunci de sigur nici odată nu vom eși prunci din școli, că de nu de voe bună, totuș de silă încă debue să se prindă ceva de fiecare, decumva nu va fi de tot hăbăuc.

Din epistola mai de aproape primită de acasă mi se vede a fi toți sănătoși. Ferii pe Paști avem două săptămâni. Eu fiind și timpul cam cu ploaie nu m'am dus acasă.

Sărutându-ți mânile rămân

Al M. O. Dtale

ascultător nepot

Ioan Maniu m. p.

VI.

Situația lui Ioan Maniu, ca elev în cl. VI, VII și VIII lic., extrasă din „Protocolulu Gimnasiului completu dein Blasiu, începutu dela anulu 1850/1 pana 1854 5".

Clasa VI (anul 1850—1851).

Informatiune despre scolarii dein a VI Clase a Gimn. completu dein Blasiu pre an. 1850/1.

Numerulu Pusetiunei	Numele, Cu-numele, loculu nascerei și Natiunaletatea	Numele Parintiloru, seu alu Tutoriloru, conditiunea si locuinti'a loru.
8.	**Ioanne Manu** Badacinu, Distr. Clusiului Cerc Siumleului. Rnu (Romanu)	Orfanu

www.dacoromanica.ro

Clasiile progresului d'in

Religiunea si Etatea	Purtarea morale	Diligentia si Attentiunea	Religiune	Limb'a Latina	Limb'a Greca	Limb'a Romana	Limb'a Germana	Geografia si Istoria	Mathematica	Fisica	Reflessiuni
G. C.	In semestrulu I.										La Limba Germana se au coresu in sedintia Professorale.
17	Prima	buna	prim em.	prima	prima em.	prima em.	prim	prima dist.	prima	prima	
	In semestrulu II.										
	Prima	buna	prima em.	prima	prima em.	prima em.	prim	prima em.	prima	prima	

In clasă erau de toți 18 elevi. Iscălesc informațiunile următorii profesori:

Petru Popu m. p.
Prof. de L. Greca

Georgiu Stoianu m. p.
Prof. de Religiune și Mathem.

Gavril Pappu m. p.
Prof. de Istoria univ.

Ioanne Russu m. p.
Prof. de Limba germana

Clasa VII (anul 1851—1852).

6. **Mann Ioanne,** Badacinu, Districtulu Clusului, Cerculu Simleului, Rom., Orfanu, G. C., 18 ani. Purtarea morale sem. I și II prima; diligentia si attentiunea s. I buna, s. II laudabila; religiune s. I și II prima cu Emin., limb'a latina s. I și II prima; limba greca s. I și II prima distinsu; limb'a romana s. I și II prima cu Emin., limb'a germana s. I și II prima cu Em.; geografia si istoria s. I și II prima cu Emin.; Mathematica s. I si II prima; fisica s. I și II prima distinsa.

De toți au fost în clasă 15 elevi. — Iscălesc informațiunile următorii profesori:

Gavril Papp m. p.
Directoriu Interim si Prof. de Istoria Univ. si Proped.

Iosif Tartza m. p.
Profesoriu de Religiune

Ioanne Varga m. p.
Profess. de Fisica.

Petru Popu m. p.
Prof. de Limba și Litt. Greca și de classe.

Iosifu Caianu m. p.
Prof. de Limba Germana

Georgiu Stojanu m. p.
Prof. de Mathem.

Gregoriu Elekes m. p.
Prof. de Limba Latina e Romana.

www.dacoromanica.ro

Clasa VIII (anul 1852—1853).

7. **Manniu Ioanne,** Badacinu, district. Clusiului, cercul Simleului, Rom, orfanu. GC., 19 ani. Purtarea morale sem. I şi II prima cu lauda; diligentia si attentiunea s. I si II laudavera; religiune s. I şi II prima cu Emi.; limb'ă latina s. I si II prima cu Emi.; limb'a greca s. I şi II prima cu Emi.; limb'a romana s. I şi II prima cu Emin.; limb'a germana s. I si II prima cu Emin.; geografia si istoria s. I şi II prima cu Emin.; istoria naturale s. I şi II prima cu Emin.; propaedentica s. I si II prima cu Emin.

În clasă erau 19 elevi. — Iscălesc informaţiunile din protocol următorii profesori:

Petru Popu m. p.
Directoriu.

Gregoriu Elekes m. p.
Prof. de L. Latina si Romana.

Iosifu Caianu m. p.
Professor de Limba Germana.

I. Russu m. p.
Prof. de Ist. nat.

In »Programa (anuarul) Liceului din Blaj, pe 1852/3 aflăm: »Examen maturitatis subiverunt et maturi judicati sunt 13«, între cari era şi Ioan Maniu.

VII.

Blaj, 30 Iulie 1853. *Certificatul lui Ioan Maniu, elev în cl. VIII lic., despre rezultatul semestrului I. al anului şcolar 1852/3.*

Testimoniu Şcolastic

Ioan Maniu din Bădăcin în Districtul Clujului Cercul Şimleu, Subcercul Şimleu din Transilvania, ca şcolar în clasa VIII, în Gimnaziul din Blaj, a meritat pentru semestrul I al anului şcolastic 1852/3

Testimoniu de clasă . . . Prima cu Eminentia
Purtarea morală . . . Prima cu laudă
Atenţiunea . . . bună
Diligința . . . laudabilă

www.dacoromanica.ro

Prestațiuni din singulariele obiecte de învățământ.

Din religiune ... Prima cu Eminentia
„ Limba Latină ... Prima cu Eminentia
„ Limba Greacă ... Prima cu Eminentia
„ Limba maternă (Română) ... Prima cu Eminentia
„ Limba Germană ... Prima cu Eminentia
„ Istoria și Geografie ... Prima cu Eminentia
„ Propedeutică ... Prima cu Eminentia
„ Științele naturale ... Prima cu Eminentia

Adnotațiuni: Din obiectele liberali —
Din Forma esternă a ocupațiunilor scripturistice ... bună
„ Numărul orelor neglese —

Dat Blaj în 30 Iulie 1853

Petru Popu m. p.
Director și Profesor de Gimnaziu

(L. S.)

Iosif Tartia m. p.
Prof. de Religiune

Gregoriu Elekes m. p.
Prof. de Ll. și Română

Gavril Papp m. p.
Propedeutica și de Clasă

Ioanne Russu m. p.
Prof. de Ist. Nat.

VIII.

Blaj, 2 Decemvrie 1853. *Maniu teolog an I, către Bărnuțiu (la Pavia), despre studiile din Seminarul din Blaj și despre boala sa.*

Mult Onorate Unchiule!

Scrisoarea M. O. Domniitale în 1-a a lunei curgătoare peste așteptare-mi acceptată[1], mi-a escitat o neesprimaveră bucurie și mângăiere, care o doream în zilele-mi pentru mine așa fatale și torturătoare, și aici în Blaj dela nimeni o căpătam, afară de un profesor D. I. Tarția, care auzind că mi-e rău m'a cercetat de două ori, căruia spuind că mă năcăjesc io așa rău atunci când e floarea vieții mele, m'a mângăiat cu

[1] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

cuvinte părinteşti, spuindu-mi aseminea că astfel de năcazuri să le înlătur şi să nu desperez nimic.

Nu-ţi ştiu mulţămi şi când îţi voiu putea răsplăti, pentru astă ajutorinţă îndreptată mie, care eu nu o am aşteptat pentrucă nu e timpul nici iurstările aşa ca să pot aştepta, nici cât de puţin batăr, afară de o sfătuire şi mângăiere părintească, care aici în Blaj, neavând mulţi amici cărora le este la inimă compătimirea unui năcăjit, nu uşor o dobândesc. — Dar amù (acum) mulţămită lui Dzeu, că după două luni, de când bolesc în infirmăria din Seminar, prin ajutorul unui doctor suprem din Bălgrad, care chemându-se spre a-i prescrie la nebunul şi neînţelegătoriul cătră măestria sa Schrader [1] care s'a fost bolnăvit prin abuzurile care le face în boltele Blajului, mi-e mai bine şi sper şi mai bine. S'a rugat de el însuşi Schrader ca să vină în Seminar, că este un bolnav la care el nu îi află medicina. Acela îndată rezolvându-se a şi venit, cui spuindu-mi istoria boalei mele şi medicina care o am întrebuinţat prin Schrader, s'a mirat şi arătându-i umflătura care o am avut, a zis că e umflătură de splină, care vine dela frigurile cari le-am avut amù (acum) în vară [2], amu şi dela debilitarea rânzei cauzată prin acelea şi medicina lui Schrader. Atunci îndată în contra frigurilor şi totdeodată spre întărirea rânzei mi-a prescris într'o glajă micuţă, neşte medicină, cu coloare ca apa, dară foarte rea şi acid de bori, adeca în şase dimineţi pe nemâncat a trebuit să o beu, iară în contra umflăturei de splină neşte ungvent, cu care mă ung seara şi dimineaţa lângă foc, mai până ce se sbea tot înlontru. — După care şi frigurile m-au lăsat şi umflătura a mai scăzut de tot, nota bene pe lângă ţinerea detei prescrisă de el, adeca carnea de fel să nu o mânc, afară de pui, nici curechiu, nici alte mâncări greu de

[1] Medicul şcolilor din Blai.

[2] După terminarea clasei VIII, mergând spre casă, la Hida, luând baie de picioare în râuleţul Almaş, un şarpe a trecut prin apă pe lângă Dânsul, ceeace l-a făcut să se îngreţoşeze şi cutremure întru atât, încât a căpătat friguri, de cari a suferit apoi şi mai târziu. (Relatat de dna Văd Elena Dr Pop, fica lui Ioan Maniu).

www.dacoromanica.ro

consumat. Până voiu fi în Seminar, să mă păzesc a nu scrie mult lăsând peptul pe masă, pentrncă sunt debil la pept şi plămâni, comoţie (mişcare) să fac pe cât se poate de multă. Amù (acum) de-o săptămână încoace mă duc la prelegeri, amù repetăm studiile, mie-mi sunt toate mai pe nou, fără gust la învăţat, că nu cunosc ceva fruct din ele, afară de **Ius Ecclesiasticum,** din care ceva poate omul culege. Examine vom da din toate studiile înainte de Crăciun. Profesori avem la Ius pe Logoşanu, la Archiologie pe un teolog acum absolut Moldovan, la Limba greacă pe D. T. Cipariu canonicul. Aşa dară M. O. Unchiule! redobândindu-mi încâtva sănătatea, pe lângă toată debilitatea voiu rămânea aici spre a mai continua până în finea anului, care, fiind pe aici mare scumpete de bucate, se sileşte Rectorul a-l face cât mai curând; poate pe Paşti vom fi gata cu totul.

In zilele trecute 'mi spuse Rectorul că doară M. O. Dta şi cei doi Domni tineri [1] aţi fi venit la Viena, de unde tare mă îndoiam despre primirea scrisorii mele din 1-a Novem. [2]. — Sărutându-Ţi mânile rămân

Al M. O. Dtale

ascultător nepot
Ioan Maniu m. p.

IX.

Blaj, 3 Martie 1854. *Maniu către Bărnuţiu. Arată cum stă cu sănătatea şi că studiază în particular limba germană şi italiană.*

Mult Onorate Unchiule!!

Din întâmplare convenind în grădina Seminarului cu D. P. Poppu, binevoi a-mi exprima dorul Dtale despre sănătatea mea — ştiut din epistola către dânsul adresată, [3]) — din care caz motivat fiind, mă simţ obligat, ca acest dor chiar însumi, cu reverirea ce se cuvine unui prea bun Părinte, să Ţi-l exprim aşa: După curarea medicului din Alba-Iulia cu medicina în

[1] Al. Papiu-Ilarian şi Iosif Hodoşiu. [2] Nu ni s'a păstrat. [3] N'o avem.

www.dacoromanica.ro

epistola de mai înainte spusă, io îndată mă simțisem mai bine ținând dieta prescrisă, iară îndată după aceea primind dela M. O. Dta o scrisoare în care-mi comenzi o regulă foarte bună — observându-o io asta după cuprinsul ei, în puțin timp am expirat o nouă renaștere a vieți mele și o flexibilitate în corpu-mi, care de un an, dară și mai bine, în mine nu-și poate cuprinde locul. Până la botezul Domnului în toată dimineața — pe când începându-se al doilea semestru — m'am dus cu patul în dormitor, unde azi, pentru frigul care încă tot mai este, asta nu o pot continua, însă totuș, mulțămită Domnului, mă simt bine.

M. O. Unchiule! cât timp îmi rămâne superfluu dela studiile seminariale (mai ales fiind absolvat de a-le scrie, prin un Patriot al meu, cu care sunt la un studiu) încă minten (îndată) după însănătoșire-mi mi-am propus — ca afară de alte lecțiuni să-mi continuu exercitarea limbei germane, care a încetat amù anu îndată după Paști, fiind ocupat cu studiile spre a putea subsista cu ele în examenul de maturitate — care propunere io o și efeptuesc, așa cât unde nu e ceva stil înalt pot traduce p. e. Istorii, dară alta e durerea, că ce știu nu pot aplica când viu la vorbire cu vre-un german, ce observai numai azi chiemându-mă un conșcolar de ai mei să mă duc cu dânsul la un mndic ce amù în iarnă a venit aci în Blaj ca Medic de cerc din Germania, care nu știe numai a sa limbă, așa cât cu greu puteam să-mi exprim a mele; cu care ocaziune văzui și o mare deosebire a dialectului german din Transilvania și cel din Germania. Totodată esperiai și aceia, ce în un om din Transilvania, Român sau Ungur nici odată nu, adeca o dulceață, o delicateță, cu care te primește și te întimpină, așa cât îu mine a făcut o impresiune mare și mi-a dat obiect de a cugeta, că când noi vom ajunge la acea cultură care o posed popoarele cari sunt în apus, p. e. Germ. Franc. si cel. — departe suntem, de aceea puțin semn și medii spre a ne apropria macar de ea! Nu mă pot suferi ca să nu-Ți esprim o bucurie care dela Crăciun încoace, dând în Bibliotecă de o Grametică Italiană, m'a cuprins, de dulceața și asemănarea acelei limbi cu a noastră, care cu toatecă acea Gramatică e-

www.dacoromanica.ro

foarte veche şi poate de atunci limba italiană s'a mai schimbat cultivându-se, totuşi pentru cuvintele cele multe cari sunt asemenea cu a limbei latine, aplicând regulele la ele am făcut un progres bun aşa cât cu ajutorul dicţionarului italo-latin, Epistolele lui Seneca, cari le-am scos din Bibliotecă, afară de unele locuri le chiar înţeleg, cu toate că conşcolarii mei asta a mea bucurie ce mi-o aflu în sora limbei noastre mi-o reprobează, zicând că nu voi merge în Italia ca să-mi fie lipsă de ea, refutându-i îndietru (înzădar) cumcă astă limbă îmi este un fonte şi un mediu prea bun de a putea cunoaşte şi a şti limba mamei mele, care neştiindu-o (limba maternă) omul nici odată nu poate să se prefacă. — Ce zici la asta M. O. Unchiule! continua-(v)oi sau nu? Măria Sa D. Krajnik, pe care singur îl am în Blaj şi la care adeseori mă duc, e sănătos, aşteaptă primăvara cu dor, ca să mai poată lucra în grădină. Cei de acasă, după scrisoarea primită nu de mult, cu toţii sunt sănătoşi. — Pe Paşti vom da examen cu un studiu, iară cu celalalt ie cu „Tusulu" până către Rusalii. — După acceptarea scrisorii M. O. Dtale, îndată atunci Ţi-am răspuns, nu ştiu primitu-o-ai sau nu?

Sărutându-Ţi mânile rămân
Al M. O. Dtale

ascultător nepot
Ioan Maniu m. p.

X

Blaj, 28 Maiu 1854. *Certificat dat lui Ioan Maniu din partea Rectoratului Seminarului din Blaj, despre terminarea anului I de teologie.*

Ex offo. Dela Rectoratul Seminariului Clerical din Blasiu.

Maniu Ioane din satul Badacson, Cercul şi Subcercul Simleului, Districtul Clusiului, orfan, de ani 20, — este învă-

www.dacoromanica.ro

tietoriu de sciințiele theologice in Seminariul clerical din Blasiu, si acum absolutu primianita. — Blasiu 28 Maiu 1854.

Nicolae Maniu m. p.
Rector Seminariului

L. S.
(Seminariul Clerului tener din Blasiu 1852.)

Vidi Alexander St. Sulucz m. p.
Episcopus Fogarasiensis et II. OO. Leopol. Imper Commendator et Francisci Iosephi I^i Eques.

XI.

Situația lui Ioan Maniu, ca teoleg, în Seminarul din Blaj, în anii 1853/4 (curs I), și 1854/5 (curs II).

Protocollum

Clasificationum ductum pro auditoribus studiorum Theologicorum in Seminario dioecesano Blasiensi (p. 60).

Classis Clericorum ad Seminarium susceptorum anno 1853/4.

Nomen, cognomen, praedicatum vel locus originis, conditio et aetas.	Cursus I^us Semestri I^o	1853/4. Semestri II°	Cursus II^dus Semestri I^o	1854/5. Semestri II°
Maniu Ioannes ex Badacson, Distr. Claud, orphanus annor. 19.	E Studio Biblico Novi Foederis		E Studio Biblico V. Foederis	
	prima	prima	prima	prima
	Ex Iure Canonico		Ex Historia	Ecclesiastica
	1	ad. em.	ad. em.	ad. em.

Mores 1.

www.dacoromanica.ro

XII.

Iași, Martie 1855. *Bărnuțiu cere relații lui Maniu (teolog an II), despre banii ce i-a trimis; îl mângâie din prilejul morții mamei sale (sora lui B.) și îl întreabă pentru ce carieră ar avea mai mare atragere: pentru drepturi sau tehnică? Îi recomandă tehnica.*

Nepoate!

In 28 Februarie am pus pe postă o scrisoare în care Ți-am trimis și 12 f. cm., am tot așteptat să-mi răspunzi că o ai primit, și încă până acum n'am primit nici un răspuns; răspunde-mi îndată ca să pot întreba la postă, fiindcă o am fost pus pe lângă recomandațiune, și posta e datoare a răspunde. Tare m'au întristat și pe mine moartea mumă-ta, Ți-am fost scris însă ca să nu fii peste măsură supărat, și îngrijat, pentrucă pe anul viitor te voiu ajuta ca să continui studiile precum Ți-am fost promis și mai nainte. Scrie-mi la ce ai mai mare aplecare, la studiile juridice sau la cele politechnice (matematică, fizică, architectură, technică etc.)? Te las în voie a-Ți alege care vei voi, numai atâta observ, că cu toată știința legilor numai la atâta ajungi ca să fii scriitor dintr'un protocol în altul, un biet de impiegat care depinde dela grația tuturor; mai mult poți folosi dacă înveți bine științele politechnice, și ești și mai liber și mai perfect. Mai ales în timpul de astăzi, când este atâta vorbă și atâta lipsă a reforma agricultura, industria, comerțul, și prin acestea și starea societății, cunoștințele politechnice sunt cu totul necesare, și fără de ele omul e foarte neperfect pe lângă toate cunoștințele sale; gândește-te dară și-mi răspunde, la care ai mai mare aplecare, căci toate cer talent și diligință, și tu mai bine te cunoști, ce progres ai făcut în matematică și fizică, că ai învățat în Blaj, și dacă ai putut să o scoți la cale în Blaj cu bun progres, cred că ai putea și în politechnic în Viena.

Apoi și despre aceea încă am cugetat, oare cum ar fi mai bine: să absolvezi teologia, sau să o lași într'atâta, și să te apuci de alte studii pe anul viitor. Asta pentru aceea o pun, fiindcă se poate întâmpla ca io să mor, sau să nu te pot

www.dacoromanica.ro

ajuta până la finitul cursului, care-l vei începe, și dacă ai fi teolog absolut, atunci te poți face popă când vei voi, iară altmintrelea ai rămânea de scădere, că Ți-ar pune împiedecare că nu ești absolut, și așa nu Te-ai putea aplica nici într'o parte nici într'alta. Cugetă dreptaceea și tu și pentru acest caz de dură necezitate, și-mi răspunde. Când ai voi să absolvezi teologia (io înțeleg că numai un an mai ai îndărăpt), atunci pe lângă studii Te-ai mai deprinde în limba nemțească.

Ți-am fost scris, ca să scrii Gafiei noastre să nu iee pruncul dela școală, dacă e încă în Șimleu, și să mă înștințeze cât are de a plăti pe an pentru dânsul acolo, și să-mi scrii ce lipse mai neapărate ai și tu de haine, sau de altceva.

Răspunde-mi cât mai curând

Barnutiu m. p.

XIII.

Bădăcin, 29 August 1855. *Maniu mulțumește lui Bărnuțiu pentru banii primiți. Trimite în copie titlul și prefața cărților cerute și cere îndrumări privitor la cariera sa viitoare.*

Mult Stimate Unchiule!

Cu mulțămită profundă am primit scrisoarea din Cluj, îngreunată cu acei 8 fl. cm., însă știind cercustările, îndrăznesc a zice, că nu a trebuit să trimiți și bani, deoarece io puteam solvi la anumiții oameni și cu cari mi i-ai fost dat mai 'nainte. Incât e pentru cărțile cele din Bocșa și Bădăcin, precum îți este cu plăcere a vedea aici în foile dinainte, am scris, numai cât în cartea dela noi [1], nu este numai titlu simplu, iară nu și prefață, care DVoastră o doriți; nu, căci la aceea nici locul nu se vede, nu știu nu a avut — ce nu pot cuprinde, — sau prin injuria timpurilor s'a perdut. Mai încolo, în toate trele cărtile, atât în privința literelor, cât și a modrului construirei — după

[1] Cartea românească de învățătură . . . a mitr. Varlaam, tipărită la Iași, în 1643, cu cheltuiala lui Vasile Vodă Lupu, se află în Bădăcin.

www.dacoromanica.ro

cum vorbim noi, — se află multe greşeli, însă io după cum a fost acolo, aşa am scris, nu am amendat nimica, nici am stricat; iară încât e pentru ortografie m'am nevoit a scrie cu aceea; însă din neobservare m'am abătut de multe ori dela ea, şi am scris după cum se scrie cu litere — ce lesne vei putea observa.

M. O. Unchiule! de este cu putinţă ca io estimp să mă duc, spre ajungerea scopului propus, ai bunătate a-mi scrie deodată şi modrul cum să mă duc? cari studii să le iau estimp? şi ce metod să am ca să pot eşi cu succes bun?; iară de nu voiu merge estimp, pe anul venitor când voiu absolvi trianutul — care se va întâmpla sau în finea lui Maiu sau a lui Iunie, — mai veni-voiu acasă sau merge-voiu deadreptul la Pesta? Cu aceste întrebări pentru aceea Te ustenesc (sic), ca să mă pot orienta bine în lucrurile mele; şi iar de acasă să ştiu ce să-mi duc şi ce nu; şi de cumva nu mă duc estimp la Pesta, ştiind că apoi voiu fi şi teolog mai absolut şi iar în anul ce vine îmi voiu face mai bun fundament în limba nemţească şi încă şi în cea latinească care în toată întâmplarea mi-e de lipsă, — nu mă supăr, dacă aş şti că până în 15 Septem. îmi va sosi carte dela DVoastră, atunci nu aş pleca, până atunci; iar de nu, pe 10—11, mai mult 12, voiu pleca către Blaj — cu ajutorul lui D-zeu. — Toate acestea lăsându-le înţelepciunii DVoastre şi oplându-Ţi zile fericite, cu sărutarea mânilor îţi rămân

Al M. St. DVoastre

obidient nepot
Ioan m. p.

UD. Să am iertare Unchiule că pentru scrierea epistolei nu am luat alt foliu (sic) deosebit, pe care să nu fie scris alte scrisori, căci asta o am făcut din cauza ca să nu cumpănească prea mult. — Puteam să nu scriu aşa, dacă mai 'nainte mă pricepeam că cât am de scris.

Cu toţii acesti de acasă te sărutăm

Idem

La această scrisoare se anexează în copie, specimene din următoarele cărţi vechi:

www.dacoromanica.ro

I. Titlul și prefața dela **Chiriacodromion** (sau Evanghelia învățătoare), Belgrad, 1699 — cu blagoslovenia mitr. Atanasie. (Vezi Bianu-Hodoș, Bibliografia românească veche, I, Buc. 1903, p. 372—375).

II. Predoslovia dela **Noul Testament** a mitr. Simeon Ștefan, către Gh. Rákóczy I, Belgrad, 1648. (Vezi o. c. p. 165—169).

III. Titlul dela **Carte românească de învățătură** a mitr. Varlaam, Iași, 1643. (Vezi o. c. p. 137).

Primele două cărți se aflau la Bocșa, iar a treia — căreia îi lipsea prefața — la Bădăcin.

XIV.

Bădăcin, 13 Septemvrie 1855. *Maniu răspunde scrisorii lui Bărnuțiu (pierdută) în care acesta îl sfătuia cum să plece la Pesta. Îi scrie Unchiului său, că trebuie să meargă la Blaj după certificate. Relatează despre chestiuni familiare.*

Mult Onorate Unchiule!!

Cu mare bucurie și mulțămire am primit scrisoarea DVoastre, în 12 l. c. ad (eca) eri; pentru aceea, mă și grăbesc a-Ți răspunde puținele, despre trebile noastre. In epistolă îmi scrii, că ai trimis banii la D. Vicariu, epistola mea a sosit în Șimleu la 10 Sept. și azi e a 13 și totuși banii la D. Coroian nu au sosit; ce lucru poate fi? Banii precum îmi scrii îs mulți, da de va lăcomi orice calic de deregător la ei, și apoi atunci ce daună și întârziere?! Mă sfătuești ca numai de acasă, prin Urbea mare (Oradea) să mă duc la Pesta; foarte bine ar fi, că din Șimleu se mai duce un tinăr la Pesta, și așa ducându-mă cu el în căruța tatălui său, până în Orade, aș face foarte puține spese până la Pesta. Însă altfel stă lucrul; căci testimoniile mele de maturitate și școlastice îs în ladă — și lada nu știu pe unde va fi țipată prin podul Seminariului și nu la Episcopie, căci mie ca maturizant, nu mi-a fost de lipsă, ca pe lângă rugare să le dau înlăuntru, ca să fiu primit; ci numai declararea înaintea Vicariului General, că voiesc a întra în statul clerical și apoi bucuros m'au primit. Așa io caută să mă

www.dacoromanica.ro

duc la Blaj odată, ce nu o aș face dacă mi-ar fi amicii acolo, cari aceia cunosc lăzile mele și le-aș încredința lor, cu toate ce-s în ele, și să-mi scoată testimoniile toate din ladă, și dela Rectorat cele clericale, și io așa aș fi om în pace. Insă chiar ieri îmi arătă D. Vicariu o ordinațiune dela Metropolie, în care se face cunoscut clericilor că până pe prima Novem. să nu meargă la Blaj, — cede amar de timp a petrece pe acasă, fără a avea ceva profit beții teologi, ci numai rămânere îndărăpt! — Așadară caută să mă duc io, pe lângă toată întârzierea, spendarea (cheltuiala) și osteneala. Spesele câte le-oi face de acasă până la Blaj și dela Blaj până la Orade, abia le-aș face în 20—25 de zile în Pesta. Câtă cheltuială înzădar! Ce spariament (cruțare) bun făceam io după sfatul DVoastre! apoi nu-mi da de cap (că) timpul care l-oi perde pela Blaj și 'napoi. Dumnezeu îmi va ajuta și-l voiu face și acel drum, ci venind prin Cluj voiu sta puțintel, și Te voiu încunoștința și despre ora plecării mele către Pesta, — căci știu că din Cluj mă voiu sui pe diligeanță. Io mai iute de 17 Sept. nu pot pleca la cale de acasă, deoarece banii nu-mi vin — mă tem de întârziere. — Ai noștri ar fi în pace cu toții, numai nana Gafia de mult e beteagă de venin și încă rău. Am voit să-i aduc medicină însă nu mi-a dat bani, zicând, că mai bine va muri decât să-i deie pe leacuri, apoi io — neîncredințându-mă viitorului meu stat — nu m'am încumetat 3—4 fl. ce i-am avut, să-i dau pe leacurile Dumisale, știind că leacurile Măruței au costat cu venirea medicului cu tot 4 fl. m. c.; însă amu văzând și Dsa răul că și-a luat putere, mă mână să-i aduc medicină; io deși târziu, mă duc să aduc, și fiind și Flore bolnav mai de moarte, caută să le dau și io bani pentru leacuri, căci nu au deplin — apoi Mihai, ferească Dzeu, nu știe el de capul lui, nu știi ajuta nimic, nepriceput ca un prunc rău. — Choleră pela noi nu e, dară totuși în Șimleu au murit 6 Evrei de ea, în săptămânile trecute; — pe sate în a 5—6-lea sat câte unul, la Cluj spun că e mare și acum. Sărutare dela a nostri — iară io sărutându-Ți mânile și optându-Ți zile senine rămân

Al M. O. Dtale

ascultător nepot
Ioan m. p.

www.dacoromanica.ro

XV.

Pesta, 7 Octomvrie 1855. *Certificat despre înscrierea lui Ioan Maniu la facultatea de drept.*

Nos Rector in Alma ac Celeberrima R. Scient. Universitate Pestiensi Lecturis Salutem a Domino.

Notum et manifestum esse volumus omnibus et singulis, omnium Facultatum Doctoribus, Licenciatis, caeterisque omnibus: D. Ioannem Maniu Badacson-Transylvaniensem studiis iuridico-politicis operam navantem, in Album Universitatis rite relatum esse, id quod manu-propria et sigillo minori praesentibus appresso testamur.

Pestini in Hungaria, die 7 Octobris 1855.

A. Viroszil m. p. — C. R. Cons. p. h t. Rector

Fr. Vizkelety m. p. — C. R. Cons. et h. t. Decanus

XVI.

Pesta, 30 Octomvrie 1855. *M. către B., despre petrecerea sa la Pesta; studiile urmate la facultatea de drept; greutăţile întîmpinate; reflexii şi dorinţi după o Universitate românească; starea sa sanitară; lipsurile ce le are, şi 'n urmă, duioase consideraţii în legătură cu moartea mamei sale (Ileana, sora lui Bărnuţiu).*

Mult Stimate Unchiule!

Câtce am sosit în locul unde mă aflu acum, îndată V'am scris[1] că ce şi cum mă aflu în locul nou, şi cu totul o altă lume pentru mine. V'am scris zic încă în primele zile ale lunei curente şi încă pe recipisse. Nu ştiu primitu-aţi sau nu; îs în dubiu despre ea, deoarece acum luna trece şi io tot nu mai capăt răspuns. Pentru aceea încă de mult mi-am propus, câtce m'am înscris la Universitate, ca să Vă scriu a doua oră mai clar despre aşezarea mea în Pesta; încă tot am lăsat din o zi pe alta; iar amù văzui că este finitul lunei şi nu mai capăt nici recipisse. Indrăznesc a Te mai infesta încă cu câteva şire de scrisoare. Io m'am înscris la următoarele studii: Historia imperii et iuris germanici, în limba germană. Ius Romanum, l.

[1] Scrisoarea nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

ungară. Ius gentium l. ung. Historia litteraria iuris philosophici l. ung. Historia iuris Romani l. ung. Adumbratio critica variarum theoriarum etc. în l. germană. Acestea toate pe săptămână fac 23 de ore; apoi 20 de ore e obligat fiecare să iee. Acum au venit legi nouă pentru Universităţi, — nu ştiu plăcutu-ţi-au a le lege (citi) până acum sau nu — cari firește nu spre uşurătatea ci spre greutatea studenţilor — acum după ce finești 4 semestre trebue să faci un examen. Io am cugetat că ştiu nemțește ceva, cât să pot pricepe macar ce vorbește profesorul. Aşa ar fi când ar sta limba nemţască din Gramatica lui Marton şi din câteva romanţe cari le-am les (citit) io în anul trecut. Am 6 ore la săptămână în limba germană. Studiu nu este nici scris nici tipărit, de priceput, pricep foarte puţin ce vorbește: cuvintele singuratice le cam pricep, dar aceea nimic nu ajunge Amù poţi vedea că cât progres fac tinerii noştri cari sunt în aşa stare ca şi mine în studierea pela Universităţi străine. Este cu neputinţă, ca în ramul şi facultatea ştienţifică — care a ales-o vre-un tinăr ca să o înveţe şi ca să o pătrundă — să fie matur ca să o înţeleagă şi să o ştie aplica bine în timpul său, debila mi minte şi raţiociniu îmi zice ce greu, ma (ba chiar) e cu neputinţă! Acum îs mare aşa zicând şi bătrân şi io nu am priceput că ce înseamnă a învăţa în limba maternă şi în limbă străină; nu, căci am cugetat că tot aşa merge aceea ca cum merge când învaţă omul ca copil în orice limbă de rost ideile autorului care profesorul i le dă cuprinse câte 4—5 şire. Fericiţi tineri cari aveţi şi puteţi învăţa ştiinţele celea frumoase în limba naţiunei voastre şi fericită e naţiunea voastră că creşte şi nutreşte în sânul ei tineri cari cu timpul care de care e mai folositor şi mai mare razim! Oh, dară naţiunea noastră când va avea Academii măcar, şi când Universităţi în care când va auzi rostind din gura profesorului ştiinţele celea frumoase, să-l escite şi să-l facă curios pe tinăr că ce urmează mai încolo, iar nu ca să-şi întindă mintea şi urechile şi totuşi când vine acasă să nu ştie nimic!! Incât e pentru limba ungurească, mi-e mai uşor, căci acum orice idee esprimă profesorul îl pricep. Ce e drept, când

www.dacoromanica.ro

ar zice cătră mine, ca să o exprim io aceea iară cu așa cuvinte elegante, nu o aș putea.

Doamne ajută-mi ca să pot absolvi în pace, și Doamne ajută națiunii românești ca pe când vor fi ai mei nepoți în vrâsta care-s io amù, să nu mai aibă astfel de obiecte de a-mi scrie despre ele, despre cari sunt silit io a scrie M. O. DSale. — Oare spera-voiu ca să pot absolvi în pace și ca să văd o Universitate în Ardeal, care să se numească „națională română"? A despera nu e faptă creștinească, iară a spera tare, nu am destule baze pe cari să mă razim!. Și pentru ce? Am venit dela aer bun, necorupt și de unde am putut face comoțiune (mișcare, plimbare) destulă, la aer blăstămat, unde când am întrat, am cugetat, că aici nu acel soare luce(ște) nici acele vânturi pline de multeori de plăceri — cari pela noi. Acum nu mai pot face comoțiunile cari le-am făcut în Blaj și acasă, că nu am timp, dară nici ai unde să faci, că dai tot de putoare, — pentru aceea dară de când am venit aici, nici am avut zi bună. — Iți este cunoscut Unchiule compacțiunea mea, care io o am cunoscut în 1853/54, când am fost să mor, dacă nu urmam sfatul medicului din Belgrad (Alba-Iulia): adeca stomacul și pieptul, acestea două mi-au făcut mie multă rămânere îndărăpt în aniiești 3 mai de pe urmă. Acelea două acum iară se ivesc, cu toate că io le cunosc prea bine leacul lor, că m'a învățat năcazul. Trec zile întregi și io nu mânânc, numai apă laxativă beau, și totuși tot cel nefericit îs. Pe zi ce merge îs mai sec și nu mă pot purta de greu. Cine mă vede, spune cine știe ce despre mine cugetă că nu dorm cu nopțile, sau că nu mă mișc dela masă, ci tot leg (citesc). Dorm cât se cade, fac comoțiune cât mă iartă prelegerile, însă io ce să fac dacă natura blastemă pe om chiar când are mai mari idei, speranțe și entuziasm. Naturei nu ne putem încontraria absolute, ci numai așa puțin, prin câteva mijloace, cari minței omenești sunt cunoscute. Medicului i-am descoperit boala mea. Imi zice că-s foarte debil la compacțiune și fiindcă am venit dela o climă cu totul altă, contrară acesteia, pentru aceea pătimesc așa. Imi comandă să trăesc cu un fel de apă ce se află aici la Buda

www.dacoromanica.ro

(în boltă cu 12 cruceri cupa se află) și să fac comoțiune regulată și multă. Io toate le fac, apă-mi cumpăr, până acum, că nu am mâncat și am mai avut bani, iară mișcare fac cât am timp. — Insă M. O. Unchiule! io pentru asta nu desperez, că mai încolo dupăce mă voiu deda cu clima de aici, poate să-mi fie încă binișor, binișor zic, căci bine cum se cade nu poate să-mi fie, deoarece în aer bun și unde mai puteam mișca ăst trup, nu-mi era bine cum se cade. Voiu mai vedea ce va da Dzeu. Socot că-mi va fi mai bine și sper — în amândouă cazurile îți voiu scrie. — Cărți după cari propun în școală mi-am cumpărat două până acum cu 7 fl. mc. Amù iesă una de sub tipar, aceia nu va fi mai scumpă socot de 3 fl.; apoi celealalte nu se află, nicicum, ci numai însemnăm dacă putem. Celealalte care-s de lipsă spre susținere în Pesta nu-s așa scumpe; cu 20 fl. m. c. poate și omul pe lună, așa, nu galant. Io acum din prima Noem. mi-am căpătat un loc, unde-mi dau cvartir, îmi spală hainele și-mi dau prânz și amiază pentru 18 fl. m. c. Cină nu am tocmit până când voiu vedea cum îmi va fi cu sănătatea.

Acum mai de aproape mi de lipsă de un vesmânt de iarnă și de o păreche de călțuni. Am avut noroc că pe aici până acum a fost tot vară, ce io mă mir. Nu a fost frig numai puțin, că altmintre o duceam foarte rău cu vesminte de vară. Imi trebue încă o ladă sau cufăr în care să-mi țin câte ceva. Acela nu-mi va costa mai mult de 4—5 fl. m. c. Apoi în cât e pentru didactru, acela nu-l poftesc nici dela unul până în finea semestrului. De acasă am căpătat scrisoare. Imi spun că-s sănătoși cu toții. — Major dela Viena a fost în zilele trecute aici și a pus un rigoroz. Iară s'a dus îndărăpt. Io când voiu avea timp Ți-oi scrie mai adeseori, și fără de-a pofti ca să-mi scrii îndărăpt pe toate. — Vă voiu scrie zic, că atunci când Vă scriu mă consolez, și-mi imaginez ca cum am vorbi în persoană și ca și când ar fi și dulcea mea Mamă de față, fiindcă sămănați prea bine la olaltă cu toate celea, numai cât Mama, fie-i țărâna ușoară era mai seacă și mai pălită la față ca DVoastră. Dne! nefericit mă țin, că io pe Tatăl meu nu l-am cunoscut, iară

www.dacoromanica.ro

Mamei nu i-am putut răsplăti sudoarea, năcazul și grija care o a avut pentru mine și lacrimile cari le-a stors neodihna care o avut pentru ai săi pe cari îi iubea mai tare poate ca pe sine însuși. Nu știe nime M. O. Unchiule că ce inimă bună și creștină a avut Mama. mea. Io să tot umblu nu mai văd așa. Poate aceea o a și făcut de s'a mutat la celea eterne așa iute. Dzeu să o odihnească pe cea lume, că pe asta nu a avut numai puține zile plăcute. Numai atunci avea bucurie când vineam io dela Blaj. Atunci chiar morboasă să fi fost și se însănătoșa, — și când îi spuneam că DVoastră mai trăiți și peste puțin timp veți veni acasă. Numai abea-mi aduc aminte când nu durmea cu nopțile de plin și plângea, căci nu știe că unde sunteți DVoastră și ce o să fie mai în urmă. Poți zice, că ai avut adevărată soră. Io numai una am, dar îs convins pe deplin că mă iubește — cât mai tare nu poate — și-mi este ca o mamă. De m'ar ținea Dumnezeu ca să pot ajunge meta propusă că să-i răsplătesc surorei mele osteneala care a făcut pentru mine și lacrimile care le-a vărsat de când îs pela învățătură. Despre frate meu[1] nu zic nimica, că el are cu totul altă natură nu ca a Mamei, prin urmare nici ca a Sofiei. Io și cu el aș fi îndestulit, de cumva ar fi ascultat el pe dulcea noastră Mamă. — Te vei mira M. O. Unchiule, că îmi place a vorbi despre cele care nu au loc aici, — ma (ba) poate Te vor și usteni (sic), însă iartă-mi, căci io așa te privesc ca pe Mama mea, prin urmare toate câte-mi sunt la inimă îndrăznesc sincer a le spune, căci și de altmintre un fiu trebue să fie sincer către părinții săi. — Dne! când va aduce Dzeu zilele în care să Te mai pot îmbrățișa! Dzeu e bun și (v)a dispune despre toate. Nu mă culc, nu mă scol, ca să nu-mi sboare mintea la Bădăcin și lași. Oare de ce lasă Dzeu ca oamenii să se despărțească așa groaznic de-olaltă? De ce nu lasă, ca puține zile ce au, să le petreacă la olaltă cu amor și cu ajutor împrumutat. Nu Te voiu mai fatiga (obosi) cu de acestea.

---

[1] *Ștefan*, a rămas econom.

www.dacoromanica.ro

Dzeu îți lungească firul vieții și să-Ţi fie zilele câte li mai avea, pline de mângăere.

Imbrățișindu-Te și sărutându-Ţi mânile rămân
Al M. O. Dtale

umilit nepot
Ionaș m. p.

Adresa: I. Maniu, Iuris auditori in Universitate pestiensi, Pesth.

XVII.

Pesta, 14 Maiu 1856. *M. către B., privitor la situația sa — ca iurist la Universitatea din Pesta — și la planurile sale de studiu pentru viitor. Amintește de Ioan Rațiu, rigorozant, care petrece în Buda. Referează despre feliul cum a cheltuit cei 20 de galbini și specifică cheltuelile ce le va avea în viitor, solicitând bani.*

Mult Stimate Unchiule!!

De când V'am răspuns pe scrisoarea din urmă, tot am așteptat că doară 'mi veți scrie ceva nou, după răspunsul dat pe întrebarea DVoastre, că adeca: câți ani avem de-a frecventa cursul în Universitatea pestană. Nu-mi pot explica cauza pentruce V'ar interesa această întrebare; au doară vreți a mă trimite dela Universitate la Academie? E drept, acolo numai 3 ani trebue să se studieze, și numai un examen de stat, pe când la Universitate, fără escepțiune trebue să asculți 4 ani și să faci 3 examene de stat; și care voește a fi advocat 3 rigoroase. Insă io pentru aceea dacă Te va ținea Dzeu în viață și soartea îți va destina acelea cercetări favoritoare, încât pe mine — după cum Ţi-a fost propusul când ai vorbit întâi cu mine despre soartea mea viitoare — să mă poți ajuta până în fine, atunci mai bucuros rămân la Universitate, și în cetăți mari, decât la Academii în sate — așa zicând; de care m'am săturat, că tot în ele am crescut. Io amù sunt determinat — dupăce știu face combinare între statul preoțesc și civil — că ori voiu fi iurist cum se cade, ori nu voiu fi nimica. Imi aduc aminte când DVoastră ați rostit cuvintele cele dulci pentru mine: „Vreau ca să te trimit la Universitate în Pesta și pe anul al 2-lea în Viena și al 3-lea și 4-lea în Padua și Pavia". — Câtă

www.dacoromanica.ro

bucurie mi-a făcut acelea mie atunci, e nespuniver (nu se poate spune) văzând că mi se deschide un viitor așa surizător de care puțini tineri au de a se bucura. — Aducându-mi aminte de acela al DVoastre propus și bună inimă pentru mine, asemenea plăceri și sperări mari mă cuprind, văzând că cât de frumos e când poate omul dela un grad mic la altul mai înalt a culturei a se ridica, cât de frumos e pentru un tinăr român — care-și ține superbia că în el circulă sânge roman — când își poate vedea pământul cel strămoșesc și-și poate îmbrățișa frații săi despre cari nici că a visat ca să-i poată vedea cândva. Insă pe lângă aceste a mele plăceri îmi vin și cugete cari mi le escită așa numitul „Zwang-Prüfung" care e obligat a-l depune fiecare în luna din urmă a semestrului al 4-lea, fără de care nu poți continua al 5-lea semestru. Numitul examen stă din dreptul roman și ecclesiastic și din istoria imperiului și dreptul german. — Aici după cum a venit ordinațiune, la Universitatea din Pesta e iertat a pune examen și în limba latină și în cea ungară — încă în anul prezent, pe viitor nu știu sta-va această ordinațiune sau nu, însă pentru mine fie cum va fi, căci io sper dacă voiu fi sănătos — și în alte împrejurări, nu ca ăstimp — că voiu fi în stare a face examen ori în care din 3 limbi. Foarte mult mi-ajută mie că în teologie am învățat foarte mult latinește și deodată și dreptul ecclesiastic. Acum M. O. Unchiule! e întrebarea oare io pe anul viitor oare unde voiu fi, în Pesta ori în Viena? bene notandum, dacă ajutându-Vă împrejurările (Vă) veți îndura a mă mai scuti supt aripile părintești ca și pe unul care nu are pe nime în lume numai pe DVoastră. — Mie mi-ar mai plăcea în Viena ca să pot învăța limba germană cum se cade și ca să cunosc și Viena — însă mă tem de Nemții aceia blăstămați că-s foarte pedanți și nu voiu putea pune la ei Zwang-Prüfung — și apoi și altă cauză, io pe de altă vroiam să ascult dreptul naturei care se propune de un profesor foarte demn și în limba ungară care așa zicând amù o precep ca și pe a mea, și așa mai mult fruct mi-ar avea sudoarea. Sunt foarte în dubiu că ce am de a face în astfel de cercustări, însă io descriindu-Ți natura lu-

www.dacoromanica.ro

crului, las toată deslegarea problemei înțelepciunei DVoastre. Tot ar fi bine dacă nu aș voi să învăț anii cei din urmă în Italia, căci atunci aș putea fi aici în Pesta pe anul viitor și numai pe al treielea an în Viena. Insă apoi dacă numai într'un an voiu fi în Italia nu voiu putea învăța limba bine ca să pot rigoroza în ea — cu toate că și acum o mai știu ca cea nemțească. Apoi io mi-am propus că dacă voesc să depun rigoroazele, să le depun în limba italiană, căci mai bine se leagă de inima-mi și mai bine îmi umblă în gură decât cea ungară și germană. Apoi încât pentru spese, știu că nu trebue mai multe decât aici în Pesta ori în Viena.

Pe văcăciunea viitoare io ce voiu face, să rămân în Pesta sau să mă duc acasă? Pașaportul meu e numai pe un an și numai pentru Pesta. — Când aș ști că DVoastră pe August sau pe Septemvrie veți veni iară în Silvania, io atunci aș dori să merg acasă; căci fiind mai mulți sălăgeni români și Unguri, nu ne-ar costa călătoria mult, și așa și banii depe două luni i-am ținea nespendați (necheltuiți), însă dacă DVoastră nu veți veni, io atunci nu doresc să merg în Silvania, până când mă voiu duce laureat.

D. **Rațiu Ioan** care a rigorozat e pe aici și acum și încă în Buda ca translator cu 800 fl. mc. Dânsul încă zice ca să nu mă duc acasă pe văcăciune, ci să mă duc în Buda pe vară — la el — unde să mă mai deprind în limba germană, căci aici în Pesta nu am cu cine să vorbesc; numai tot ungurește și ungurește.

Incât e pentru sănătatea mea, nu mi-e rău dară nici așa bine, căci timpul e tot rece și încă nu mă pot scălda, care la mine e lucru principal. Și amù mai folosesc medicina când și când. Din cei douăzeci galbini la cari li-s'a micit agioul (prețul unui galbin aici e 4 fl. 44 cr.) am solvit didactrul, am trăit în luna trecută și în asta curentă, mi-am făcut un căput de sărbători, un peptar lângă el, și am dat medicului un galbin. Mai am încă cât să-mi fie de cheltuială pe luna asta și de o pereche de călțuni de vară.

www.dacoromanica.ro

Pentru aceea îndrăznesc a înșira aci acestea, ca să fii odignit că ce am făcut cu atâția bani în puțin timp, că io adevărat nu știu ce să zic când văd câți bani am prăpădit în anul ăsta, pe lângă tot propusul, că mai mult de 300 fl. m. c. să nu cheltuesc. Și apoi văd că acum au trecut peste 300; dară apoi încă viptul pe lunile viitoare și didactrul pe semestrul aista (acesta)!

Când vei bine voi a-mi trimite bani, calculează pe lunile de vară mai puțin decât pe lunile de iarnă, așa cam 17—18 fl. pe lună; pe didactrul de pe semestrul acesta 22 fl. din aceștia 22 fl. poate că-mi vor erta 11, că am recurs, însă până acum nu știu: dară de-mi vor ierta acum 11, pe anul viitor mi-or erta tot didactrul făcând destul legilor cari îl obligă pe un jurist.

Sărutându-Ți mânile și optându-Ți zile dulci rămân
Al DVoastre

umilit nepot
Ioan Maniu m. p.

XVIII.

Pesta, 30 Martie 1857. *M. către B, în chestiunea tezei lui I. Rațiu, cc i-a fost trimis. Amintește nizuințele Ungurilor de a se naționaliza Universitatea din Pesta. Referează despre opinia publică ungurească privitor la Principate Roaga sa-i trimită din nou parale.*

Mult Onorate Unchiule!

Incă în luna trecută V'am fost scris o scrisoare[1], în care, mulțămindu-Vă pentru binefacerea DVoastre, am pus și o teză a d. Rațiu, rugat fiind de Dlui. Fiindcă epistola a fost mai grea ca de regulă, și așa lesne se poate întâmpla că nu a ajuns până în Iași, în acest caz dară fiind în dubiu, îmi iau facultatea de a Vă infesta cu puține șire de ale mele; zic, că numai în caz, când nu ați primit scrisoarea mea, pentrucă de e, atunci nu e de lipsă scrisoarea mea, căci știu cât de ocupat sunteți, cu alte lucruri, cari totdeauna sunt de preferit; însă pentru aceea tot sper, că nu veți lăsa nici șirele mele nelese (necitite).

[1] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

In luna asta am început semestrul al doilea, am 12 ore pe săptămână, căci în al 4-lea semestru numai atâtea suntem obligați a lua, sau asculta. Cătră continuarea dreptului canonic, care face 7 ore, am mai adaus dreptul filozofic, ungurește, 5 ore.

Fiindcă aici în Universitate, numai două colegii (cursuri) se propun în limba ungurească, tinerimea ungară prin influința altora, voesc a cere dela Maiestatea Sa, ca să se introducă limba națională atât în Universitate cât și în for, adeca ca să fie limba lor în lucrurile publice, în Ungaria, așa, precum înainte. Nu știu cum se va putea întâmpla aceasta! atunci ce va fi cu Ardealul nostru? nemțește o (ori) ungurește? Ori cum, față cu Ungaria, e nedreptate!

Pe a 4 Maiu se așteaptă Maiestățile Sale; se fac mari preparațiuni, pentru o primire solemnă. Destul atâta, că patrioții noștri unguri așteaptă și speră foarte mult, dela grațiile înălțimei sale împăratul.

In epistola din Februarie[2], de cumva o ați receput, știu că ați les (citit) în ea ce am scris despre jurnalele ungurești. Amù (acum) încât e pentru Principate îmi retrag cuvântul, căci de când a eșit nota monitorului din cabinetul francez, o mare schimbare în jurnalele ungurești, — după aceea în Pays, și altele, a fost vorba despre o constituție ce voește Maiestatea Sa, să o deie supușilor români din Austria, o constituție zic, asemenea celei italiene. Aceasta a dat obiect de vorbit gazetelor ungurești, și încă foarte mare. Mai încolo „Magyar Sajtó“ produce un articol sub numele „Dunafejedelemségek történelmi vázlata“; aici se cuprinde și o istorie a Ungariei față de Principate. Incepe de sub Ludevic cel Mare regele lor, care zice că a făcut Principatele vazale, și de atunci, s'au ținut de sfânta coroană a Ungariei, și cum că, când și când iară s'au smuls de sub ea. După aceea începe cu politica puterilor este (acestor) mari dela secolul a 17 încoace, față cu Turcia și cu Principatele; — mai în urma urmelor, zice cu un foc mare, că drepturile sântei coroane a Ungariei îs inviolabile, acelea nu

[2] Nu o avem.

www.dacoromanica.ro

se pot prescrie prin decursul timpurilor, și de aci procede dânsul, că și mai mult casa domnitoare, trebue să se intereseze de Principate, că ce și cum va fi cu ele.

D. Venczel m'a întrebat ieri, că când mi-ai scris, sau când îți voiu scrie io; i-am răspuns, că amù aștept și io; mi-a zis că ar voi să se roage de o altă carte, și cumcă-Ți va scrie dânsul cât de grabă.

Pe luna viitoare nu am bani, ma (ba chiar) nici pe asta nu am avut, numai 2 galbini, însă pentru aceea nu am dus nici o lipsă, căci amù mă mai cunosc cu oamenii din Pesta; mă rog dară M. O. Unchiule! de cumva cercustările Vă conced aveți bunătatea a-mi trimite ceva ajutor.

Sărutându-Ți mânile și optându-Ți zile consolatoriii, rămân Al M. O. DVoastre

umilit nepot
Ioan m. p.

XIX.

Pesta, 24 Iulie 1857. *Certificat despre scutirea lui Ioan Maniu de taxa de frecvență la Universitate, pe sem. II al anului 1846|57.*

Testimonium

Dominus Ioannes Maniu annorum 23 Badacson Transylvania oriundus, immatriculatus lurium auditor per Collegium Professorum Eacultatis juridico-politicae in Consessu die 27-a mensis Martii anni 1857 habito sub Nro protocolli 145 a dimidio penso collegiali per semestri aestivo relevatus est. — Quo super hoc testimonium eidem extradatur. Pestini die 24-a Iulii 1857.

Vizkelety m. p.
Collegii Prof. Facult. Decanus

XX.

Index lectionum.

quas se frequentaturum rite professus est D. **Ioannes Maniu** oriundus Badacson in Transylvania, patre —

www.dacoromanica.ro

Inscriptionem in album

C. R. Universitatis	facultatis	testatur quaestor	Quo et quoto tabularum numero inscriptus est
Pestiensis	jurid. — politicae	László	10 Oct. 1855 No. 16

Per semestre hybernum anni 1855/6.

in C. R. Universitate has lectiones se frequentaturum professus est.

Index scholarum et nomina magistrorum	Quot per hebdom. horas scolae habitae sint	Receptum nomen testatur quaestor	Receptum nomen testaturi magistri	Quotus fortasse in auditorio locus assignatus sit	Didactrum solutum aut immunitatem legitime comprobatam testatur quaestor	Scholas frequentatas testantur magistri	Adnotata.
Historia imperii et iuris germanici. Prof. p. o. Gustavo Wenczel	5.		Wenczel m. p.			Wenczel m. p.	Diligens, commendatione dignus Wenczel m. p.
Historia et institutiones iuris civilis romani Prof. p. o. Henfner	8.		Henfner m p.			Henfner m. p.	Diligentissimus, in examinatorio boni profectus specimen dedit
Ius gentium Prof. p. o. Pauler	4.		Pauler m. p.			Theodorus Pauler m p.	In examinatorio boni profectus specimina dedit

www.dacoromanica.ro

Historia litteraria iuris philosophici Prof. Pauler	1.		Pauler m p.			Pauler m. p.	
Adumbratio critica variarum de finae paenae theoriarum iuri poenali passim pro fundamento servientium Prof Wirozsil	1.		Wirozsil m. p			Wirozsil m. p.	Diligentissimus în frequ.
Historia iuris romani Prof. G. Wenczel	3.		Wenczel m. p.			Wenczel m. p.	ut supra Wenczel m. p.
		Lázsló m. p.	V. Decanus m. p.		Lász'ó m. p.	V. Decanus m p.	

22. II Semester. **Per semestre aestivum anni 1856.**

Historia imperii et iuris germanici Prof p. o. Gustavo Wenzel	5.		Wenczel m. p.			Wenczel m p.	Diligens, commendatione dignus Wenczel m p.
Historia et instituționes iuris civilis romani Prof p. o Henfner	10.		Henfner m. p.			Konek m. p. in locum denati Prof. Henfner	secundum adnotata satisfuncti Prof. Henfner, diligens in frequentando

www.dacoromanica.ro

Ethica specialis Prof. p o. Nahlowsky	4.		Nahlowsky m. p.			Nahlowsky m. p.	Sehr fleisig, hat auch eine Hausarbeit eingetracht. Nahlowsky m. p.
Historia Hellenum Prof. p. o. Reisinger	3.		Reisinger m. p.			Reisinger m. p.	Diligens in frequentando et elaboratis. Reisinger m. p
Doctrina actionum romanarum Prof p. o. Henfner	1	László m. p.	Henfner m. p.		László	V. Decanus m. p	
			V. Decanus m. p.				
			V. Reisinger m. p. Decanus			V. Reisinger m. p. Decanus	

92. III Semester **Per semestre hybernum anni 1856 7.**

Historia introductio et institutiones iuris ecclesiastici Prof. p. o. Vizkeleti	7.		Vizkeleti m. p.			Vizkeleti m. p.	Diligentissimus, tam in examinatoriis et colloquio, quam in elaboratis thematibus profectus specimen dedit Vizkeleti m. p.
Ius commune privatum germanicum Prof. p. o. Harum	5.		Harum m. p.			Harum m. p.	Sehr fleisig

www.dacoromanica.ro

Historia austriaca recentior Prof p. o. Wolf	5		A. Wolf m. p.			A. Wolf m. p.	Sehr fleisig mit gutem Erfolge
Grammatica linguae gallicae Mutschenbacher	2		Mutschenbacher m. p.			Mutschenbacher m. p.	
Institutum crediti et bancarum pr. d. Biderman	2.	László	Biderman m p.			valde diligenter Biderman m p.	
			V. Decanus m. p.			V. Decanus m. p.	
			V. Reisinger m p. Decanus			V. Reisinger m. p. Decanus	
Historia recentior imperii et iuris germanici Prof. p. o. Wenzel	1.	László	Wenzel m. p.			Wenzel m p.	Diligens, commendatione dignus Wenzel m. p

51. IV Semester **Per semestre aestivum anni 1857.**

Ius canonicum Prof. p. o. Vizkeleti	7.		Vizkeleti				

www.dacoromanica.ro

Ius philosophicum Prof. p. o. Pauler	5.	Saly m. p.	Pauler m. p.				
L. T. 15 Kr. C. m.			V. Decanus m. p.				

Mit dem originale, dem 6 Xr. Stempel 3. Stükke angeheftet erscheinen, gleichlautend zu sein, bestättige ich hinmit.

Pest am 7-ten April 1857.

L S., *Ioseph. Saly* m. p.

Pe ostie: Sig. Cancel. Magist Regio Academic Univers Hungariac.

beeideter exped. Kanzellist der kk. Universität, und zugleich Stelvertreter des Univ Quaestors.

XXI.

Pesta, 8 Octomvrie 1857. *M. către B. Mulţumeşte pentru banii trimişi şi pentru îndrumarea ce i-a dat de a-şi continua studiile la Viena. Işi esprimă gratitudinea pentru purtarea de grijă. La Viena va lua contact cu prietenul său Stoian şi se va înscrie la Universitate.*

Mult Stimate Unchiule!

Cu bucurie şi cu mulţămire am acceput în 2 a l. c. 10 ## (galbini) şi scrisoarea în care binevoiţi a mă trimite la Viena pentru de a putea absolvi cursul acolo.

Ştiu că multă solicitudine aveţi pentru mine, precum fiecare părinte cui îi zace la inimă fericirea şi nume'e bun a fiului său. Io cred că DVoastră veţi fi contenţi (mulţumiţi) cu purtarea mea de până acum, căci de cea mai sfântă datorie mi-am ţinut, ca nu ruşine, nu supărare, ci laudă şi bucurie s'aveţi după mine, căci ştiu că numai în acest mod vă pot mulţămi marinimozitatea DVoastră. Sper că şi de aci înainte veţi fi contenţi, căci D-zeu îmi va ajuta şi îmi va da putere ca şi studiul să mi-l împlinesc bine şi purtarea să-mi fie conformă legilor moralităţii.

www.dacoromanica.ro

Io cred că Viena e o urbe imensă și e lesne a se perde și prăpădi omul tinăr în ea, însă io încă de aci înainte nu-s copil nepriceput ci mă apropiu la adultime și voiu ști de care fapte să mă tem ca nucumva să pui pasul la stricăciune și perdere, iar amicul Nicolae va cunoaște oamenii din Viena și-mi va spune de cari să fug ca nu cumva mediat sau immediat să cad în laţul lor cel veninos.

Stoja.n) amicul meu cel dintâi și mai tinăr, îmi e mai mult și mai bun ca un frate dulce. El de 6 ani ce-l cunosc s'a făcut demn ca să-l stimez foarte mult, pentru aceea mă bucur când și DVoastră mi-l recomandați.

Testimoniile mi le-am scos, unul care arată că am făcut examen de stat, altul care arată frecventarea neîntreruptă alor 4 semestre. Aceste testimonii decopiate și autenticate le aclud. In „index lectionum" încă e pus cumcă am depus examenele și cu ce calcul

Frac am lăsat să-mi facă pentru 25 fl., mi-am cumpărat o păreche de călțuni pentru 5 fl cm., pentru testimonii cu timbru cu tot 2 fl Am mai cheltuit și pentru alte mărunțișuri, așa cât acum mai am încă 9 galbini, cu cari mâne dimineață la 9 ore plec la Viena cu carul de vapoare, unde în 10 mă voiu înscrie. Inscrierile durează până în 15 incluzive.

Studiile sau obiectele de învățătură le știu io cum să mi le aleg pentrucă-s prescrise de minister pe fiecare an cari trebue ascultate, și de nu se plinesc cu acelea 20 ore pe săptămână, atunci își alege omul și adauge cătră acelea după plăcere. D Major, precum mi-a spus D. Rațiu, în zilele acestea vine la Pesta ca să disputeze.

Sărutându-Ți mânile rămân

Al DVoastre

obedient nepot

P. S. *Ioan* m. p.

După ce am ajuns în Viena și am făcut toate cele făcânde Vă voiu scrie că unde șed și cum mi-am așezat lucrurile[1].

[1]) Pe dosul acestei scrisori aflăm și adresa lui Bărnuțiu: Mult Onoratului Domn Dr. Simeon Bărnuțiu profesor în Academia din Iassi(sic).

www.dacoromanica.ro

XXII.

Viena, 30 Decemvrie 1857. *Certificat despre înscrierea lui Ioan Maniu la facultatea de drept a Universităţii din Viena*

Dominum Ioannem Maniu oriundum e Badacsón in Transylvania, rite relatum in album C. R. Universitatis Viennensis Facultatis juridico-politicae Nos Rector et Decanus Collegii Professorum Facultatis jurid.-polit. C. R. Universitatis Viennensis hac tabula profitemur testatumque esse volumus et ejus rei in fidem nomina ipsi subscripsimus.

D. Viennae 30 Decembris 1857.

Dr. Kaiser m. p. — h. t. Universitatis Viennensis Rector

Dr. Springer m. p. — h. t. Decanus Collegii Professorum Facultatis jurid. polit.

(L. S.)

XXIII.

Viena, 13 Februarie 1858. *M. către B., despre împrejurările în carî trăeşte la Viena. Vienezii se bucură că li-se lărgeşte oraşul. Are lipsă de bani pentru didactru.*

Mult Stimate Unchiule!

In luna trecută după acceptarea alor 10 # (galbini), îndată V'am răspuns, ma (ba) mai bine zicând V'am întrebat, care întrebare de cumva a fost prea temerară, permiteţi-mi ca unui fiu, care nimica nu vrea a retăcea dinaintea alor săi; de cumva întrebarea asta e deamnă de a mai vorbi despre ea, atunci mă rog a-mi spune cât de puţin despre ea, ca să fiu liniştit. Iertaţi-mi Unchiule că aşa repede după ceealaltă Vă scriu. In 15 l. c. trebue să mă mut în alt ospiţiu (cvartir) singur, pentru care pe lună plătesc 8 fl. m. c. Aici ospiţiile-s foarte scumpe de un an încoace, după cum se vorbeşte că au fost mai nainte. E o lipsă mare de ospiţii în genere. Celelalte mijloace de trăit nu-s chiar aşa de scumpe, cu ceva mai scumpe ca în Pesta, dar apoi cvartirele precum zisei, încă odată aşa de scumpe şi apoi pe lângă aceea rele, friguroase şi fără de co-

www.dacoromanica.ro

moditatea recerută; unde afli de acestea din urmă, nu e vorba să le iee student.

Acum se bucură Vienezii căci li se lărgeşte urbea. In Aprilie vor începe la dărâmarea murilor (zidurilor); poate aţi auzit DVoastră despre această lărgire, care o a proiectat Maiestatea Sa, şi prin scrisoarea de mână din Decemvrie a făcut ca să se trimită mai multe planuri înlăuntru, după cari apoi se va începe edificarea, aşa cât cetatea să se împreune cu suburbele.

In luna lui Martie se încheie semestrul prim. Io am 23 ore. Pentru aceea dară mă rog umilit, când va fi cu putinţă a-mi trimite ca să pot împlini şi această datorie. Io mai am încă 13 fl., însă cortelul nu mi-e plătit numai până în 15 l. c.

Sărutându-Vă mânile şi optându-Vă o viaţă îndelungată, rămân

Al M. St. DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

XXIV.

Viena, 27 Martie 1858. *M. către B. Mulţumeşte pentru banii (20 galbini) primiţi. E întristat din cauza veştilor rele ce-a auzit privitor la situaţia Unchiului său. Trimite cărţile dorite. Regretă că n'a putut satisface şi dorinţa lui Micle.*

Mult Onorate Unchiule!

În 22 l. c. am primit cu mulţămire beneficiul Dtale de 20 # (galbini). Câtă bucurie mi-a făcut această primire, se poate explica din împrejurarea, că de nu plăteam în 23 l. c. didactrul, mă făceau Nemţii să le plătesc şi pe semestrul al II-lea deodată, ce, se înţelege era o greutate pe mine.

Durere mare m'a cuprins când mă convinsei că lucrul — despre care V'am întrebat cu atâta temere, — nu e numai o escugetare a câtorva guri, ci e faptă reală. Jurnalul nostru, ma (ba chiar) şi celea străine dovedesc aceasta pe deplin. Care e fântâna acestui rău io până amù (acum) nu am esperiat

www.dacoromanica.ro

nicăiri, căci în gazetă nu stă, iară cu alții de ai noștri nu-mi place să vorbesc despre treburi de acestea.

Mi se pare că D. Maiorescu se ocupă cu explicarea cauzei acesteia, însă io nu am avut onoare a vorbi cu DSa numai de două ori. Ultima vorbire a fost încă la anul nou, unde întâia dată am auzit de cauza aceasta. Cumcă ce impresiune a făcut aceasta în toți, nu numai ai noștri ci și în străini, se poate vedea din jurnalele nemțești, cari își cască gura bucuros în unele lucruri ca acestea, pentru noi — vecinii lor — nefavoritoare.

Pe mine mă doare foarte, căci această neplăcere o simțesc îndoit; mă doare ca pe român și ca pe un fiu care știe că al său părinte nici odată nu a fost mântuit de asemenea neplăceri infernale, și a cărui cale pururea a fost aspră și plină de spini: Sper Unchiule! că ajungând a 2-a zi de fericire — o vorbire persoală cu Dta — nu-mi vei retăcea izvorul relelor cari vă împrejură!

Cărțile dorite le-am aflat — afară de filozofia practică. Aceasta o am căutat prin teate librăriile, însă nu o am aflat, deoarece nu e tipărită (în manualul filozofic a lui Krug este și Rechtslehre, — Iugendlehre și Esthetik!).

Lexiconul filozofic constă din 6 legături, celea două din urmă ca suplement constitue al 5-lea tom. Mi se pare e ediținea a II-a, io nu știu sigur de e cea ultimă, însă librarul m'a asigurat că nu e alta mai nouă. Prețul e 7 fl. Manualul de filozofie are două tomuri — 1 fl. 13 cr. Psichologia empirică a lui Beck e numai o cărtiță (cărticică) mică, pe care nu e scris și metafizica pe cum doreai Dta; însă io cred că se cuprinde n ea și metafizica — prețul 1 fl. 4 cr. Sper Unchiule! că-Ți vor plăcea cărțile deoarece sunt acelea cari le dorești, și mai bune nu poți afla. Ieri le-am plătit și am lăsat librarului să le expedeze îndată. Așa dară numai porto să-l plătiți DVoastră. Aș fi împlinit bucuros și dorința Dlui Mikle, însă pe lângă toată voia nu am putut, deoarece nu se află numitele cataloage nicăiri. Un optic și mechanic mi-a promis că peste 2 săptămâni va avea catalog de instrumentele fizice. Cel de aparatele chemice nu pot să-i vorbesc cu el. Aveți bunătate a-i spune în-

www.dacoromanica.ro

chinăciune Dlui Mikle şi cumcă catalogul cel unu i-l voiu trimite.

Sărutându-Vă mânile rămân
Al Dtale

nepot obedient
Ioan m. p.

XXV.

Viena, 9 Aprilie 1858. *M. către B. Ii comunică, că iarăşi „a scăpătat din bilanţ cu finanţa", şi-l roagă să-i trimită din nou parale, pentru diferite trebuinţe. Se va înscrie pe semestrul al II-lea.*

Mult Stimate Unchiule!

In Lunia trecută V'am trimis cărţile dorite, sper că până acum le-aţi căpătat dimpreună cu scrisoarea care le-a concomitat.

Ieri am cumpărat şi numitul catalog al D. Mikle, cu ocaziunea asta dară îmi iau permisiune a Vă scrie şi DVoastre şi mai vârtos din cauza că asta aş trebui să o fac şi dealtminte.

Io Unchiule iară am scăpătat din bilanţ cu finanţia mea. Pe lângă toată economia deficitul e mai mare ca fecitul; ce să fac că nu pot aduce echilibrul la locul său, ori cum mă cuget. Din banii primiţi am plătit didactru, datorii (şi încă nu toate), mi-am cumpărat nişte vesminte albe — inomis necesare —, am cumpărat cărţile trimise; am plătit ospiţiul pe luna asta şi nu mai am decât câţiva florini, pentru aceea dară Unchiule Vă rog umilit dacă e cu putinţă trimiteţi-mi macar cât de puţin, că aici e mai rău fără bani decât în Pesta.

Mai am încă o rugare, a cărei împlinire nu e chiar aşa arzătoare, adeca: dacă mai târziu mi-aţi putea trimite ca să-mi fac nişte pantaloni şi gilete de vară, macar cât de slăbuţe, că nu mă îndur ca peste vară să-mi port pantalonii cei negri, că toţi îi strică pulverea, care aici precum veţi şti, e în toată ziua. Nişte cărţi încă aş avea să-mi cumpăr.

Pe semestrul a II mă voiu înscrie azi sau mâne. Mai

www.dacoromanica.ro

mult de 20 ore nu-mi iau, care vor consta din dreptul civil, procesul criminal, medicina forensă și încă ceva.

Sărutându-Ți mânile rămân

Al Dtale

nepot obedient

Ioan m. p.

XXVI.

Viena, 8 lunie 1858. *M. către B. Se plânge că de multă vreme n'a mai primit nici bani nici scrisoare. E îngrijorat de sănătatea Unchiului său și totodată se află în jenă financiară. Cere sfat, ce să facă în vacanța de vară?*

Mult Onorate Unchiule!

Io nu știu cum să mă mai esprim asupra tăcerii și procedării Dtale față cu mine. Ferbinte Te-am rugat că dacă nu-mi poți trimite bani, trimite și epistolă simplă din care apoi să mă pot orienta și să știu cum să-mi așez lucrurile. Dupăce nici astă rugare simplă nu mi o ai împlinit și dupăce mi-s cunoscute precedențiile la cari ai fost martor ocular, lesne pot conchide la neposibilitatea de a-mi trimite sau de a-mi împlini vre-una din rugarea mea. Insă fie asta cum va fi, io tot nu pot precepe, de ce Dta mă lași pe mine în atâta dubiu și stare torturătoare?! Ce pot io să știu acum că în ce stare periculoasă poți să fii Dta, deoarece știu prea bine că numai ca frunza pe apă stai!

Io cred că dacă chiar sunteți în pericol, ar fi trebuit să mă înștințați de timpuriu, ca să nu fac datorii pela oameni cari îs studenți ca și mine, și chiar pe cari îi prețuesc ca pe un frate, ci să fi făcut pela nemții avuți, sau să-mi văz de treabă pe altă cale. Acum fratele Stoian încă nu are bani, io i-s dator cu mult, poți cugeta că ce simte un om când sufere pentru altul, macar să-i fie acela cât de bun frate! Nu mă cugeta de pretențios, dacă-mi legi (citești) scrisoarea, că când aș fi în vițiul acesta, aș fi prea copilăreț și nemulțămitor, ci cugetă că câtă neputință și îngrijire trebue să-l ocupe și pe cel mai indolent și împetrit la inimă, când se află în o stare așa de nesigură! Io V'am scris de vre-o 3 ori, scrisoarea din

www.dacoromanica.ro

urmă e din 16 Mai dată[1], io cred că de atâta amar de timp, dacă chiar nu zăceți de moarte, m'ați fi putut înștința despre cercustările în cari te afli, și atunci aș fi știut de ce să mă țin. Nefăcând Dta asta, ce să știu io cugeta acum? cumcă mai trăești sau nu, mai ținești postul de profesor sau nu? Când cuget așa, îmi stă mintea în loc! In anul trecut încă nu mi-ați trimis câte 3—4 luni nici bani nici scrisoare, însă atunci mă consolam cu aceea, că dacă trăiți, când veți putea, îmi veți trimite. Insă acum nu mă pot consola așa, deoarece nu sunteți cum ar trebui să fiți (stabiliți în post). Io nu cred că este vre-un tinăr pe care să nu-l apuce sim(p)tome de desperare când s'ar afla așa de nesigur ca mine! Te rog dacă nu-mi trimiți bani, trimite-mi 3—4 cuvinte, ca să știu de ce să mă țin, și-mi consultă și aceea ce să fac în feriile viitoare, căci io nu mai pot rămânea tot în cetate cât e lumea, m'aș duce la țară, acolo nu costă mai mult ca în Viena, m'aș duce acasă pentru niște treburi, nu știu ce să fac? Acasă nu m'ar costa atâta, numai calea, și aceea încă nu așa mult, deoarece până în Dobrițin e cale de fer[2].

Al Dtale

nepot obedient
Ioan m. p.

XXVII.

Viena, 18 Octomvrie 1858. *M. către B. Il înştiinţează despre plecarea de-acasă şi sosirea la Viena. A primit banii şi va trimite din ei nepoţilor: Petru şi Dumitru. Scrisoarea cu lista cărţilor cerute n'a primit-o; să ise trimită a doua oră. Intreabă, că dlui Micle să-i mai trimită cărţile comandate în Iulie? Locueşte împreună cu Stoia.*

Mult Stimate Unchiule!

Ieri am căpătat scrisoarea Dtale dimpreună cu beneficiul în ea aclus. Io după cum V'am scris în epistola din luna lui

[1] Nu o avem.

[2] Pe dosul acestei scrisori adresa e latinește, probabil pentru mai multă siguranță. »Clarissimo Domino **Dr. Simeoni Barnutiu** Professori in Academia scientiarum Iassiensi. **Iassii** in Moldavia«.

www.dacoromanica.ro

Septemvrie [1], am plecat de acasă în 3 Oct. acomodându-mă după părinții concălătorilor mei. Numai în 10 l. c. am ajuns în Viena. Bani de cale am mai avut și io și mi-a mai împrumutat și D. Vicariu, 3 galbini, cari acum, după cum ne-a fost înțelegerea, i-a subtras din suma trimisă (la noi se plătesc ## (galbin) cu prețul cameral, iar aici cu 4 fl. 42 × (cr.).

Imi pare foarte bine că am fost acasă, că în două luni cu mers și venit cu tot, nu am cheltuit mai mult de 54 fl. și pe lângă aceea m'am recreat bine. Nepoților menționați le voiu trimite bani mâne, însă să nu mă inculpi Stim. Unchiule, dacă nu pot să le trimit chiar 3 ## (galbini), le voiu trimite 10 fl. mc. pentrucă nu au indiginţă (lipsă) așa mare, decât Petru are să-și cumpere cărți, iar Dumitru are de toate ce-i trebue. Din acei 10 fl. voiu scrie Petrei să deie doi lui Dumitru; restul li-l voiu trimite mai târziu, când vor avea lipsă de el.

La Pesta am fost și ieri și astăzi, însă nu aflu nimica. Io nu știu cum ai adresat scrisoarea aceea, deoarece nu pot afla, nici într'un birou câte sunt la posta principală, la portariul Universității (care mă cunoaște bine) încă nu a venit nici o leteră (scrisoare), unde vine din întâmplare, dacă puneai lângă numele meu și caracterul, cu toate că scriai „post restant". Neputând dară vedea lista numită, nu pot să mă'nțeleg cu vre-un librar, pentru acea dară mă rog aveți bunătate a trimite lista aceea a doua oră, la Universitate ori la ospițiu „Alsergrum Brünnelbad Gasse Nr. 357. 1 St. Thür 8.", însă mai bine va fi la Universitate.

Domnul Mikle mi-a fost dat o comisiune în Iulie, atunci nu o am putut împlini, mă rog spune-i salutare dela mine și să-mi scrie că trimite-voiu cărțile acelea, sau acum i le-au trimis alții, sau nu mai are trebuință de ele.

Fratele Stoia, cu care ăstimp voiu locui, se închină de

---

[1] Nu o avem.

www.dacoromanica.ro

sănătate, dânsul peste 20 de zile merge să facă rigorozul I, care e teoretic şi mi se împare că doară mai greu ca al nostru.

Sărutându-Vă mânile rămân

Al Dtale St. DVoastre

nepot obedient

Ioan m. p.

P. S. Prelegerile s'au început în 16 Oct., am 20 ore pe săptămână.

XXVIII.

Viena, 13 Iulie 1859. *M. către B. Cere sfat privitor la invitarea ce i s'a făcut, de a se folosi de ospitalitatea preotului din Ér-Szodro, (Sudurău) până la isprăvirea rigoroazelor. Cere bani pentru cărţi şi călătorie. Intâlnirea cu fostul său profesor (din Blaj) Popu Andrei. Sosirea la Viena a ştirii despre armistiţiul dela Villafranca.*

Mult Stimate Unchiule!

Astăzi au încetat prelegerile şi s'au început subscrierile. Ieri am căpătat dela un amic şi fost conşcolar o epistolă foarte surprinzătoare, adeca: „absolvind cvadrieniul şi voind a face rigoroaze să merg la dânsul, căci e în stare să mă provadă cu ospiţiu (găzduire) şi cu vipt până voiu fi cu diploma în mână". Zice mai încolo, că „se ţine ferice dacă poate face bine unui amic şi prin el mediat şi naţiunii sale spre a cărui altar până acum încă nu a putut oferi nimic".

Acest amic e pruncul preotului din Siciu (Széts) şi care acum de doi ani însurat, e preot în Ér-Szodro aproape de Tăşnad. Provocarea lui mi se pare foarte utilă atât în sanitar cât şi pecuniar. Io sunt prompt de-a urma propunerii acesteia, decumva e posibilă acordarea DVoastre. Ce se atinge de învăţătură îmi va fi incomod, pentrucă nu am cărţile necesare pentru rigorozul prim, şi aşa voiu fi forţat a-mi cumpăra (pentru al II şi III lea am mai toate!). De cumva veţi consimţi în părerea şi cererea mea, atunci mă rog până în finea l. c. înştinţaţi-mă şi-mi trimiteţi cu câţiva florini mai mulţi, ca să-mi cumpăr cărţile necesare. Io sper foarte, că această pro-

www.dacoromanica.ro

punere o vei considera și Dta ca foarte avantagioasă pentru noi, adeca, pentru mine în privința sănătății și în privința negrigei că ce voiu mânca mâne și poimâne, iară DVoastră veți fi odihnit, că nu duc lipsă (nu) voiu face datorii. Numai (o) unică rugare mai am încă, adeca: spesele pentru rigoroaze și călătorie încoace și încolo, care precum știți nu se sue prea mult. Și iară dacă veți putea să mă ajutați cât de puțin pe lună (7—10 fl. v. a.). Făcând așa, am calculat că cu 350 fl. pot fi Dr., iară dacă rămân în Pesta, se face suma asta duplă, pentrucă nu voiu putea face până în Iulie anul viitor toate rigoroazele. Două cred că voiu putea face. — Din banii trimiși în luna trecută am plătit cât am putut pe unde am fost dator. Mai am încă 65 fl. de plătit. Bani de cheltuială nu mai am decât câțiva cruceri.

D. Popu Andrei fostul meu profesor, a fost la Marienbad, rămânând câteva zile aici. Am avut onoare a-i face vizita. Vă trimite prin mine închinăciuni profunde. Foarte tare s'a îmbucurat că sunt la Viena; zicându-mi: „Vezi că s'a plinit profeția mea că trebue să fii iurist". Adevărat că i s'a împlinit profeția și și dorința mea principală, adeca: „Să nu-mi fie frică a vorbi cu orice om și să pot sta față cu ori ce inimic al Românilor, pentru ca la timpul său să știu defenda (apăra) dreptul nevoiabil al națiunii mele". — Acestea aci înșirate îmi umbla prin cap acum sunt 4 ani. Acestea le-am ajuns la Universitate și sunt prea convins că, în Blaj și în parohie, nici odată nu le ajungeam. Acum mai am o dorință: să fiu sănătos și să pot face rigoroazele ca să pot păși în lume.

Astăzi au sosit aici din Verona oficios, că convenind ambii monarhi la Villafranca, s'au subscris preliminarele păcii, fără întrevenirea puterilor europene neutrali. Condițiunile principali sunt lăsarea Lombardiei și încorporarea ei către Piemont până la Mincio. Veneția cu fortărețele ei rămân sub Austria cu administrare independentă și națională. O confederațiune italiană, la care întră și Veneția. Ambii monarhi vor ajuta aceeași S. Părinte în frunte etc. Pe cât a fost surprinderea pe atât și bucuria la toți Vienezii. obedient nepot

Ioan m. p.

www.dacoromanica.ro

XXIX.

Viena, 8 August 1859. *M. către B. Il încunoştiinţează despre taxele pentru rigoroaze şi despre plecarea sa din Viena Roagă să-i trimită bani. Dintre cărţile cerute, i-a trimis cele pe cari le-a aflat.*

Mult Stimate Unchiule!

Io la întrebarea Dtale despre taxele examenelor rigoroaze, am răspuns încă în iarnă. Io ştiu, acelea până acum era pentru fiecare rigoros 20 fl. m. c. şi trebue plătit numai pentru unul odată, se înţelege pentru fiecare anticipative.

Voiu a purcede mâne dimineaţă cu naia de aburi. Ajungând în Pesta îţi voiu scrie de va fi de op (lipsă), iară până atunci mă rog dacă ai bani, mai trimite-mi cât de puţini, căci nu mai am decât 17 fl. v. a.

Cărţile dorite le pun astăzi la postă, însă nu toate şi nici în limba italiană sau franceză, deoarece nicăiri nu am aflat în aceste limbi. Trimit Pedagogia lui Niemeyer 3 volume, preţul 3 fl. 6 cr. v. a. Trimit şi un catalog nou şi unul mai vechiu 1 fl. v. a. Populerer Naturamt nu se află. Stark Lexikonul Rottek va consta din 8—12 volume = 100 sarcini (Heft). Până acuma au eşit 36 sarcine. Preţul opului întreg va costa 54 fl. v. a. La anticvarul Prandel et Majer se află un exemplar din ediţiunea ultimă. Costă numai 18 fl. v. a.

Istoria filozofiei nu se află dela autorul Niemeyer. Se află dela următorii: Chalibaeus, Feuerbach, Reinhold, Brucker (latinesc), Bacon, Ast. Acestea dacă sunt îndebuinţavere le poate trimite fratele Stoia.

Cărţile cari le trimit sunt plătite, numai porto îl plăteşti Dta. Spune închinăciune Dlui Mikle. Sărutându-ţi mânile rămân
Al Dtale

nepot obedient
Ioan m. p.

www.dacoromanica.ro

XXX.

Viena, 14 August 1859. *Ioan Maior, advocat, către S. Bărnuțiu. Îl incunoștiințează despre plecarea din Viena la Pesta a lui Ioan Maniu, despre progresul și doleanțele acestuia. Trimite informații despre Stoian, Banciu, Augustin Popp, episcopul Lemeni etc — El (Maior) s'a căsătorit. Ar dori în cvartir băieți din Moldova, cari vin în Viena la studii.*

Domnule Bărnuțiu!

Vai de mine de mult e de când ne-am mai scris. Mi se pare că au trecut câțiva ani. Atâta știu de sigur, că de când a venit nepotul Dtale la Viena, nu Ți-am scris mai mult de odată.

Cauza a fost, pentrucă știam că-Ți scrie el. Acum a plecat de vre-o câteva zile la Pesta, prin urmare mă apuc iară, ca să nu stai chiar cu totul izolat de Viena.

Nepotul s'a purtat foarte bine, dar e cam slăbuț. Dupăce va scăpa de rigoroaze, cred că se va întrema. Până atunci e puțină speranță, fiindcă în Pesta încă-s rigoroazele mai mai aspre ca în Viena, afară de aceasta cu un studiu e mai mult ca aici, adeca cu dreptul Ungariei și a Transilvaniei.

Când și-a luat ziua bună mi-a spus, că cu banii câți îi trimiteți e îndestulat și foarte recunoscător, numai îl apasă neregularitatea în trimitere.

Acum îi merge cam greu, fiindcă a început ca puiu lui Noak, când da să se ridice, atuncia se cufunda mai tare.

Aici tot a dus-o mai ușor, fiindcă a avut mai mulți cunoscuți și se putea împrumuta.

M'a rugat ca să-Ți scriu și să Te rog că dacă se va putea, să faci bine să-i trimiți ceva mai regulat, cu toate că știe și el, că să-i poți i-ai trimite cât de regulat.

Stoian s'a făcut Dr. în medicină în săptămâna trecută. Mi se pare se va duce de Dr. la Abrud, fiindcă e vacanță (loc vacant) și are 800 fl. salar, locuință liberă și alte emolumente (venite) afară de practică.

De medicină s'a mai făcut încă Dr. și unu Banciu, nu știu de-l cunoști.

www.dacoromanica.ro

Mai alaltăeri a sosit la Viena Popp Augustin din Alba. Mi se pare în cauza canonicatului, după cum mi-a spus, fiindcă e candidat și el.

Astă toamnă a fost și Balint cu Hodoșiu. Lemeny nu cred că o mai duce mult. E beteag (bolnav) foarte rău. Pătimește de obstrucțiune în amândouă privințele. — L-au operat de mai multe ori și abia i-au putut scoate un pic de petricică. Are dureri mari.

Alte noutăți nu știu ce să-Ți mai scriu, de cât că m'am însurat a doua zi de Rusalii. — Am luat română din Lugoș, o nepoată a lui Iova, nu știu dacă-l cunoști. A fost tot deputat cu Bănățenii în timpul când erai și Dta în Viena.

Trăesc bine, și până acum sunt foarte fericit cu ea. Nu știu mai cu deamănuntul cum stai și ce cunoștințe ai în Iași, fiindcă Te-aș ruga de ceva.

Din Moldova vin mulți copii la școală la Viena. Mi-ar părea foarte bine și mi-ar fi de foarte mare ajutor când mi-ai putea recomanda vre-o 2 băieți buni.

La mine ar avea toate comoditățile și io aș purta grijă de ei ca și un profesor.

Orele de cancelarie nu mă împedecă întru aceasta. Aceasta ar fi bine și pentru ei, pentrucă am văzut că cheltuesc cu miile de galbini pela străini și nu se alege nimica de ei.

Io aș avea foarte mare bucurie și aș stărui cu toate puterile ca să se poarte bine.

Apoi afară de aceasta mi-ar fi de foarte mare ajutor și și în privința materială, fiindcă mi-am propus ca să-mi cumpăr vre-o moșie dela vre-un Ungur din Ardeal și așa, pe lângă zestrea ce am căpătat-o, mai făcând economie vre-o câțiva ani, mi-aș putea ajunge scopul.

Imprejurarea că nu vor ști și nu vor putea învăța la mine nemțește să nu le fie nici o împedecare, pentrucă pot io vorbi cu ei în casă tot nemțește.

Copiii să fie de familie bună, pentrucă cu ori și cine nu mă chinuesc.

Condițiunile încă trebue să fie favoritoare.

www.dacoromanica.ro

Te rog dară Domnule Bărnuțiu! dacă se va putea, recomândă-mi și-mi scrie îndată.

Asemenea rog și pe Domnul Suciu și pe fratele Mikle. I-aș scrie și Domnului Suciu și l-aș ruga și pe Dlui, dar nu-i știu adresa.

Fratelui Micle îi voiu scrie în săptămâna viitoare. Copiii pot fi și din România (Muntenia), numai să fie buni. La toată întâmplarea Te rog să faci bine să-mi scrii cât se va putea mai curând.

Salutare Dlui Suciu și fratelui Mikle.

Salutându-Te și pe Dta, rămân

Al Dtale

I. Maior

Adresa în Palais der Iustiz-Ministeriums.

XXXI.

Pesta, 16 August 1859. *M. către B. Il informează despre intenţiunea sa de a se supune la rigorozul I. şi-l roagă să-i trimită taxa de 20 fl. m. c.*

Mult Stimate Unchiule!

Inainte de ce am plecat din Viena am trimis niște cărți, unde am închis și o scrisoare.[1] Sper, că până acuma le-ai primit. Despre rigoroaze și taxele lor, afară de celea scrise în scrisoarea precedentă nu mai am alta de scris decât că taxa pentru rigorozul 1u trebue să o depun în 1—2 Septemvrie, adeca, când voiu recurge pentru admitere, iară pentru aceasta trebue să recurg cum voiu putea mai repede, că de nu, e imposibil să capăt termin, deoarece din 1 Octomvrie începând până în 12 Ianuarie toți termini-s ocupați. Io am vorbit cu D. Decan, mi-a promis, că de cumva se va putea pe zilele ultime a lui Ianuarie îmi va da și mie termin, numai să mă silesc ca să nu-mi prevină alții cu depunerea taxei. Mă rog dară dacă poți trimite-mi cât mai curând, ca să nu întârziu cu depunerea

[1] Scrisoarea din 8 August 1859.

www.dacoromanica.ro

taxei de 20 fl. mc. Rigoroazele se fac tot după sistema veche şi nici decanul însuşi nu ştie când sé va întroduce cea nouă.

Sărutându-Ţi mânile rămân

Al Dtale

nepot obedient

Ioan m. p.

Adresa: în Universitate.

XXXII.

Pesta, 26 Septemvrie 1859. *M. către B. Mulţumeşte pentru banii primiţi. Ii trimite Logica lui Brassai şi cere „Ist. Rom." a lui Laurian şi „Călătoria în Basarabia" a lui Sion. Vorbeşte despre ordinaţiunea privitoare la limba de propunere în gimnazii. Primejdia şcolilor ungureşti. Românii să-şi facă „gimnazii" naţionale. Tinerimea ungurească din Pesta.*

Mult Stimate Unchiule!

Cu mulţămire am primit ajutorul Dtale trimis în 26 August şi 14 Sept. Am voit atunci îndată să Vă răspund, însă pentru absenţia D. Decan, depunând taxa numai la substitutul său, nu am putut să scriu nimic pozitiv. Peste puţin timp voiu şti că pe când am loc şi atunci Vă voiu înştinţa. Neprevenindu-mi alţii sunt mai (aproape) sigur că pe jumătatea a doua a lui Ianuarie îmi vor determina şi mie o zi.

Obiectele rigorozului 1u sunt: dreptul naturei, privat şi public, dreptul popoarelor, ştiinţa politică, anume: politica administraţiunei, iustiţiei, poliţiei, teoria despre formele guvernamentelor şi constituţiunea acelorași, economia naţională, finanţa şi statistica Austriei. — Logica lui Brassai o trimit, însă Psihologie mai nouă nu este decât una tradusă din nemţie, anume: Dr. Beck, care se propune pe aici în gimnazii şi care — de-mi aduc bine aminte — din Viena Vi o am trimis încă în anul trecut. Alta mai nouă nu este, nici ungară nici germană. De cumva o puteţi întrebuinţa aceasta, cu ocaziunea proximă o pot trimite.

Domnul Columbu mi-a promis că-mi va trimite mai multe exemplare din actele trebei care a avut loc sub directoratul

www.dacoromanica.ro

D. Laurianu. Tot atunci mi-ai putea poate trimite și Dta Istoria Românilor dată de Laurianu, asemenea și o cărțiță (cărticică) dela D. Sion „Călătoria în Basarabia", asemenea altele cari ating Țara Românească și cari pot întra în monarhia austriacă — de câtva timp încoace — plină de strămutări. Știu că ați auzit despre ordinațiunea despre limba propunerii în școale. Incât se va putea aceasta aplica și pela gimnaziile pe unde majoritatea e română, nu știm, deoarece în acea ordinațiune este clausula: „limba propunerii depinde dela acei cari au drept de-a aplica profesorii în gimnazii." Așa dară în Sibiu, în gimnaziul catolic unde sunt 233 de români, 52 unguri, vre-o 60 nemți, se va propune tot nemțește; în Cluj, Satu-Mare, Urbea-Mare, Arad, sunt români jumătate în gimnaz, în Baia-Mare și Șimleu $^2/_3$, la Sași în Sibiu $^1/_3$ români. Nu știu cum stau celelalte gimn. în Transilvania, necitind încă programurile lor. In Blaj, Beiuș și Brașeu se înțelege de sine că se va propune românește. De aci nu urmează alta decât a se apuca Românii să-și facă gimnazii naționale, pentrucă tinerii cari învață pela Unguri, mai ales în Cluj, Satu-Mare, Urbea-Mare, și acum încă se înbeată de gloria cea falsă a Ungurilor, și cari îs mai buni studenți, aceia se perd pentru noi. Exemple destule am văzut cu ochii mei, iară cari nu se perd, se plâng că ei nu vorbesc românește laolaltă nici în școală nici acasă, răspund cu părinții și cu amicii în limba ungurească și nu limba mamei sale. Acesta e fructul școalelor ungurești pentru români!! Io nu precep cum poate fi elementul unguresc pentru români așa amăgitor? Apoi în Pesta și Viena e mirare, că unul e mai zeloz ca celalalt. In Pesta precum se știe numai tinerimea școlară și teatrul național reprezintă ungurimea, iară în deregătorie și în comunicațiune nu auzi altă limbă decât cea nemțească. Io atribui cercustărei acestei și tradițiunei, acest zel a tinerilor noștri. Au venit câțiva tineri dela gimnaziile menționate, nu se pot mira destul, cum noi Românii puțini fiind (înțeleg la Universitate) suntem așa cum suntem și nu ne-am perdut de mult între junimea cea înfocată ungurească? Și aceea țin de însemnat, că Ungurii pe aici sunt mai toleranți, dacă le vorbești îi mai poți

www.dacoromanica.ro

capacita, măcar din 100 unul, iară pe cei din provincie, neavând cunoștință de alte ginte, sau mai bine zis — neavând frecări cetățenești cu alte popoare, nu te poți înțelege nici cu unul. Apoi iară și aceea, că nu toți au văzut și cunosc harta etnografică a monarhiei austriece, unde sunt națiunile după colori și unde cel cu ochi ușor observă că, coloarea Românilor cuprinde atâta teritor cât a Ungurilor, și nici aceea nu au cetit ce scrie Bonifiniu; adeca pământul dela Tisa încolo se numește Valachia Mare cu capitala Varadin. Pe Batori îl numește Principele Valachilor.

Cu reverință plină rămân
Al M. St. Dtale

nepot obedient
Ioan m. p.

N. B. Ar fi bine când mi-ai trimite banii înveliți tot în asemenea hârtie ca și ultima dată, pentrucă din aceea, dacă nu e stricată ci întreagă, pot trage folos, sau mai bine zicând răcorire spirituală. Fiind cu căutare la ea că cuprinde ceva însemnat, trimite-mi tot așa, și mai adeseori, pentrucă știi bine noi pe aicea nici auzim nici vedem nimic ce mai fac frații noștri. Idem.

XXXIII.

Pesta, 12 Octomvrie 1859. *M. către B. Il încunoștiințează despre terminul rigozorului I, despre numărul tinerilor români la Univ. din Pesta, și-l roagă să le trimită un ziar românesc. El dorește „Steaua Dunării". Solicită bani.*

Mult Stimate Unchiule!

Cu ocaziunea trimiterii cărții dorite, am promis, că îndată după ajungerea D. Decan acasă, voiu fi în stare a Vă scrie, când voiu putea căpăta termin pentru facerea rigorozului prim. In 10 l. c. am vorbit cu Decanul. Rezultatul a fost, că io am căpătat termin pe 9 (Lunia) Ianuarie, adeca mai pe zilele prime ale lui Ianuarie, nu pe cele ultime precum era vorba mai îna-

www.dacoromanica.ro

inte. Obiectele rigorozului le-am notificat în scrisoarea din urmă [1].

Numărul tinerilor studioși români, s'a întreit ăstimp la facultățile de aici. Majoritatea e bănățeană și ungureană. Transilvăneni suntem 6 inși, 3 frecventați, 3 rigorozanți. Nici odată nu au simțit tinerii din Pesta așa mare trebuință de un ziar românesc ca acum, pentru aceea mă rog mijlocește-ne trimiterea unei foi, care, pe lângă cuprinsul ei științific să mai aibă încă și o limbă curată românească — pentrucă, după cum am mai zis —, mulți tineri de ai noștri, acum vreau a învăța a o cunoaște mai perfect. Io din parte-mi aș mai dori ca să pot căpăta „Steaua Dunării", când ar putea întra la noi.

Cartea dată de Sion „Suvenire de călătorie în Basarabia" se publică pe încetul în Gazeta noastră, pentru aceea nu o mai cumpăra după cum m'am fost rugat; numai istoria numită (a lui Laurian) de cumva e posiveră (se poate căpăta) mă rog trimite-mi-o.

Bani mai am pe luna asta. Mă rog dacă e cu putință, mai trimite-mi pe prima Nov.

Mă închin de sănătate DD. Columbu și Mikle.

Sărutându-Ți mânile rămân

Al M. St. Dtale

nepot obedient

Ioan m. p.

XXXIV.

Pesta, 10 Decemvrie 1859. *M. către B. Mulțumește pentru „binefacerea primită". Ar avea lipsă de 25 fl. pentru rigorozul al doilea. Cu sănătatea n'o prea duce bine.*

Mult Stimate Unchiule!

Iertare că până acum încă, pentru binefacerea primită de câteva săptămâni, nu V'am mulțămit. De astăzi într'o lună voiu fi în stare a Vă scrie despre rezultatul sudorii pentru rigorozul prim. Sper că-mi va succede bine, deoarece cât au știut alți rigorozanți — români, unguri etc. — io încă mă încrez a ști.

[1] Din 26 Sept. 1859.

www.dacoromanica.ro

Io mai am bani de ajuns până în 15 Ianuarie, însă făcând rigorozul în 9 Ianuarie cu succes bun, ar fi bine să pot depune taxa pentru al doilea îndată, și afară de aceea aici e datina ca, la famul (pedel) după eșirea fericită se dăruește 3—4 florini. Mă rog dară Unchiule, trimite-mi pe atunci măcar 25 fl., însă de cumva nu vei avea a mână, atunci și dacă vor rămânea nu va fi așa mare scădere, deoarece până în ultima Iunie sau zilele prime ale lui Iulie, al II-lea nu-l voiu putea face, pentrucă și obiectele încă-s mari și cu sănătatea nu mă prea pot lăuda, pentrucă, câtce nu fac comoție multă, mi-e rău și nu pot studia nici trei litere. Altmintre sunt tare și sănătos. — Fratele Stoia încă se tot miră de natura mea, însă zice, că nu-mi poate ajuta nici un medic, numai natura însași. De câteva săptămâni încoace pătimesc foarte tare. Trăesc cu niște pilule prescrise încă în Viena de memoratul amic.

Insă pentru toate acestea io nu desperez, căci știu, cum (câtce) am trecut prin rigoroaze și mă voiu recrea o lună două în aer bun, iară vin la loc, pentrucă mulțam lui Dzeu, corpul — utcunque — arată a fi din sânge românesc. De altmintea nu mai vreau a Vă infesta cu aseminea povești, ci sărutându-Vă mânile rămân

Al DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

XXXV.

Pesta, 10 Ianuarie 1860. *M. către B. îl încunoștiințează despre depunerea primului rigoroz (în drept). Mulțumește pentru ajutorul primit și specifică cheltuelile avute. El e sănătos. E îngrijat de sănătatea Unchiului său.*

Mult Stimate Unchiule!

Astăzi sunt ferice a Vă putea trimite înștiințare despre rezultatul sudorii de câteva luni. Am cugetat că nu va fi superflu a cere un estras din protocolul rigorozanților. Il alătur aci. Protocolistul din eroare a scris Iosephus în loc de Ioannes, pentru aceea când mi l-a înmânat gata și timbrat, am zis

www.dacoromanica.ro

cătră competentele ca să nu mai facă osteneală și spese, ci numai să coreagă simplu, pentrucă se știe că din toată Transilvania și tot Bădăcinu numai un Maniu este la Universitate. Examenul rigoros mi-a succes bine, adeca: din dreptul naturei mi-a zis profesorul „praestanter„ iară ceialalți „bene". Sper că și al doilea îmi va succede asemenea. Peste puține zile voiu ști ziua fiptă (fixată), când am să-l depun. — Vă mulțămesc pentru ajutorul căpătat în 30 Decemvrie. M'am tot mirat de întâmplarea că, în 10 Decemvrie V'am scris și nu ați primit. — Acum am avut mai multe spese extraordinare adeca: taxa 21 f., la famul (pedel) 4 f., pentru estras 1f. 93 cr., o păreche de călțuni 6 f. = 32 f. 93 cr. valută austriacă.

Io sunt foarte sănătos. Inainte de examen cu 3 săptămâni nu am prea cetit, ci m'am recreat așa cât, îmi zic colegii că am față mai bună acum, ca și când am început a învăța de rigoroz. — Ce ai făcut la mână de te doare? doară ești morbos tare și numai nu vreți să mă supărați pe mine? Umilit mă rog, scrieți-mi adevărat.

Mă închin de sănătate Dlui Mikle și îi mulțămesc că mi-a dorit fericire la examen. — Cartea respectivă nu se află aici; iară în Viena lucrurile dorite le pot căpăta prin tinerii candidați de medicină, anume: Nica (Constantin), Ștefan Poppu, Kolesár, sau și prin Dr. N. Stoia, adresa lor numai în „Allg. Krankenhause".

Sărutându-Vă mânile rămân
Al DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

XXXVI.

Pesta, 26 Ianuarie 1860. *M. către B., în chestiunea rigorozului al II-lea. Convorbirea lui cu Decanul. Intervenția acestuia pentru un cumnat al său, Milbek, ca prin recomandarea lui B. să ajungă profesor la vre-o Universitate sau Academie din România. — Relatează despre situația din Monarhie. — Face planuri pentru viitor.*

www.dacoromanica.ro

Mult Stimate Unchiule!!

Sunt două săptămâni de când V'am scris, trimițînd deodată și un estras din protocolul graduanzilor. Sper că până acuma l-ați și acceput.

In zilele trecute am fost la D. Decan pentru defigerea unui termin spre al doilea examen rigoroz. Cunoscându-mă bine de când i-am fost discipul, m'a primit foarte bine. Am vorbit mult (fiind acasă la dânsul, nu în conclave, cum e de regulă) m'a întrebat că pe când cuget că mă voiu putea prepara? Am zis, că mai repede decât finea lui Iunie nu pot. Cum? zise. Dta știi dreptul roman și canonic că înainte de doi ani ai făcut examen din ele spre îndestulirea tuturor! Răspunsei: acelea le-am cam uitat, iară din dreptul unguresc nu știu mai nimica, care ca unul care (m)am născut și trăesc în țara unde a avut valoare și în câtva mai are și acum, trebue să-l știu cât de binișor. Ei, asta e alta. Așa dară până în Iulie te poți prepara bine, — în 4 Iulie dară te vei prezenta la Colegiul profesoral!

După aceea îmi zice: D. Wenczel mi-a spus că ai pe cineva cunoscut sau rudenie în Principate, și anume în Iași. Am, zic. „Aș avea să-l rog pentru ceva, dacă e cu putință, adeca: io am un cumnat, de 3 ani e promovat la demnitatea de Doctor în drepturi, advocat nu-i place să fie, diregător cu atât mai puțin, ci ar vrea să capete un post de profesor, ci (dar) la noi nu se capătă nicăiri, nu cumva în principate cu înființarea nouei Universități ar fi de lipsă un atare individ? Fii bun întreabă la Unchiul Dtale și să aibă bunătate a ne spune dacă e, prin ce căi ar putea deveni ca profesor la ori care Academie sau Universitate de acolo?“

Am zis: Din toată inima voiu scrie cât mai iute, și sper că și Unchiul meu, cu cea mai mare plăcere va împlini din parte-și toate dorințele, scriindu-mi îndărăpt, îmi voiu lua permisiunea a Vă comunica rezultatul.

Tinărul respectiv a fost ieri la mine. Din esterior judecând, se vede a fi om foarte de treabă; numai nu știu că de ce națiune e, căci îndată a început a vorbi ungurește cu mine,

www.dacoromanica.ro

— iară fața și statura înaltă nu-l arată a fi ungur, precum nici numele Milbek. Cuget că după muiere (care nu e ungară) e ceva cumnăție. Io sunt foarte îngrijat pentru împlinirea acestei sarcini. Io știu că frații de dincolo de Carpați sunt sătui de indivizi din Monarhie, mai ales cari au terminațiunea ger, ch, ck, tz, el, ng etc. Mai sunt sigur că dorința lor e, neconsiderată și nu se va putea împlini, căci vor vedea numele în „ek" și religiunea „RCath.". Insă io nu am avut de răspuns altceva decât că Dta vei face toate cele posibile, și a-i întări speranța de a putea ajunge la asemenea post.

Tinărului care acum e om matur (cel puțin 29—30 ani) (i-)am spus împrejurările mai de aproape, încât îmi sunt cunoscute, i-am dat speranță, însă pe lângă aceea i-am spus că la Românii din Principatele Danubiene li-e frică de tot ce e străin cu elementul lor, pentrucă ducându-se mai mulți din Monarhie acolo, au abuzat cu ospitalitatea cea sinceră și proprie Românilor. Imi zice: „Cred io și știu prea bine, că nu pot vedea pe Nemți și au odiu asupra lor, însă cu atâta au mai multă atragere către Rus". Chiar din contra; antipatia către Ruși e dublă! îi zisei.

Acum Vă rog Unchiule faceți ce știți și-mi scrieți cum mai în grabă ori ce, e posibil sau nu? Io nu aș voi să dau răspuns negativ Dlui Decan. De cumva nu-mi veți putea trimite nici un răspuns, apoi fac io unul, care-l va întări în speranță până când se va găta Universitatea în București, iară io sper că mai iute voiu fi Doctor.

Sunt mai bine de 7 luni, de când nu V'am scris nimica ce se întâmplă prin Monarhie. Poate din jurnale veți ceti că se fac cu vorba multe strămutări, iară în faptă numai puține dintre cari se pot enumera, că numărul deregătorilor s'a redus la un calcul mai mic, până acum, iară astăzi am cetit o ordinațiune prin care locurile vacante sau care vor fi vacante să nu le împlinească. — Dela un advocat român de aici, care e cel dintâi și la care se închină toți Ungurii și Nemții, am auzit că un diregător mare i-ar fi spus, că guvernul se va sili ca să conserve și să mărească autoritatea advocaților. Observa-

www.dacoromanica.ro

ţiunea care ne-a făcut(-o) bătrânul nostru, asupra acestei espresiuni, nu ne prea măgulește; adeca guvernul nu vrea să aibă prea mulți advocați. In cât are drept, nu știu încă. Atâta e destul, că dintre Românii bănățeni și ungureni au rigorozat și cenzurat mai mulți de 4, 3, 2, 1 ani și tot nu-i mai denumește advocați. Ei sunt constrânși de a scrie și a lucra la Nemți toată ziua pentru 30 fl. pe lună, cel mult 50 fl. Așa dară puțină speranță avem cu advocatura. De cumva rămâne lucrul tot așa de rău, atunci io nu știu ce să zic, să rămân și io câțiva ani de cancelist unui Neamț sau Ungur bătrân și măgar, sau să-mi fac raza de speranță a putea fi și trăi pe pământ românesc cu Domnitor românesc? — E dulce a trăi în libertate și a lucra după dreptul naturei sub sfântul scut al libertății, însă e mare meritul și virtutea, unde lucră și asudă omul luptându-se cu cele mai mari greutăți și înpedeci!!!

Până când voiu fi Doctor mai avem timp să ne cugetăm. De când am pus rigorozul, nu știu cum, dară am cheltuit prea mulți bani; numai puțini mai am.

Sărutându-Ți mânile sunt

nepot obedient
Ioan m. p.

XXXVII.

Pesta, 16 Aprilie 1860. *M. către B., despre situaţia sa materială, despre demonstraţiile patriotice ungureşti şi despre ţinuta demnă a Românilor. Păţania lui Mocioni. Naţionalismul unguresc manifestat prin costume naţionale. Scopul urmărit de Unguri şi duplicitatea lor.*

Mult Stimate Unchiule!

Am știut că nu căpătați bani dela departament, pentru aceea dară am avut paciință în așteptare. Numai aceea mi-a căzut greu că, de ce nu-mi scrieți în trei luni măcar odată. In respectul traiului, pentru neaverea de bani, nu am suferit, numai cât unde am ospițiul am și spălatul și colețiunea (viptul), așa cât s'a suit la 40 fl., și având ospitarii de a plăti censul (zins) la Sângeorzul lor, au început a mă vexa cu plângerile și suspinele, că neputând ei plăti la termin, le vor abzice.

www.dacoromanica.ro

Studenţii români, nu au luat parte la demonstraţiunile ungureşti din 15 l. tr. Dacă am venit la vorba „demonstraţiuni", iartă-mi ca să-ţi espun una alta, care va fi poate de ceva importanţă.

Ţi-am fost scris încă de mult, că Ungurii şi Sârbii făcând şi bând împreună pentru frăţietate şi reconciliare în locuri publice, s'a cam făcut ceva semn de demonstraţii. Noi Românii, la 30 cu numărul (numai la Universitate) am zis: Poziţiunea noastră faţă cu voi şi cu alte circumstanţe de pe terenul în care trăim, nu ne iartă la asemenea lucruri. Sârbii pot face ce vreau, Slovacii şi Nemţii asimilaţi cu voi, iară ce vreau; iară noi din parte-ne, vom condamna pe tot Românul care îşi va uita de sine-şi şi de datoria-şi sfântă care o simţeşte tot Românul care are ceva luminare în cap. Insă ei (Ungurii) nu s'au aşezat. Ei au vrut cu orice preţ să tragă pe Români în cauza lor. Aşa dară unde şi-au luat refugiul? In Buda a fost un Român (din Beiuş), deregător la pretură mai de 4 ani, l-au ştiut că e om luminat şi că au avut şi au multe certe naţionale cu ele, au ştiut că are gură mare şi bani mulţi (ce [ceeace] nu e drept, pentrucă i-a mâncat până ce a fost iurist, era tot cu ei pela baluri şi soiree, ducând o rolă ca un conte, având întrare în saloanele boerilor ungureşti; ci e drept nu a făcut ruşine Românilor, ma chiar onoare, pentrucă a ştiut defenda [apăra] pe mama sa ori unde — şi a convins pe Unguri că Românii au avut drept şi au trebuit să-l respecteze în viitor) şi-au propus ca să vorbească cu el, ştiind şi aceea că simpatizează tare cu ei, crescut cu ei; şi să-l cheme la cină undeva. L-a chemat unul — fără de a spune scopul final. Acela a primit şi a răspuns: Ştii ce frate: în zilele acestea şi aşa e ziua numelui meu (Ioan), tu m'ai chemat pe mine, io voiu chema pe doi trei Români de ai mei, şi apoi să mergem colo şi colo. Ei bine! El cheamă pe preotul român, pe capelanul dela regimentul din Bucovina, pe translatorul român din Buda şi pe 4 tineri de ai noştri. Se înţelege au venit toţi, că nu au avut alt scop, decât să serbeze ziua lui Ioan Botezătorul. S'au pus la masă — la alte mese erau tot Unguri, la altele ofiţeri. Ro-

www.dacoromanica.ro

mânii au mâncat, beut. A venit și Ungurul și s'a pus între ei. A mai vorbit fără de a spune lui Ioan sau alții că ce are de scop. A așteptat până va fi Ioan și ceilalți mai cu curaj. Sosind acesta (curajul) lui Ioan mai înainte, s'a sculat Ungurul și a început a vorbi. Ungurii vecini ascultau. Se scoală Ioan cu elocvența lui și vorbește, ca răspuns pe toastul Ungurului. Ungurii vecini strigau vivat și porunceau bandei să cânte românește Marșul lui Mihaiu Eroul. Translatorul a observat că e o intrigă, și a zis lui Ioan: Frate! tu ești înșelat și bând nu știi ce faci, te compromiți pe tine și pe toți Românii. Vină acasă. Translatorul s'a dus, iar el nu, precum nici ceilalți Români nu s'au dus de rușine. Au mai beut și au mai ținut toaste — se înțelege numai el și Ungurii, — căci consoții lu condamnau fapta. Ungurii tot demandau muzicanților să zică românește și sârbește.

Cu aceasta s'a finit. Rezultatul acesteia nu a fost mare, pentrucă Românii dela masă au fost pasivi, ce nu le-a plăcut Ungurilor. Ioan cu toate că avea voe, de vinul cel bun, însă nu era beat, nici de cum, ci întreg la cap, și nu vorbea vătămător pentru regim; așa dară urmarea a fost numai că Ioan a fost chemat la șeful său, unde i s'a spus că, ca Român ce are el de a bea toaste cu Ungurii și a vorbi de frățietate? Și după aceea l-a transpus de aici la Șopron, iară cătră ceialalți tineri și cătră preoți nu a zis nime nimic. Așa dară intriga Ungurilor nu și-a avut rezultatul dorit. Deci dară ce să mai facă ei cu Românii? Să se îmbrace aceștia în veșminte ungurești! Românii nu, ci toți au depus pălăria înaltă și au cumpărat lată, și nu purcărească, iară veșmintele le au reținut celea adoptate de toată Europa. Iară supărare și mânie! Cum să-și răzbune ei? Au văzut că dintre toți Românii numai unul mai are pălărie înaltă — Mocioni, — și acesta e copil tinăr (18 ani), lesne îl vor putea batjocori, deoarece copilul și alminte, e cunoscut că numai acum a început a vorbi românește și pe lângă toate acestea el se luptă mai mult cu ei. Adeca, copilul, fiind foarte talentos, pe lângă aceea diligință mare, îi face pe toți conșcolarii lui unguri, în colegiu, publice, măgari. Sunt câțiva

www.dacoromanica.ro

conți și baroni, iară tineri ca și el, cari ca copilandri îi erau amici, iară acum făcându-i troacă de porci, inimici. Ei au zis: Măi Mocioni! știm că ești sărac, pentru aceea nu-ți faci haine ungurești. Noi suntem aci 3 conți, 4 baroni, toți consșcolari și amici de ai tăi, conferim 150 fl. și-Ți facem un costum unguresc. Copilul rabiat: măi fraților! nu sunt conte nici baron unguresc ci sunt un simplu nobil român, din provincia română „Banat". Ție baroane Kász fiind de viță toțească îți trimit o corfă de crumpene (pere de pământ) să te saturi, iară pe voi 6 inși vă voiu cumpeni cu banii, cari îi au părinții mei și ca crede în **„semise"** și io: Vedeți prea bine nu am trebuință de colecta voastră! Se înțelege rușinea și înfuriarea pentru toți Ungurii consșcolari (160 cu numărul). Acestea tot așa au mers. Ei zic către el, că nu e român ci e ungur renegat; el către ei zice, că nu sunteți unguri ci corcituri din Slovaci, Nemți și Români. In specie le spune: Tu ui nume slovac, față slovacă, și te numești ungur; tu ai nume, față șvabă; tu nume, față română și tot unguri încarnați. Rușine să Vă fie, că ați învățat istoria, ați venit la Universitate și totuși sunteți măgari. — Așa dară nu ne-am mirat tare, când un Ungur pe din dărăpt i-a bătut pălăria în cap, și după aceea pălmuindu-i (se înțelege el pe Unguri, neștiind care l-a lovit în pălărie) pe toți, pe cari erau pe lângă el, au vrut să-l țipe (arunce) pe fereată afară din 2-lea etaj. Se 'nțelege, că fiind de față și doi Români, nu l-au lăsat, și dupăce venind chiar Wenczel între ei. — Urmarea acestei a fost că mergând fratele Marinescu la doi literatori ai lor, și după aceea ambi: el și io la profesorul Pauler — care e cel mai stimat și care are o influință mare asupra tinerimei, fiind un om neparțial, și plăcut în propunere (Ius naturae et gentium), de altmintre ungur mare în inimă; l-am rugat în numele tinerilor români, ca privatim, să le spună tinerilor unguri, că ne pare foarte rău pentru insultarea aceasta și dorim ca pe viitor să nu ne mai infesteze, că la (din) contra, le lăsăm cu toții Universitatea aici și consângenii noștri acasă numai se vor înverșuna, în loc de reconcilia.

Dlui odată ne-a făcut obiecțiunea: Imi pare rău că Vă atri-

www.dacoromanica.ro

buiți însușirea de corporațiune. D. Mocioni e vătămat, ceară satisfacție dela Decanat sau de unde vrea. Noi: Mocioni nu vrea satisfacție, ci „ki az oláhval" (afară cu valahul) reducându-se la toți Românii. cerem să se eviteze atari vătămări. Nu vrem satisfacție ci Te rugăm pe Dta la care avem încredere, să vorbești cu autorii intelectuali — cari se știu — părinteşte. A treia zi, după aceea — vin 4 unguri iuriști la părinții lui Mocioni și se roagă de iertare pentru prostia care o au făcut unii neculți și cari identifică sentimentele cu vesmintele. Acest act de umilință, știu că nu-l făceau tinerii unguri, de cumva nu stau acei doi literatori de ei. Această frecare între Români și Unguri își are fructul său cel bun, căci Ungurii tineri sălbatici depe deșerturile Ungariei, au început a respecta și a recunoaște, că sentimentul național togma (tocmai) așa e de sfânt și la Români ca la ei și alte națiuni devenite la cunoașterea proprie; iară pe cei cu minte i-a pus în uimire, cum câțiva tineri români îndrăzneau a face așa opunere, pe când ceialalți tineri sârbi, tăuți, nemți, adoptă costumul unguresc! Ei cum îndrăznesc? Unchiule! acestea până aci poate din jurnale cam pe departe Ți-s cunoscute, însă cum cugetă Ungurii nu poți ști de airea, de cât numai din închipuire. Ei cugetă una și vorbesc alta. Ei s'au făcut cu minte, pentrucă învață de 12 ani în școală nemțească. Literatorii și tinerii cari au conveniri spirituale cu bărbații mari, vorbesc una. Tinerii cari nu au ocaziune a se înțelege cu acei corifei mai cu minte, vorbesc alta. Ce contrast! Io sper, că tinerii români, numai aceea cugetă și vorbesc, ce ar cugeta și vorbi și literatorii lor, când ar fi în asemenea pozițiune! Și apoi în ce stă contrastul unguresc? In aceea, că cei cu minte arată părerea cea mai mare de rău pentru trecutul trist, se străduesc a reconcilia (pe) toate națiunile conlocuitoare. Zic: o patrie avem, însă mai multe limbi. Limbile diverse pot fi nevătămate, căci fericirea patriei nu depinde dela diversitatea limbilor. Scopul primar al țărilor ungurești nu e alta de cât libertatea. Și cu asta gată vorbirea. Ei gată, mai mult nu vreau să discute, nici lucruri principali nici speciali. Insă tinerii? Nici mai mult nici mai puțin decât ce vorbea contele

www.dacoromanica.ro

Zay în Wanderer în lunile trecute. Se înțelege, că nu cum e acum, ci cum era înainte de 1525. Acești tineri spun în față și acum, că odiul sempitern (ura vecinică) nu se va stânge din peptul Ungurului până când Românul nu va peri. Zic, că Românul e cauza că ei nu au libertate (sic! Românul și nu barbaria lor? risum te (neatis amici). Apoi să nu cugete cineva dintre Românii ardeleni, Moldoveni, Munteni și Bucovineni, că asta e numai ideia și părerea tinerilor proști și cumcă intiligința adevărată cugetă cu totul alta. Nu, intiligința se cugetă așa, și vorbește altminte (alfel). Intiliginței i-e frică foarte de Români. Vorbesc cuvintele cele mai dulci, însă numai ca să poată câștiga pe Români de mașină (nu am fost destul mașină când lui Dan când lui Bran?). Intiligința ungurească e înțeleaptă destul, de a evita principiile cari deocamdată ar face discordie între Unguri și alte națiuni conlocuitoare. Națiunea ungară, cu mare cu mic, până nu a scăpat de jugul prezumtiv, vrea a domni esclusiv peste toate țările Orientului. Acestea nu trebue să le scape Românii dinaintea ochilor; și Românul nu trebue să creadă nici la o lingușire, căci eu din fonte (izvor) sigur știu ce rolă joacă Ungurii — cu cap — față cu Românii. Pe Croați îi îmbeată cu marinimozitate, dăruindu-i cu sute de mii și cu bucate, sub pretext de umanitate. Ungurul marinimos, — simț de umanitate? Scriitorii Europei sunt așa de proști, cât zic că Ungurii sunt ospitali și marinimoși. După esperiența-mi chiar din contra, ei nici cu consângenii lor nu sunt marinimoși, ci numai din interes, fală, glorie și altceva.

devot(at) nepot
Ioan m. p.

P. S. Veți fi les (citit) și aceea că compatrioții noștri Unguri, au început a face demonstrări peste demonstrări. Poate (vă) veți mira că, cum io fiind aici între ei și la fântâna demonstrațiunilor și totuși nu amintesc nimic. Deslegarea e foarte ușoară, adeca: până acuma am fost ocupat cu altă politică ideală (precum se vede din estrasul „scientiae politicae"), nu cu cea reală, care se întâmplă în toată Europa. Acum mai răsuflu și io fără grijă, și-mi mai vine a politiza.

www.dacoromanica.ro

Tinerii și bătrânii încă în toamnă au început a face preparațiuni pentru de a putea face mai târziu, vezi Doamne, demonstrațiuni ca Italienii. Au început a-și face costum național scump și impozant, mai ales damele, așa cât dintre Károlești (Gr. Károlyi Ede) nu fără cauză suficientă i-a dogenit în jurnalul cel mai de frunte zicând că: „Duc națiunea în perire și ruinare totală". Apoi e mirare că și Nemții și Tăuții (toți Slavonii) încă se îmbracă în vesmânt unguresc, parte din simpatie, parte de frică, pentrucă dacă poartă cineva altă pălărie decât cea purcărească (numită csikós) î-o trag pe ochi și-i dau câțiva pumni în cap. Patriotism!! In ospătării, cafenele și alte locuri publice țiganii nu pot juca sau cetera alta decât Rákoltzy (Rákóczy), Kossuth, Klapka, Szózat și Magyar Hymnus — Apoi e de însemnat că ei nu-și uită nici de celealalte naționalități conlocuitoare, așa pentru exemplu: Dacă beau bine, mai zic: „Éljen az oláh is" (trăiască și Valahul), însă aceea nu o pot retăcea că Ungurii de aici nu-s așa rabiați, așa proști și mâncători de de alte popoare ca cei Transilvăneni. Ei mai ales de câtva timp încoace vreau în toată forma a ne câștiga simpatiile. Zic: Fraților Români: „Unire, frățire, apoi celelalte timpul ni le va aduce". Apoi ce răspundem noi la acestea ca Iuriști și cari știm și trecutul cel trist și și fântâna lui, lesne se poate gâci. Apoi să știți Unchiule că compatrioții predică unire, frățire, însă din imperiul unguresc de sub Ludovic cel Mare nu vreau să lase nimic!!

Când s'a reprezentat o dramă (în Teatrul Nat.) numită Bránkovits, s'a adunat toată Sârbimea, au făcut demonstrațiuni prin semne de unire cu Ungurii. După teatru, la cină asemenea și mai mari. Se plâng frații Unguri, că numai noi nu prețuim timpul, și numai noi Românii facem reacțiune, că nici bem frățire cu ei, nici purtăm costumul lor. Noi nu reagăm, numai noi nu facem batjocură din patriotism. Noi îl prețuim acela în inimă, și nu prin pălărie bityerească. Pe câțiva i-au eschis dela Universitate, pe alții (i-au) arestat; de 3 ori a a(d)moneat pe Rector că vor închide Universitatea.

Ioan m. p.

www.dacoromanica.ro

XXXVIII.

Pesta, 20 Maiu 1860. *M. către B. A primit cei 15 galbini trimişi şi cere taxa pentru rigorozul al III-lea. Il roagă să pr numere pentru Universitarii români din Pesta „Naţionalul" şi „Revista Carpaţilor." Descrie frământările Ungurilor pentru a-şi reface situaţia pierdută în 1848. Aceştia lucrează la Curte prin aristocraţii lor, iar Românii speră că va învinge „sfânta dreptate."*

Mult Stimate Unchiule!

Am primit cu mulţămire 15 # (galbini). Aici avem numai trei rigoroaze de a face, adeca: dacă-mi va succede al 2-lea în Iulie, sper că în Noemvrie îl voiu putea face al 3-lea şi deodată cel ultim. Mă rog dacă se poate, trimite-mi ceva ajutor înainte de 4 Iulie, pentrucă pe atunci, succezându-mi rigorozul (v)a trebui să depun taxa pentru al 3-lea.

Acum e iertată întrarea Naţionalului şi a Revistei Carpaţilor. Consorţii mei Vă roagă prin mine ca să aveţi bunătate a mi-o trimite, făcând DVoastră prenumeraţia acolo. Ei sunt gata de a mă desdăuna pe mine, în caz când ne-ar părea că ne vine prea scump. Mă rog de răspuns pozitiv ori negativ, căci în cazul ultim facem o colectă şi ne vom prenumăra.

Ungurii se întorc şi se sucesc, nu-şi află locul. Aristocraţia le pune toate mijloacele în dispunere ca să poată stoarce ceva drepturi vechi, după cari apoi ei să poată duce o rolă ca cea veche, sau, mai bine zicând, conform ideilor lor aristocratice. Ei cer chiar şi ministerul conces şi aprobat de Ferdinand, şi limba ungară în toată ţara. Aristocraţii căpătând acestea sunt îndestuliţi şi le place a fi cu Casa Austriacă, iară liberaliştii, precum (şi) cea mai mare parte a intiligenţei, vrea separaţiune totală. E de însemnat că, autorii intelectuali a tuturor demonstraţiunilor au fost aristocraţii (la o demonstraţiune în Kasau au arestat pe Eduard Károlyi).

Constituţiunea concesă, nu a făcut nici o bucurie. Neîncredere mare peste tot. Consilierii imperiali ungureşti nu vreau a primi chemarea, până când nu le va face concesiunile dorite. Până acum nu se aude să fi făcut ceva, decât pe anul

www.dacoromanica.ro

viitor va fi limba maghiară în Universitate şí şi în tribunale. Ce se atinge de tribunale se ştie că la acelea şi până acum mai mult s'a uzitat limba lor decât altele. Aici în Pesta şi Buda, cu toate că locuitorii atât în cetate cât şi împrejur, sunt mai mult Nemţi şi Tăuţi (Slovaci), totuşi toate merg ungureşte, dar apoi pe unde sunt Unguri. Aşa d. ex. când am trecut acasă prin comitatul B horului (în) 1858, îmi spunea diregătorii că la ei nu merge nimic nemţeşte, nici (nu) ştiu afară de referenţi. Aşa în comitatul Aradului. Cu aceasta numai atâta vreau să zic, că ce nedreptate li se face popoarelor conlocuitoare până acum, dar apoi dacă dânşii vor căpăta nas mai mare! Ei nu sunt mai mulţi în Ungaria de 4 milioane şi jumătate şi totuşi pretind ca limba lor să fie esclusiv în tribunalele celor 4 milioane popoare diferite, locuitoare în Ungaria. Apoi ce-i mai mult, nebunii cei din Transilvania, încă vor pretinde, ca a lor limbă să fie în tribunale, ma (ba) când le spui şi acum că aceea nu poate fi, stă să-ţi dee în cap. Acesta e poporul care te închină cu frăţietate, spre a face demonstraţiuni, ca apoi după aceea, să-şi bată joc de noi. Românii au avut atâta minte şi au prevăzut scopul lor, îi cunosc prea bine ce poamă bună e Ungurul, pentru aceea au detestat toată fapta lor, au refuzat pretenia lor cea falsă. Iară Sârbii ce au făcut? Ei astăzi vin şi se plâng că Ungurul e mişel, perfid şi maliţios pentrucă vreau să facă pe alţii instrumente pentru un capriciu şi pentru un scop, care numai lor le place, iar alţii îşi află perirea în el. Românii ce fac? Ei precum se vede tac. Aşa eşti (aceştia) din Ungaria cât şi Ardelenii, ei tare cred că dreptatea trebue să triumfe. Ei nu au uitat că în 48 au susţinut tronul Maiestăţii Sale, nu aceea că pentru acela s'a vărsat sângele alor 40,000 Români; şi atâta minte încă au, cât să ştie judeca, oare delincventele (s)au cel cu credinţă şi cu merite trebue să se remunere(ze)?! In Transilvania merg multe lucruri oficioase ungureşte, însă româneşte nu. Dacă se vor propune drepturile ungureşte în Pesta şi poate şi în Cluj, Ungurii vor umplea sălile (ce[eace] până acuma nu au făcut având frică de limba germană) şi vor umplea şi patria de deregători, pe când Românii

www.dacoromanica.ro

fiind săraci, abia merg 3—4 într'un an la drepturi. Fiind asta așa, mai putem avea speranță ca să se mai mângâe și țăranul nostru de oamenii și de limba sa pela tribunale? Nu, nici decât, pentrucă Ungurul nu vrea să învețe limba noastră. Pe hârtia dela împărăție stă scris, ca deregătorii să învețe limbile patriei. Ungurul nu o face aceasta nici odată. Dela Curte încă nu-și prea bat capul ca asemenea ordinațiuni să se împlinească; însă sperăm — bazați pe sfânta dreptate — că spiritul și tăria Românului va arăta lumei că nu va fi sclav în patria sa, ci va cuprinde poziținea care i-a destinat(-o) strămoșul său Traian și însuși natura, care nu vrea nici odată nedreptate! Ziarele din Viena îs pline de câteva zile de timoare (frică) pentru cauza Siciliei și cea urmândă (viitoare) a Orientului. Alianța cu Franța nu le succede, finanța nu-i mai iartă ca să iee parte activă în Orient. Prusia și Anglia încă nu mult așteaptă dela o alianță cu Austria, și toate acestea așa fiind — zic ele, — că Austria în un congres nu va avea vot, ca să ceară și că vreau desdaunare în Orient. Salutare DD. Mikle și Columbu. Sărutându-ți mânile rămân

Al DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

XXXIX.

Pesta, 4 Iulie 1860. *M. către B., despre felul cum a depus rigorozul al II-lea la drept. Mulțumește în numele colegilor pentru trimiterea Revistei (Carpaților). Va cerceta și va răspunde la întrebările puse de Unchiul său, în ce privește uzul dreptului roman la Români.*

Mult Stimate Unchiule!

Mă grăbesc a-Ți răspunde și a-Ți mulțămi pentru îngrijirea părintească. In săptămâna trecută am primit scrisoarea primă și ieri a doua[1]. Cu mare bucurie și fericire îți spun și aceea, că ieri dela 5—7 făcui rigorozul II cu succes bun. Termenul pentru acest examen mi-a fost pe astăzi, însă D. Decan fiind împedecat pe astăzi, mi-a făcut propunerea, că cum vreau,

[1] Nu le avem.

www.dacoromanica.ro

cu o zi mai înainte sau cu una mai târziu să mă supun la acel examen. Io am răspuns: Sunt mai bucuros dacă mă voiu vedea cât mai curând mântuit de o sarcină așa grea, pentru aceea mă rog ca în a 3-a să-mi defigă terminul. Așa (s'a) și întâmplat și ieri mă văd în sală, lângă mine cu 6 profesori și un decan. Din tot studiul am avut câte doi profesori examinatori (pe când la cel prim numai câte unul și un oaspe), dintre cari numai doi au fost Unguri, ceialalți Nemți. Din dreptul canonic m'a frecat mai urât un Neamț. Din dreptul roman mi-a mers mai bine, dreptul unguresc asemenea. Examinarea mi-a fost cu mult mai riguroasă ca la cel prim. Nu știu cât de strict vor lua al III-lea. La acesta încă sunt tot Nemți. Am auzit că la acesta se află 2 tot așa de pedanți și secanți ca și unul la al II-lea. Fie și riguroși, numai pedanți să nu fie, că atunci îți trece tot gustul de a răspunde, cât de bine să știi materia. — Dzeu îmi va ajuta ca și acest din urmă să-mi succeadă bine și atunci fructul ostenelelor de 5 ani le voiu vedea încoronate cu coroana care o voiu opemnora (dărui) națiunei mele, ca semn că vreau a subveni datoriilor cari le-am luat asupra-mi, când m'am nutrit cu laptele ei cel dulce în brațele mult iubitei repausate Mame!

Îți mulțămesc în numele confraților mei pentru trimiterea „Revistei" și tare ne îmbucură că o vom căpăta completă, adeca, dela început. Io cred (că) ai făcut să se trimită la Universitate și încă sub adresa mea, pentrucă prenumărându-ne pe „Național" altmintre, adeca „Iunimei române", ne-a oprit poliția jurnalul. Noi mai înainte nu puteam pricepe ce e cauza că nu ni-l dă de acolo, știind că e iertat să între aici, și și aceea că nu cuprinde articlii înspăimântători pentru Nemți. Am mers la poliție și ne-a spus, că ziare române din Principate nu pot fi adresate în locuri publice, ci numai la un individ. In urmarea acesteia am schimbat adresa pe numele translatorului Romanu, pentru aceea dară, ca să nu mi-se întâmple împedecări și neplăceri cu „cultivatorii" popoarele sălbatice, mă rog adresează-o sub numele meu la Universitate căci și așa o putem noi ceti toți.

www.dacoromanica.ro

Iertare, că nu pot răspunde deodată la întrebările căpătate; până astăzi nu m'am putut duce în bibliotecă să cetesc cărțile menționate. Acum mă voiu duce și în câteva zile îți voiu trimite tot decopiat, ce voiu afla relativ la întrebările celea atât de momentuoase pentru Români. De multe ori am venit eu la idea aceasta învățând istoria dreptului roman și nu-mi puteam io închipui, cum se poate că la Greci și Unguri a fost dreptul roman în uz, iară în Țările Române ca vecine cu Constantinopolul nu aflu nicăiri să fi fost! Mult trebue să asude Românul până ce va putea răzbate prin întunericul istoric, care ni l-au cășunat aceia, cari astăzi se laudă, că vreau a ne cultiva, că noi nu suntem în stare să ne putem!!!

Sărutându-Ți mânile rămân

nepot obedient
Ioan m p.

XL.

Pesta, 9 Iulie 1860. *M. către B. A căutat în biblioteci după informațiile cerute, un autor însă (Clozius) nu l-a aflat. Relațiile dintre Români și Unguri. Costumele ungurești și românești. Reprobă trecerea tinerilor cvalificați din Ardeal în România. — Diferitele lui lipsuri financiare.*

Mult Stimate Unchiule!

In zile acestea am fost în biblioteci; zic în plural, pentrucă, ca să pot stringe ceva, a trebuit să umblu în biblioteca Universității, Muzeului și-a Academiei. Intru a Universității am dat de Décsy (nu Decii nici Decsei) care vorbește despre obiectul respectiv, însă precum vei vedea, nu dreptul lui Iustinian ci „Codex Theod". In biblioteca Muzeului am aflat pe Duck, care vorbește foarte puțin și numai despre dreptul lui Iustinian sub regii din seminția lui Árpád, însă nu în secolul 5 și 6, adeca pe când pe aici erau alte popoare hunice. Pe Closius nu-l aflu nicăiri, nici în biblioteci, nici anticvare sau alte librării. Un librar mi-a zis, că în 10—12 zile mi-l poate procura, însă io am zis că voiu vedea mai târziu. Pentru aceea

www.dacoromanica.ro

dară mă rog scrie-mi, să zic să mi-l aducă (din Germania), sau scrie-voiu io cuiva în Viena, ca să-l citească în biblioteca de acolo? Tare îmi pare rău că chiar obiectul cel mai momentos nu-l pot cunoaște, însă pentru 2 f. 60 v. a. îl pot cumpăra mai târziu, dacă Vă învoiți.

Imi mai iau iertare a Vă scrie puțin despre starea noastră critică față cu compatrioții noștri. Vorbirea lui Majláth și răspunderea (răspunsul) la aceea a D. Episcop Șaguna a făcut o mare senzațiune. Pe Unguri i-a umplut frica, că guvernul ațâța popoarele conlocuitoare contra lor. Se vorbește (că) într'o cetate sârbească ar fi pus Sârbii vesmintele ungurești pe foc, în urma vorbirei lui Barkotzy și Majláth. Se înțelege de sine că ce vor zice Ungurii la aceasta! Apoi mai încolo circulă o veste aici că ar fi servit de emisar un consorte de ai noștri. Zic, că știu pozitiv cine l-a trimis printre Românii bănățeni și ungureni, știu că cu ce scop, însă fără de a-și fi putut ajunge scopul, deoarece omul la care s'a dus respectivul, e un Român cu titluri mari și mai așteaptă și mai mari și așa îndată se vorbește că l-a denunțat la poliție, și prezumtivul plan și program ar fi ajuns de atunci în mâna lui Benedek și, de acolo de mult la Curte și tradus pe nemție! Respectivul care vine acuzat de către Unguri mi-e amic foarte bun și e inimă nobilă. Incât e dreaptă acuzarea, nu știu de ea, nici e locul ei aici. Io cred că e minciună și invenție a Ungurilor. Misiunea asta escogitată și acuzarea nedreaptă ne-a discreditat foarte înaintea compatrioților; oameni beți, fricoși și numai gura e de ei! Ce li-e frică de noi dacă au inimă curată? Omul inocent doarme odignit și lucră fără grijă și frică de alții! Ce se atinge de profesorii cari s'au arătat umani cu noi, la unul cu care am vorbit la rigoroz, am observat răceală. Se poate că doară a fost rău dispus sau numai mi s'a împărut mie, destul că acest om l-am ținut de cel mai just și uman; acesta e acum Decan din Aprilie, deoarece bătrânul Vockelety a abzis având această deregătorie de 8 ani. De aci înainte va fi ca la alte unități; alegerea nouă în tot anul. — Ce-i mai năcăjește pe Unguri că ei nici pe un Român nu(-l) văd în costum unguresc ci din

www.dacoromanica.ro

contra, pe 2—3 în vesminte românești, cari când le vede lumea le admiră și spune apriat că-s mai frumoase ca cele ungurești. Ei înșiși (Ungurii) spun: „az is szép“ (și acela e frumos), iară apoi pre cum v'am mai spus: Nemții, Tăuții și Sârbii au vesminte ungurești.

In iarnă v'am fost scris că nu am speranță să pot fi denumit de advocat în patria-mi pentrucă Nemții ocupă locurile. De atunci se înschimbă politica și administrația dinastiei. Pentru aceea dară, acum nu mi-e frică că nu voiu căpăta post, ci mi-e durere, că formându-se lucrurile după dreptate și egalitate, nu vom fi destui oameni români cari să fim aplicați la vetrele străbune și către frații noștri! Io mi-am fost propus de mult că, până când voiu putea trăi depe o zi pe alta, nu-mi las patria; și-mi pare rău că văd mulți tineri ardeleni, trecând dincolo fără de a fi fost constrânși la acel pas. Noi avem patrie frumoasă, avută, climă dulce și plină de reminiscențe glorioase, dece să o lăsăm în gura lăcustelor? Noi trebue să ne cvalificăm pentru un viitor frumos de care trebue să aibă și patria noastră parte. Pentru acest viitor trebue oameni. Dacă o vom lăsa, cine o va defenda (apăra)? Cine va vorbi pentru drepturile poporului român, cine îl va reprezenta? Sau mai bine vrem să ne impute parlamentul unguresc: „Românii nu au nici statiști nici iuriști“? Această imputare de sigur ni se va face dacă vor merge în tot anul tineri din Viena la București, precum știu s'a(u) dus 5 de 2 ani, pe cari îi cunosc în persoană (alaltăeri trecură unul pe aci!).

Galbinii au scăzut mult. Numai 87 fl. v. a. am căpătat pe ei. Am mai plătit datorii și mi-a mai rămas de plătit încă. Mi-am ținut și pentru mine puțini, pentru aceea dară, mă rog, când vei putea mai trimite-mi cât de puțini. Io de când am venit din Viena numai o păreche de cioareci (pantaloni) și una de călțuni mi-am făcut, o pălărie mi-am cumpărat. Pe toamnă și pe iarnă îmi trebue vesminte. Acum am lăsat să-mi facă un capăt cu 16 fl. v. a. pe conto, până ce voiu mai fi norocos a căpăta câțiva bănișori. — Decanul ăst nou nu primește banii până când se apropie terminul examenului și acela numai cu

www.dacoromanica.ro

o lună înainte îl spune omului. Așa dară banii de taxă-s la mine și dacă (va fi) fipt (fixat) până în Octomvrie nu o pot spune; în zilele ultime (a lui) Noemvrie sau prin Decemvrie trebue să-l fac dacă voiu fi sănătos — ce sper dela D-zeu. L-aș face mai 'nainte, căci anul (trecut) încă am studiat legile pozitive, însă patentele și ordinațiunile celea multe-s mai blăstămate ca legile fipte (fixate) și codificate. Mă rog spuneți închinăciune DDlor Mikle și Columbu.

Sărutându-Ți mânile rămân
Al DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

XLI.

Pesta, 21 August 1860. *M. către B., în chestiunea cărților cerute de B. Descrie serbarea zilei Sfântului Ștefan (20 August). Cuvântarea Primatelui. Demonstrațiuni. Incidentele din Iulie — când au suferit și studenți români. Reclamă „Revista Carpaților", care nu-i sosește. In P. S. enumără tinerii trecuți în România. Amintește oferta ce i-a făcut un consiler dela Curtea de Apel din Budapesta. A primit banii.*

Mult Stimate Unchiule!

Știu că vei tot aștepta răspuns în privința cărților dorite. Io am dat comisiune ca să-mi aducă acele cărți, însă până acuma nu le-a căpătat: însă cumcă trebue să le capete e sigur, afară de Décsy, care nu se află nici aici nici airea — după cum zice librarul. Insă poate că-l vom căpăta și acela. Acum io nu știu bine ce să fac, să-Ți trimit pe Closius, dacă îl voiu căpăta, sau numai să decopiez din el, cele de decopiat și relative la provinciile române?

Io sunt de părerea că aceasta din urmă o voiu face, iară pe Décsy căpătându-l îl voiu trimite, deoarece cele relative la Ungaria Vi le-am trimis decopiate. Ce se atinge de Staatlexiconul lui Welcker, se poate căpăta cel vechiu cu 30 fl. v. a., iară cea mai nouă edițiune, care încă numai acum a început a ieși, tot tomul 6 fl., mi se pare 12 tomuri. Acestea vin foarte scumpe; ar trebui să le cumpere Academia, precum și cărțile

www.dacoromanica.ro

despre care face pomenire D. Mikle și care aici se află toate, numai cât prețul lor e foarte mare; anume Encyclopedia lui Prechtel, ediținea cea mai nouă 109 fl., Lexiconul lui Brochhaus 40 fl. v. a. E probabil că librarul ar mai lăsa ceva din acest preț mare. DVoastră veți judeca ce e de făcut.

Noutăți am să Vă scriu numai, că ieri s'a serbat ziua lui S. Ștefan, la care au fost peste 100,000 oameni de toată clasa. Nu s'a întâmplat nimica, deoarece G(uvernatorul) Benedek a luat toată responzabilitatea pe sine și nici un sergent (polițai) nu s'a arătat, ci numai militari au fost în paradă. Demonstrațiuni însă tot s'au făcut și anume: când a început procesia, banda militară a cântat „Gott erhalte", iară Ungurii deodată „Szózat", „Hazádnak rendületlenul"... In căruța Primatelui s'au suit 3 tineri cu flamura națională și cu săbiile scoase. Primatele [1] a pronunțat următoarele cuvinte. — „Fiii mei credincioși! iertați-mă că venind în mijlpcul vostru pentru bătrânețe și slăbiciune, nu vă pot vorbi multe. Mă bucur că la sărbătoarea aceasta națională, atâția în așa mare număr ați venit, nu numai ca creștini buni ci și ca patrioți buni. Sf. Ștefan, primul rege a(l) Ungariei, a fundat acest regn; acesta se bazează și-și are stâlpii săi în religiune, naționalitate și Domnitorul său (Fejedelem), Principele său". — După prânz s'a dus tinerimea, cu mulți după sine, în pădurea cetății (Stadtwäldchen). Acolo au cântat hori revoluționare și au vorbit publice în gura mare, cuvinte aspre în contra regimului. Venind către casă încă acolo în pădure s'au întâlnit cu Guvernatorul Benedek și i-au aplecat flamura, cu care trăgea mulțimea după sine. Seara în Cetate asemenea au umblat pe stradă cântând, fără de(a) umbla patruli sau polițai după ei. In ospătării (hotele) precum auz, asemenea s'ar fi vorbit în contra regimului; anume, un militar tinăr, cadet, a strigat că „să piară regimul austriac, aceasta o vreau toți soldații unguri". Spun că tot în această ospătărie s'a citit o proclamație. — Atunci nu s'a întâmplat nimic cu ei, însă io cred, că încă în noaptea asta, i-a prins

[1] Scitowsky.

www.dacoromanica.ro

pe toți aceia cari au vorbit. — Polițai-directorul care a dat anză la multe atacuri s'a dus din Pesta. Urmările atacurilor din 19, 20, 21 lulie a fost rănirea alor peste 100 de persoane și asentarea câtorva tineri. Românașii noștri încă nu au rămas fără ceva memorie la aceste atacuri, căci ducându-se afară de Cetate la o Villa (vilă) a lui Goșdu, mai mulți, cu niște ofițeri de ai noștri, venind către casă, au dat de massa cea fugătoare, fără de a ști ce se întâmplă. Dragonii fugeau printre plebe și massă lovind și împingând, fără de a căuta că în cine și pentru ce. Ofițerii noștri au fost numai doi, iară tineri vre-o 10, așa dară a fost cu neputință să-i apere, fiind și de altminte confuzie nespusă. Unul a căpătat o lovitură în cap așa cât a căzut amețit fără de a ști de el ceva, până peste un pătrar de oră, — acum nu(-i)e nimica. Altul în spate, cu latul sabiei. De altminte precum V'am mai scris, ai noștri încunjură toate ocaziunile de a se mesteca în trebile lor. Câțiva suntem mai bătrânuți pe aici și știm ce e de făcut Cei tineri ne ascultă, pentrucă Românul nu e cerbicos la vorbă bună. — Cum stăm cu Ungurii, ce fac, și cugetă ei față cu noi și alte popoare colocuitoare, din gazetele românești ardelene, și din cele auzite până acum dela mine, lesne veți putea conchide. — Purtați „Telegraful român" din Sibiu? Scrie de multe ori foarte bine. Io nu știu ce face „Revista Carpaților" de nu mai vine. Tot aștept și caut la locul respectiv, însă nu e nimic. Sub ce adresă va veni? Să fie N. N. la Universitate. „Naționalul" îl căpătăm. Salut pe D. Mikle. Sărutându-Vă mânile rămân

Al DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

Post scriptum în 22 August.

Tinerii trecuți în România sunt: Orgidan din Brașov, iurist absolut în Viena și cu examenele de stat făcute bine. A mers în vara trecută. Ăstimp s'au dus Constantin Oltean din Sas-Reghin, absolut iurist în Sibiu. In Maiu a fost aici, venind dela Viena, fiind acolo la sora sa (muerea D-lui Vasiliu Popu

www.dacoromanica.ro

Cancelarul); circa absolut iurist și alumn în Theresianum: din Brașov a mers în lulie. Chiar astăzi a plecat unul din Pesta, Teodor Popa, asemenea absolut, născuf în comitatul Aradului. Peste puține zile vrea să plece Molnár născut în comitatul Sătmarului, absolut teolog în seminarul central de aici, și după aceea după sistemul vechiu absolut iurist în Universitatea de aici. Acest(ui) tinăr, de etate 31 ani, nu i-a plăcut a fi preot, ci mai bine militar; însă nu a vrut să între în miliția austriacă. Pe timpul bătăliei orientale (războiul Crimei) trecând D. Maiorescu pe aici, l-au rugat ca să-i mijlocească a întra în miliția românească. Nu i-a mijlocit, și așa a rămas pe aici fără de un scop, deoarece lui nu-i plac științele serioase. Are cap foarte bun, însă nu a făcut examene de stat, cari le putea face prea lesne, pe când absolvise el (1855 lulie). A vrut de multe ori să între în miliția austriacă, dacă nu poate în cea românească, însă eștialalți români nu l-au lăsat, ci l-au îndemnat sau să facă examene, sau să aștepte ca să poată întra în cea românească. Acum are pas (pașaport), însă nu are bani destui de drum. El zice, că chemarea lui nu poate fi alta decât a fi militar! va fi călăreț, și se va ruga să-l pună ca militar comun (Gemeiner) și apoi având el cărți militărești în mână, a lui să fie vina, dacă nu va fi demn de avansare și de numele „soldat român". E fecior foarte isteț și personat (impunător). E rău că nu știe românește gramatic, ci numai poporal, cum vorbesc pela ei, și cât a învățat între Românii de aici (e fecior de preot românesc). Mai vrea unul să meargă, Korkes dela Munte — în Ardeal, — absolut în Lemberg, feciorul feldcapelanului dela un regiment transilvan ce zăcea mai înainte în Galiția. Acesta e un copil foarte escelent; istoric bun, iurist bun, cu inimă și caracter — ar fi demn a fi exemplar la tinerii români. Acesta a făcut rigorozul prim cu excelență, însă fiind sărac și lucrând pela advocați, abia s'a putut susținea, nu a putut plăti taxa pentru rigoroz și trecând doi ani după cel prim, și-a pierdut dreptul de a-l putea face al II-lea. Așa s'a desgustat și desperat de a-și mai putea ajunde scopul, mai ales dacă va dura sistemul acesta prezent. El nu are voie (dorință) să meargă în Țară,

www.dacoromanica.ro

că el își iubește munții săi, și nu vrea să-i lase, ca să se îndese pe acolo Unguri și Nemți. El e prea simțitor ca să poată suferi dela cei (de) peste Carpați numele de venetic, el cunoaște în sine mai mare demnitate patriotică, decât să fie demn de privirile desprețuitoare a(le) fraților, cari-s prin București, și vorbesc mult de naționalitate, și apoi nu fac nimica. El tot așteaptă că doară va fi mai bine și la noi. El e aici în Pesta din 1856.

Tot în Iulie s'a mai dus în București un medic: Iacob Banciu, doctor de medicină, și abs. ocul. (conșcolar cu amicul Nic. Stoia, care acum asemenea e Doctor, de toate susnumitele) născut mi se pare în Orăștie sau în cercul ei. Acest tinăr a fost susținut de către Esc. Șaguna.

Stimate Unchiule! un consiler la Curtea apelativă în Budapesta, m'a chemat să mă duc cu feciorul lui la sate, unde are un castel frumos și un bun (moșie) de 1500 jugăre de mare, cu scop(ul) ca să stau de fecior să învețe, ca să poată face rigorozul al II-lea în finea lui Octomvrie. Feciorul e foarte tinăr și nu-i prea place să steie de studiul dreptului roman și cam îi mai place să facă dem(onstrații) și după aceea să cetească alte cărți, de care au foarte multe și frumoase. E copil cu talent bun și foarte cetit. Tatălui său îi place de mine, și zice că nu-mi trebue să fac alta, decât să nu-l las să cetească altceva, decât celea pentru rigoroz (căci altminte e foarte diligent). Acolo avem ospițiu bun, vipt bun și aer bun și putem fi acolo până la toamnă când va veni și Doamna cu familia în Cetate. Io această condițiune o am primit, pentrucă nu e spre stricarea mea, ci din contra spre bine, deoarece nu trebue să cheltuesc aici, și apoi mă și recreez, de învățat pot învăța, că nu am alta de lucru.

Din banii primiți am plătit 40 fl. datoria; mai am să plătesc 25 fl., însă aceștia numai mai târziu. De acolo dela țară îți voiu scrie îndată. Acum nu știu cum va fi cu primirea banilor, dacă vei trimite pentru Lexicoane. — Lăsați-le până la toamnă, că vin îndărăpt

obedient *Ioan* m. p.

www.dacoromanica.ro

XLII.

Erdö Tagyos (jud. Komárom), **4 Septemvrie 1860.** *M. către B. Se justifică pentruce a consimțit să meargă peste vară la familia Huszár Ferencz. Descrie familia și localitatea. — A încredințat pe un prieten al său, Ioan Nemeș, din Cojocna, să-i trimită la Iași cartea dorită — și eventual Lexicoanele cerute. — Ar dori să-l vadă. — Situația în Ungaria e încordată.*

Mult Stimate Unchiule!

In luna trecută V'am trimis o scrisoare din Pesta, în care pe scurt am atins, că în lunile acestea de vacanță, mă voiu duce cu feciorul unui Consilier la bunul lor. Mai multe atunci nu am scris, că și de altminte epistola mi-a fost cam lungă. Acum venind aici de vre-o 8 zile, sunt în stare a Vă scrie, că unde am venit și deodată a mă escuza, de cumva întreprinderea mea ar fi contra voiei DVoastre; căci am venit fără de-a aștepta consenzul Dtale. Mă mângâi cu cugetul, că acel consenz, în cercustările enarânde, de sigur se poate dobândi. 1⁰ că studiul nu-mi rămâne îndărăpt, căci aici pot învăța cât îmi place, deoarece cărțile necesare le am. Apoi timp încă am destul. 2⁰. In timpul cât voiu fi aici nu cheltuesc nici o para, ce de sigur e o ușurătate pentru noi, căci mă scap de datorie și DVoastră încă nu trebue să-mi trimiteți de curând bani, ce(eace) la cazul contrar trebuia, deoarece numai 10 fl. mai am din 25 galbini trimiși de două luni încoace; și pe lângă asta precum V'am mai scris, am datorie de 25 fl. v. a., însă fiind aici — precum îmi spuseră ei astăzi — până în finea lui Octomvrie fac un spariament (cruțare) frumoșel, din care apoi pot plăti datoria memorată (amintită), taxa pentru rigoroz, și mai pot face și un căput de toamnă, de care am foarte mare trebuință; iară DVoastră nu trebue să-mi trimiteți bani până mai târziu, pe când adeca, voiu ajunge io în Pesta. Numai atunci dară mă voiu ruga ca să aveți bunătate a mă mai ajuta, până când cu știrea lui D-zeu, peste puțin timp, voiu putea zbura și io prin valurile lumii. 3⁰ sănătatea și constituția trupului meu încă așteaptă măcar la 2—3 ani odată schim-

www.dacoromanica.ro

barea aerului cel năduşit şi greu, cu altul dulce, caşi care este în patria noastră. 4⁰ sunt la o familie, care mă bucur tare că o cunosc, căci prin aceasta cunosc şi alte familii ungureşti, atât de rangul mai mare cât şi mai de mijloc. Io vreau să profitez, vreau să cunosc pe Unguri mai bine. Aceasta numai între ei, în casele lor şi în societatea lor o pot face, căci DVoastră încă ştiţi prea bine, că până acum nu am prea avut ocaziune a întra în casele şi societăţile lor. Io ştiu că dacă voiu trăi, voiu avea multe treburi pe acasă, cu această naţie. Pe lângă aceea, pe aici am şi ocaziune a-i capacita şi a le refrânge prejudiţiile cari le au despre noi. Rezultatul acestei nizuinţe Vi-l voiu spune la timpul său; acuma mă restrâng la espunerea familiei şi locul unde mă aflu. Sunt la familia Huszár Ferencz, Consilier la Oberlandesgericht (Curtea de Apel) în Pesta (cu Angyal românul la olaltă). Are case în Pesta şi are două bunuri în comitatul Komárom. Bunul la care suntem noi e într'o massă (1000 iugăre) şi afară de cetatea Totis (Tata) cale de o oră cu căruţa, singur bunul lui, la care are o curte măreaţă, şi căsile convenţionalilor, respective famulilor (servitorilor), cu supraedificatele de economie constitue un prediu, puszta: Erdő Tagyos numită. Asemenea puste mai sunt multe pe aici. Locul unde suntem noi e foarte romantic: dealuri, văi, păduri şi râturi frumoase. Cetatea Totis şi câteva sate se văd în depărtare foarte frumoase; un prospect (privelişte) care nu-l prea afli prin Ungaria. Dacă aţi umblat pe Dunăre în sus către Viena, (Vă) veţi putea aduce aminte ce locuri frumoase sunt dela Pesta până la Komárom; iară noi nu suntem de această cetate numai în depărtare de 3 ore cu căruţa. — Acest Huszár are doi feciori, unul de-o etate cu mine, absolut de mult, şi-a făcut toate examenele, fost deregător şi (a) făcut Richteramtsprüfung; acum e acasă după economie. Cel mai mic e către 22 ani, (a) absolvat cu (un) an înaintea mea, a făcut un rigoroz (în) anul (trecut); acum îl va face al II-lea. Despre familia întreagă nu am să zic alta decât (că) e exemplară de ospitală. Domnul bătrânul e un om foarte natural şi nespus de bun, aseminea Doamna şi feciorii;

www.dacoromanica.ro

mai ales cel mare e foarte rar între Unguri. Așa francheță, inimă și idei sănătoase are, (în)cât ai zice (că) nu a crescut în Ungaria. Cel mic e foarte cetit. Amândoi se văd a avea talente bune, însă și diligință în legere (citire) încă au, așa cât asemenea numai la Nemți vezi, însă la Unguri foarte rar. Cu aceștia ori în ce știință poate să vorbească unul bătrân. Creșterea lor cea bună, cu instructori în toate limbile; franceză, engleză, nemțască, spaniolă (italiană nu), biblioteca lor cea frumoasă și mare, aplicarea lor spre învățătură, dovedesc că au părinți avuți și culți, demni de stima tuturor. Asemenea familii dacă s'ar afla prin România, ca să poată servi altora atât în virtute cât și cultura intelectuală!!

Dintre câți tineri unguri cunosc, numai cu aceștia am vorbit cari cunosc istoria atât universală, cât și a lor specială cum se cade, dară nu numai a lor, dară mirare ei și de-a Românilor încă au cunoștință foarte frumoasă! Cu aceștia îmi place să mă disput. La masă unde suntem de regulă patru inși cu mumă-sa, tot una merge; se înțelege toți ținem regulile modestiei și într'un mod moderat și nevătămător. Acest mic iubește tare constituțiunile aristocratice! li este frică de Camera reprezentativă, dacă aceea nu e paralizată prin cea a lorzilor etc. etc.

Io am lăsat la un pretin de ai mei în Pesta, ca sosind cartea să o trimită, și am zis și aceea, că dacă io nu voiu veni până în Octomvrie și trimițând DVoastră bani pentru Lexicoane, să-i primească, și cumpărându-le, să le trimită la Iași. — Acel tinăr e Ioan Nemeș de Kolozs (Cojocna). Acum a făcut și el rigorozul al II-lea, (cu) 20 (de) zile înaintea mea. Dacă va fi tare de lipsă acel Lexicon, atunci adresați banii numai la el în Universitate, el va împlini toate, ca și mine.

Știu că ați venit dela Prut, scrieți-mi cum stați cu sănătatea? Doamne tare doresc să Te mai văd. Mă tot tem că Vei muri și încă abia fui ferice a Vă vedea odată în viață-mi!

Lucrurile pe aici stau foarte sucit și încrucit. Cadetul despre care am scris, a murit prin glonț; 6 înși sunt acuzați de les majestate, încă de astă iarnă. Cel mai bătrân (de) 61

www.dacoromanica.ro

ani, cei mai tineri 19, 18, 17. Pe cel prim vreau a-l judeca la moarte, pe eștialalți (la) 5 și 2 ani. Defenzorii lor au vorbit într'un mod care e demn de cetit, nu atât pentru oratoria lor, ci pentru expresiunile în contra legilor actuali și a sistemului prezent.

Lucrul a mers foarte departe, oamenii nu mai pot retira, știe D-zeu ce se va întâmpla, însă io cred, că multe și mari lucruri vom vedea. Mă rog scrie-mi dacă ai timp. Salutare Dlui Mikle.

Sărutându-Ți mânile rămân

nepot obedient
Ioan m. p.

Adresa per Totis - *Erdö Tagyos* în Hunga ia.

XLIII.

Erdő Tagyos, 30 Septemvrie 1860. *M. către B., despre experiențele făcute peste vară în familia ungurească Huszár, în ce privește mentalitatea Ungurilor. Descrie stările publice mizerabile. Solicită bani. In P. S. roagă pe Unchiul său să scrie vre-un articol, în ziarele din Romănia, în care să demaște fățărnicia Ungurilor cu „înfrățirea". El a scris un articol pentru Gazeta dela Brașov.*

Mult Stimate Unchiule!

In zilele prime ale l. c. V'am scris că unde sunt, și tot deodată — înșirând câteva cauze V'am rugat, să mă escuzați pentru astă faptă a mea, întreprinsă fără de a Vă fi cerut mai înainte învoirea părintească. — V'am rugat să-mi scrieți, cum ați primit această întreprindere, bine sau rău? mai încolo să-mi spuneți ce e cu Revista... și cumcă trimite-veți bani pentru cărțile menționate fratelui Nemeș, sau aștepta-veți până voiu ajunge io la Pesta? Până acum nu am primit nici un răspuns; aveți mult de lucru sau nu ați avut lipsă să-mi scrieți?

V'am scris că aici voiu avea ocaziune a cunoaște pe frații unguri, et quidem, nu numai pe tineri ci și pe bătrâni. Nu e mult timp de când sunt pela casele lor și prin societa-

[1] Scrisoarea din 4 Sept.

www.dacoromanica.ro

tea lor, și mai că aș fi în stare a scrie o cărticică despre toate câte am observat; nu e mult timp zic, și io totuși cred că e o eternitate. Să nu Vă surprindă această expresiune, ci cugetați că sunt Român și mă aflu între Unguri, într'un timp foarte critic și plin de iritări. Atâtea am să Vă scriu, cât nu știu de unde să încep. Iertați-mă să încep mai întâi dela persoana mea, ca apoi așa să fiți în clar despre cuvântul „eternitate" și să nu Vi-l explicați rău. Ce se atinge de traiul meu pe aici, Vi-l pot spune că e splendid: aer bun, locuri frumoase, mâncare și beutură bună, oamenii casei buni și ospitali, oamenii și familiile care îi cercetează pe ei și vice-versa, asemenea sunt demne de toată lauda și reverința; cu un cuvânt, materialismului ființei mele îi merge așa, precum nu i-a mers nici odată, de când mă pricep; însă pe de altă parte, pe cât e îndestulit trupul de tare și de bine, pe atât de tare mi-e amărât sufletul și inima plină de venin.

Io cred că-Ți vei aduce aminte că, când și când am atins în scrisorile mele despre atacurile și disputele ce le-am avut cu tinerii unguri pela Universități. Acelea erau cu tineri, și dacă erau contra minței sănătoasă, contra dreptului celui mai sfânt și contra spiritului timpului, nu mă supăram atâta, pentrucă știam, că acele atacuri, opiniuni și tendințe proaste, ies din capete proaste și ignorante, cu un cuvânt escuzându-i eu însumi le iertam păcatele; însă acum, acum Unchiule! nu prea vorbesc cu copii, ci cu oameni bătrâni, cărunți la cap și oameni cari au studiat!

Domnul Consilier e acasă cu licență (concediu) pe 6 săptămâni. A venit și alt Consilier, om la 60 de ani și doctor în drepturi. Puține zile sunt în cari să nu fie oaspeți la masă, tot oameni venerabili. Io odată viu recomandat ca „Erdélyi román". (Român din Ardeal). Acestea două cuvinte îs destule ca să poată avea oaspeții obiect de vorbire. In această vorbire se înțelege vine trecutul și viitorul (prezentul mai puțin) Românilor față cu ei; așa că e poziținne minunată a răspunde la 8—10—12 opugnanți, care de care mai turbat, plin de sofisme și de absurdități?! Nu mă mir nici decât de doi tineri români — de altminte cu inimă bună

www.dacoromanica.ro

— că în iarna trecută fiind mai mulți într'o societate (și Unguri) cu durere și-au mărturisit păcatele că aducându-i sărăcia printre Unguri (așa chiar pela nește predie [moșii] ca și mine) nu au cutezat să spună că sunt Români. Mulți de ai noștri, i-au atăcat, pentru ce au fost așa de slabi, iară io nu, deoarece, am știut că ei îs așa de inocenți și neesperți, cât istoria Românilor nici (nu o) au văzut, a Ungurilor nu o știu, și pe Unguri, cu toate c'au crescut între ei, nu-i cunosc nici decât. — Io ce au făcut acești tineri nu pot face, pentrucă nu depind dala grația Ungurilor, iară pe ei și relațiunile noastre cu ei, trecute, cu mult le cunosc mai bine decât să nu pot sta în dispute, nu cu 10—12, dară și cu mai mulți, până când simț că mai curge sânge român prin trupul meu. Când e vorba de trecut, dau frâu liber răspunsurilor mele asupra atacurilor și deodată pășesc și io ca atăcător, deoarece numai nouă ni s'ar cădea să(-i) atăcăm pe ei pentru trecut. Această dispută pentru trecut se gată totdeauna cu aceea, că cei mai cuminte bătrâni și mai moderați, zic că Românii au drept să facă Ungurilor imputări, însă nu așa multe câte înșir io, și alții cu cari au mai vorbit ei. Ce se atinge de prezent și viitor e partea cea mai fierbinte și amărâtă; la mine pentru că nu vreau să vorbesc câte știu, și câte ar trebui să vorbesc, ca să le pot da peste nas cum se cade. Mintea mea îmi spune aci, ca să-i las să vorbească și să hotărească despre situațiunea și rola noastră futură (viitoare) față cu ei; pentru că „homo proponit Deus disponit.“ Io îmi las „reserva“, îmi înec cuvântul și-l las să se facă venin și suindu-se în față-mi, să cetească din el, stimații mei Unguri, că „qui tacet non utique consentit.“ — Pe scurt vorbind, Ungurii cu mic cu mare sunt de opiniunea lui Majláth (despre a cărui strămoș zice Mindszenthi, medicul lui Zápolya „sehonai háládatlan oláh“ [1] în diurnum [ziarul] lui, care se află în Erdélyország történelmi tára) adeca că în Ungaria nu se află, sau nu recunosc altă națiune, decât cea ungară. Bine trebue înțeles cuvântul Ungaria, căci după conceptul lor, Ungaria sunt toate provinciile de sub coroana Ungariei; toți câți locuesc sub co-

[1] Valah vagabond (și) ingrat.

www.dacoromanica.ro

roana ung. sunt „vagy magyarok szoros értelemben, vagy oláh ajku, német és szláv ajku magyarok.“ [1] Ei pretind că limba administrativă și limba instructivă în gimnazii să fie cea ungară, sine discrimine provinciarum, nationum et religionis. Ei în fața mea nu zic că vreau să ungurizeze pe Români; zic, că în școalele sătești pot învăța românește; zic, că ei stimează limba noastră și nu vreau desnaționalizarea Românilor, însă, când vorbesc despre Nemți și Slovaci, nu se sfiesc înaintea mea a zice, că în câțiva ani trebue să știe toți ungurește. Apoi auzind io acestea, ce consecvențe pot să trag decât acelea, că ei și acum sunt oameni de nimica, adeca au început a lătra prin jurnale că ei trăesc cu toate popoarele foarte bine ca și frații, și cumcă au un interes; vreau a ademeni lumea cumcă toate popoarele îi iubesc pe ei și tacit(amente) recunosc supremația lor. Zic de înfrățire prin jurnale, apoi pe sub mână nu lasă nici un mijloc, prin care-și pot ajunge scopul. Cu limba de exemplu pe maramurășeni i-au înșelat prin niște Români renegați, sateliți și parasiți. Aceasta e înfrățire sinceră? Io le cetesc foile lor diligent, mai totdeauna vin articlii de plângere, că nu pot introduce limba lor prin toate unghețele. Cele mai multe orașe a(le) lor de prin Ungaria superioară sunt nemțești. Ei vreau ca lucrurile comunale ale acelora să se desbată numai ungurește, ca magistratul, școalele să fie numai ungurește. Așa de exemplu în Buda, unde între 60 mii locuitori abia sunt 6 mii Unguri, s'a întrodus limba ungară la magistrat; asemenea în Pesta între 130,000 abia 28 mii Unguri, și în alte multe cetăți. Insă nouă ce ne pasă, ce fac ei cu Nemții prin cetățile lor; noi nu avem cetăți, ci avem pământ și țara noastră acvirată (câștigată) înainte de 17 secoli cu sânge mult; aceasta vrem să o conservăm, cu întregitate sfântă. Românul nu va putea suferi supremația și orgoliul unui invasor și perfid, nici va schimba limba sa cea dulce, cu altă limbă barbară. Ei pe toți acei Români, cari până acum

[1] »Sau Unguri în înțeles strict, sau Unguri cu buze valahe, nemțești și slave.«

www.dacoromanica.ro

au vorbit în favoarea și pentru interesul Românilor (înțeleg publice, de gazetele remâne: Alexi cu un circular episcopesc, Șaguna și Mocsonyi în Consiliul imperial) îi amenință cu „funia", îi numesc agitatori și ipocriți. Infrățire minunată de sinceră.Românul e agitator, ipocrit și demn de funie dacă nu vrea să vorbească și să scrie în limba sa națională, iară Ungurul umple toate jurnalele cu plângeri, că nu-l lasă Neamțul să scrie ungurește. Ce mai consecvență rațională! deamnă de natura ungurească! Ei nu au scăpat încă de sub germanism și și încep a sili popoarele în toată forma și a le obtrude limba lor prin ori ce mijloace infernali și prin amenințări cu „funia". Nu e zi în care să nu aud lucruri de acestea, cari vatămă tezaurul cel mai scump a Românilor, personalitatea și limba Românului. De când sunt nu m'am năcăjit ca în luna asta. Odată la masă unul, pe care-l țineam mai cu minte, a zis, că și în Blaj trebue să fie numai decât limba ungurească limbă de învățământ, pentrucă Românii știu dobă ungurește, însă Ungurii nu știu românește, adeca trebue Românii să se acomodeze după Unguri. Am cugetat că mi-a dat cu cuțitul în inimă, când am auzit vorbele acestea. Eram să mă scol dela masă, numai spiritul sfânt m'a moderat ca să nu fac scandal casei și familiei, care se poartă așa ospital cu mine. Am rămas dară la masă și nu mi-am mai amărât inima și mintea, ci le-am dat cale liberă, ca să priceapă Dlor, că până este suflet de Român în Dacia lui Traian în (gimnazele) tribunalele și școalele române limba lor nu va fi, pentrucă nici Românul nu vrea ca limba lui să fie ca principală în tribunalele și școalele ungare, și nici poate cineva aceasta să o poftească, deoarece e o nedreptate și absurditate, de care toată Europa civilizată e în stare să-și bată joc. Pare că-s nebuni cu toții. Io nu pot presupune așa mare maliție în ei, ci îi declar de nebuni. Cei bătrâni îs mai nebuni ca cei tineri. Se dispută cu foc și fără logică și reflexiuni raționale.

Nu știu citiți ceva despre Reichsrath sau ba. In 25 l. c. s'a închis. Majoritatea a votat „dreptul istoric și instituțiunile vechi ale fiecărei provincii". Dacă această votare va fi primită

www.dacoromanica.ro

de Maiestatea Sa, atunci Ungurii cu programul lor au învins și iară vor putea desbate oligarhii lor prin diete și a propune și roga (vota) legi, pentru lățirea limbei ungurești, ca în dieta dela Pojon 1840 și în Cluj 1841. Insă acum cred că se vor afla cine să-i răspundă jupânului Kozma Dénes, dacă va vrea să întroducă limba ungurească prin gimnazii. Sper că în dietă nu va fi numai un Român ca Lemenyi, ci vor fi așa precum poftește D-zeu și natura. Ungurii nici (nu) vreau să știe de dietă în Cluj; toți de sub coroana Ungariei trebue să vină în Pesta la dietă. Așa zic ei, așa publiciștii lor. Nu știu ce răspund foile noastre la tendințele lor. De o lună nu am cetit, nu știu ce fac tinerii din Pesta, că nici (nu) mi le trimit, nici (nu)mi scriu nimica. Aceasta vedeți Unchiule ca esperiență; nu am crezut să fie așa oameni prăpădiți și proști! Dacă l-ai vătămat e simțitor, dacă i-ai făcut bine nemulțămitor și nerecunoscător, prost, și maliții os. Libertatea la el e licență. Nici libertatea nici apăsarea nu-i place. Ii place a umbla de capul lui ca un bitang (bastard). A fi supus nu vrea, a domni nu știe.

Se laudă că guvernul unguresc a fost drept și blând pentru toate națiunile. Io mai alaltăieri le-am adus un exemplu de dreptate și blândeță. In Țara Românească nu este altă națiune decât cea română. S'au făcut colonii de Unguri și Nemți pe ici pe colea; regimul român îi ajută cu bani, le face biserici și școli, măcar religiunea acelora e luterană, reformată sau latină. Românii din Transilvania și Ungaria sunt locuitori vechi ai țării, mare parte de (o) religiune cu Ungurii și totuși, necum să-i ajute în facerea bisericilor și școlilor, ci nici loc de școală sau biserică nu le-au dat în sat, ci numai în culmile și vârfurile munților; ba știu exemple când au luat dela ei bunul comun și privat. Așa regimul unguresc a vrut să ia cu puterea biserica cea avută a Românilor din Pesta; să-i arunce pe Români din biserică, să le ia și capitalul; iară dieta din București hotărește ca biserica luterană din această cetate, să fie ajutată cu câteva sute de galbini; zic, vedeți dreptate, blândeță și toleranță?! Ei zic, acestea toate sunt bogatele, și nu detrag nimica din mărirea și bunetea regimului dinainte de 48.

Apoi acum să te înțelegi cu ei!!

www.dacoromanica.ro

Alte lucruri, cum stau pe aici, poate veți ști și DVoastră. In zilele acestea se începe recrutarea de 85,000 feciori. Agio e foarte mare, bani mărunți nu se află să peri, bancnotele se sfârtică și fac mici din ele, oamenii iritați și neîndestuliți, cei mai mulți posesori nu au plătit dare nici de doi ani, deregătoriile nu execută numai pe cei proști de cari nu li-e frică. Dreptate mare și la Neamțul. Mizerului popor îi trag înbucătura din gură,dacă nu plătește regulat, iară cei intiligenți, cu averi mari, au restanții de câte un an și doi!!

Timpul e foarte critic, nu se știe ce va aduce cu sine ziua cea mai aproape. Oamenii-s preparați sau mai bine rezoluți pentru orice eveniment.

Io încă abia aștept să treacă luna lui Oct. ca să merg la Pesta. Aici corepetez cu tinărul jurist în toată ziua, însă foarte puțin, că nu prea vrea; tot cu alte lucruri se ocupă. Io încă-s desgustat foarte tare, nu prea pot învăța precum ar trebui. Sunt foarte iritat, sau de articlii de prin jurnalele lor, sau de oamenii cu cari vorbesc pe aici. — Universitatea din Pesta nu se deschide în Oct. Regimul a prelungit feriile pe timp nehotărît;— în Noem. sau Dec., nu se știe. Se vorbește tare că va fi limba ungară în Universitate.

Mi-e tare frică, că nu se va alege nimica din toată treaba.

Mă rog scrieți-mi ce faceți și deodată-mi trimiteți cât de puțini bani, cât mai curând, pentrucă cuești 10 fl. ce mi-au rămas, îmi trimite Stoia niște cămăși din Viena; apoi timpul e așa încât ar fi o mare neplăcere și negrijă dela mine, când nu aș avea măcar atâți bani, cât să pot merge dintr'un loc într'altul. Mulți nu-mi trimite, că poate venirea lor nici (nu) e sigură de aici înainte. 5—6 galbini îmi sunt destui, ma (ba chiar) și mai puțini, numai să am ceva în buzunar. Io cred că-mi veți scrie până în 15—20 Oct., în ori ce chip, ca să știu de ce să mă țin. Inchinăciune de sănătate DD. Mikle și Columbu.

Sărutându-Ți mânile rămân
Al DVoastre.

nepot obedient
Ioan m. p.

Adresa: N. N. per Totis (ung. Tata) Erdő Tagyos in Hungaria.

www.dacoromanica.ro

Post scriptum în 4 Octomvrie.

Iertați-mă că sunt lung în scriere și Vă infestez cu atâtea vorbe. Mă rog Unchiule, faceți un articol pentru vre-un jurnal de acolo, în care să fie descrise tendințele cele proaste și vorbele cele fățarnice a compatrioților; și să le fie spus ca să nu mai umble atâta cu „testvéresülés" (înfrățire) prin gură, a îmbăta Europa cu el, și a seduce pe cei lesne crezători. „Numai se 'nțelege să nu fie atins că de unde a venit astfel de știre! Io înainte de (cu) 2 săptămâni am făcut un articol, pentru Gazeta noastră. In acela vorbesc despre nesinceritatea și despre neconsecvențele lor. Ating și pe Maramurășeni. Io acel articol nu l-am trimis încă, pentrucă nu am fost hotărit deplin să-l trimit sau nu. — In ziiele viitoare — deoarece în toate zilele capăt date prin cari mă conving despre scopul Ungurilor, — îl voiu trimite concomitat de o epistolă către D. Redactor. Lămuritor pentru poziținea către Unguri — îl voiu data „dela Tibiscu", sub titlul „Infrățire adevărată". Nu știm tipări-l-va sau nu. — Mă rog Unchiule și dacă nu veți voi să scrieți articol, faceți atenți pe redactorii de pe acolo, că cum stăm cu înfrățirea și entuziasmul Ungurilor.

Pentru exemplu: pe Național, căci acela întră în Monarchie.

Idem.

XLIV.

Pesta, 5 Noemvrie 1860. *M. către B. A primit banii. E preocupat de rigorozul al III-lea. Roagă pe Unchiul său să-i facă o disertație. Presupunerile lui în chestiunea nesiguranței rămânerii lui B. în Moldova. Ar dori ca B. să se reîntoarcă în Ardeal, unde să ocupe vre-un oficiu public și să poată da sfat în chestiunile naționale.*

Mult Stimate Unchiule!

Am acceput cu mulțămire 10 galbini. Am vrut să plec îndată, însă până în 30 l. tr. nu am putut. Numai ieri mi-am aflat cortel, ca așezându-mă să Vă pot scrie. Io sper, că dacă în finea l. c. nu voiu putea face examenul, până în 20 Decemvrie îl voiu face. Terminul se poate muta când vrea omul,

www.dacoromanica.ro

şi se poate prelunga şi mai departe. Io mai bine îl voiu prelunga decât să mă respingă, căci respingându-mă, aş fi constrâns a mai aştepta 3 luni, cari apoi mai rău m'ar năcăji decât o lună.

După rigoroaze trebue să fac şi un elaborat, luându-mi o temă de unde vreau: dreptul naturei, roman, (al) ginţilor sau drepturi pozitive austriace. După aceasta îmi trebue teze, şi dispută la teze. Acestea trei lucruri încă îmi recer timp lunguţ. Io aş vrea ca depunând examenul ultim, numai de cât să şi disput şi să mă promov(ez), că aşa în finea lui Decemvrie să pot fi gata cu toate, şi apoi să-mi încep viaţa lucrării. Insă această ţintă până în ultima Decemvrie nu sper să o pot ajunge, că nu-mi voiu putea toate lucrurile găta, recerând elaboratele un timp mărişor. Pentru aceea mă rog dacă aî timp, fă-mi o disertaţiune despre orice temă din dreptul roman, naturei sau a ginţilor; nu mai lungă de 3 coale (arcus) şi dacă se poate nici mai scurtă. Tezele şi disputa mi-o fac în 8—10 zile. Poate fi disertaţia în limba germană sau latină.

Nu pricep cum înţelegeţi desfăşurarea lucrurilor pe acolo, şi nerămânerea DVoastre în Moldova. Io-mi fac două supoziţii, dintre cari, unul nu Vi-l pot scrie; altul scriindu-Vi-l nu cred să fie probabil, adeca, după antecedenţe conchi(z)ind, nu aţi mai putea rămâne în Principate, că nu Vă mai sufere unii oameni cu gură mare şi fără cap. Acesta e trist lucru, însă, cum zic, nu-l ţin de probabil, deoarece oamenii cu cap de pe acolo, simţesc necezitatea de a Vă ţinea la Universitate, cel puţin 4—5 ani, până când vor avea şi ei profesori cvalificaţi. Celalalt supozit (presupunere) îl las acum, deşi îl ţin mai adevărat, şi numai Vă spun părerea mea născută încă de mai multe luni, adeca de pe atunci, de când am observat că sistemul nemţesc în Austria trebue să se strămute. Mutându-se acesta, după idea mea, DVoastră nu ar trebui să rămâneţi în Principate, ci să veniţi acasă în Ardeal, unde aveţi de a face mai mult pentru patrie şi naţiune decât în Ţară. De când văzui în faptă (în 20 Oct.) strămutarea sistemului, sunt chiar şi convins, ar fi o necesitate mare ca să veniţi acasă, unde să

www.dacoromanica.ro

primiți deregătorii pubice și unde să ne asistați cu sfatul în lucrurile cari le vom avea în o viață constituțională. Cât op (lipsă) avem noi de capacități în prezent! și unde sunt acelea? Dintre puținii ce-i avem îs împrăștiați mai mulți prin țări străine, de unde nu ne pot ajuta nici cu o vorbă. Trist lucru când Românul în patria sa nici de aici înainte nu ar putea subsista! Io cred, că, dacă nu ai plăcere la oficii publice, vei avea loc și la o Academie română în Transilvania. Dară până atunci ar trebui să primești oficiu public, prin care zic, mult ai putea face pentru o mamă văduvă cu atâția fii orfani. Judecă de nu am drept, și dacă am, atunci fă așa, precum Te iartă cercustările (împrejurările). Știu că multe sunt de acelea cari poate Te vor împiedeca și vor demonstra că părerea mea deocamdată e neexecutabilă. Insă cred și aceea, că acelea nu sunt așa de neînvingibile.

Mă rog scrieți-mi mai lămurit în privința aceasta, dacă se poate. Scrieți-mi de aveți destule semne prin cari sunteți convinși că frații din Țară nu V'ar mai suferi acolo, sau alte cauze Vă fac, de nu sunteți siguri pentru rămânerea durabilă acolo?

Sărutându-Vă mânile rămân
Al DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

XLV.

Pesta, 12 Noemvrie 1860. *M. către B. Solicită parale. Raportează despre activitatea aristocrației ungurești, pentru a reface situația Ungariei, creată după 1848. — Câștigarea simpatiei Italienilor (Garibaldi etc.) Românii ponegriți în străinătate, ajunși în pericol de a fi reanexați la Ungaria. Roagă pe Unchiul său să se reîntoarcă în Ardeal.*

Mult Stimate Unchiule!

Puține zile sunt de când V'am scris despre sosirea mea și despre făcându-l examen. Intru acea scrisoare, grăbindu-mă, nici (nu) V'am amintit despre cheltuelile cari le am pe luna aceasta și nici V'am rugat să aveți bunătate a-mi trimite pe

www.dacoromanica.ro

Decemvrie niște bănișori, căci cu toate că 10 galbini fac 63 fl. v. a., totuși pe Decemvrie nu rămân mai nimica. Fiind de o parte dator, iară de altă parte, șezând singur, plătesc pentru ospițiu 10 fl. v. a., afară de aceea lemne și lumină, cari toate acestea în anul trecut îmi venea numai pe jumătate, locuind cu altul, care acum din cauza sărăciei, fiind io depărtat, și-a căutat alt soț, și așa io sunt constrâns a fi singur, căci cu cari aș putea să fiu nu vreau, din mai multe cauze. Io am fost zis că în toamna asta îmi voiu face un roc, acum fiind iarnă nu am lipsă de el, căci îl port cel călduros de iarnă. Așa, cu banii aceia am mai plătit din detorie (datorie) și mi-am mai cumpărat alte lucruri. Așa mi-am tocmit lucrurile, cât în toată întâmplarea să-mi rămână 2 galbini în natură, pentru un caz neprevăzut, care în cercustările de față pe ușor poate veni. Cu aceștia m'aș ajuta atunci cât de puțin, pentru aceea dară mă rog, dacă se poate nu mă lăsați ca să fiu fără de bani într'un timp așa de nesigur.

Pela noi întră oamenii dintr'o confuzie înt'alta. Chaos peste chaos, fricâ și neîncredere din toate părțile. Aristocrația e foarte activă și cu voie bună, iară cealaltă intiligință confuză și fantastă, cu fricâ și cu speranță mare dela Garibaldi și Türr, despre care se zice că are un legion ung. și lasă să facă vesminte în Milano pentru 24,000 soldați unguri. Câteva steaguri s'au sânțit la Neapole din mandatul lui Garibaldi, în prezența și aclamațiile poporului italian și legionul unguresc, între vivate reciproce, pentru eliberarea Italiei și Ungariei. Și apoi ce fac Românii? Ei nerespectați de nimeni, fără putere spirituală și materială, sunt siliți a asculta umilit, ce zice Ungurul și Neamțul, care, repede (v)a face orice pentru Unguri, numai să-i împace. Cu Banatul se face o comedie întreagă. In rescript a fost vorba despre voința poporului respectiv, iară acum se știe de sigur, că la Curte e hotărîtă anexiunea cu Ungaria. Sârbii se poartă bine, scriu în toate jurnalele, că voesc independența Voivodinei. Se arată foarte iuști (drepți) și cu Românii, zicând că „Banatul e românesc, Românii dară au drept să se hotărască cum vreau, și să aibă tribunalele

www.dacoromanica.ro

sale, încopciați sau cu o parte sau cu alta.“ Această declarațiune i-a surprins pe Unguri foarte tare. Românii bănățeni tac, nu scriu nimica, nu știu, nu vreau sau nu au cine să scrie? Ce se atinge de Transilvania sunt următoarele: Un jurnal care iesă de 6 luni încoace, și care are mare autoritate păsind cu curaj, cu idei liberale, și pe care îl țin de jurnal inspirat de aristocrați și de guvern, adusese ieri un articol cu numele „Unio“, care cuprinde toată fața primă a foii, adeca 1/4, și care vorbește despre unirea Transilvaniei cu Ungaria, ca despre faptă împlinită, hotărîtă prin dieta din 1848 și întărită prin Ferdinand V, și zice, că fără a mai face vorbă multă, trebue numai idea aceasta și hotărîrea dietei a o realiza, neconsiderând dorirea Românilor, cari se opun la aceasta. Alte jurnale vorbesc despre încorporarea părților, „partium“, cum zic ei. Zic că aceste partes: Kraszna, Közép Szolnok, Zaránd, trebue să fie numai de cât adnexate, căci despre acestea s'a făcut hotărîre mai de multe ori, numai cât nu s'a executat. Ce vor zice Românii la această ideie și voință a lor, contra care s'a luptat cu vărsare de sânge, se poate ști. Insă ce rezultat va avea vorba lor, nu știu, deoarece guvernul le va împlini și această dorință nedreaptă față cu noi. Ei de altminte zic, cu mic cu mare, că unirea trebue să se întâmple ori modo pacifico, ori prin putere. Ei râd de Români zicând, că nu au nici o viață politică, nici se pricep la aceea, nici sunt demni de ea. Zic că Românii și acum sunt contra libertății! Oare zău așa de proastă să fie Europa și Garibaldi și Victor[1], cât să nu știe cum pricep Ungurii libertatea? Trist lucru când Italienii nu pricep și nu cunosc tendințele Ungurilor, nu știu că sub firma libertății ascund cele mai mari păcate în contra fraților lor.

Noi tinerii de aici suntem cu grija cea mai mare, căci din zi în zi merg trebile mai rău și starea noastră devine pe aici cam neplăcută. Ne umple și aceea grijă, că unde-s publiciștii noștri, ca să poată face o vorbă, care să aibă răsunet atât înaintea Ungurilor, guvernului, cât și înaintea Europei. —

[1] Victor Emanuel II, regele Italiei.

www.dacoromanica.ro

Europa nici în ziua de astăzi nu ne cunoaşte, şi de ne cunoaşte, numai ca pe neşte oameni neputincioşi şi fără de idee de libertate, ma (ba) după cum ne negresc compatrioţii Unguri înaintea lumei, — chiar contra libertăţii, şi destinaţi spre sclăvie, după părerea unui scriitor nemţesc „Rüstov", care în anul acesta a scris revoluţia ung. din 1848.

Io din toate acestea conchid, că noi stăm foarte rău şi suntem în pericol. — De sunteţi sănătoşi veniţi acasă şi primiţi ceva post. Am auzit, că dacă va rămâne Transilvania neîncopciată, neputând fi dintre Români Cancelar, din lipsa indivizilor, vice-cancelar de sigur va fi de român.

Sărutându-Ţi mânile rămân
Al Dtale

nepot obedient
Ioan m. p.

XLVI.

Pesta, 7 Decemvrie 1860. *M. către B. A primit banii (10 galbini) trimişi. Cărţile dorite le va trimite. Se interesează de Universităţile din Iaşi şi Bucureşti. — Pretenţiile Ungurilor. O deputaţie a Românilor din Ardeal la Impăratul, la Viena, cu diferite cereri. — E în preajma rigorozului al III-lea.*

Mult Stimate Unchiule!

Am primit cu mulţămire 10 galbini. Cărţile dorite le voiu trimite, însă nu toate, pentrucă a lui b. Ötvös nu se află numai al II-lea tom; cel prim s'a vândut. Sper că va eşi o nouă ediţiune. Cea dela Welcker, nu se află în Pesta. Mi-a promis că în 14 zile, mi-o procură, mi-se pare din Viena sau Lipsia (Lipsca); i-am dat 3 fl. v. a. arvună.

Sosind cartea, mă voiu grăbi a o trimite împreună cu a lui Pauler. Acest profesor mai are încă nişte cărţi pentru prelegeri, anume: „Bevezetés az ész jogtanba" şi „Észjogi alaptan". Acestea în genul său îs mai bune pentru propuneri decât Enciclopedia. Mie-mi foarte plac, şi tot am umblat să Ţi le recomand. Acum e ocaziune, spune-mi, dacă mai propui atari o-

www.dacoromanica.ro

biecte. Prețul lor nu e scump, spune-mi, le pot trimite. — Au eșit niște broșuri dela Mocsáry, despre naționalități. Prețul ăstei mai noue e 1 fl. Trimite-ți-o-voiu? Io nu am cetit încă, dară precum am observat, ar combate multe principii de ale lui Ötvös.

Cum sunteți cu Universitatea? In primăvară a fost aici un bărbat din București, ca să cumpere marmoră pentru Universitatea cea dincolo, despre care se vorbea, că e mai gata, așa cât pe toamna asta s'ar putea deschide. Acum auzim odată, că se deschide cea din Eși (Iași), iară despre cea din București, nu e vorba. Mă rog spune-mi, că tare suntem curioși cu toții, apoi gazetele nu vorbesc nimic de aceasta. Va fi și în București, după cum s'a vorbit, sau rămâne cam deodată așa?

Cum stăm cu Ungurii vei ști. Massa lor întreagă, inteligința și burjoasia, nu vrea decât Ungaria mare și tare, fără cosiderare la alte naționalități· iară publiciștii și conducătorii cei de frunte, 2- 3 bărbați ai lor, cu capacitate, se învoesc la toate ce poftește dreptatea, afară de neuniunea părților anexe. Insă mulțimea nu prea vrea să știe de ei, vorbesc și tot strică ce togmesc cei cu cap. Zic că te lovește o compătimire când auzi pe oameni bătrâni vorbind nește absurdități, mai ales când acelea, în situațiunea prezentă, numai spre mirarea lor e, și nu spre(a) altora.

O deputațiune număroasă din Transilvania s'a dus la Viena; cu toții pentru autonomia țărei, o parte pentru răstaurarea Metropoliei neunite, o parte pentru fondul milităresc alor 2 regimente confinee (grănițerești) din Ardeal. Astăzi înțelesei că au fost cu toții la Gulochowsky, care le-a spus: Românilor!, dela voi depinde dacă veți căpăta ce doriți, calea vi-e deschisă, numai energie s'aveți". Zic, că Rechberg tare sta cu Ungurii. Membrii deputațiunei așteaptă numai pe Metropolitul, ca apoi așa să meargă cu toții la Maiestatea Sa. Ei vor să ceară și un Cancelar de român, și anume pe senatorul Andrei Mocioni; numai cât, încât îl cunoaștem, acest bărbat nu are științele de a putea primi și purta o sarcină așa mare; poate de va avea un cap excelent lângă el.

www.dacoromanica.ro

Cu examenele ori mă grăbesc ori ba, nu-l pot face nici în luna asta. Mi-e frică să mă duc până când nu sunt convins despre știința mea; paragrafele-s multe, un studiu îl învăț bine și până am învățat altul, iară-l uit. Apoi nu numai io sunt așa, 3 inși afară de mine, adeca: Marinescu (din Banat) Ilovits (din Ungaria) și Nemeș. Noi patru inși suntem cu al 3-lea examen; aceasta ne mai consolează, că altmintre să fim numai unul sau doi, am despera. Mie, ca de regulă în toată toamna, îmi este cam rău. Timpul e tot ploios, și asta influințează asupra-mi. Pentru asta dară nici pot petrece, toată ziua lângă studiu.

Din banii trimiși (64½ fl.) am plătit ici-colea, am plătit ospițiu și prânz, și mai am încă 25 fl. v. a. Din aceștia voiu putea avea dejun și cină în luna asta, și voiu putea cumpăra și cărțile respective.

Că doară nu cugetați Unchiule că nu știu nici o concordare face? Trist lucru ar fi pentru mine și pentru toți junii pestani, căci între 30 ce sunt aici numai unul știe ca mine. Mi se pare că v'am scris io și D. Doctori, numai cât mi-e mai îndămână a scrie scurt „Dr." și aceasta e cauza; însă Vă mulțămesc pentru retlexie.

Sărutându-Vă mânile rămân

Al DVoastre

nepot obedient

Ioan m. p.

XLVII.

Pesta, 10 Ianuarie 1861. *M. către B Îi trimite Staatslexikonul lui Welcker. Informații despre colegii săi români și despre proporția funcționarilor români în diferite județe românești. Gojdu. Considerații, privitor la perspectivele de viitor ce i se deschid.*

Mult Stimate Unchiule!

Știu că tot așteptați după cărțile respective. Nu Vă supărați că nu le-ați receput până acum, căci cauza nu e a mea, ci a librarilor, deoarece neavându-le ei, a trebuit să trimită după Welcker la Lipsca, sau nu știu care cetate germană.

www.dacoromanica.ro

Chiar în minutul acesta venii dela ei, și-mi spuseră, ca să mă duc peste 2 ore, că mi le vor căuta între cele sosite în zilele trecute. Acolo la ei îndată le voiu pacheta și duce la poștă. Cred că prețul lor nu se va sui mai mult ca 9 fl. De când am ordinat-o s'a suit agio, pentru aceea m'a și făcut atent, că e damn (pagubă) că nu am plătit pe Welcker atunci. Aici e foarte greu cu cărțile acestea științifice. Nu le au, trebuie să trimită în Germania după ele. In Viena le capătă omul la ori ce anticar. A baronului Ötvös nu se află nici acum.

Io încă nu am făcut examenele. Mai repede de zilele prime a lui Februarie nici că îl voiu face. Nemeș a făcut alaltăieri. Până în ultima l. c. va fi gata și cu disputa. El a absolvit cursul cu un an înaintea mea, Marinescu cu 3 ani înainte. El se ocupă cu literatura, iară Ilovics e conșcolar cu mine, — unicul român care a fost cu mine într'un curs în Pesta. Tatăl său e pretor în Békés. Foarte rău și-a crescut feciorul, căci în trei luni ca primianit, umblând în (la) prelegere, nu am știut că e român, măcar tot lângă olaltă ședeam — nici știa românește, însă acum e copil foarte brav, vorbește binișor românește. Are încă un frate, în al 3-lea an. Acesta a început a ceti cărți românești încă în gimnaziu, e tinăr foarte, însă excelent, între toți tinerii frecventanți. Așa dară io cu Ilovits în Februar vom fi absolvenți. In luna asta va fi Nemeș cu Ioan Popu din Szarvad (lângă Tășnad), nepot lui Szodorai canonicului din Gherla, — știm că îl cunoști pe bătrânul.

Ungurii se poartă minunat față cu Românii în Bihor, unde e comitatul jumătate de români; sunt doară 4 Români aleși de oficiali și apoi și aceștia mai răi ca Ungurii renegați. In Marmația vre-o 17 Români după nume, și vre-o 28 Unguri. Ce proporție minunată! In Békés și Csanád abia un jurat. In Arad astăzi se aleg deregătorii, însă precum se știe dintre 600 membrii alegători numai 200 sunt Români, pe lângă toate că, comitatul Aradului are 198,000 Români și abia 20,000 Unguri. La adunarea generală toți bărbații cu capacitate de încredere a Românilor, i-a refuzat Comitele și Ungurii, zicând că au fost servii absolutismului. Nu știu ce va fi în Crașeu unde e Goșdu

www.dacoromanica.ro

de Comite suprem. Ieri am fost cu toții de i-am gratulat, ne-a primit cu bucurie, și la vorbirea tinerilor a răspuns că „prin mila Maiestății Sale denumit de comite, se bucură a vedea odată meritele națiunei române (re)munerate, și nici decât ale sale proprii, cari încă nu le are. Până acum nu a avut ocaziune a face merite nici pentru patrie, cici pentru națiunea română. Acum prin mila Maiestății Sale Imp. are, și se va sili ca atât patria cât și națiunea sa română, să vadă în faptă inima ce o are către ele". Ungurii ex principio nu vreau să aleagă nici pe unul care a fost deregător la Nemți; însă aleg de aceia cari au gura mare și cari poate nici au avut în mână vreodată Corpus iuris, nici cel român nici (cel) ungar. Aleg tot tineri d. e. în Comitetul Comarom, unde am petrecut io vara au ales, de 3 notari tineri acum absoluți, numai primul e bătrân, unul dintre acești notari e tinărul cu care am corepetat io. Sunt aleși iară 4 vice juzi (alszolgabiró) pe cari îi cunosc. Unul nu a învățat drepturi niciodată; doi au absolvit drepturi, însă numai au fost înscriși la ele, nu au studiat ducându-se acasă înainte de 4 ani, s'au apucat de economie. Unul e feciorul cel mai mare a lui Huszár unde am fost io. Acesta precum am zis e copil deștept și are toate examenile. Pe primul vice comite de acolo încă îl cunosc. Acela e om foarte brav, reformat.

In zilele trecute mă întâlnii cu un tinăr technic din Șimleu. Imi zice, că lui i-au promis că îl vor alege de jurat dacă dorește, și mă dojenește ca să-mi fac vesminte ungurești, și să mă fac cunoscut cu Ungurii de pe la noi, că numai așa pot spera ceva viitor, zice să mă dau după păr dacă vreau să pot trăi în Șimleu. Ce să zic la acestea cuvinte? m'a cuprins râsul de naivitatea lui, și am zis: frate! acum nu avem marcalișuri, unde vin numai nobilii! Românii din Silvania vor ști trăi cu dreptul lor! Unchiule, dacă din întâmplare, mă vor propune Selăgenii de membru în comisia alegătoare, și după aceea poate mă vor alege de ceva, iară Ungurii ca să se arete marinimoși nu vor zice contra, să primesc? Io după a mea părere nu aș primi, căci ca advocat, mai liber fiind, pot lucra și a

www.dacoromanica.ro

suci pe Unguri cum îmi place, că toți sunt prăpădiți câți îi cunosc prin Șimleu. Dacă cugeți că va fi bine să primesc, atunci la timpul său scrie-mi.

Mă rog trimite ceva ajutor, că nu am bani de mult.

Ioan m. p.

XLVIII.

Pesta, 17 Februarie 1861. *M. către B. A primit banii trimiși, a plătit taxa și a depus al III-lea examen rigoroz. Solicită încă bani pentru teză, diplomă etc. Cere sfat, ce să facă după luarea diplomei? Ar avea lipsă de odihnă. Cărțile cerute nu se află la Pesta.*

Mult Stimate Unchiule!

Am primit cu mulțămire ajutorul de 20 galbini. Iertați-mi că nu V'am răspuns îndată. Termin nu am căpătat pe 8—9, căci mi-a prevenit unul cu câteva minute. Zilele următoare au fost sărbători și ultime(le zile) din Carnaval, pentru aceea esprimându-și D. Decan părerea de rău că nu am venit mai înainte, îmi zice: „Pretine Maniu, nu va fi târziu nici în 15—16". Io zic că nu, deci dară căpătând banii dela DVoastră, Miercuri în 13 am depus taxa, și mi-a dat termin pe 16 Febr., adecă pe ieri, dela 4—6 ore, când cu fericire am să Vă spun — că l-am făcut cu succes bun. Acest examen e un mare moment în viața mea, pentrucă de când sunt de 9 ani tot fac la examine, și toate cu succes bun. Acesta — în anul etății mele peste 27 e cel ultim, și ar fi fost o mare nefericire când m'ar fi respins, pentrucă, timpul cel scump, spesele multe, sudoarea mea, mergea în fum. Dară apoi lumea ce zicea? De sigur: săracul Bărnuțiu nu are noroc cu nepoții săi! Insă mulțămită cerului, că de toate acestea neplăceri am scăpat spre bucuria mea, a consorților și spre fala conșcolarilor din Blaj, cari se tot laudă, că dintre ei vor fi doi Doctori: de medicină Stoia, și io de drepturi; doi cari din momentul în care ne-am cunoscut mai de aproape, am trecut de amici și de frați înaintea lumei. — Acum mai am să disput, apoi mă voiu promova. Io sper că de azi în două săptămâni voiu putea face jurământul,

www.dacoromanica.ro

numai bani să am. Bani zic, pentrucă, pe teză, dispută, promovare, diplomă și alte minuție (mărunțișuri) îmi trebue aproape 100 fl., o sumă care e foarte grea; pentru aceea Stimate Unchiule! mai îndură-te dacă se poate, ajută-mă și cu această sumă, că apoi pe 2 Martie am diploma în mână. Se înțelege că să pot face aceasta îmi trebue să am bani la mână, măcar în 26 l. c, pentru aceea va fi lucru greu, a-i căpăta pe atunci. Însă când aș ști că pe 28 sau 1 Martie capăt, aș împrumuta câțiva floreni pentru tipărirea tezelor. Pentru aceea mă rog, în privința aceasta, a-mi răspunde cât se poate mai iute.

Spune-mi Unchiule, căpătându-mi diplomă, în cătrău să plec, unde să practizez. Io aș face praxă și în Pesta, măcar 5—6 luni, însă aici sunt mii de tineri, cari practizează, așa cât nu e lipsă de ei.

Așa dacă aș voi să practizez aici, ar trebui să lucru sau fără plată sau cu plată puțină (de) 20—25 fl. Aceasta nu mă îndestulește pe mine; pentrucă în Pesta așa scumpete e, cât abia pot eși cu 40—50 fl. pe lună, și aceasta numai pe subțire. Apoi io știu că DVoastră nu mă mai puteți ajuta cumulți bani. Apoi și aceasta e de înseminat, că advocații nu au de lucru acum ca și mai înaite. Ce e de făcut dară? Unde să merg? la Șimleu, Zălau, Cluj, Oșorhei, Șibiu, sau unde? (s)au la Orade, când aș căpăta ceva loc acolo? Acestea toate aș vrea să le știu, ca să mă pot orienta și ști de ce să mă apuc. Când aș avea bani nu aș întreba de acestea, ci aș pauza câteva luni în călătorie undeva și la scalde, pentrucă când a fost Stoia pela mine, trecând cătră Sibiu, mi-a spus ca să nu mă apuc de cancelarie îndată, ci să întrebuințez niște scalde și să mă recreez câtva timp. Se înțelege aceasta e bună, însă pentru noi cei săraci e nimica, deoarece nu putem face ce vrem. Io când ați avea DVoastră bani, m'aș ruga în lunile acestea, până când se așează lucrurile sau într'o parte sau într'alta, să pauzez, și apoi la primăvară să întrebuințez ceva scalde și apoi să mă apuc de practică, căci apucând apoi nu mă mai pot lăsa. DVoastră judecați în privința aceasta după împrejurări, și-mi spuneți părerea și voia, că io mă supun la toate dispozițiile DVoastre!

www.dacoromanica.ro

Cărțile pomenite nu le pot căpăta aici. Librarii nu le au, apoi doi anticari ce sunt aici, sunt foarte calici, cât nu capeți nimica la ei. Așa, ar trebui să le aduc din Germania, unde au corespondință. Aceasta costă foarte mult acum când agioul e mare; pentru aceea nu aflu cu cale a lăsa să aducă din Germania, că mă trag prea mult.

Așa de exemplu pentru cartea adusă în zilele trecute am plătit 9 fl. 47 cr. Io cred că în Viena cumperi cartea aceasta cu 4 fl., pentru aceea, ce e de făcut? Trimite-veți DVoastră la Viena cuiva, sau, duce-mă-voiu pre câteva zile, și apoi voiu trimite îndată, și dacă aș avea bani, mi-aș cumpăra și io nește cărți, cari acum absolvind am voie să cetesc, știind că nu am examene după cap. Tare aș vrea să-mi cumpăr niște cărți, cari mi le-am propus de mult să le am.

Nu știu încât mă vor lăsa cercustările. — Mă rog de răspuns timpuriu. Inchinăciune DD. Mikle, Columbu.

Sărutându-Ți mânile rămân

Al DVoastre

nepot obedient

Ioan m. p.

(P. S.) Să pun în diplomă nobilis de, și dacă voiu pune, cum, simpliciter Maniu de Badacino, (s)au alias Man de Badacson? Io cuget să nu pun nimic decât Ioannes Maniu ex Badacson. Scrieți-mi.

Idem.

XLIX.

Pesta, 19 Februarie 1861. *M. către B. Oferta făcută de Gheorghe Pop de Băseşti, de a primi funcție administrativă, sau să candideze de deputat. Inșiră motivele cari l-ar determina să ocupe vre-un post administrativ, deși Unchiul său e de părere contrară Carți cerute de B. — Roagă să-i trimită bani. Varia.*

Mult Stimate Unchiule!

Numai alaltăieri V'am scris că am făcut examenele cu succes bun. Am acum alta a Vă înpărtăși, pentru aceea Vă mai infestez așa curând. In zilele acestea am căpătat io și

www.dacoromanica.ro

Pap (din Saraoad și el va disputa în zilele viitoare) dela un necunoscut cu numele George Pop din Băsești — Illyésfalva — o epistolă, în care ne spune, că auzind de noi, că suntem silvăneni, și absoluți, ne provoacă să mergem acasă, sau să ne dăm declarațiunea că primim deregătorie, pentrucă l-au asigurat Ungurii în congregația generală din Zilah (Zălau) — Comitatul Szolnok — cumcă numai să propună oameni abili, că îi vor alege de deregători, și anume nouă ca Doctori, postul cel mai mic ca vice-notar sau szolgabiró ni e destinat, însă e posibil că căpătăm și mai mare, însă mai mic nu. Zice mai încolo că, dacă vrem, ori care unul dintre noi, poate să fie deputat la Pesta, deoarece nu sunt alți Români abili în tot com. S(olnocului) de mijloc, apoi noi avem recerințele și etatea și abilitatea. — Pap e trecut de 29 ani, iară io de 27 am fost în 10 Sept. 1860. — Mie asemenea provocare poate să-mi vină din Șimleu, comit. Crasnei, unde nici de deregător nu au pe nime, nici de deputat. Domnul Pop din Băsești, nu știe că sunt din Crasna, și numai colega meu e din Solnoc. Cred (că) pentru aceea m'a provocat, și știu că când m'ar propune, Ungurii ar zice că nu e din com. Solnoc. Imi pare bine că mi-ai spus că ești de părerea mea, adeca să nu acceptez nici un post, însă sunt multe motive pentru cari ar trebui să primesc; adeca în 3 ani mi-aș face și praxă destulă, după trei ani aș face censura și apoi aș fi advocat. In ești 3 ani mi-e asigurată plata, cel puțin 1000 fl. fix și apoi accidenții; însă pela advocați neavând de lucru mult în timpurile prezente, — nici (nu) știu cum voiu trăi. Apoi bani îmi trebue de aci nainte și pentru mine și pentru Simeon, pruncul Sofiei, care acum e în I clasă gimnazială și se poartă bine. Când aș avea un advocat care să mă asigureze măcar cu 600 fl. pe an, nu aș primi nimica; însă în caz nefavoritor cuget că ar fi conzult să primesc, și așa-mi zic toți Românii de pe aici, cari sunt mai bătrâni, dar aceștia-mi sfătuesc ca să mă las să mă aleagă de deputat în Com. Crasnei, la cari știu că mă vor provoca. Insă aceasta nu o fac nici de cât, pentrucă ce știu io, ține-se-va dieta (s)au ba? Apoi io nici

www.dacoromanica.ro

că pot veni cu conștiința curată într'o dietă, unde se reprezintă comitatul încorporat către Ungaria fără voia Românilor. Io atunci, și prin mine Românii din Com. Crasnei am consimți la incorporare, care știu că nici odată nu o fac. Așa dară la deputat nici (nu mă) cuget, numai la post stau în dubiu. că ce ar fi mai bine nimerit. Acestea mă simt îndetorat a Vi le comunica!

Din Staatslexiconul lui Welcker se află 50 broșure. La un anticar am aflat Corpus I. C. Iustinianei, ediținea Godofred și stereotip Guilelm Beck. Prețul e 5 fl. 50 cr. Trimite-l-voiu? Anteiustinianeum și Basilicele nu se află nicăiri.

Mă rog Unchiule dacă se poate trimite-mi ca să pot disputa în 2da Martie, ca apoi în 3 (Dumineca) să pot face jurământul, care numai în zi de sărbătoare se poate face. Aș vrea odată să scap de lucrurile acestea, că nu știm ce aduce timpul cu sine: apoi și cheltuială fac mare aici, așa cât mi-e frică nu mai pot scăpa de detorie. Aș vrea să știu că pe când îmi veți putea trimite, căci numai așa mă pot însinua și cere termin pe a 2a Martie. Și acest termin trebue să-l cer cu 4—5 zi'e înainte. Așa când aș ști că pe 1 sau și 2 Martie capăt bani, m'aș însinua în 25—26. Pentru aceea dară mă rog în toată întâmplarea telegrafează-mi, câtce veți primi această epistolă. Aceasta o puteți face, că 25 cuvinte nu costă mult. In scrisoare îmi spuneți ce am să fac, după starea lucrului enarat în epistola precedentă și prezentă, precum și răspuns la întrebările făcute. Ar fi lesne de cugetat și făcut când am avea bani, când nu am fi așa săraci. Vai de capul nostru, că noi Românii până-i lumea nu mai scăpăm de sărăcie.

Rău a fost că nu mi-ați putut trimite galbini mai nainte, când era agioul sus. Chiar pe când i-am căpătat au căzut așa cât numai 6 fl. 69 cr. am căpătat. De când a căzut Gaeta[1], iară a început a se sui.

Nemeș a mers acasă. Chiar pe timpul conferenței dela Belgrad (Alba-Iulia) a ajuns la Belgrad, unde s'a prezentat

[1] Oraș fortificat în Campania. Din 3 Noem. 1860 până la 13 Febr. 1861, locul de refugiu al regelui neapolitan Francisc II.

www.dacoromanica.ro

Episcopului Șiaguna, și prin acesta Cancelarului Kemény. Astăzi primii epistolă dela el. Estialalți colegi ai mei: Marinescu și Ilovits încă nu au făcut rigorozul ultim. Ăst din urmă a primit postul de jurat în Com. Aradului. De câteva zile tare vorbesc frații magiari, că nu trec multe zile și vom auzi vorba și faptele emigranților. — Noi Românii depe aici credem că Uniunea se va decreta cât mai curând. — Ungurii au trimis pe Primatele și pe câțiva la Viena în cauza aceasta.

Sărutându-Vă mânile rămân

Al DVoastre

nepot obedient

Ioan m. p.

L.

Pesta, 8 Martie 1861. *M. către B. Relatează despre faptul, că a fost promovat de doctor și și-a luat diploma. Refl.exii asupra viitorului său. Solicită bani ca să-și achite datoriile contractate. E în dilemă privitor la alegerea unui post în adminisrtație. Advocatura stagnează. Cere răspuns, că oare să primească postul de vice-notar al județului Crasna?*

Mult Stimate Unchiule!

Io am disputat în 9 l. c. și (în) 10 m'am promovat la gradul de Doctorat, și îndată după aceea mi-am căpătat diploma în mână. Așa dară scopul meu, pentru care am venit la Universitate e ajuns. Io am vale zis (am zis rămas bun) vieții studioase, care deși nu a fost așa splendidă pentru mine, ci a fost precum este în genere pentru toți Românii, totuși pot zice că a fost în multe respecturi cea mai plăcută parte a vieții mele. De aici înainte voiu avea altă viață care o voiu trăi în mijlocul multor oameni de toată plasea: diverși în condițiunile lor cât și în caracterele (lor). Va trebui să fiu tot încordat în puterile mele, ca să cunosc cu ce fel de oameni am de a face. Va trebui să grijesc și să rumeg tot cuvântul care-l pronunț, pentrucă lumea va cugeta, că un doctor în drepturi, are știința lumei în cap. Va trebui să cunosc multe caractere, cunoscute până acum numai din romanțe (romane), căci la școală alte nu poți observa, decât minte și inimă de tineri, cari mai mult

www.dacoromanica.ro

— ne viind interesele în coliziune sunt totdeauna sinceri; iară în lume precum ați observat și DVoastră, arareori dai de sinceritatea care o avea junimea pela școale. In atare lume voiu păși io acum. D-zeu știe ce noroc voiu avea!!" Până în ziua de astăzi fusei norocos, atât prin amoarea și grija iubiților părinți cât și prin rara DVoastre marinimozitate și iubire consanguinee. De aici înainte îmi voiu cerca eu norocul în lumea largă. D-zeu e bun, și dacă voiu fi sănătos îmi va ajuta ca după osteneala mea de 20 ani, să-mi pot face norocul precum se cade și merită sudoarea mea.

Depeșa o am căpătat în 28 Februarie, în urmarea căreia m'am străduit de mi-am căpătat bani în împrumut. Pentru asta nu am disputat în 2 Martie precum mi-am fost propus, pentrucă nefiind sigur nu am umblat tare într'aceea, ci m'am înțeles cu D. Decan ca pe 9 Martie discuta publică și pre 10 promoțiunea să se întâmple și așa cu ajutorul lui D-zeu s'a și întâmplat, căpătându-mi bani atâția câți mi-au trebuit, și dela un cunoscut și dela altul. Io știu că DVoastră până acuma mi-ați fi trimis dacă aveați; așa dară aștept cu paciință și numai atâta și aceea rugare adaug ca să aveți bunătate când puteți, dacă va fi să plec din Pesta, — trimiteți-mi să-mi pot plăti datoriile. Io cred că pe când îmi vor sosi banii se vor sui la 180 sau și 90 fl. Aceasta adevărat e o sumă immenză și nu știu cum veți avea DVoastră atâția bani, însă dacă nu se va putea altminte, mă voiu înțelege cu câte un creditor să mai aștepte câteva săptămâni sau luni.

De când am căpătat diploma tot îmi fierbe capul ce va fi mai bine să fac, și cum să mă hotăresc. Ce să fac, încătrău să plec;? până când se va decide criza în care suntem să primesc deregătorie? De primesc atunci nu sunt constant în propusul meu și deodată îmi greșesc cariera. Nu primesc, — atunci ce să fac? Judecătoriile stau, advocații nu au de lucru, abzic și adjuncților cari îi au până acum, ne cum să primească și pe alții. — Nu știu cum va fi prin Ardeal. De e tot așa, apoi e curios lucru. Poate după convenirea dietei și după fața care o va lua se va determina sau într'o parte sau într'alta

www.dacoromanica.ro

lucrul. Aici am dat de câțiva advocați cari într'alte împrejurări, bucuros m'ar primi, însă acuma nu au ce să facă cu mine. Și asta pe tot locul în Ungaria. Apoi iară de mă voiu duce în Transilvania, în care cetate să mă duc? în Cluj sau într'alta, Șimleu sau Zilah (în Silvania noastră). Io aș fi bucuros în Cluj când aș căpăta plată bună la vre-un advocat, că apoi aș putea ajuta și nepoții cari ar veni la Cluj pe clasele superioare, deoarece în Șimleu nu sunt numai 4 clase. Apoi și altă întrebare. Io sunt acum ungurean și nu ardelean, unde să practizez? în Ungaria sau Ardeal? — Acestea sunt întrebări cari acum nu le vom putea deslega, până peste câteva luni.

Apoi încă ceva nou și mirare. In 11 Martie s'à făcut restaurațiunea în comit. Crasna. Astăzi la prânz capăt o scrisoare dela Comitetul stabil a numitului comitat, în care mi se dă de știre oficiosamente (în mod oficios), că sunt ales de vicenotar a acestui comitat, și în 15 zile să-mi dau declarațiunea că primi-voiu sau ba acest post, și în 30 zile să mă înfățoșez (începând dela data scrisoarei și a alegerei adeca, dela 11 l. c.) la comitetul permanent sau la Supremul Comite. Plata e fixă 400 fl. și rebonificare pentru alte cheltueli 100 fl. = 500 fl. v. a. Răspunsul meu trebue să ajungă la Comite până în 26 c. c., că dela încontra postul va fi vacant și se va umplea prin alții. Post frumos în comitat, pot zice, că pentru un tinăr cel mai frumos, pentrucă după constituția ungurească, prin și dela acest post se începe cariera frumoasă a unui funcționar unguresc. Insă ce să fac io cu 500 fl.? E drept că pot trăi cu el, însă mie nu mi-e destul atâta, io vreau să am bani mai mulți, ca să pot ajuta și pe alții, și să trăesc și io cum se cade. Apoi și alta; la Comitat nu mă deprind cu legile și așa le uit. Ca szolgabiró (pretor) poate mai făceam praxă și în legi mai bună. Postul de notar e mai onorific ca al vicejudelui (pretorelui), însă ce-mi ajunge rangul fără bani, apoi și activitatea ca român mi-e foarte restrânsă. Io nu știu cum s'au putut Ungurii hotărî să-mi dee acest post, pentrucă cred (că) au fost destui pui de domni la el; adeca a lui Gencsy și a lui Visky feciori absoluți iuriști, unul cu un an

www.dacoromanica.ro

mai înainte, altul cu unul mai târziu ca mine. Se înțelege nici unul nu doctor. A lui Gencsy a făcut I rigoroz în doi ani, apoi mai încolo nu învață. — Io am spus Dlui Coroianu că nu voiu primi nici un post și totuși m'au ales. Să primesc sau ba, răspunde-mi prin telegraf, ca să-mi dau declarațiunea până în 26 Martie. Incă nu știu cine sunt deregători la noi, că nu a venit în jurnale.

nepot obedient
Ioan m. p.

LI.

Pesta, 9 Martie 1861. *Tezele, asupra cărora Ioan Maniu, după trecerea rigorozului al III-lea (16 Febr.) a susținut disputa pentru obținerea titlului de doctor în drepturi.*

Asserta

ex universa jurisprudentia et **scientiis politicis,** quae superatis rigorosis examinibus, pro consequendo **juris universi doctoris gradu,** in alma, ac celeberrima, regia scientiarum universitate Pestiensi, annutu inclytae facultatis juridicae, publice propugnanda suscepit **Ioannes Maniu** de Badacson. Anno 1861. Die 9 Mensis Martii hora 12. — Pestini. 1861. Typis Iosephi Gyurian. (Platea Leopoldensi No. 5)

E Iure naturae universo.

1. Ius naturae existit, ac velut fundamentum criteriumque omnis legislationis positivae magni est momenti.

2. Iura et officia hominis connata vel originaria, pro ratione status hominis interni et externi quam optime dispesci et declarari posse videntur.

3. In casu collisionis jurium et officiorum-semper bonum altioris ordinis pro bono inferioris ordinis praeferendum est.

4. Contractus foeneris e principiis iuris naturae subsistit.

5. Ius s. d. Inspectionis supremae, velut necessaria potestatis legislativae ac executivae conditio, in .ure majestatico Politiae Status natura suapte continetur.

www.dacoromanica.ro

6. Inter gentes per se in statu absoluto spectatas nulla datur praerogativa, nulla praecedentia, nullum imperium.

E Iure civili romano.

1. Iurisprudentia Romana est basis recentiorum codicum juris civilis.

2. Responsa prudentum ante Caesarum Oct. Aug. non scripto, post eum scripto iuri, adnumeranda sunt.

3. Conditio impossibilis alium in conventionibus, alium in testamentis producit effectum.

4. Contra non valentem agere non currit praescriptio, cessante tamen impedimento, computatio fit praeteriti et subsequentis temporis.

E Iure ecclesiastico

1. Origo legum in ecclesia christiana, ad Christum dominum, ejus auctorem referenda est.

2. Coelibatus clericorum, institutum juris humani est.

3. Titulus ordinationis in Hungaria, tantum unus est, nempe: titulus dioecesis.

4. Ius patronatus, fundatoribus ecclesiarum, benifiorumque competens, antiquum in ecclesia institutum est.

5. Ius circa sacra, ex idea imperii civili profluens, potestati civili innexum est.

E Iure privato hungarico.

1. Decissiones Exc. Curiae Regiae in excolendo iure privato Hungarico non levem habuerunt partem.

2. Palatinus Hungariae habuit, ius, vi muneris donationes personae habili intra certos limites conferendi.

3. Devolutio bonorum ecclesiasticorum ad sacram Coronam per notam fidelitatis locum non habebat.

4. De bonis acquisitis quilibet liberam disponendi facultatem habuit, quin per legitimam constrictus fuisset.

5. Bona nobilitaria a civico et colonicali possessorio multiplici respectu diversa.

www.dacoromanica.ro

E Iure civili austriaco.

1. Revisio codicis civilis austriaci est postulatum, quod si respicias hodiernam iurisprudentiam, denegari diu non potest.

2. Ius pignoris et ius haereditarium usucapioni subesse, non immerito defenditur.

3. Per exhaereditationem bona mente factam etiam ascendentes a legitima excludi possunt.

4. Ususfructus dotis, quae naturam mutui non redolet, mariti, dominium autem uxoris est.

Ex utroque processu civili.

1. In processu civili austriaco principium eventualitatis est stabilitum.

2. Homo non sui iuris per personam, quae cum representat, vocatur in iudicium.

3. Restituito ob noviter reperta etiam ante sententiam in re principali latam potest implorari.

4. Facta quoque negativa sunt obiecta probationis, si pertineant ad actionis fundamentum, vel exceptiones constituant.

5. Etiam Cridatarius habet facultatem obligationes ineundi.

E Iure et processu criminali.

1. Ad notionem omnis criminis dolus, necessario requiritur.

2. Poena criminis est mors vel carcer.

3. In universitatem delictum non cadit; attamen in eius membra.

4. Processus criminalis vel est ordinarius, vel extraordinarius; porro verbalis vel scriptus.

5. Procedendi forma de praesenti nec pure accusatoria, nec pure inquisitoria, sed mixta est.

E Iure cambiali.

1. In regula quilibet, qui nomen suum litteris cambialibus superinducit, solidariter obligatus fit.

2. Exceptio non numeratae pecuniae in iure cambiali non obtinet.

www.dacoromanica.ro

3 Debitor cambiarius tantum tali exceptione uti potest, quae ex iure cambiali oritur, vel quae ipsi immediate contra actorem competit.

4. Fideiussor cambialis non habet beneficium ordinis.

5. Executio in processu cambiali immediate in personam, imo et in personam et in bona simul dirigi potest.

E scientiis politicis.

1. Civitatis finis non est solum securitas, sed salus atque prosperitas omnigena.

2 Politica a scientiis iuridicis tam fine quam obiecto differt.

3. Principium Sonnenfelsii "quidquid auget impopulationem auget salutem publicam" adprobari non potest.

4. Monopolia principiis Oeconomiae politicae repugnant.

5. Elocatio Domaniorum saepe preferenda est eorum venditioni perennali.

E statistica imperii austriaci.

1. Methodus comparativa in statistica omnibus aliis praeferri meretur.

2. Plurimae proles illegitimae in provinciis prope Alpes situatis reperiuntur.

3. Ab aplicatione machinarum in fines oeconomicos, signanter respectu regni Hungariae, favorabiles successus iure merito sperandi sunt.

4. Avita Regni Hungariae constitutio non uno in puncto constitutioni brittanicae proxima dici potest.

5. Inter publicos redituum fontes varii contributionis s. d. indirectae, ut laetissimum incrementum testantur, ita maximam evolutiones spem praebent.

LII.

Pesta, 26 Martie 1861. *M. către B. Espune perspectivele pentru diferitele posturi ce ar putea ocupa, şi ti cere sfatul. Ar voi să rămână în Pesta câteva luni, cât timp ţine dieta, pentru a-şi câştiga experienţa vieţii şi a face cunoştinţă cu deputaţii români. Işi esprimă admiraţia faţă de deputatul Dobransky. Alegerile în Ungaria. Deputaţi români. In P. S. diferite chestiuni mărunte.*

www.dacoromanica.ro

Mult Stimate Unchiule!

Pe telegramul din 22 l. c. Ţi-am răspuns îndată, adeca la 6 ore în aceaşi zi. Sper că ai primit. M'am rugat să-mi răspunzi, de am să acceptez postul deferit în Com. Crasna; postul de primus Vice-notarius, un post pentru mine foarte măgulitor şi frumos. Pot zice (că) nici un tinăr, care se află în asemenea condiţiune ca mine, nici Român nici Ungur, nu a fost aşa onorat. Până în ora prezentă nu am căpătat nici un răspuns. E semn evident că vom rămânea pe lângă răspunsul din epistola precedentă[1], unde adeca zici „nu vei accepta nici un post, până nu vei fi avocat". Io mă bucur de asemenea deţărmurire, pentrucă io după legile ungureşti voiu trebui a practiza numai doi ani şi pot face censura şi apoi voiu fi advocat. Din advocat pot fi când îmi place funcţionar public în Comitatul Crasna. Apoi şi aceea că plata la funcţionarii din memorandul (amintitul) comitat, fiind acesta foarte mic şi sărac, e prea puţină. Aşa dară nu multe argumente şi motive sunt cari mă îndeamnă la primirea postului menţionat. Singurul motiv mai stă, că fiind aici în Ungaria acum quasi un iuristiţiu (stagnare a iustiţiei), nu-mi capăt advocat unde să lucru şi mă face să perd timpul fără practică şi fără bani din cari să trăesc, deoarece DVoastră, ştiu că nu mai aveţi bani, să mă mai ajutaţi şi după ce am finit cariera şcolastică; iară (a)colo ca notar sunt asigurat cu 500 fl. v. a. Acest motiv este numai. Insă pentru practizare la advocat sunt mai multe, adeca, acolo învăţ mai mult, umblu între oameni mai mult, şi învăţ a aplica legile poate mai bine ca notar. Apoi şi bani cred că mai mulţi voiu avea. Bine că acum prima oară nu capăt mult, însă sper că în puţin timp capăt 30—40 fl. şi peste câteva luni capăt în Transilvania şi 60—70 fl., cari totdeauna sunt mai buni ca cei 41 fl. pe lună în 3 ani continuu ca notar. In Pesta nu aş căpăta acum mai mult de 25 fl., mai târziu 30 fl. pe lună, pentrucă aici nu e aşa mare op (lipsă) de indivizi ca în Ardeal. Aici în Buda am dat de un advocat, care a promis 30 fl. pe lună,

[1] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

însă numai mai târziu, după ce va avea lucru și după ce se vor decide trebile în oare ce formă.

Patriotul meu I. Pap e la el de un an, și el a căpătat întâia oară 30 fl. Acum eșind cel dintâi adjunct dela acel advocat, Pap capătă 40 fl. și având de lucru mă vor lua și pe mine cu 30 fl. Numai cât nu știu cât mă va face să aștept, o lună, două, și aceea nu o pot face. Io aș practiza mai bucuros aici decât în Ardeal, căci în capitale îmi câștig mai multă praxă decât în provincie. Aș vrea să practizez măcar o jumătate de an, căci când am atâta praxă, în Ardeal capăt cel puțin dela advocat 80 fl. pe lună, iară când m'aș ducę acum; mult nu pot aștepta. Cu 30 fl. pe lună aș rămânea bucuros aici; numai aceea e rău, că cu dieta aceasta se face o scupete mare și mai nesuferibilă decât până acum. Apoi mai este un motiv pentru care aș voi să rămân aici măcar 3—4 luni, adeca dieta și deputații români. Io sunt om tinăr și nu am praxă multă în viața publică. Peste puțin timp va cădea soartea și pe mine ca să reprezint undeva (pre) poporul român. Nu ar fi bine dacă io acum aș fi de față la dieta prezentă, ca să învăț ceva, să edific pe fundamentul care l-am pus până acum? Dta știi cât poate învăța un tinăr la o dietă; un tinăr care are voie și are speranță să fie și el cândva un reprezentant al dulcei sale mame, un reprezentant demn de chemarea sa cea momentoasă. Aici în decursul dietei aș avea multă atingere cu bărbați maturi și esperți, aici aș putea observa câtă știință am io până acum și câtă voiu mai putea edifica pe ea. Aici cred că dacă voiu da de oameni cu minte, mi se vor mai lămuri ideile, și le voiu face mai reale, atât în dietă, auzind cum vorbesc acolo, cât și prin conversarea pe care o voiu avea cu deputații. — De exempu ieri am fost cu un ales deputat, în curs de 4 ore la olaltă. Cât am învățat io în acele 4 ore nu pot să-mi exprim! Acel deputat nu e Român, nici Ungur, nu e inimicul nimărui, ci numai își iubește națiunea sa, e om drept, cu învățătură și cultură adevărată. El a fost înești 11 ani consilier, acum iară e consilier la locotenența din Buda. Cancelaria nu l-a preterat, pentrucă

www.dacoromanica.ro

le e frică de el la toți. După nume îl cunosc de mult, iară în persoană numai de ieri. Adeca ales fiind el de deputat în Eperjes, a vrut să cunoască pe tinerii români de aici, și aceasta a făcut-o ieri prin un concipist de român, care e la locotenență sub el, și pe care-l cunoaște încă din Oradea Mare. Noi așa dară fiind ieri sărbătoare, am fost de cu seară în cafenea, și el a venit acolo, unde din întâmplare nu eram numai 4 inși, cari suntem mai bătrâni și absoluți. Deci dară ne-am făcut cunoștință, și dânsul vrea să facă cunoștință cu toți deputații români, cari iubesc dreptatea și naționalitatea sa proprie. Noi ești 4 inși, ne ținem foarte ferici(ți) că am putut vorbi cu dânsul. Acest om are cunoștințe imenze despre toate lucrurile ce s'au întâmplat in Austria și Ungaria. E întrodus în toate secretele politice infernali, cari ne amenință pe noi din toate părțile. Io nu pot crede că avem noi așa deputat capace în dieta ungurească. Tare bine ar fi când (s')ar face cunoștință cu el și ai noștri.

Alegerile prin Ungaria se întâmplă foarte blăstămat. Ungurii corup poporul și îl demoralizează prin popi, cari neuniți fiind, sunt ignoranți; pentru un păhar de vinars face partidă tot la Unguri. Așa în comitatul Bihorului, din 12 deputați numai 3 sunt Români, și dintre aceștia 2 sunt ungurizați și inimici ai Românilor. Aa se întâmplă și prin Banat; nu știu cum va fi în Arad, unde astăzi se fac alegerile. Din Marmația vin 7: 4 Unguri, 2 Români și un Rutean. Unul Român e Iura, care de câteva luni nu are alta de lucru, decât a batjocori Românii ardeleni prin jurnale ungurești. Celalalt e Mihalyi, consilier aici la locotenență. Acesta mai este ce este, însă nu multă speranță. Pe căpitanul (prefectul) Cetății de piatră Sigis. Pap l-am bineventat în 16 l. c. Io am vorbit în numele tinerimei. Seara am fost cu toții la cină (25 inși). El se arată român mare și democrat. Minte are bună, gură asemenea mare, nu știu altele ce va avea și ce va face.

nepot obedient
Ioan m. p.

www.dacoromanica.ro

P. S. Știu că acum mi-ați scris și trimis bani; poate peste 3—4 zile îi voiu căpăta. Am pus în depeșă mai multă datorie decât în epistola precedentă. Cauza e că io vreau să-mi cumpăr dela anticvar Staatslexiconul lui Roteck și Welcker. Cu 17 fl. îl capăt. Alaltăieri am pus pe postă tezele mele și a patriotului Pap, ca să vedeți ce am disputat. Marinescu încă a disputat. Io i-am opugnat. Dânsul a mers acasă, căci Lipovenii îl aleg deputat. Astăzi e ziua din urmă a terminului meu de a-mi da declarațiunea că primesc postul de notar sau ba. Nedându-mi-o dară, terminul a expirat și comite(t)ul va alege altul în locul meu. Nu știu pe cine vor alege. Sunt 3 tineri absoluți aici în Pesta, însă nici unul nu a făcut examene și nici vor face, că sunt prea comozi pentru așa ceva. Aceștia sunt Halmágyi, Gencsy și Visky. Ei sunt duși acasă de mult, unul de 3 ani, altul de doi și unul de astă toamnă. Nu sunt aleși de nimica. Români sunt cu mine cu tot 3 aleși, főszolgabiró Mărcuș, alszolgabiró Anghel (Angelu) și prim vice-notar io. Alegea poate mai mulți Români, însă nu au fost alții.

Anghel încă e venetic la noi, nu-l cunosc; pre noi Românii ne-au ales prin aclamațiune.

Poate că în epistola viitoare, pe cale, îmi veți spune, că ce să fac: să merg acasă, sau să rămân aici. Io dacă va fi să merg acasă, nu mă voiu ținea de înviare până când îmi veți răspunde pe epistola prezentă, adeca până veți lua în considerare folosul, care-l pot trage aici în câteva luni. Deci dară răspundere repentină.

Ioan m. p.

LIII.

Pesta, 11 Aprilie 1861. *M. către B. Relatează despre primirea banilor trimiși și-și cere scuze pentru tonul unei scrisori anterioare. Amintește de unii deputați români veniți la dieta din Pesta. — Chestiuni familiare. Îi va trimite diploma în copie.*

Mult Stimate Unchiule!

Ieri am acceput mult dorita scrisoare, dimpreună cu beneficiul de 40 galbini, pentru care Vă rog, primiți reverența și

www.dacoromanica.ro

mulțămirea fiască, purcească din o inimă sinceră. Mă grăbesc a scrie, ca să nu Vă las în îngrijirea și în necertitudinea în care poate V'am adus prin scrisoarea datată în 7 l. c. [1], care mi se pare, a cuprins o Ieremiadă întreagă despre poziţiuneami incertă. DVoastră veți avea bunătatea și natura părintească, a fi indulgenți față cu mine, dacă în atari cercustări devin în un afect cărui naturelul tinăr de regulă e espus. Mă mir că stupizii aceia dela telegraf nu m'au aflat. Cuget că m'au căutat la facultatea (de) medicină, pe care plebea Pestei o numește Universitate. Neaflându-mă acolo, nu a mai voit a-și bate picioarele, și io așa am rămas în dubietatea și anxietatea cea mai mare, că sau nu-mi puteți scrie, sau trimiţându-mi bani au perit pe cale; ce e foarte lesne și probaver (probabil) în timpul în care trăim. Insă mulțămită Ceriului că ieri la 4 ore am primit și m'am hodignit scăpând de incertitudinea în care mă trăgănam de câtva timp.

Io stau pe lângă aceea ce am scris în epistola-mi din 26 Martie și care o ați acordat și DVoastră, adeca, să-mi încep practica aici cu speranța, că deși nu voiu căpăta honorariu bun întâia oră, totuși cunoștințele, atât iuridice cât și celealalte, prin multe frecări, cu deosebiți oameni, și mai ales cu ocaziunea dietei, mi se vor înmulți. Până acum numai 4 deputați avem în casa de jos, și 2 în cea de sus. Reprezentanții Cetății de Piatră a Crasnei, Solnocului și Caraşeului încă nu au venit. Din locul prim poate vor fi ambii Români, din Crasna poate va fi D. Vicar Coroian, din Solnocul de mijloc nici unul Român, din Caraşeu poate toți. Aștept cu dor să văd ce oameni vor veni de aici, pentrucă ești de până acum nu m'au îndestulit, ci numai năcăjit, precum V'am menționat și în scrisoarea precedentă din 7 l. c. — Sig. Popu din Chioar s'a purtat bine, nici (n')am sperat atâta dela el, pentrucă trecutul lui e obscur și persoana lui e foarte dubie. Despre bătrânul Goșdu nici mai vorbesc. In contra articolului din Gazetă trimis din Ţara Românească, a scris D(umnea)lui unu altul și

[1] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

l-a și trimis alaltăieri, pentru aceea fiți atenți, îl cetiți. — Ieri seara circula faima pe aici, că miliția austriacă ar fi avut atac cu Garibaldienii la Pola, unde ești ultimi s'ar fi respins. Aceasta ca o faimă Vi o comunic. — In epistola ieri primită am cetit foarte mult, și la timpul său Vă voiu scrie despre toate. Acum Vă scriu numai din unica cauză, ca să Vă fac tranchili (liniștiți) despre starea mea și să Vă mulțămesc pentru binefacerea, pentru sfatul și învierea (îndrumarea) părințească, de care atâta avem op (lipsă) noi tinerii, cari suntem expuși la multe extremități, și cari de multe ori nu știm face un pas din capul nostru.

Voiu scrie acasă cât mai curând. Ii voiu întreba cum se poartă pruncii. Atâta știu că Dumitru și Petru îs vigilenți foarte, iară Simeon, cât a fost în normale tot prime avea, numai în a 4-a normală a fost eminent. Are minte foarte bună, numai e leneș. Acum e în prima clasă gimnazială, Dumitru în a II, Petru în a III. Cești doi nepoți tot eminenți au fost până acum. Nu știu acum cum se poartă.

Cât mai curând voiu decopia diploma și o trimit. In diplomă nu a vrut să-mi scrie „Romanus Badacsinensis", ci numai religiunea; zic că e în contra legilor și datinei a pune naționalitatea. Am fost constrins a o primi și așa, și așa dară în diplomă stă „Ioannes Maniu de Badacson, oriundus loco Badacson in Transilvania, Graeci ritus Catholicus, ann. 27".

Cât mai în grabă voiu scrie mai multe și deodată voiu trimite și copia diplomei vidimată. Incât pentru Man V'am scris, și am să mai adaug atâta, că pentru el am făcut și noi în luna Februarie o colectă bunișoară, așa dară acum e asigurat; de care toți ne îmbucurăm, pentrucă e copil foarte brav.

Sărutându-Vă mânile rămân

Al DVoastre

nepot obedient

Ioan m. p.

Adresa va fi cum Vă place; sau în Universitate ca și până acum, sau în Elstergasse Nr. 3. (Szarka utca 3 szám 1-ö emelet).

www.dacoromanica.ro

LIV.

Pesta, 7 Maiu 1861. *M. către B. Îi scrie cu întârziere, fiindcă a fost bolnav mai bine de 2 săptămâni. – Caracterizează pe deputaţii români sosiţi la Pesta: George Popa, Babeş, Gojdu etc. Renegaţii: Iura, Misits, Pap János. Perspectivele activităţii parlamentului. Articolul lui Zay. — Chestiunea cărţilor cerute de B. — Solicită bani.*

Mult Stimate Unchiule!

Am voit să Vă scriu de mult, însă zăcând în pat mai bine de două săptămâni, nu am putut. Numai de 3 zile mai pot umbla prin casă. Morbul cred că din răceală l-am căpătat. Mai înainte au început a mă prinde frigurile (câteva zile după acceperea scrisorii DVoastre), însă acestea nici în samă nu le-am băgat, ci am umblat pe afară, iară dacă mi-au trecut ferbinţelile, după aceea am căpătat durere de stomac şi nu puteam mânca nimica. Cu aceasta durere am umblat câteva zile până ce am slăbit, şi nu m'am sculat din pat. Mi-a venit medicul, şi de atunci mai în toată ziua vine la mine. Durerile totdeauna erau împreunate cu puţinele friguri, după aceea neşte înferbinţeli şi dureri de cap. Acum nu mai am nici o durere, numai, sunt debil foarte. Acum aş putea mânca, însă nu mă lasă medicul să mânc altceva, iară mă va durea stomacul şi maţele. Nu ştiu când voiu putea eşi din casă, căci şi timpul e foarte urât, ploios şi friguros. Aşa a fost şi în Aprilie, cu acea diferenţă că în acesta a nins şi a mai şi îngheţat, pe când în Februarie şi Martie era cald şi puteai umbla cu căput de vară.

Deputaţii români mai toţi au venit afară de cei din Crasna şi Zarand. Est din urmă ştiu că nu va trimite, iară din Crasna vreau Românii să aleagă pe D. Coroianu. D. Babeşiu e ales şi e aici, asemenea şi D. Popa George. Aceşti doi bărbaţi au şi cap şi inimă bună. La Unguri le e frică de Popa ca şi de Dobransky, pe care din urmă nu l-au verificat. Acesta e un om care îi frige pe Unguri cu tot cuvântul, fără de a-l putea Dlor a refuta. Acesta e un om care se poate numi în tot înţelesul erudit, iară precum spun mai mulţi Românii cari îl cunosc, e foarte om drept şi iubeşte pe Români, căci cât a fost în

www.dacoromanica.ro

Oradea consilier, nici o ocaziune nu a trecut să nu ajute în toată forma Românilor. Despre aceasta V'am fost scris că am petrecut într'o seară foarte mult laolaltă. E amic bun cu Popa, și atunci dorea că numai de ar veni el (adeca Popa) și apoi spera mult. Insă iată acum din nenorocire el nu poate fi în dietă cu Popa. Cu D. Popa am vorbit odată; e un om încă tinăr, 35—37 ani, nu poate fi mai mult; om blând, modest. Pe Domnul Babeșiu știu că îl cunoști din Viena. El încă nu e verificat. Până acum sunt 15 deputați în casa de jos și 3 în cea de sus. Mai vine unul din Arad și altul din Lugoj, unde a renunțat Mocioni. Poate 1—2 din Solnocul mediu și altul din Crasna și așa vor fi la 20 deputați români. Dintre aceștia trebue luați afară Iura, Misits și Pap Iános din Beiuș, ca niște renegați ca (unii) cari când nu s'ar numi Români ne-ar părea foarte bine. Iura e din Marmația, om foarte inteligent, e notar în Parlament. Misits e din Banat, asemenea om cu învățătură și vorbitor bun. Pap János e un măgar mare.Ești(a)lalți cari nu i-am numit, sunt parte Români buni, parte nici calzi nici răci, ci cum îți place așa îi poți lua. Mihaly din Marmația, actualmente deputat și consilier la Locotenență, se arată Român bun, vorbește bine și cu foc. Nu știu ce vor face Pap Sigismund Căp. Chioarului, Man a Marmației și Goșdu a Crașeului — în casa de sus. Aceștia toți trei sunt oameni cu capacitate, și toți unul mai bun orator ca altul. Știu că în casa de sus puțini vor fi ca ei; însă nu le știu inima. Ei din gură se arată că-s Românii cei mai buni. Pap s'a purtat bine în Chioar, iară Goșdu cum s'a purtat veți ști, că toți fișpanii unguri se provoacă la el, când e vorba de limba română în Comitat. Goșdu a făcut un memorand, în care a formulat toate dorințele Românilor. Acesta vrea să-l reprezinte dietei, după cum mi-a spus mie — pe sub mână — un tinăr care e mâna dreaptă a lui. Acest memorand l-a trimis de mult lui Șuluțiu și Șaguna spre revizuire. In seara aceasta a chemat D. Goșdu pe toți deputații români la sine (și pe cei prăpădiți) ca să se sfătuiască despre dorințele Românilor.

www.dacoromanica.ro

Astăzi se gată verificările, mâne e la ordinea de zi cetirea actelor prin care a abzis Ferdinand, apoi tot atunci, adeca mâne va fi vorba de adresă, s'au numai de un concluz (Beschluss-határozat), adeca după cum vor învinge partidele Deák sau Teleky. De altminte toți se unesc într'una, adeca în 48, și dacă aceasta nu vor dobândi, vor merge acasă îndată „re infecta", adeca, fără de a se apuca de ceva lucru și nici de cauza naționalităților.

Groful Zay iară a scris un articol, în care zice că: Ungurii să nu se razime nici pe Francezi, nici pe Englezi, nici pe Italieni, și cu atât mai puțin pe invasiune, căci însuși capii emigranților și a revoluțiunei au zis, că nu pot face invasiune. Zice că: să se razime pe sine, să nu lase nimica din dreptul lor din 48, și neputând face nimica să stee pasiv. Despre Români și Slavi zice că după cele întâmplate în Polonia, nu vor mai avea gust a căuta din afară, ci vor da mâna cu Ungurii.

Librarul îmi zice că a trimis și tomul al II-lea atunci în Ianuarie, și el nu poate pricepe, cum să Vă trimită al II-lea tom din Welcker. El nu poate trimite singur al II-lea, ci ar trebui să trimită după toată cartea iară în Germania; ci după părerea mea nu se plăteşte. Librarii aceștia sunt mișei nici (nu) au cărți și nici (nu) sunt acurați. Apoi io cred că numita carte se află și în Viena, dară ei numai ca să poată înșela mai mult, pentru aceea vorbesc de Germania. De Cicerone nici le-am vorbit, că până mi l-ar aduce ar trece 1 an și l-aș plăti prea pipărat; deci dară mă rog trimiteți DVoastră la Paris după el. Când m'aș duce în Viena, stau bun, că toate acestea cărți le capăt, deci dară, fiindcă acuma după vindecare nu mă pot duce la advocat, că încă nici am căpătat, afară de aceea nu știu când voiu fi în stare să lucru 6—7 ore pe zi (deoarece și cu peptul stau rău), ar fi bine să fac o recreare până la Viena. Călătoria toată mă costă 8 fl. v. a. — mers și venit — pe nae. Dacă Vă învoiți la aceasta, scrieți-mi, sau telegrafați-mi și apoi voiu trimite cărțile

www.dacoromanica.ro

din Viena, și-mi voiu cumpăra și io mie. Bani voiu împrumuta. Mă rog dacă e cu putință trimiteți-mi puțini bani.

Ioan m. p.

P. S. Copia diplomei o voiu trimite cu ocaziunea proximă, sper că fiindu-mi mai bine, peste 4—5 zile voiu mai scrie.

LV.

Pesta, 21 Maiu 1861. *M. către B. Își descrie situația sanitară și diferitele planuri pentru recrearea de care ar avea lipsă. Simțemintele sale de recunoștință față de fostul său profesor Liviu Pop. Relatează despre dietă și deputații români. Ticăloșia renegaților.*

Mult Stimate Unchiule!

Sunt două săptămâni de când Ți-am scris. Atunci am zis că peste 4—5 zile voiu scrie iară, fiindu-mi mai bine. Este o săptămână de când am eșit din casă, am apetit și mi-e iertat a mânca mâncări ușoare. Numai mă simt foarte debil: mă tem că am defect la plămâni. Medicul m'a cercat și m'a întrebat și de două ori de tușesc sau ba. Io am răspuns că nu! A doua zi a și adus tubul și m'a căutat la plămâna stângă. L-am întrebat de simte ceva. S'a esprimat că nu. Atare espresiune la medici e prescrisă, ca să nu spună niciodată pacientului că are defect, de care se poate spăria, dacă pacientul are o natură fricoasă și hipocondrică. Io din parte-mi nu mă spariu nici-odată, pentrucă în Viena mi-au spus că plămâna stângă în vârf, se vede a fi agreasă (atăcată). Insă io nu mi-am făcut nici un scrupul, și nici am cugetat la aceea, deoarece știu, că dacă nu escedez, și trăesc regulat, să fie plămâna de jumătate stricată și tot pot trăi și fi sănătos. Se înțelege că nu la toți se întâmplă această norocire de-a putea veți cu o plămână defectuoasă. Insă io mă nutresc cu acea speranță (mai ales că nu mi-e frică de moarte, nu sunt ipocondru, nici îmi fac scrupule pentru toate lucrurile) că io, dacă e drept că am și o plămână stricată, voiu putea trăi și așa; zic, dacă e drept, pentrucă nici medicii nu-s infalibili în esperimentele sale. E mirare, io nu am tușit în viața mea numai în 1853, Maiu și

www.dacoromanica.ro

Iunie, și nici (nu) m'a durut peptul din anul acela. Greutate am simțit și câte-odată durere puțină. și respirare mai grea, mai ales când mă sui pe trepte, însă pentru aceea nu am avut auză să mă plâng sau să am frică de ceva defect. Mi-a zis medicul că mi-ar face tare bine, dacă m'aș duce din Pesta pe vre-o 2—3 luni să mă recreez, și să trăesc după plăcere cu mâncări bune, în aer bun, și apoi să întru în cancelarie. I-am spus, că mi-e casa cam departe și acum chiar nu mi-ar plăcea să mă duc din Pesta, până când sunt desbaterile interesante. Apoi zice: să mergi dimineața în afară de cetate, în grădinile sau pădurile cutare și cutare. Ei, apoi aceasta iară nu-mi place, că mergând dimineața și rămâind acolo până seara, cheltuesc mai mult ca în cetate, și apoi nici la desbateri nu pot fi de față. Așa dară tot stau de gânduri ce să fac. Nu mi-ar plăcea să merg acasă, pentrucă neprivind la desbaterile dietali, îmi voiu perde timpul pe acasă, și practica va rămânea neîncepută până la toamnă. Apoi a ședea acasă 2—3 luni, mi-ar fi imposibil, neavând cu cine să mai vorbesc, ci numai să cetesc, m'aș urî foarte. Apoi a merge la Șimleu, să mă cert cu Ungurii, nu vreau, apoi cu alți literați cu cine să vorbesc? Vicariul poate va veni ca deputat la Pesta. De converseție cu Ungurii sunt sătul, cât nu mai doresc a fi silit a mă restringe la societatea lor, ci țin foarte de consult sfatul Dtale, a nu mă prea lăsa în vorbe multe cu ei. Insă totuși dacă m'aș duce acasă, mi-aș petrece timpul bine, fiind chiar timpul economiei. Având cărți frumoase de cetit aș ceti; după aceea m'aș duce la câmp și m'aș distrage cu lucrul și cu lucrătorii. Io cuget că mai mult ar ajunge să merg acasă decât să șed toată ziua pustiu prin păduri și grădini pe aici; căci aici și mai puțin am cu cine vorbi și nici pot ceti comod, dar apoi cheltuiala e mare, iară mergând acasă foarte puțină. Cetind Gazeta în zilele acestea am aflat că în Comitatul (H)Unedoarei e ales și amicul meu Stoia de fisic cercual. Am venit la idea că aș profita foarte mult, când m'aș duce să petrec vara la el în Hațeg, pentrucă și așa m'a tot chemat să merg la el. Ci se înțelege având de scop să-mi încep practica aci, nu i-am promis. Mergând la el

www.dacoromanica.ro

aș călători prin Arad sau prin Timișoara, m'aș abate și pela Lugoj, să văd pe Domnul Liviu (Pop), cui nu-i pot mulțămi destul și nici am cuvinte de a-mi esprima adicțiunea, reverința și recunoașterea pentru îngrijirea părințească, care a arătat în 1850, când eram io pe acasă la economie și D(umnea)lui mi-a aflat numele în protocol și a mânat pe discipulii săi și și pe conșcolarii mei, după mine acasă, zicând, să-mi spună mie și mamei mele, că e păcat să rămân la plug acasă, văzându-mi calculii în protocol și spunându-i conșcolarii mei, că cum mă port. Io acest beneficiu nu-l pot uita, pentrucă, io eram determinat a nu mai merge la școală, din cauză că atunci eram să absolv poezia și era să merg la Cluj; apoi iubita mea mamă mi-a spus plângând, că nu mă va putea duce la Cluj, că nu are spese. Ei! triste zile mi-au fost acestea în copilăria mea! Și din această tristeță m'a scos D. Liviu; iară dulcei mele mame i-a dat multe zile de bucurie, spunând că Dta mai trăești, și cumcă sudoarea ei și învățătura mea nu va fi înzădar. De aci dară poți vedea Unchiule că încât mă simt io obligat Dlui Liviu. De nu era Dlui, io astăzi aș fi lângă coarnele plugului, sau aș fi asentat la miliție, deoarece rămâind acasă în 2—3 ani, mi se întărea trupul, pentru purtarea puștei. — Dela Lugoj m'aș duce apoi prin Banat sau la Hațeg sau la Sibiu, unde ar fi Stoia, și de acolo la munte, unde are sora sa oi multe. Aș putea face o călătorie și până la Făgăraș sau Brașov, adeca după cercustări și după averea sau neaverea speselor. Numai io mai bucuros aș fi să rămân aici, să-mi caut vre-un avocat, să-mi încep practica, ca să mai pot trăi și după mâna și sudoarea mea, căci știu că-Ţi va fi greu și Dtale, a-Ţi trage dela gura proprie pentru mine. Apoi de aci nainte dacă vor învăta Petru și Dumitru, le va trebui și lor ceva ajutor. Pentru aceea dară mă rog umilit, spune-mi, mai poți-mă ajuta sau ba? De mă ppți ajuta încă, atunci voiu urma și sfatul medicului și mă voiu duce acasă sau la Stoia, să mă însănătoșez; de nu mă poți, atunci voiu cerca un advocat, care să-mi dea mai mult de 25 fl., ca să pot trăgăna de pe o zi pe alta. De nu voiu afla mă voiu duce acasă drept, căci aici nu

www.dacoromanica.ro

pot trăi cu bani puțini, și datorie nu mai pot să fac. Deci dara, mă rog, cumpănind lucrul, judecă ce să fac? Să merg acasă sau la Stoia, sau neprivind la presumptivul defect de pept să rămân aici, și dacă-mi voiu afla advocat să merg din 1-a lunie în cancelarie. Pe această a mea fiască rugare și întrebare, mă rog răspunde-mi îndată, că dacă va fi lipsă să plec din Pesta, să pot abzice ospițiul în prima lunie, că nu aș vrea să plătesc cortel pe luna întreagă, întâmplându-se să merg acasă. Cred că așa iute numai prin telegraf îmi poți răspunde. Datorie nu am alta de cât pentru un rock de primăvară, care e 26 fl. v. a. și care mi l-am făcut acum în zilele acestea, pentrucă cu cel de iarnă nu mai pot umbla, apoi numai cu cel de vară, fiind tot frig, mă pot răci ușor.

Despre dieta de aici știu că ai cunoștință. Atâta mai pot adauge, că desbaterile pro și contra adresei vor dura și mai mult de o lună, deoarece s'au înscris peste o sută ca să vorbească, apoi nu vorbesc într'o zi mai mult de 2—3, cel mult patru. Am fost și eu de față în Vinerea și Sâmbăta trecută, când au vorbit capacitățile lor. Acum au fost sărbătorile Rusalielor, și pentru aceea ieri și astăzi nu s'au ținut desbateri. Mâne, adeca Miercuri, se vor începe iară, și vor amâna, știe D-zeu până când, deoarece e propusul lor ca să amâne lucrul cât se poate mai mult. Cauza naționalităților știu că nu va veni pe tapet de grabă, adeca până nu vor fi gata cu adresa sau cu „hatărozatul" (concluz sau rezoluțiune?). Se vorbește că adresiștii vor avea majoritate. Românii se țin de hatărozat (adresă) jumătate, iară jumătata nu vor vota, deoarece ești cu adresa puțin le promit, apoi pentru hatărozat nu vreau nici într'un chip să voteze. Cei cu hatărozatul se numesc liberaliști, și de aceștia se țin toți deputații români, cari, sau sunt renegați, sau sunt indiferenți pentru națiunea română. Să nu Te miri că-i numesc renegați și indiferenți și nici să cugeți că contrazic articolului din Gazetă trimis din Pesta, despre conferența ținută între deputații români! [1]

[1] Nr. 24 și 25 din 1861, informațiunile subscrise de Ioachim (Ioan Maniu). Vezi și Barițiu Părți alese ... v. III, p, 111,

www.dacoromanica.ro

E drept că la provocarea Dlui Goșdu s'au adunat toți deputații și cei renegați (afară de Iura). In vorbele că sunt Români, și că vreau binele națiunei române, toți se unesc. — Pap János, Misits, Joanovits etc. toți zic, că ei sunt Românii cei adevărați, și ei vreau binele Românilor, iară dacă es din conferință se duc la Unguri și mințesc și suspicionează pe Români că vreau Dacoromânia și pe Goșdul că-și dă casa de a face din ea clubul Românilor. Așa unire este între deputații români. Apoi ce să-Ți mai spun despre bravii Maramureșeni: Mán și Mihályi? Atâta, că te lovește greața când îi auzi vorbind despre poziținea noastră și despre viitorul nostru, despre Unguri și despre viitorul lor. Io nu mă îndoesc despre inima lor că e română și vreau binele Românilor, însă mă mir de ei că cum pot arăta atâta ignoranță și prostie. Pare-ți-se că nu au învățat istoria, geografia, statistica și nici logica. Pare-și că au trăit în China și au avut de instructori pe frații Unguri, cari să le spună tot mărimea, gloria viitorului ungu-resc cel frumos și de slăbiciunea, mizerabilitatea, necapacitatea Românilor, numai despre puține raze de un viitor frumos, și și acela numai prin amiciția, ma (ba) chiar umilința față cu Ungurii! Apoi ce să mai zici când auzi cuvinte de acestea? Stai să crepi de năcaz. Când a fost a doua conferință și s'a vorbit despre formularea dorințelor națiunii noastre, să-i fi văzut că ce concordie! Câți, atâtea păreri; parte din prostie, parte din frică că se vor compromite la Unguri. DD. Popa și Babeșiu numai arată că au inimă, știință și curaj de a vorbi în interesul adevărat românes. D. Goșdu se învoește cu ideile lor, ma (ba) chiar îi asigură că se va pune în frunte, și zice că el va fi primul care va propune toate dorințele Românilor în Casa de sus cât mai de curând, neașteptând mult timp până se vor fini desbaterile pentru adresă. Se vede că DD. Vladu din Crașeu și Butean din Chioar se învoesc la părerile cele bune și vor fi cei dintâi cari vor vorbi în Casa de jos, mai târziu, de oarece ei stau bine la Unguri, pe când DD. Babeșiu și Popa îs înfierați de reacționari la deputații de ungur. Apoi încât mi-e cunoscut până acum nu e vorba de

www.dacoromanica.ro

principiile indicate de Dta. Io acelea nici (nu) le comunic cu nimeni, ci le țin pentru mine, deoarece știu că nu vor avea nici un folos și dacă le-aș împărtăși cu Popa sau Babeșiu. Sunt sigur că nu are nici unul acel curaj, dară, cuget că nici e timpul și ocaziunea, căci ocaziunea ar fi când am avea un congres național și timpul ar fi când Românii toți din Austria, specialmente (cei de) sub coroana lui Ștefan, ar fi laolaltă sub un dicasteriu, sau sub o cancelarie, sau sub un minister (zic aceasta după părerea mea). Apoi tot după a mea părere Ungurii nu se vor învoi la acele principii, mai bine vor a muri. Trebue să știi Unchiule, că ei nu învață nimica, ci tot prostesc. Să auzi numai pe unii deputați, cum vorbesc: „mihelyett egy oláh pretendál valamit, ki kel ütni a fogát; nem kell öket halgatni, hanem bátorságoknak és merészségöknek elejét venni“ [1]. Aș vrea să fiu de față în dietă, când va vorbi Vladu. El are mare curaj și vorbește foarte bine. E mai mult sigur că se va disolva dieta prin voia mai înaltă.

obedient nepot
Ioan m. p.

LVI.

Pesta, 1 Iunie 1861. *M. către B. Îi exprimă mulțumite ferbinți pentru ajutorul dat în curs de 10 ani, spre a-și putea face cariera. Accente duioase la adresa Mamei sale și a Unchiului său. Își fixează scopul vieții sale. — Cuvinte cari dau dovada unei înflăcărate iubiri de neam și a unei credințe nestrămutate în mărirea poporului român.*

Mult Stimate Unchiule!

In 21 l. tr. am fost ferice a Vă trimite copia diplomei meruite (meritate), ca un semn că ostenelile mele de 5 ani și 5 luni, nu au rămas fără fruct; ca un semn de mulțămire pentru îngrijirea părintească, pentru marinimozitatea arătată cătră mine, ca către un fiu și nu ca către un nepot. Iartă-mi că mă esprim așa, pentrucă din fundul inimei sunt convins, că alt

[1] »Câtce un valah pretinde ceva, să-l lovești să-i sară dinții; nu trebuesc ascultați, ci trebue prevenit curajul și cutezanța lor«.

www.dacoromanica.ro

Unchiu între Români așa precum DVoastră, nu pot crede să mai fie. Această grijă nu o mai poți afla pela unchi sau alte rudenii, ci numai la părinții adevărați; pentru acea dară, când am trimis copia, nici am cutezat a începe vorbe de mulțămire, pentrucă, sau nu aș fi fost capace a-mi exprima înfocatele-mi sentimente debitamente (după cuviință), sau dându-mi frâu liber inimii călduroase și și pătrunsă de marele și rarul act de beneficiu arătat cătră mine, aș fi umplut toată scrisoarea numai cu manifestarea acelor sentimente mulțămitoare și recunoscătoare.

Stimate Unchiule! nu știu cum să-Ți mulțămesc, nu știu cum Ți-aș putea fi recunoscător pentru amoarea-Ți către mine? în fapte sau în simțăminte nobile? Altă faptă până acuma nu pot arăta, decât meruirea diplomei. In simțăminte? Oh, acelea sunt în fundul inimei și nu se pot vedea, ci numai ale pronunța, care nu totdeauna succede. Io din parte-mi nici mă apuc la punerea acelor pe hârtie, ci dacă ați vrea numai o umbriță despre sentimentele mele, imaginați-Vă natura și inima dulcei mele mame, care nu numai surorilor sale, ci ori cărei mame române ar fi putut servi de model (când zic de model, nu vreau să detrag din blândețea și bunătatea inimelor iubitelor mele mătușe — respective surori). Io altă creștere până la anul vieții mele 16 sau 17 nu am avut, decât care mi o a însuflat maima mea, cu dulcile ei cuvinte. Alt exemplar de virtute nu am avut, decât purtarea ei cea blândă, inima ei cea nobilă, de care tot omul se miră. Dela anii susatinși încoace de am și avut altă creștere prin străinătate, departe de Bădăcin și Șimleu, aceea a fost pe natura și inima-mi adusă de acasă, edificată și formată după modelul întipărit în sufletul meu din primele zile ale prunciei mele. Cu acestea memorate (amintite) nu vreau să zic că inima-mi mi-ar fi așa perfectă și blândă ca a fericitei mele mame, căci aceasta io nu o pot judeca, ci numai vreau să esprim, că neputându-mi altminte pronunța sentimentul inimei, mă provoc la cela al mamei, care luându-l de exemplar, sunt convins că nici odată nu voiu scandaliza pe nimeni, ci voiu merui (merita) stima tuturor și în

www.dacoromanica.ro

parte a celor cari cunoscând pe mama mea, nu vor întârzia a zice că în privința aceasta sunt adevăratul ei fiu.

Dta nu mă cunoști, numai din scrisori și din puțină conversație de 9 zile; nu știu de (dacă) aceasta a fost destul de a mă judeca că sunt adevăratul și demnul fiu al mamei sau ba. De cumva în multe acțiuni ale mele au apărut alte momente, de o natură contrară cu a neuitatei mame, atunci acelea nu le considera altminte, decât ca o emanațiune a neperfecțiunei omenești, care plus minus ne cuprinde mai pe toți. Io cred că în timp de 10 ani multe neplăceri am putut să-Ți fac, însă dacă acelea-s reparabile. îs emendabile, dacă acelea au purces din nepriceperea sau neștiința mea, atunci iartă-mi-le, mă corege și mă fă atent, ca să nu le comit mai mult; iară dacă acelea neplăceri ar fi purces din maliție, atunci ca un fiu sincer îți spun, că nu aș fi demn de iertare, ci de condamnare! Mă țin ferice și-mi simț inima tranchilă (liniștită), că acest din urmă păcat nu-mi apasă conștiința, pentru aceea sper, că iertarea păcatelor fără voie, o voiu dobândi, și cred totodată că până la ultimul respir de viață de amoarea consângeană și părintească nu mă vei lipsi, ci aceea așa după cum o voiu merita o voiu simți. — Acestea Unchiule, le primește numai ca umbră a sentimentelor mele, căci acelea așa viu precum sunt, cum zisei mai sus — nu le pot depinge! Mai rămâne ca să Vă spun puțin, despre sentimentul care-l am în privința împlinirii oficiului care îl am ca om către omenire și în parte ca Român, către gintea a cărei fiu a fi simț o fericire nespusă, o fericire cu atât mai mare, cu cât acea mamă comună e nefericită până acum, și cu cât văd că aceea a suferit mai mult ca ori care alta; cu atât mai mare, zic. pentrucă speranța de a putea fi acea națiune mare, și de a putea ajuta și io la edificiul ei, mă face să cred într'un viitor nemuritor pentru aceeaș, și în o îndestulire a sufletului meu, de nu pe aceasta, în ceealaltă lume. Sentimentul și înțelesul meu despre oficiu-mi nu poate fi altul și altmintea decât cum mi-e conceptul despre perfecțiunea omenească, după cum mi-e crescută inima după exemplarele de virtute, cari am avut ocaziune a le observa.

www.dacoromanica.ro

Acestea pentru aceea le-am spus, pentrucă, dupăce 10 ani (e) de când Te îngrijești de mine, să nu fii în dubiu, că nu știi pentru cine ai ostenit, asudat și poate și suferit. Aceste zic, ca un semn, că dacă până acuma încă nu am rebonificat sudoarea Dtale, mă voiu strădui, ca să nu fiu „nedemn de sufletul mamei mele, să nu fiu spre rușinea ei, nici spre a Dtale", care ai împlinit obligațiunile mamei mele și tatălui meu, pe cari rupându-i natura de lumea corpurilor, m'au lăsat în jocul soartei, care pe unii îi ține la pământ, iară pe alții îi înalță în lumea cugetelor despre omenime și scopul ei!

Când am trimis copia am pus și două scrisori, una a lui Grigorovița, alta a lui Ardelean, în cari își exprimă mulțămirea către DVoastră, și care deși nu e îndreptată către ceialalți domni profesori Suciu și Micle, mă rog să fie așa înțeleasă. a treia . . . .

(restul scrisorii lipsește)

LVII.

Pesta, 9 Iunie 1861. *M. către B. Relatează despre desbaterile din parlament. Aminteşte amendamentele propuse de deputații români în discuția la adresă, și decepția îndurată din cauza atitudinii lui Eötvös și Deák. — Caracterizarea unor deputați români. — Roaga pe B. să sugereze cuiva din Ardeal, ideia unui congres național.*

Mult Stimate Unchiule!

Numai alaltăieri am espedat o epistolă [1] în care am scris mai multe. Intâmplându-se unele lucruri în ședințele dietali de ieri și alaltăieri, cred că nu va fi superfluu dacă voiu comunica și DVoastre. — Inainte de toate trebue să-mi exprim bucuria, că în aceste întâmplări am văzut pe deputații noștri — cu puțină excepțiune — apropiindu-se de olaltă.

In ședința din 7 s'au început desbaterile asupra adresei; s'a luat din punct în punct. Când a venit la punctul „a magyar nemzet képviselői",[2] Românii cu Popa în frunte, au făcut moțiunea, că, nu așa, ci „Magyarország képviselői" [3] să se pună

[1] Nu ni s'a păstrat. [2] Reprezentanții națiunii maghiare.
[3] Reprezentanții Ungariei.

www.dacoromanica.ro

în adresă. S'au sculat Ungurii: Marothy din Sătmar şi Br. Simonyi din Arad şi au părtinit motivarea Românilor; după aceea alţi Unguri în contra. A mai vorbit Pop Iosif şi şi Buteanu din Chioar şi Mihályi din Marmaţia pentru motivarea lui Popa. Aici trebue să fac observaţiunea, că Mihályi când a făcut Românii conferenţa privată, nu s'a învoit la atare modificare, propusă de Români, însă totuşi, când a văzut, că Marothy şi Simonyi ca Unguri părtinesc cu argumente tari moţiunea Românilor, şi el a vorbit foarte cu foc. — A vorbit Buteanu, — ca unul care prima dată e în dietă, tare bine. Tonul lui, volubilitatea în expresiuni, corpul lui cel înalt şi împunător a atras atenţiunea a toată casa. Imi pare că Ţi-am spus că-mi place de el; om tinăr, cu curaj milităresc (în 48 soldat şi adjutantul lui Bem), nu e om erudit, însă foarte priceput şi inimă de Român, fără patimă, şi nu are alta înaintea ochilor decât fericirea patriei şi a naţiunei. Iţi voiu trimite vorbirea lui. — După el s'a sculat un armean ungurizat, anume: Vertán, ales de Românii din Bihor, ales prin intrigă şi prin îmbătarea popilor de sub protopopiatul lui Pap János (toţi neuniţi). Acest armean prăpădit, a vorbit contra Românilor, făcând de minciună pe deputaţii noştri, zicând, între altele „az én becsületes daroczos román küldöim, nem akarnak semmi román politikai nemzetségről tudni, azok csak magyar nemzetiséget akarnak; ezen eszme csak némely selyem melényes, nem az én becsületes küldöim fejéből származik, 's ennél fogva ezek nevében protestálok, Popa et consortes motioja ellen.“ [1] Ce ziceţi la acestea? şi ce vor zice bieţii Români din cercul respectiv? Apoi durere, dintre Români nu a fost nici unul care să-l fi refutat (combătut) pe prăpăditul de armean; şi aceasta numai din cauza oamenilor noştri, adeca, 5 inşi au fost vorbit, şi în obiectul acela nu le-a fost iertat să mai vorbească iară. DD. Vladu şi Fauru au fost

[1] Cinstiţii mei alegători ciorecari, nu vreau să ştie despre nici un fel de naţiune politică românească; aceia nu vreau de cât naţiune maghiară. Această ideie provine numai din capul unora cu vesta de mătasă, iar nu din capul cinstiţilor mei alegători, şi de aceea, în numele acestora protestez împotriva moţiunii lui Popa şi soţii.

www.dacoromanica.ro

prea comozi să vină la dietă, cari erau în stare să-l dezavueze pe acel neruşinat, Babeş a fost morbos şi Popovits Ioan, iară Misits, Pap János, Bika şi Murgu nu au vrut. — Maniu, Pascu şi Bogdan spun, că de năcaz nu au fost în stare să vorbească. Apoi acum vedeţi cum stăm cu deputaţii de aici!

Şedinţa de ieri a fost şi mai interesantă, adeca, 8 Români au dat un amendament la Prezident, ca în loc de „magyar érdek szempontból", să fie „hazai érdek szempontból".[1] Acest amendament l-a propus în dietă Bogdan, l-a părtinit Gr. Eduard Károly, după aceea s'a sculat un Slovac, Káláuz şi a refutat pe Români. Asemenea şi Klauzal, după el Br. Eötvös. — Ötvös e capul partidei aristocraţilor şi, ascultă, între altele, ce a vorbit: „Én ösmerek magyar fajt, román, tot, szerb stb. fajokat, hanem csak egy magyar nemzetet tudok, .. e hazának törvényei biztosityák minden honpolgárnak polgári jogegyenlőségét".[2] Iacă Unchiule, cum înţelege Ungurul „egalitatea". Ai mai văzut om ca acesta? In Pesti Napló a vorbit cu totul altminte şi acum nici vrea să ştie ceva de aceea! Vladu s'a sculat şi a vorbit în contra lui şi celor doi. Le-a spus cum se cade. Apoi un Sârb încă a combătut pe Români. Io nu ştiu, nici un Sârb, nici un Slovac nu se află, care să defende cauza lor. In toată casa numai Românii se opun şi pretind méltányoság (echitate) şi în faptă, nu numai în vorbă. Amendamentele Românilor se înţelege, au căzut, însă căderea lor de ieri i-a consolidat, adeca toţi sunt mâhniţi, şi cei cu minte zic: amar de noi, proşti am fost, că le-am crezut! Numai Pap János, Bika (Popu) şi Murgu, stau singuri de partida Ungurilor, iară estilaţi, cari se aruncă în braţele lor cu graţie fără graţie pr. (precum) Misits, Popovits, Sigismund, Faur, Mihályi etc., sunt nollens vellens (sic) siliţi a-şi esprima mâhnirea pentru blăstămăţia Ungurilor. Misits om căruia îi place învăţătura, îmbătat de literatura ungurească,

[1] Din punct de vedere al intereselor maghiare – Din punct de vedere al intereselor Ţării.

[2] Eu cunosc neam unguresc, românesc, slovac, sârbesc etc, dar cunosc numai o naţiune (cea) maghiară,... legile acestei ţări asigură egalitatea de drept a fiecărui cetăţean.

www.dacoromanica.ro

necunoscător de istoria noastră, a părtinit cauza ungurească și a condamnat pe Români; însă precum se vede, simțul național nu a perit din el; vorbește românește bine, e un om de care ne-am bucura toți de el, când ar fi adict (credicios) cauzei naționale. Om tinăr 33—34 ani, o persoană înaltă și frumoasă ca (și) care nu mai este alta în toată casa afară de Pap János, ambii făcuți bine și înalți, trăsuri frumoase și cu barbe negre până în brâu, am speranța, că Misits se face Român cum se cade, va fi bărbat erudit. Cuvântarea care o a ținut el, ca cive a Unguriei, ne-a dat dovezi bune. Spun eștialalți deputați, că s'a certat ieri după prânz cu Ungurii; le-a zis Misits în față pagubă că nu V'au omorît Românii în 48 pe toți, că nu sunteți demni de alta, — io-mi iau adio dela voi. — Ieri după prânz au ținut Românii conferență. Au mânat pe Faur să spună lui Eötvös, că ei nu mai merg în conferințele private ale Ungurilor. I-a spus, că: Dle Baron, ai stricat tot ce ai făcut, și ce ați scris până acum de un an, tot ai stricat astăzi. I-a răspuns: „lartă-mi frate, **m'aţi adus în confuzie, şi nici** (nu) **ştiu ce am vorbit. Voi Românii ne luaţi prea iute, şi nu la locul său, nici** (nu) **suntem preparaţi să Vă răspundem, lăsaţi naţionalitatea, că aceea o vom isprăvi mai târziu**! Iacă asta e o nouă dovadă, ce vreau Ungurii! Io cred că aceste fapte ale lor vor deștepta pe Românii, cari le-au dat crezământ orb până aici, și au condamnat pe Români că sunt reacționari. Mihályi vine la deșteptare, și din mai multe conversări cu el, m'am convins, că e Român foarte bun, ma (ba) chiar înfocat, și sunt sigur, că nu se preface. E cu foc, și vorbește fluid, cu eleganță ungurește, românește rău, ca poporul nostru dela plug. Nu-l poți face să creadă că uniunea e nelegală. In toate se unește cu Babeș și cu Popa, numai în privința asta nu. Nici el, nici Man, fișpanul, nu au nici vor avea nici o erudițiune; au numai gură bună, ca ungurii. Se vede că numai între Unguri cu crescut. Mă mir de ei, că toate le au dela ei, numai rafinatura și rutina lor nu (o) au. Ei se țin de aristocrați, și conversează cu aristocrații, însă nu au o țiră (puțină) de rutină,

www.dacoromanica.ro

de care-s vestiți aristocrații unguresți. In 7 au avut conferință. Fiind la Buteanu în vizită, m'a chemat și pe mine să merg cu el la Goșdu, unde se aduna(u). Au vorbit multe lucruri. Goșdu, nu prea vorbea. In lucrurile în care se exprima, puteai observa, că e om rutinat, se pricepe a suci vorbele, a le interpreta, a vorbi cu rezervă. Nu mă pricep, ce intenție are omul acesta; sau pe noi ne înșală, sau pe Unguri. A cetit în conferință, ce vrea să vorbească în Casa de sus. Am auzit și io fiind de față. 8 puncte aduce în vorbirea sa, prin cari arată Ungurilor, pentru ce nu vreau Românii uniunea Transilvaniei. El nu zice că e în contra uniunei, el zice Ungurilor că uniunea e legală, iară nouă din contra. Apoi la fine nu știu ce va mai zice!

Le-am spus lui Vladu, Pop Iosif: Vedeți Dlor că Deák și Otvös V'au înșelat când v'au verbuat la adresă. Au zis că vor lăsa să faceți modificări în adresă, iară acum când faceți, cădeți tot într'una cu toate moțiunile. — Deák se face morbos, nu vine în dietă, iară Ötvös vă spune în față că Românii sunt numai „faj" (neam) și nu „nemzet" (națiune). — A știut Deák pentru ce îi chiamă la adresă.

Mâne sau poimâne vine de sigur desbaterea pentru Transilvania și naționalități. pentru aceea io nu plec mâne în 10, ci numai Miercuri în 12 Iunie. Tare sunt curios ca să aud pe Unguri cum se înmânie și ce zic la vorbirile Românilor. In aceste două zile vor vorbi toți Românii.

Mă rog Unchiule dacă puteți scrieți cuiva din Ardeal, ca numai decât să se adune într'un congres național, căci numai așa vom putea impune Ungurilor, și vom putea elupta ceva dela ei și regim.

Despre rezultatul ăstor două zile Vă voiu scrie îndată.

Sărutându-Vă mânile rămân

Al DVoastre

nepot obedient

Ioan m. p.

www.dacoromanica.ro

LVIII.

Pesta, 13 Iunie 1861. *M. către B. In ziua plecării sale spre casă, îl informează despre ultimele desbateri din parlament. Din cauza atitudinei deputaților români, răspunsul la mesaj n'a putut întruni majoritatea de voturi. Românii s'au revanșat pentru duplicitatea lui Deák. O delegație de ardeleni merge cu petiție la Viena, în chestiunea acordării unui congres național.*

Mult Stimate Unchiule!

In 9 l. c. scriindu-Vă, am zis, că înainte de plecare Vă mai scriu odată. După prânz la 4 ore plec către Urbea Mare (Oradea), așa dară vreau ca puține să Vă scriu. In 10 și 11 l. c. iară au fost discuțiuni mari — asupra amendamentelor române. In 10 a propus Sigism. Popovi.s un amendament din proiectul „határoziștilor", în locul „ohajtjuk hogy a méltányosság" [1]. — In acestea discuțiuni, mai toți Românii au vorbit, afară de Murgu, Pap János și Bika, cari nu fac alta decât votează cu Ungurii. — Misits încă a vorbit pentru amendamentul românesc, însă Românii ca de regulă, iară au căzut și aci.

In 11 a propus Babeșiu în privința Ardealului. Le-a spus verde în ochi, că uniunea nu e legală, și dacă e legală, nu e justă și dreaptă. Să fi văzut amăreala Ungurilor! Cugetai că tot se sfarmă. Au venit în confuzie nespusă. Românii însă stau 8 inși într'un loc nemișcați și împlinesc datoria când vorbesc așa. Cu acest amendament încă au căzut. — După aceea a venit Popa George cu altul, care suna scurt: „és születés különbség nelkül" [2]. Tot așteptau Ungurii, că ce vrea el cu acesta, deoarece, acest amendament e comun și nu numai a Românilor (înțeleg din interes comun).

El și-a motivat bine și frumos modificațiunea. Când o a(u) gătat, cugetam, că conservativii vor sări la el și trupește nu numai sufletește. S'au sculat în contra lui mai mulți; i-au spus că miroasă vorbirea lui aer de Viena, adeca, că e cum-

[1] Dorim ca echitatea.

[2] Și fără deosebire de naștere.

www.dacoromanica.ro

părat de Curte. Altul s'a sculat și a atacat pe Babeșiu, zicându-i Cs. K. Doctor[1]. Președintele însă l-a admoniat. Se înțelege, Popa și Babeșiu nedându-și persoana atăcată, iară și-au cerut drept să vorbească. și s'au defendat.

Babeșiu are ton foarte slab, însă Popa bun și dulce. Așa dară Românii în 4 zile după-olaltă, în 7, 8, 10, 11 au ținut lupta, ca(și) care nu au mai avut Ungurii din partea altora. Toată Pesta numai de Români vorbește. Ieri, în 12 Iunie s'a finit desbaterea adresei; însă cum? Cu căderea lui Deák, chiar în punctul cel mai însemnat, în punctul succesiunei. Și cine a cășunat căderea? Românii. Ai noștri au știut că liberalii nu recunosc abzicerea lui Ferdinand, așa dară, în punctul acesta va fi divergență între Unguri. Ei dară s'au folosit de ocaziune. Deák, trecând lupta Românilor s'a vindecat și a venit ieri în dietă, a vorbit două ore, după aceea a strigat stânga „szavazunk" (votăm). A venit vorba la votizare. Cei mai mulți Români au votat cu liberaliștii, 2 cu adresiștii, ceialalți au ieșit afară. Vladu, care e adresist și a vorbit frumos pentru adresă, întrebându-l să-și dea votul, a strigat de toată Casa a răsunat „nem vocsolok" (nu votez). Cugetai că creapă de năcaz Deák. S'au numărat voturile, și a văzut, că Deák a căzut cu 11 voturi, cele ale Românilor. Mihályi și Popa a votat cu Deák. Mihályi tot se sfarmă de năcaz pentruce nu votizează și Românii. Zicea: Măi fraților, pe toți Vă omoară Ungurii. Ce ne pasă ziceau eștialalți. Așa dară Deák și-a luat răsplata pentru purtarea față cu Românii! Alaltăiori mi-a spus Vladu: frate Maniule ai avut drept când ai zis că Deák ne-a prins și înșelat, însă lasă, că nu-i vom rămânea datori! Ieri dară i-au plătit. Românii au căzut în 4 zile după-olaltă, numai prin înșelăciunea lui Deák, că s'a făcut morbos, și nu și-a ținut cuvântul. — Ieri a căzut el cu mai mare rușine. Acum stau să crepe conservativii, nu știu ce să facă; li s'a stricat tot calculul, trebue să facă o altă adresă, sau să facă numai concluz. — Azi sau mâne sosesc aici ardelenii, cari

[1] Császár Királyi Doctor, — Doctor cesaro-regesc.

www.dacoromanica.ro

merg la Viena cu o petițiune, pentru acordarea unui congres național. Vor merge și la Deák și Eötvös, la aceștia cari îs inimicii cei mai mari a naționalităților și și a libertății.

Chiorenii au trimis un memorand la dietă, în care se arată toată slăbiciunea legilor din 48 și toată procedura Ungurilor cu ocaziunea restaurărei făcute în Ungaria și Ardeal. Românii nu sunt îndestuliți și nici nu vor putea face uniune sau pact(ă) cu Ungurii, pânăce nu va mijloci dieta un congres național român și nu vor șterge toate legile nefavoritoare pentru Români. Acest memorand numai ieri a sosit la Butean și mâne se va da președintelui; astăzi fiind „Înălțarea Domnului nu se ține dietă. Nu ar fi bine când am face și noi din Crasna așa ca aceștia? Să trimitem deodată și la comisiunea permanentă și și aci la dietă. Vom aștepta răspuns.

Sărutându-Ți mânile rămân
Al Dtale

nepot obedient
Ioan m. p.

LIX.

Borod (jud. Bihor), 19 Iunie 1861. *M. către B. Descrie petrecerea sa în Orade, convenirile avute, și fixează portretul câtorva fețe bisericești (Ep. Erdélyi, I. Pap, Vancea etc.) Convorbirile cu protopopul Cristianu din Ősi, cu preotul Paladi din Boroziel, Caba din Popești și Csigy din Borod. Stările din Borod.*

Mult Stimate Unchiule!

Am vrut să Vă scriu din Orade, însă dând de mai multe cunoștințe, nu mi-am putut rupe o țiră de (puțin) timp. Joi, în 13 Iunie am plecat din Pesta. In Orade am petrecut până în 17 l. c. Am fost mai întâi la Ioan Pap, rectorul Seminarului român, după aceea la Episcopul Erdélyi, la DD. canonici Vancea și Szilágyi. La prânz am fost mai mult la Rectorul, carele e transilvan și iubitor de tinerime, precum se vede cel mai popular în Orade. Om foarte tăcut, și se vede că se ocupă cu cauza națională. Szilágy și Vancea mai vorbitori, se

www.dacoromanica.ro

văd oameni cu spirit și cu învățătură, maniere catolice popești, nu am vrut să prea politizez cu ei, ci am lăsat să vorbească ce le place; când și când mi-am făcut câte o reflexiune. La Episcopul nu am vrut să merg, însă auzind că sunt aici, a mânat pe un tinăr din Cancelaria sa la mine, și m'a chemat la prânz. Io nu am mers, zicând că sunt învitat aiurea. A treia zi m'am dus de am făcut vizita, și apoi am rămas la prânz. Fiind la el în vizită, îndată după câteva cuvinte a început a întreba de tinerii români și în parte de Marienescu. A început a se escuza că el nu l-a denunțat la poliție, și vorbele scornite despre el sunt numai calumnii. Io n'am zis nici un cuvânt. Se laudă că el e mai bun Român ca alții, cari vorbesc multe. Zice, că vom vedea după moartea lui, că el nu e rău Român. Zice că neuniții nu sunt Români, nici cei din Țară, nici Lugojenii, nici Lipovenii. La prânz era(u) mai mulți. A fost vorba despre Români și între aceste și despre un individ, despre care zice Episcopul că e Român bun pentrucă vorbește românește bine. Io am zis: Nu sunt Români toți aceia cari vorbesc românește, și Ungurii și Sașii din Ardeal vorbesc mai toți românește și totuși nu sunt Români, ci din contra inimicii lor, așa și individul respectiv. La aceasta nu a răspuns nimica, iară ceialalți oaspeți cari erau mai toți preoți, căuta la mine. Am observat că în curtea episcopească domnește tare servilismul și despotismul. Am văzut pe aici multe instituțiuni frumoase, Seminariul e de lăudat. Peste 100 de prunci sunt în el; curățenie mare, disciplină bună și tractare omenoasă cu pruncii. Prefectul lor e un tinăr absolut în Roma, născut pedagog. Rectorul asemenea. Cu acest institut sunt foarte îndestulit. Am dat de mulți oameni calificați pe aici și o inteligență frumoasă, civili numai durere, puțini însuflați de spiritul timpului, fără curaj. Tinerimea e mai de treabă. Uniții cu neuniții trăesc foarte rău, cel mai mare odiu între ei. Neuniții invidiază pe uniți pentru starea lor cea bună, iară uniții se ocupă prea mult cu convertirea la biserica adevărată a lui Hristos. Pare că e în ei convertirea ca o monomanie, parecă scopul principal și chemarea lor e numai a face pe neuniți

www.dacoromanica.ro

uniți. Aceasta într'o zi ca alta. — In Orade (m'am) mai întâlnit cu mulți profesori din Beiuș (a fost târg de țară în Orade) cari mi-au fost cunoscuți din Viena. Am vrut să mă duc cu ei, însă așa, nu știu când soseam acasă. Din Orade am venit cu Cristianu (protopopul din Ösi) până la Boroziel la Paladi, preotul care a îndrăznit a vorbi în congregațiune românește. Cristianu e un (om) foarte brav, precum îl cunoașteți, de când a fost la Comitet în Sibiu și cu DVoastră în Viena. Te poți înțelege cu el foarte bine; iară Paladi e de cei ce zicea în 1848 și zice și astăzi, să cerem atâta cât, sperăm că vom căpăta, să cerem atâta, de cât să nu se sperie Ungurul și Neamțul. El e om bun cu inima și cu energia, însă a cere mult, adeca: atâta cât ni se cade, zice a fi crimenea (crima) cea mai mare în contra națiunei române Tare s'a supărat când a văzut că io cu Cristianu nu ne îndestulim numai cu limba de jos până sus. Zice: Văd că iară suntem căzuți și perduți! In toată dieceza Urbei-mari nu afli oameni decât în Beiuș și aici pe valea Crișului — pe Cristianu. M'am întâlnit cu un preot din Popești, anume Caba. Se vede om înțălept și fără de-a vorbi despre principiile indicate în epistola precedentă, a început el a vorbi și a făcut observațiunea, că numai cu tribunal despărțit putem fi îndestuliți. M'am mirat de el. Spun Românii cei buni de pe aici, că e om învățat, numai cât lui nu-i pasă de fericirea națională, numai de a sa. Are avere de 30,000 fl., numai un fecior și și pe acela l-a luat dela drepturi și l-a făcut jurat; iară feciorul e un magyaron mare. Pe aici numai (a)ceia sunt deregători români, cari sunt magyaroni, ceialalți au resemnat pentru testvériségül (frățietatea) cel minunat a(l) Ungurilor.

In Borod e Vasiliu Csigy preot; om tinăr, îl cunosc mai de mult, se vede a fi cu ceva simț național. In comunitatea aceasta, astăzi a fost primadată adunare de 12 ani încoace. Fiind timpul lucrului nu au fost mai mulți de 50—60 nobili, pe când în 7 sate, cari aveau căpitanul lor, sunt la 800 nemeși — tot Români, doară 10 Unguri. Limba oficioasă e cea ungară. Astăzi nu au făcut nimica, mâne vreau să vină mai

www.dacoromanica.ro

mulți. A fost de față Contele Zichy, un föszolgabiro, jurat și advocat și 3 preoți români. Voiu vedea mâne ce vor face.

Io voiu pleca poimâne de aici. Merg drept la Hălmagiu la Nana Vasîica, cu Coste Venter, rudenie cu Hălmăgenii. Aici în Borod sunt mulți oameni cari au absolvit fizica, după sistemul vechiu, precum și C. Venter. Dintre aceștia altul e notar, altul e jude, altul curator. Tare mulți sunt cari știu carte, însă totuși nu pot întroduce limba română de oficioasă în comunitate. Oamenii sunt beutori, locurile opemnorate (zălogite) la Evrei, Aici se face târg în toată Lunia, și și de țară.

Sărutându-Vă mânile rămân

Al DVoastre

nepot obedient

Ioan m. p.

LX.

Bădăcin, 2 Iulie 1861. *M. către B. Trimite informații despre stările familiare de acasă (Bădăcin, Bocșa, Hălmagiu). Nepoții Simeon și Dumitru sunt slăbuți. Petru e bun. Ar vrea să-i așeze pe toți trei în internatul român din Orade. Ar dori să se facă protest în contra anexiunii jud. Crasna la Ungaria.*

Mult Stimate Unchiule!

In 27 Iunie am ajuns acasă. Din Borod am venit drept peste codru la Hălmagiu, unde am petrecut 3 zile. Nana cu toți ai ei se află sănătoasă. In Bădăcin încă am aflat pe toți sănătoși. Nanei Gafia încă îi merge mai bine acum; și-a cumpărat o casă bună și loc frumos lângă o casă, care e contiguă (vecină) cu a ei cea veche. Ieri am fost în Bocșa la Baciul popa și la ceialalți ai noștri. Mai trăesc încă cu toții, numai cât bătrânețele i-a cam apăsat. Foarte tare s'au îmbucurat bătrânii că i-am cercetat; în parte, popa a fost tare pătruns. Te doresc foarte; le este temere că nu vor trăi până când vei veni în țara noastră. Până atunci acceptă-le sărutarea trimisă.

Sora mea Sofia, încă e sănătoasă, numai cât tot tristă e pentru moartea pruncului care era la țâță când ai fost la noi. Acel prunc nu a murit moarte naturală, ci în 1858, 10 Oct. a

www.dacoromanica.ro

trecut roata carului peste capul lui. Indată i-a rupt capul în două. Ei nu mi-au scris nimica de această moarte violentă, până acum ce am venit acasă. Era Sofia în pericolul morții, fiind aproape de nașterea unui prunc; acela (s')a și născut înainte de timp, tot umflat și mai mort. Numai puțin a lipsit că nu a înebunit în puerperiu (naștere), fiind tare agresă (atinsă) de atare nenorocire. Pruncului e numele Tiberiu. In Oct. va fi de 3 ani. E foarte frumoșel, tare și iute, cât mă tot minunez de el. Nepotul meu Simeon se poartă foarte rău. Chiar acum a făcut examenele. Din două studii are „secunda". In testimoniu e pus: attentio: somnolenta, diligentia: exigua. Nu știu ce să mă fac cu el, să-l mai las să învețe, sau da-l-voiu la măestrie, sau lăsa-l-vom acasă? Se vede că are bună minte. L-aș lăsa să repetească în Șimleu, însă mă tem că nu se va alege nimica de (din) el. L-aș trimite la Urbea-Mare (Oradea M.) în seminar, unde copiii au o creștere admirabilă; care are minte învață ori pere. Pe lângă aceea cântări, caligrafie, gimnastică și toate adeca ce e de op la creșterea pruncilor. Seminariul e dires (condus) de D. canonic Ioan Pop, un om excelent, iubitor de tinerime și naționalist bun. Prefectul e un tinăr venit dela Roma, Dr. în teologie, om născut a fi pedagog. Când aș avea bani, l-aș trimite aici, căci sunt convins că s'ar alege om din el, deoarece prefectul ar avea o grijă specială de el. Plata pentru un copil e 120 fl. v. a. Aceasta nu e mult, când i-am avea. Ar fi bine când ar putea merge și Petru și Dumitru acolo, căci aici învață foarte rău, și când se vor duce pe clăsi mai mari, să fie tot eminenți, și totuși cad în secunde.

Simeon va fi acum în August de 13 ani și a fost în I clasă gimnazială; Dumitru de 16 ani în a II-a, Petru de 20 acum și a III-a clasă. Dumitru nu învață așa bine ca mai nainte; are mai tot prime. Conumele îi este Bărnuțiu; tot așa a fost de când a mers în prima normală. Nu l-a mai schimbat, acum nici (nu-)l mai poate schimba. Io încă am zis să nu-l înschimbe, numai să se poarte bine.

Petru se poartă foarte bine, e tare deștept și am speranță să fie om de treabă din el. A crescut foarte tare; este mai cât

www.dacoromanica.ro

mine de mare, însă mai gros cu mult și e frumos prunc. El vrea să meargă la Orade. I-a scris, pruncul lui Nicolae din Hidig, care e în a 7 clasă în Orade, ca să meargă, că îi va căpăta o condițiune din care să poată trăi. A lui Nicolae prunc încă e mare, și învăța foarte bine, seamănă tare cu George pe care l-ai cunoscut în Viena ca teolog.

Din toate părțile se plâng că Crăsnenii noștri s'au purtat rău și în specie, D. Vicar Coroianu și DD. Palladi și Cristianu încă se plângea asupra lui, că nu a făcut destul așteptărei Românilor nici într'un respect. Io încă nu am putut perscruta de e drept ce zic oamenii. In zilele acestea voiu vorbi cu un preot tinăr, amic bun cu mine; acela îmi va spune adevărul. — In privința protestării contra anexiunei am vorbit cu D. Vicariu. Zice că e prea târziu și îi este și frică, căci îl vor omori Ungurii. El se învoește de altminte la protest, însă așa ca preoții să nu-l subscrie. Ei, apoi cine să-l subscrie? Alți inteligenți nu avem pe aici. Poporenii nu se vor subscrie dacă nu văd pe părintele lor. Peste câteva zile voiu vedea ce va fi. — Mi-ai primit scrisoarea datată în Borod? Rău îmi pare că nu mi-ai răspuns nici pe-o epistolă trimisă din Pesta.

Mă rog scrie-mi îndată.

Sărutându Vă mânile rămân

Al DVoastre nepot obedient

Ioan m. p.

LXI.

Bădăcin, 9 Iulie 1861. *M. către B. Își exprimă dorința de-a face o excursie la prietenul său N. Stoia, la Sibiu. Cere încuviințare. Vizetele ce le-a făcut la medicul Teleszky și la vice-comitele Lázár, cari ar voi să-l aibă de ginere.*

Mult Stimate Unchiule!

Numa(i) câteva zile sunt de când V'am scris. Ne mai așteptând răspuns, îmi iau permisiune a Vă mai scrie, din unica cauză, că io aș voi a merge de acasă încoace încolo, și în fine la Sibiu, la Stoia! de unde apoi m'aș duce la munte până la toamnă, ce s'ar compune lucrurile sau într'o formă sau într'alta.

www.dacoromanica.ro

Ieri am căpătat dela amicul Stoia o scrisoare, în care-mi spune, că a călătorit pela Belgrad, (Alba-Iulia), Abrud, Cluj și dela Cluj cu Bohățiel până la Năsăud, unde fu de față la primirea cea impozantă a Căpitanului (prefectului). Imi scrie, că mă așteaptă cu dor să merg la el, căci mai vine și Pamfiliu, secretarul lui Șuluțiu, și așa putem face o cură bună la muntele cumnatului său. Imi spune să-mi iau și litere pasuali (pasaport) pentru toate evenimentele. Io m'am deținut să merg și nu mă împedecă altceva, decât acordul DVoastre. Aș rămânea acasă, însă nu pot face nici o cură, nu am cu cine vorbi, și de cetit încă nu prea pot. Din astă cauză dară îmi iau îndrăzneala a-mi exprima dorința de a merge, și apoi la toamnă după cercustări, mă voiu duce drept la Pesta pentru practică (prin Banat. Lugoj, Timișoara), sau voiu rămânea undeva în practică în Transilvania; sau în un caz nefavoritor pentru Români, voiu trece în Țară, unde îmi voiu câștiga pânea cea de toate zilele. La acestea mă rog, dacă ai timp, dăți părerea și io mă voiu supune dorinței Dtale.

Dacă din întâmplare mi-ai și trimis răspuns pe epistolele trimise mai înainte, și din acelea nu voiu observa ceva dorință de a rămânea acasă, io căpătând bani de undeva, voiu pleca către Cluj, și de acolo către Belgrad, ne mai așteptând răspuns pe epistola-mi prezentă, căci va fi prea mult să aștept de se va estinde timpul răspunderei la mult de două săptămâni. Atâta tot mai vreau și io să rămân pe acasă. Deci dară mă rog, dăți părerea în câteva șire de scrisoare. Vizite nu am făcut la alți Unguri până acum, decât la Teleszky, tatăl consocolarului meu din Șimleu și în Pesta amic; copil foarte ingenios și cosmopolit. Omul are avere frumoasă, fiind medic în Șimleu. Are și fete multe. Precum am observat, el s'ar îmbucura foarte când m'ar avea de ginere. Mie îmi place — ce e drept — averea frumoasă, însă până acum sunt foarte străin de însurare, și de altminte să am orice voie la aceea, fată de limbă străină nu-mi trebue de muere. Ieri am fost la Lázár vice-comitele. El nu a fost acasă, ci numai muerile m'au primit. Tare multe complimente mi-au făcut, în parte soacra sa, care șede într'o

www.dacoromanica.ro

casă cu ei, m'a petrecut până la poartă și acolo încă m'a mai ținut cu vorba, enarând lucruri despre tată meu și frații mei, cari au murit. Il lăuda pe tatăl meu foarte. Mai cătră fine zise: dară muerea ce-Ți face? Io atunci stau și cuget că ce vrea. Ei — zic — DVoastră pre cum observ, nu mă cunoașteți care Man sunt eu. Ei dară nu. Io nu sunt însurat — căci știți prea bine vin din Pesta, unde numai câteva luni (sunt) de când absolvii școlile. — Așa dară trebue să te însori. — Lázár pre cum știți e foarte avut. Averea lui mobilă și imobilă va sta la 200,000 fl. Are numai o fată de măritat, și alți prunci nu are. Trimeținд Lázár astă iarnă după sora mea, să-i ducă epistolele mele, să vadă unde mi-e adresa, toți sătenii noștri zic, că Lázár mă chiamă să-i iau fata, și tot întreabă pe Sofia, că nu mă duc să o iau. Se înțelege, io toate le iau de râs și de fantazii a Românilor noștri, cari s'ar îmbucura și ei când aș pune mâna pe averea lui Lázár, câștigată dela Români și încă o părticică bună dela tată meu și frate meu, cari tot în procese au trăit. Imi spune D. Coroian că Lázár mă lăuda mult (cu toate că numai de două ori am vorbit cu el în viață-mi). Când aș fi un fantast, din toate acestea ași conchide, că lui i-ar plăcea să-i fiu ginere. Insă io știu slăbiciunea omenească. El e avut, fata e frumoasă, ei vor aștepta oameni avuți, domni mari, iară nu proletar ca mine. Io cu fata am vorbit puțin. Ia ca fată se 'nțelege vorbește pretinește cu feciorii, așa și cu mine. Când a fost în Pesta cu tatăl în anii trecuți a vorbit mai înainte, după aceea aici acasă odată, însă toate acestea pe mine nu mă îndreptățesc nici la o speranță, și când aș avea io ceva stare, mai că nu aș fi străin a o cere din două cauze 1⁰ că tatăl ei e Român (mamă-sa armeană) 2⁰ că mi-ar plăcea să vină averea cea frumoasă în mâna unui Român și nu Ungur. De altminte fata nu are frumseță răpitoare. Era mai frumoasă când o am văzut în Pesta; acum e cam uscată.

După prânz m'am dus în casino, și acolo m'am întâlnit și cu Lázár. Mi-a spus: am auzit că ai fost astăzi la mine, îmi pare tare rău că nu am fost acasă. El mi-a dat mâna și m'a bătut pe umăr. Era plin de oameni în Casino, toți se uita(u)

www.dacoromanica.ro

la mine, că cum vorbește v. comitele cu mine. Io cu ceialalți nu am vorbit, afară de doi, cu cari mă cunosc din pruncie, măcar era(u) mulți deregători acolo, cari aștepta(u) să mă complimentez, io însă numai le-am mulțămit simpliciter.

Sărutându-Ți mânile rămân
Al Dtale.

nepot obedient
Ioan m. p.

LXII

Bădăcin, 18 Iulie 1861, *M. către B. Il informează despre nepoții Petru, Dumitru (ai lui B.) și Simion (al său). Petru va merge la liceu la Orade, pe Simion și Dumitru voește să-i trimită la Beiuș. El ar vrea să ocupe un post. Ii e dor de Unchiul său. E gata să facă drumul pe jos până la Iași.*

Mult Stimate Unchiule!

In zilele trecute V'am scris, și încă mai mult despre ale mele cercustări; acum îmi iau permisiunea, a Vă scrie despre nepoți ma de aproape, anume: Despre Petre am să scriu, că el a fost la Orade, uude și-a căpătat o condițiune, după care capătă mâncare și 4 fl. v. a. pe lună, precum îmi spuseră el. Aceasta m'a îmbucurat foarte, mai ales văzând, că are curaj de-a merge în lumea largă. In Orade l-a îndereptat Orosz la menționata condițiune. El și-a propus ca să meargă la Orade în orice chip, și dacă nu va căpăta ajutor dela nimeni. Zice că Orosz încă nu capătă și tot trăiește, cu toate că acela e mai tinăr cu doi ani decât el. In 20 Iulie va pleca de-acasă, pentrucă așa le este învoiala, ca să primească în 1 August condițiunea. A întrebat de mine, că ce să facă? Io am zis, că dacă stă așa treaba, să meargă. Io am pe aci niște căputuri, încă bune și niște pantaloni; i-le voiu da, și cu aceea îl voiu mântui de alte spese. Ce se atinge de clasificațiunile sale, acelea după mărturisirea proprie sunt: laudabilis, bonus, sufficiens și una tollerabilis. Calculii nu sunt acuma ca mai nainte, ci sunt, cel mai bun praeclarus, laudabilis, bonus, sufficiens și tollerabilis; apoi secunda e insufficiens. Spune Domnul

www.dacoromanica.ro

acela la care a fost Petre, că, pruncul are diligință, însă nu foarte mare, pricepe cam greu și anevoie, însă după aceea ține minte (nincs hamar ès gyors felfogása). Domnul acela e Halmagyi, foarte bun om, vorbește românește, mai bine ca ungurește. Aceea nu-mi place că are o (notă) tollerabilis; aceasta e „vix prima". Imi spune Petre, că aceasta e pe nedreptul, că el din aceea a așteptat bonus.

Dumitru are o insufficiens (secunda), după cum îmi spune Petru; însă va repeți studiul acela și va putea merge pe a III-a clasă. Zice Petru, că Dumitru are foarte bună minte, numai s'a făcut negligent.

Ce se atinge de al meu nepot, îmi pare că V'am spus, că are două „insufficiens" și nu poate trece pe a II-a clasă gimnazială. Nici (nu) mă mir de ei că au secunde, profesorii nu știu nimica, tot oameni tineri și nu stau de ei să învețe.

Io nu știu ce să facem cu pruncii aceștia, să-i lăsăm în Șimleu, sau duce-i-vom aiurea la școală? Io supărat fiind, în zilele trecute, mi-am fost propus, să-i las în păcatele lor, că nu-s demni să am grijă de ei. Acum mai trecându-mi din supărare, mă doare la suflet să văd că pruncul are minte și rămâne acasă, fără de-a avea ceva folos de truda lui 5 ani. Io cred, că pentrucă are 2 secunde, încă poate fi om din el; pentru aceea mi-am propus, ca să-mi capăt peste puțin timp pânea mea ori-unde, cu orice preț, ca să am ceva bani și pentru Simion. Voiesc a cerca cu el încă în anul viitor; vreau a-l trimite la Beiuș, unde, învață bine, sunt niște profesori harnici și cei mai mulți îmi sunt cunoscuți și pretini. Sper că s'ar alege ceva din el. Cheltuiala încă nu va fi mai mult de 10 fl. v. a. pe lună, aceia tot îi voiu putea da io dacă mă voiu așeza undeva. Ce zici Unchiule, nu ar fi bine să meargă și Dumitru acolo? Mă rog scrie-mi în privința aceasta, să aud și sfatul Dtale.

Io sunt foarte năcăjit și neodihnit pentru lucrurile ce V'am scris și pentrucă încă nu am undeva vre-o aplicare, ci șed numai așa, cum nu se cade unui om tinăr și absolut. Mă supără foarte mult, că în anul acesta ați făcut mari chel-

www.dacoromanica.ro

tueli pentru mine, cu toate că după cum știu, nici DVoastră nu aveți plată așa bună și nici aceia regulată. Io nu cred că nu suferiți DVoastră lipsă pentru mine. Io am fost însemnat tot ce mi-ai dat. In zilele trecute caut și mă spariu, așa sumă imenză am văzut. Apoi pe lângă aceea, precum mi-a spus Nana din Hălmagiu Dumniilor lor încă (le-)ați trimis, pentru care mi-a zis să Vă spun mulțămire. Mi-a spus nana Vasiica, că și nanei Gafiei încă ați trimis. Domnia sa, nu mi-a pomenit nimica, că căpătat-a sau ba.

Am cugetat că venind acasă voiu mai pune ceva carne pe mine, însă io din contra, pare(că) sunt mai debil. In Pesta nu aveam altă grijă decât să fac odată rigorozul, și griji naționale; acum toate m'au ocupat. Năcaz pentru blăstămăția, prăpădenia și sărăcia fraților mei, năcaz pentru nepotul ce trebue să repetească școala și nu am încă cu ce să-l țin, năcaz național, căci precum observ din puține jurnale, ce cetesc pe aici, treaba noastră stă foarte rău. Ungurii se împacă cu Neamțul, dară cu orice preț, numai să aibă hegemonia și supremația. Imi scriu din Pesta ai noștri, că cei mai mari rezoluționiști sunt acum pentru împăcarea cu Neamțul.

Românii noștri de pe aci, cari nu m'au văzut pe mine de 6 ani, nu mă cunosc· zic că nu pot să fiu io; zic că m'am înschimbat prea tare, și arăt prea bătrân. Insă Dta știu că m-ai cunoaște, căci fruntea și sprâncenele seamănă cu a mamei, și cum zice Baciu popa din Bocșa [1]), cu a moșului — tatăl mamei, iară cealaltă parte a feței, seamănă cu a tatălui meu, precum și trupul înalt (numai io sunt subțire și nu gros ca tatăl meu).

Tare aș vrea să te văd Unchiule! Să știu că nu Te-ai supăra pe mine, io aș veni pe jos până la Dta; am tare bune picioare, numai peptul mi-e slab; însă io tot nu am frică, că nu aș ajunge sănătos acolo. A veni în car costă prea mult. Grigorovița vine pela mine, merge la Bozance în Bucovina; cu el aș putea merge până în Iași. El încă face examenele în 24 Iulie.

---

[1] Preotul Simeon Bărnuțiu.

www.dacoromanica.ro

Spune Dlui Micle[1] închinăciune de sănătate şi când va veni să-mi aducă şi ceva cărţi româneşti, — istoria cea mai bună a României şi poeziile cele mai frumoase, şi să-mi scrie când va veni.

Sărutându-Vă mânile rămân

Al DVoastre

nepot obedient

Ioan m. p.

LXIII.

Bădăcin, 23 Iulie 1861. *M. către B. Mulţumeşte pentru îndrumările date. Îi va urma sfatul de a nu merge nici la un caz în Ţara Românească. Perspectivele nepoţilor la şcoală, în Beiuş şi Orade. Situaţia politică. E nemulţumit cu Sălăgenii. Condamnă căsătoriile cu străine.*

Mult Stimate Unchiule!

Vă mulţămesc foarte pentru curânda răspundere (răspuns) la întrebarea şi rugarea mea din 9 l. c. In toate epistolele mele am scris că voiu aştepta şi finea lui Iulie. Acum deoarece DVoastră aţi binevoit a Vă da acordul la mergerea mea, mă voiu acomoda după cercustări şi voiu pleca mai nainte sau după finea l. c. şi atunci Vă voiu înştinţa, că când am plecat şi că unde să-mi adresaţi epistolele când veţi binevoi a-*mi* scrie.

Consiliul dat de a nu merge nici într'un caz în Ţara Român(e)a(scă), îl primesc cu mulţămire, pentrucă ştiu că acela e mai bun. Io încă am fost sempre (totdeauna) de acea părere, ma (ba chiar) am şi zis de multe ori, că mai bine voiu rămânea la coarnele plugului în Ardeal, decât să mă duc la ura şi batjocura fraţilor de peste Carpaţi. Cum mi-a venit ideea „că în neste cercustări nefavoritoare pentru Români, voiu trece în Ţară",[2] şi încă în mânia propusului anterior, nu ştiu: Iritarea pentru neplăcerile ce le-am aflat acasă, sau alt spirit a neconstanţei mele, nu-mi pot da raţiunea (seama)!

[1] Ştefan Micle, era de loc din Feleac, de lângă Cluj. Cariera-i zbuciumată a se vedea în Encicl. Rom. v. III, p. 269. In 1861 era profesor de fizică şi chimie la facultatea de ştiinţe din Iaşi.

[2] Scrisoarea din 9 Iulie 1861.

www.dacoromanica.ro

Studenții în institutul menționat capătă pentru acei 120 fl. vipt, spălat, instruire în toate obiectele, atât prin instructori speciali cât și prin prefect, învățarea cântărilor românești și a cânta orice după note. Nu capătă vesminte de purtat, nici de pat, — acestea trebue să le ducă pruncul de-acasă, — iară banii „de lege" se plătesc în două rate, însă după cum mi-a spus prefectul, D. Rector se învoește cu mulți și în mai multe rate — 3 sau 4 rate. Când am avea noi bani, știu că cu noi încă s'ar învoi.

Ce se atinge de învățătura dela Orade, îmi place. Ies mai buni studenți decât dela alte gimnazii, numai pruncii în altă privință i-am aflat, că foarte rău se poartă, cari nu sunt în institut. Adeca având mai mulți cunoscuți cari au absolvit în Orade, am observat că difer foarte mult de cătră alții de pe la alte gimnazii — în purtarea lor. Se strică timpuriu „modo naturali et innaturali", așa cât te îngrozești auzindu-i vorbind de „ante vita" lor. Pentru astă cauză numai, e cam cu frică a ținea pruncii la școală în Orade. In Beiuș încă precum am scris învață foarte bine, ies tare buni studenți, bravi în toată privința, pentru aceea și acolo poate omul să trimită prunci mai cu securitate (siguranță) ca la Orade.

Chiar ieri am cetit că Majestatea Sa a trimis rescriptul la dietă și încă negativ, iară cumcă Vay ar fi abzis și în locul lui e pus Gr. Forgách Antal. In locul lui Széchen, Eszterházy. Se vorbește că toți deregătorii mari și mici vor abzice, și dieta încă se va disolva. Io cred că aceste întâmplări încă acasă le voiu auzi și ceti, pentru aceea, cum zisei mai sus, după cercustări mă voiu acomoda și Vă voiu înștința că unde sunt și ce fac.

In epistola precedentă V'am scris că vreau peste puțin a(-mi) căuta pânea de toate zilele cu „ori ce preț". Să nu-mi interpretați prea strict această zicere, pentrucă „cu prețul și cu prejudiciul interesului național și a onoarei mele personali, nici odată nu voiu umbla a-mi câștiga pânea."

Congres vom căpăta, prea mare lucru de nu. Deputații noștri din Pesta redig(ează) un jurnal „Concordia". Iasă în

www.dacoromanica.ro

prima August. Au trimis și aici prin Comitele suprem ca să se prenumere inteligința și comunele.

Nu știu care călătorie o înțelegeți, cea dela Pesta până acasă, sau pe aici pe acasă pe unde am călătorit? Dela Pesta am venit la Orade, de acolo la Borod, la Hălmagiu și așa acasă. Am vrut să merg la Lugoj și Beiuș, însă nu mi-a ajuns banii. Pe aici pe acasă încă nu am călătorit numai pela vecinii cunoscuți, vreau însă să merg în zilele viitoare până la Tășnad și mai încolo, căci am niște cunoscuți pe acolo.

Nu-mi prea place de Selăgenii noștri; io m'am tot lăudat cu ei și prin Viena și prin Pesta, însă văd că mai rămân de rușine cu ei. In respectul politic nu au activitatea, energia și curajul care-l au pe airea Românii. Toți retrași la vetrele sale și la familiile sale. Apoi nu îi poți face să trimită la fondul Gazetei, ori la muzeu, sau airea pentru binele public. I-am tot rugat, să roage pe popor în biserică ca să contribue, precum fac alți preoți de pe aiurea, dară ei nu. Asemenea nici doi deregătorași ce-i avem. Ii cunosc pe ambii în persoană. Din Angyalu — căsătorit cu o unguroaică — nu se alege nimica până va arde D-zeu lumea. El știe românește, însă aceea nu e destul numai a vorbi, dacă nu ști(e) scrie, și nici fapte nu arată. Mărcușiu, el are o nemțoaică din Pesta de muere. El se vede o inimă foarte bună, nu ar vrea să strice nimănui, nici să supere pe nimeni. De când sunt, nu am văzut oameni cu atari principii! Să nu supere pe nimeni? Așa, să mă las să mă omoare inimicul meu, numai din cauza, ca să nu-l supăr pe el! Ce batere de D-zeu e creșterea proastă între străini, și încă și mai mare batere, când omul crescut nenațional, își ia muere din viță străină, pentrucă mai mari neplăceri nu-Ți trebue în lume, ca aceea, când vezi sânge bastard în casă, și când vine om român și muerea ascultă și nu poate vorbi în limba bărbatului. Așa am pățit cu Mărcușiu și cu Angyalu. Io năcăjit fiind, am pus eticheta de-o parte, și numai puține cuvinte am proferit ungurești și nemțești. Le-am spus verde în ochi; învățați românește!

obedient *Ioan* m. p.

www.dacoromanica.ro

LXIV.

Bădăcin, 30 Iulie 1861. *M. către B. I-a primit scrisoarea şi se va conforma dorinţei exprimate acolo. Planul escursiunii ce vrea să întreprindă. Chestiunea frecventării la şcoală a nepoţilor. - Vizita la vicecomitele Lázár. Mentalitatea Ungurilor.*

Mult Stimate Unchiule!

Epistola DVoastre datată în 20, o am primit în 28 Iulie[1], chiar în minutul, când accepui (primii) şi dela amicul Stoia una, în care-mi spune, să merg că mă aşteaptă. Voinţa DVoastre de a nu merge la Sibiu, ci să fac altă escursiune, o am primit cu plăcere şi mă voiu simţi foarte ferice, dacă rezultatul împlinirii voinţei DVoastre va fi favoritor. Această voinţă cu atât mi-e mai plăcută, cu cât îmi ţin de o sfântă datorinţă, a face bine, cât voiu trăi pe lume, şi cu cât ştiu că acel bine naşte şi mai mare bine. Deci dară nu mă voiu cugeta mult, ci Joi în 1 August voiu pleca, deoarece ocaziune mi-am fost condus încă în săptămâna trecută, pentru 6 fl. până la Cluj (un Bocşian). Aşa dară, ca să nu-mi peară arvuna, trebue să plec la terminul spus. Aveam o mare bucurie dacă mergeam la munte, unde mă recream şi-mi petreceam cu Românii noştri, însă această bucurie e numai personală şi trecătoare, pentru aceea e şi preteribilă şi sper ca să(o) pot afla şi altă dată.

Io voiu trebui să fac această călătorie cu carul, căci pe jos nu-mi pot duce vesminte cu mine, cari, ca la un bărbat, întrând la oameni mai mari, trebue să le am, pentru aceea nu ştiu cum mă voiu ajunge cu spesele cari le am. Imi cerui în împrumut dela un amic 20 fl. şi îl rog dacă se va întâmpla să viu pe cale în ceva perplexitate, să aibă bunătate a-mi mai trimite puţinei. A face călătoria pe unde nu sunt diligenţe e mai greu. Io când voiu veni acasă nu voiu veni pela Cluj, ci dacă e posibil, mă voiu întâlni cu un tinăr foarte brav, absolut în Viena, profesor în Beiuş şi ginere lui Vultur din Bârzeu. Acesta-mi este amic. In Orade am fost vorbit, ca să (ne)

[1] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

convenim în August şi să mergem la Baia Mare, de acolo în Seini la D. Protopop Maniu, un om ca (şi) care rar afli. Acela e autorul articolului despre care vorbişi că e din Satu-Mare, şi Ţi-a plăcut mult. Deci io voiu cerca, să mă întâlnesc cu acest tinăr brav şi ne vom duce până acolo. De voiu putea ajunge scopul să vorbesc cu acest tinăr, atunci călătoria îndărăpt nu-mi va costa mult, pentrucă el a zis atunci, că mergem cu căruţa sa, sau a socrului său; de nu, atunci neavând spese destule, io voiu fi forţat a veni (în)dărăpt cătră Jibău, Cehiu, acasă, pe unde să înţelege voiu avea ocaziune a vorbi cu mulţi oameni creştini, însă puţini adevăraţi. Din banii cari mi-ai trimis în zilele trecute, nu am numai 26 fl., pentrucă am trimis şi lui Grigorovita 2 galbini, cu 6 fl. i-am fost dator, pentru un cufăr de pele, care mi l-a dat, neavând în ce-mi pune şi cărţile şi vesmintele. Ceialalţi i-am trimis, pentrucă a avut de a face examenul de stat, cel istoric, şi nu a avut taxa de 8 fl. de unde să o depună, şi de aceea am cugetat, că nu voiu face faptă rea, când voiu ajuta un tinăr de mare speranţă. 5 fl. am dat prenumeraţiune pentru Gazeta, pentrucă, din anul acesta încoace, mi-e voia să am şi io Gazeta regulat. Apoi câţiva floreni am mai cheltuit şi io.

Ştiu că mi-ai acceput (primit) toate scrisorile mele, prin urmare vei fi ştiind şi treaba cu Seminariul din Orade şi clasificaţiunile nepoţilor şi numele lor; Dumitru e Bărnutiu şi Simionul Sofiei e Mán (şi tatăl său e Mán).

Petru s'a dus în 28 l. c. la Orade. Mi-a venit idea Unchiule că pe eşti doi nepoţi, şi dacă vom avea bani, să nu-i trimitem estimp nicăiri, pentrucă, e ruşine să-i trimitem la gimnaze străine cu secunde, doi nepoţi a lor doi inşi, cari în viaţa lor nu au avut nici prime, necum secunde. Nu ştim nici cum va fi timpul, ce cercustări critice putem ajunge. Apoi dacă au secunde să-i mai cercăm aici în Şimleu, să vedem încât se vor emenda (îndrepta), să nu cheltuim cu ei înzădar, ci numai aşa dacă vor fi demni. Dacă nu vor învăţa aici în Şimleu, cel puţin jumătate pe eminenţie, ca repetenţi, cuget că e damn (pagubă) a cheltui pentru ei. De altminte nu ştiu cum voiu

www.dacoromanica.ro

face pe Sofia să ducă pe Simion la școelă, pentrucă, e supărată foarte, pentru purtarea lui cea rea, și zice că nu are nici cu ce să-l țină la școală. Zice că ea numai pentru el e săracă, căci nu-și poate ținea servitor, având de-a duce toată carnea și lardul (slănina) la prunc. Nu au nici un ajutor și zic că nici pot fără de acela a deveni la ceva avere, nu au cine să caute de vite etc. Io le cam dau și drept, însă pe lângă toate acestea, nu aș voi să rămână pruncul acasă, căci neînvățând mai departe, după natura lui cea cerbicoasă judecând, e probabil că se face un om perdut ca frate-meu. Dacă va învăța, e posibil, că peste câțiva ani deșteptându-se, se va alege om de trebă din el. Io voiu sta de Sofia ca să-l mai ducă la toamnă în Șimleu, să facă o probă cu el. Pe anul celalalt, având bani și io pe atunci, dacă se va purta bine, îl pot trimite la Orade sau Beiuș, unde va fi mai bine. — Sper că această părere a mea, va fi și a DVoastre, atât în respectul (privința) lui Dumitru cât și a lui Simion.

Io cuget că nu va fi de lipsă, ca Petre să între în Seminar, pentrucă acela e numai pentru prunci, iară nu pentru juni de 20 ani, ca Petre. El e acum copt la minte, știe că trebue învățat, știe că banii trebue cruțați, nu va cheltui mai mult decât se cade, pe lângă aceea, el își poate căpăta și ceva condiție, precum are și acum. Apoi sper că se va purta cu cumpăt rațional, așa cât să-i rămână și corpul și sufletul nestricat. De aceea numai mă rog să-mi scrieți mie sau lui, că pute-l-veți ajuta, măcar cu cât de puțin ajutor, ca să știe pruncul cum să-și tocmească tot lucrul său. Io am speranță că se va purta bine și va fi mulțămitor și recunoscător pentru ostenelele DVoastre.

Am fost la Lázár, de atunci, îmi zise: Am cugetat că Te-ai și dus, de nu ai mai venit la noi. Tot discursul a fost despre legile nemțești și ungurești. Pe celea prime le umilea, pe estealalte le înălța până la cer. A fost vorba și de Goșdu și de Man supremul-comite. Intre acelea am zis: Mi se pare că Goșdu nu e de părerea lui Mán. Indată mi-a răspuns: Se vede că Goșdu e în soldul Neamțului, cumpărat și vânzătoriu, dacă nu vorbește

www.dacoromanica.ro

așa precum toată dieta. Mai târziu iară a început tot el, zicând că Românii ardeleni îs oameni de omenie, căci numai câțiva funcționari căzuți din pâne și de religiune schismatică se opun „uniunei și libertății" sau mai bine, „principiului liberal unguresc". Io nici când a zis despre Goșdu, nici când a zis aceasta, nu i-am răspuns nimica, pentrucă io nu am început a politiza; m'am uitat numai în ochii lui și i-am țipat un surâs sarcastic, care, dacă cunoaște oamenii, îl va fi putut convinge despre disprețul care l-a produs în mine vorbele lui celea proaste. Era și un om străin în casă; poate a vrut D. Lázár să-și arete simțul unguresc înaintea acelui ungur. Nu e mod să poată simți așa prost un om pe care-l numesc Crăsnenii: capacitatea Comitatului.

Io nu am vrut să mă cert cu el, întâia oară, când îl aflu acasă. Ți-am fost spus că mergând la el pot deveni în ceartă cu el. O am încunjurat. Spune-mi, de mă las cu el mai afund în vorbe, să-l refut (combat) pentru prostia lui cea mare, sau să-i scriu odată, că convingerea lui despre Români a foarte rătăcită, și nu se cade unuia, care e născut din sânge român și pe care Românii îl aleg de vice-comite (Ungurii nu l-ar fi ales, nu-l pot suferi) să vorbească așa.

Nu e posibil să o putem duce cu frații Unguri. Nu vreau să știe nimic despre limba română. Dacă dai ceva românește la jude, ți-o respinge îndărăpt. Am fost și io după „pas" (pasaport) la judele, care șede în Pereciu. Numai juratorul lui era acasă. După mai multe vorbe, l-am întrebat de știe românește. Imi zice: ba. Dară D. Jude? El știe ceva. Dară apoi cum Vă înțelegeți cu Românii, sau cum le puteți ceti suplicele românește? Ei Domnule, nu vezi pela noi suplici române, aici e „țara ungară" și nu română. Românii trebue să se acomodeze Ungurilor, și nu Ungurii Românilor. Apoi ce cugeți Dta, să învețe deregătorii unguresti românește? Invețe Românii ungurește. Io nu am prea vrut să-l capacitez, că am văzut că nu am cu cine să vorbesc. Am zis numai atâta că „independența și fericirea țării depinde dela fericirea popoarelor. Am vorbit cu mai mulți deputați unguri

www.dacoromanica.ro

şi toţi privind acest lucru, (au zis) „va hotărî dieta, ca să fie şi limba română". Imi zise apoi: „Dta încă eşti de cei rătăciţi". Se înţelege am râs de el. — Puteţi vedea Unchiule, că noi trebue să fim despărţiţi de ei politiceşte că altminte numai năcaz e între noi şi io numa(i) nu ştiu cum vom putea efeptui acea despărţire!? De ce nu aţi scris până acum în Gazetă sau la ceva amic principiile menţionate?

obedient *Ioan* m. p.

LXV.

Bădăcin, 14 August 1861. *M. către B. Descrie călătoria făcută în Ardeal şi conversaţiile avute la Gherla, Cluj etc., cu diferiţi bărbaţi români, cărora le-a expus principiile lui B., privitor la situaţia politică. Unii au aprobat, alţii nu. — Cere sfat privitor la ocuparea de funcţie la Pesta.*

Mult Stimate Unchiule!

Alaltăieri am ajuns acasă. Mi-a părut bine că am plecat din Gherla cu Vicarul, căci venind, am întrat cu dânsul pela mulţi cunoscuţi de a Domniei Sale. Când am plecat din Gherla, în 9, V'am scris o epistolă [1], o am lăsat unui cunoscut să o pună pe postă. Mă rog spuneţi-mi de o aţi căpătat sau ba

Fiind în Cluj am vorbit cu mulţi bărbaţi români, le-am împărtăşit la unii principiile indicate, ca ale mele individuali şi modeste. Nici unul nu am aflat care ar fi consimţit. — Am vorbit cu Bohăţiel căpitanul şi frate său, fostul pretor. Le-am desfăşurat aşa pe cum se poate de bine, — m'au refutat, mai vârtos Bohăţiel cel tinăr, însă cu argumente destul de nevalide, adeca toată refutarea i-a fost în cuvintele, că „principiile mele sunt nepracticabile, neexecutabile şi separatistice şi nediplomatice (asta din urmă după cum ar zice străinii când le-ar auzi). Io se'nţelege, aceste cuvinte nu le-am ţinut de suficiente spre a mă convinge despre neaplicabilitatea principiilor mele.

[1] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

Bohățiel căpitanul nu s'a lăsat în dispută, ci a zis numa(i) că nu se pot aplica și nici e necesar să se aplice. Poate Dumnealui nu a ținut de compatibil cu autoritatea unui fișpan, a respinge cu argumente părerile eronee (greșite) a unui tinăr acum eșit din școli!! Am vorbit și cu Negruțiu și Porutiu. Nici ăstora nu le place. Cred însă că est din urmă s'ar învoi cu ele.

In Gherla am vorbit cu Macedon Pap, canonicul. Am fost la el la prânz; i-am spus că care ar fi părerea mea, apoi am început a-i desvolta principiile. Dânsul le aproba.

Dragomir și Manu venind ei în treaba lor privată la Gherla, încă am vorbit. Tare s'au bucurat ambii, spunându-le închinăciune dela DVoastră. Am vorbit mult cu dânșii. Am fost laolaltă pe prânz la episcopul Alexi. Manu nu se învoește nici de cum cu acele principii. Zice că nu e lipsă de ele; noi ne vom elupta dreptul în comitate și scaune și fără separatism și încă cu mai bun efect. — Dragomir nu mi-a răspuns nimic pozitiv, ci a tot ascultat numai, m'a cercat să merg la el să mai povestim, sau să-i trimit copia sau extrasul acelor principii, ca să mai mediteze asupra lor, apoi să-și dea părerea. O bucurie nespusă le-am făcut la acești doi bărbați, când le-am spus că sunt nepotul DVoastre și că le trimiteți prin mine salutare.

Aceste principii le-am comunicat și Vicarului, spunându-i că sunt ale DVoastre. Zice că sunt bune, însă neefeptuibili. Așa dară la acești 3 le-am spus, că așa cugeți Dta despre starea noastră actuală. La alții le-am spus numai ca dela mine, sau că așa am auzit pe alții vorbind, cari sunt mai versați ca mine în atari lucruri. Precum vedeți pe aici nu prea pot prinde rădăcini acele principii, nu știu pe airea ce efect ar avea. Imi pare rău că nu am plecat dela Gherla drept la Sibiu, pe unde m'așĭ fi întâlnit și cu alții, poate și cu Barițiu, doară lui i-ar plăcea. — V'am scris că nu e vorba de congres național general, ci numai particular transilvan. Acesta e lucrul lui Șaguna, care quasi le-a mandat deputaților, ca numai atare să ceară. Deputații s'au dus cu suplica subscrisă de Episcopi

www.dacoromanica.ro

și de mai mulți bărbați, și ajungând în Viena, și spunându-le Românii vienezi că ce prostie au făcut, nu au mai putut schimba suplica ci o au dat împăratului, așa precum o au adus din Transilvania.

Mi-a spus Macedon că Kemény cu Ungurii lui, au poftit dela împăratul să expatrieze pe Axente Sever, pe Balint etc., că apoi pacea e făcută între Români și Unguri. Le-a răspuns Impăratul, că acolo sunt §§, dacă vor păcătui să-i judece după aceia. — Kemény tot dă la presidiale, prin cari acuză pe Românii ardeleni în modul cel mai uricios și scandalizator.

Prin Cluj nu am făcut vizite pela Consilierii români, pentrucă, din toate părțile am auzit plânsori asupra-le. Insă asta treacă ducă-se, însă când am auzit că ei în familia lor, vorbesc în casa lor tot ungurește, și cei mai mulți au mueri unguroaice, nici decât nu m'a tras inima să merg la ei. Grindeanu are o română, însă mai rea ca o unguroaică; apere D-zeu pe om de limbă străină!

Scrie-mi ce să fac, să merg îndată la Pesta, să mai rămân puțin timp acasă, sau să merg pela Sibiu și de-acolo prin Banat la Pesta. Io aș dori să merg cât mai curând undeva la practică, și anume la Pesta, dacă-mi voiu căpăta ceva avocat. Nu știu însă pentru cercustările politice ce e de făcut; să mai rămân acasă sau să plec. Mă rog răspunde-mi îndată, și dacă poți trimite-mi și ceva ajutor de cale și de trai, până îmi voiu căpăta condițiune în Pesta. Io mai am încă la mine 2 galbini și 10 fl. v. a. Sunt dator însă cu 25 fl. aici la un cunoscut.

Salutare dela D. Coroianu și dela Man și Dragomir.
Sărutându-Vă mânile rămân
Al DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

P. S. Cu D. Mikle nu am putut vorbi, nu a fost acasă. Spun că e în tristă stare.

www.dacoromanica.ro

LXVI.

Bădăcin, 17 August 1861. *M. către B. Relatează despre felul cum a pus la cale trimiterea la Viena a unui protest a județului Crasna, împotriva anexiunii la Ungaria și cererea de-a participa la dieta transilvană. La fel ar trebui să facă cei din Solnoc și Chioar (din părțile adnexe). Perspectivele dietei din Transilvania. — Proectul de lege al naționalităților.*

Mult Stimate Unchiule!

Numai trei zile sunt de când V'am adresat o scrisoare. Ieri a fost târg de țară în Șimleu. Am avut ocaziune de a vorbi mai cu toată intiligința din cercul nostru, pentru aceea, având materie despre care să scriu, mai îndrăznesc încă a Vă comunica câte ceva.

Când am venit acasă din Pesta, îndată am vorbit cu Vicarul de datorința noastră față cu locuitorii români ai Crasnei. Precum V'am fost scris, vorbirea mea nu a avut nici un efect. Fiind în Gherla încă am vorbit cu Macedon (Pop) despre asta, ca să mai împintene pe Vicarul; pe drum venind încă am mai vorbit. In 15 August fiind în Șimleu, iară am zis: „Reverendissime! Vezi congres național vom căpăta, însă numai transilvan. Vină să scriem Comisiunei permanente din Sibiu, ca să stăruiască la Curte, ca măcar „părțile". să fie reprezentate în congres, dacă nu se poate ca să fie unul general". Imi zice: Bine ar fi când ne-am putea strânge mai mulți. Aceasta se poate mâne când va fi intiligința noastră pe aici. In 16 Dumnialui a umblat prin târg. Inainte de prânz, io mergând la dânsul, am aflat acolo pe un protopop onorar, om tinăr, studiat în Viena; ne-am îmbucurat, nevăzându-ne de mult. Indată am început a vorbi, de cauza „părților". El îmi spuseră, că numai pentru asta a venit la Șimleu. Io asemenea zisei, numai pentru asta. Deci dară să ne apucăm de sfat. Rezultatul a fost ca noi să apucăm pe protopopii și popii mai inteligenți, să ne sfătuim cu ei, că cum s'ar putea face protest, și după protest doi deputați să meargă la Viena. După prânz am adunat pre vre-o 4—5 (afară de noi) la Vicarul, carele influențat acum de mine și de consortele meu, le-a propus ce avem de-a

www.dacoromanica.ro

face, bene notandum, şi aceea când o a spus, o a spus ca o idee şi datorinţă a mea. Io după aceea am zis: „Domnilor! nu trebue să Vă spun datorinţa care o avem cu toţii în cauza prezentă, nu aceea ce aşteaptă Românii dela noi, şi ce vor zice strănepoţii noştri, căci sunt convins, aceasta o ştim cu toţii prea bine, pentru aceea nici (un) se poate numi aceasta dorinţă individuală şi exclusivă a unuia numai, ci generală a tuturor Românilor. Am numai atâta să vă spun, că venind din Pesta acasă, când m'am scoborît în Urbea Mare (Oradea) depe carul de abure (tren), şi am vorbit cu Români, îndată a fost vorba despre inteligința din Com. Crasna, şi Vă spun sincer, că nu am fost în stare a respinge acuzările cari s'au făcut asupra DVoastre. Aceasta mi s'a întâmplat mai pela toate staţiunile, unde am vorbit cu Români, asemenea pela Cluj. Deci dară Domnilor!, să ne împlinim datorinţa, căci numai aşa vom da dovezi, că nu meritâm mâhnirea fraţilor nostri din toate părţile".

După aceea a început consortele meu a propune modalitatea, în care s'ar putea efeptui o subscripţiune a tuturor comunităţilor, prin reprezentanţii săi, şi la care, câne cânește — cum zice Românul — s'au învoit cu toţii, şi au adoptat dorinţa de-a face protest în contra anexiunei şi şi o rugare la Comite(t)ul român. M'am îmbucurat foarte, că nu toţi îs aşa, şî câte unul dintre ei e om cum se cade. Aşa, afară de consortele meu (care nu e în Comit. Crasna ci Solnoc) am aflat iară pe altul protopop onorar (nu departe de Şimleu), om tinăr, când eram io primianit teolog, el era patruanit. Acesta-mi arată energie multă şi mi-a şi dovedit ieri După cum mi-a spus Poruţiu în Cluj, numai acesta e om cum se cade în tot comitatul nostru. Io nu i-am crezut lui Poruţiu, însă ieri mi-a dat semne bune, numai dacă ar fi perseverant. A venit vorba şi la compunerea protestului. Am zis cu toţii ca D. Vicar să-l compună latineşte. Aci îndată sare D. Vicar şi zice: „Dlor! mă veţi ierta, io sunt în stare să-l compun, însă nici decât nu-l pot compune, pentrucă sunt om cu familie şi în mijlocul inimicilor, într'o noapte pot fi periclitat". — Apoi vezi Unchiule,

www.dacoromanica.ro

aduci-Ţi aminte când Ţi-am scris odată, din Pesta, că nu am multă speranţă dela D. Vicar, pentrucă nu are curaj. Io am ştiut că asta e cauza de nu-l pot îndupleca să adune preoţimea la sine. A propus apoi el ca să-l compun io, şi după aceea să-l împărtăşesc cu ei. Io am zis bucuros, numai mai alăture-se cineva lângă mine, sau să mă alătur io de cineva, pentrucă mai bun lucru vom face doi inşi. Pentru aceea dară s'a alăturat D. Galu, consortele meu (când erai Dta în Viena, acest tinăr era teolog acolo). Ne-am înţeles aşa că io să merg la dânsul şi pe Vinerea viitoare (23 l. c.) să aducem lucrul făcut în Şimleu, ca să-l vadă şi ceialalţi şi apoi se vor începe subscrierile prin comune; totodată vom face şi rugare la Comisiunea din Sibiu. Inceputul l-am făcut acum; ştie Dzeu cum va fi finitul, pentrucă popii noştri-s, unul mai fricos decât altul şi neabili de lucruri, la cari se recere o rezoluţie. Până încă nu s'au apucat de lucru, adeca până a nu umbla pela popor pentru subscriere, se tem de acţie fiscală şi de Unguri, că-i vor numi revoluţionari. Pentru aceea unii au zis ca să spună Comitelui suprem, că ce intenţie au, alţii au zis, că numai după efeptuirea subscrierilor. — Io la părerea ăstor din urmă m'am învoit, cu toate că am zis, că nu ar fi nici asta de lipsă, căci câte fac ei fără noi alte lucruri nedrepte nu ca noi dreptate. Io sper că în Com. Solnoc încă vom putea transpune această lucrare, căci acolo afară de Galu, care şede în Chieşd (Kövesd) se mai află încă un protopop, Stanciu — născut în Hereclean —, acum şede în Napradea, care e foarte energios, doară vor putea face ceva; însă cred mai cu greu ca la noi în Crasna, deoarece acolo popii şi protopopii nu numai că sunt fricoşi, ci şi maliţioşi şi corupţi câţiva. — Io la noi nu cred să fie. — Cauza Românilor în Solnoc numai ei o au stricat, mai întâi în Zilah (Zălau) în congregaţiune, Pap, protopop în Băseşti, apoi după aceea, alţi asecli de-a lui. Pentru aceea dară mi-e frică, nu vor putea face nimica. Asemenea în Chioar nici atâta speranţă, pentrucă deregătorii ascultă de politica lui Pap Sigmond Căpitanul (prefect), şi cei ce nu ascultă, nu sunt ascultaţi nicăiri, nici la Curte, deoarece aceea scrie,

www.dacoromanica.ro

că în Chioar, Românii având puterea în mână, de ce nu au protestat atunci. Până-i lumea nu se șterge macula (pata) de pe Chioreni. Pap Sigmond e om prăpădit, om care pentru bani s'ar duce și în furci doară.

Acum îmi pare bine că m'am reîntors din Gherla, căci de nu mă reîntorceam, nu aveam ocaziune a efeptui lucrul menționat, nici a cunoaștc spiritele preoților noștri, înțeleg numai pe cei mai de căpetenie, căci ceialalți minores gentium, nu au fost de față.

Știu că ați cetit și DVoastră cum stau lucrurile pela noi. Dieta și-a dat răspunsul pe rescriptul regesc, acum nu urma alta dicât dizolvarea dietei. Ce va urma după aceea, nu știm. Sper că dieta Transilvaniei va fi convocată, cât mai curând. Sunt sigur că Ungurii nu vor veni la ea, zicând, more solito, că a lor dietă e în Pesta. Ce vor face Românii și Sașii în atare caz? Vor putea ei hotărî unele și altele? Io zic că de ce nu. Ei Maghiarii încă au hotărît destul fără de noi și în contra noastră. Ați văzut proiectul de lege pentru naționalități, ați văzut că cât de marinimoasă e dieta Ungariei în timpul pericolului, și încă când nu sunt de față și Maghiarii ardeleni, ați văzut, că îndată punctul prim e o batjocură și o indignațiune pentru tot Românul, care știe ce țintește acel punct. — Numai acela care e orb nu vede, că e o apucătură, care duce la înșelăciunea cea mai mare, o perfidie, cu care totdeauna au trăit frații maghiari. Insă io sper că Românii nu vor fi așa de prăpădiți să se lase și acum de râsul lumei și să se expună blăstămului posterității.

Imi scrie un tinăr din Pesta, ca să nu mă grăbesc cu mersul acolo, ci să lucru într'aceea, ca să putem și noi părțile, a merge la dietă în Transilvania, căci de m'aș și duce acum, încă nu voiu putea căpăta avocat, că nu e lucru nimic la avocați. Dânsul care a făcut acum al II-lea rigoroz, încă a mers acasă (în Zarand). Voiu vedea ce voiu face. Cuget și zic ca mai nainte, că, mă voiu acomoda după cercustări, adeca, dacă trebue să fiu acasă, voiu mai rămânea încă, însă și până atunci, mă rog spune-mi ce cugeți, cum ar fi mai bine, să meargă doi

www.dacoromanica.ro

deputați la Viena cu protestul nostru, sau să-l trimitem prin careva Episcop al nostru? Io așa am zis cătră ai noștri, că mai bine ar fi să meargă doi deputați, și dacă ar putea să trimită și Solnocanii. Nu va strica când l-am îndupleca și pe Alexi episcopul, să se pună în fruntea lor.

Io Vă voiu încunoștința despre ulteriorul rezultat a întreprinderei noastre. Mă rog scrieți-mi și DVoastră îndată.

Sărutându-Ți mânile rămân

Al Dtale

nepot obedient

Ioan m. p.

LXVII.

Bădăcin, 31 August 1861. *M. către B. La sfințirea bisericii din Bobota, s'a cetit și subscris memorandul compus de el și Galu, pentru județele Crasna și Solnoc, prin care se protestează contra anexiunii la Ungaria. Nedumeriri cu privire la delegații ce au să-l ducă la Viena. Scrisoarea protopopului din Băsești către vicarul Coroian din Șimleu, în chestiunea protestului. Va scrie protopopului Dragomir, ca cei din Chioar să procedeze la fel. — Solicită ajutor, până își va căpăta post la Pesta.*

Mult Stimate Unchiule!

Mâne vor fi două săptămâni de când V'am scris o epistolă[1], și V'am trimes cu retour recip. Ieri am cercat de nu o ați primit, și nu am aflat; nu știu ce e cauza de nu ne-a sosit încă. Cuprinsul ei e cauza Selagiului nostru. V'am promis, că despre ulteriorul rezultat Vă voiu încunoștința! Până în zilele trecute nu am avut nimic să Vă scriu. Marți în 27 l. c. a fost sfințirea bisericii dela Bobota. Acolo au fost mai mulți Români și ne-am înțeles ce să facem, adeca noi cu D. Gálu din Chieșd am dus memorandul gata și l-am cetit. Toți au zis că e bine și l-au subscris, câți au fost de față. Memorandul e făcut pentru amândouă comitetele: Crasna și Solnoc. Cu Chiorenii până acum nu am avut înțelegere. A fost vorba și de deputații cari să meargă la Viena. Ei au zis, ca din partea civililor din Crasna să fiu io, din Solnoc Filep. Acela însă nu

[1]) Scrisoarea din 17 August 1861.

www.dacoromanica.ro

a fost de față. Acum nu știm ce va răspunde la propunere. Dintre popi nu vrea încă să se hotărască nici unul, respective din acei cari au fost la sfințirea bisericei. Unul pentru o cauză, altul pentru alta. Io m'am năcăjit foarte și le-am spus, că Românii așteaptă altă purtare dela părinții poporului. Ei zic că nu e de lipsă să meargă deputați, ci prin ordinariat să se trimită. Am zis că aceasta nu se poate nici decât. Din mai multe cauze lucrul a rămas într'atâta. Ieri fiind în Șimleu, capătă Vicariul o scrisoare dela D. protopop din Băsești, dela acela care a stricat toată cauza Românilor din Solnoc. — Chiar despre el vorbeam atunci și era vorba ca să-l înștiințăm și pe el despre acest obiect. Io ziceam: acela-ți dă în cap când îi vorbești de aceea ca nucumva să-i cadă fecíorul din szolgăbiráire. Dânsul scrie către Vicariul, că „întorcându-se lucrurile politice, ar fi consult, ca noi Sălăgenii dimpreună cu Chiorenii sau să protestăm la Viena, sau să rugăm pe Comisiunea română din Sibiu, venind deputații români la dietă în Cluj, să le spună, ca aceia să declare dieta de nelegală și neîntreagă, până când nu se vor convoca și „părțile". Io am zis către D. Vicar, ca amândouă să le facem, să le trimitem protestul la Viena prin 4 deputați, doi preoți și doi civili, și să provocăm și Com. perm. român, ca să conlucre într'aceea, ca deputații români să declare de ilegală dieta, până nu vom merge și noi „părțile". Intr'aceasta ne-am așezat; și io voiu merge poimâne în 2 Sept. la Zilah, unde va fi congregația, sau mai bine sesiunea comitatenză, voiu afla acolo pe mai mulți români, și mă voiu înțelege cu ei. Doară va fi acolo și Filep și Protop. din Băsești. Vom procura mai multe subscrieri și apoi căpătând deputați vom merge la Viena.

Astăzi vreau să scriu și Dlui Dragomir, ca să lucre și ei îndată pentru protest și să trimită la Viena. Mi-e frică, că deregătorii români vor împiedeca tot lucrul. — Io m'am hotărît că dacă voiu merge la Viena, să rămân în Pesta, să nu mai vin acasă „non obvenientibus aliis evenimentis". Dacă nu voiu merge ca deputat la Viena, atunci vreau să merg la Pesta la practică, cât mai curând, pentrucă, și dacă nu voiu căpăta

www.dacoromanica.ro

condiție (post), mă voiu duce și voiu lucra și în darn (zădar) câtva timp, căci nu-mi place să pierd timpul numai așa, fără de a-mi câștiga ceva practică.

Sper, dacă Te va trăi Dzeu, mă vei ajuta până când mi-oi căpăta ceva condiție bunicică, din care să pot trăi de pe o zi pe alta. In Bobota m'am cunoscut cu D. protopop din Sătmar, Branu, un om foarte brav și mare aderent a Dtale. A beut un toast pentru sănătatea DVoastră. Alt protopop pentru a mea. Io m'am sculat și le-am mulțămit; mi-am exprimat bucuria pentru sentimentul lor național și speranța, că sufletul căpătat dela exemplarii noștri bărbați, îl vor conserva, transplanta și realiza etc. Scrie-mi îndată dacă e cu putință.

Al Dtale

nepot obedient
Ioan m. p.

XLVIII.

Bădăcin, 7 Septemvrie 1861. *M. către B. Informații despre nepoți. A fost la Zălau să asiste la ședința comitetului județan, unde s'a scandalizat de indiferentismul și lașitatea Românilor din jud. Solnoc. — Chestiunea protestului Românilor din jud. Solnoc, împotriva anexiunii la Ungaria. — In chestiunea principiilor indicate, ar fi bine să scrie lui Barițiu, căci acesta conduce politica Românilor și e adorat de toți.*

Mult Stimate Unchiule!

Ieri am primit epistola cu 6 galbini. Cu mulțămire adaug: Dumitru e la școală, cred că-și va fi emendat nota. Simeon încă e acasă, până acum nu am putut face pe părinții lui să-l ducă în Șimleu, zicând, că ăstimp sunt foarte săraci; pentru seceta cea mare nu s'a făcut cucuruzul. Abea le va fi destul până la Crăciun. Acesta e drept. Toți Sălăgenii sunt înspăimântați că ce vor face, nu vor avea bucate nimica. — Sofia a avut grâu puțin, cucuruz și mai puțin, nu mă mir dară, dacă zice, că nu-l va ținea la școală cu bucate de cumpărat, apoi să mai capete secunde ca în anul trecut! Apoi părinții-s de vină, că nu ascultă pruncii, pentrucă nu le știu însufla nici respect nici frică. De mine ascultă amândoi, orice le zic, fac. Acuma

www.dacoromanica.ro

i-am putut aduce la aceia pe toți, că părinții au zis, că îl vor duce la școală; el iară s'a prins, că va învăța așa, cât nu va avea nici prime, ci tot eminenție. Școalele s'au început în 1 Sep. Nu știu ce face Petre; de când s'a dus la Oradea mare, nu a scris nimica, nici știu unde îi este ospițiul (cvartirul) ca să-i pot scrie. Nu V'a scris DVoastre? Imi pare rău de el că nu-mi scrie. Ce e drept el nu va ști că unde sunt io, însă mamei sale ar fi trebuit să scrie.

Imi pare că am scris că am fost la Bobota; și și aceea că mă voiu duce la Zălau, unde sper a mă întâlni cu mai mulți Români, cu ocaziunea marcului din 2 Sept. Am fost cu Dragoș din Sibiu, administrator în Bădăcin. Câtce am sosit, îndată am umblat să aflăm pe Românii cunoscuți, mai vâtos pe cei din Băsești. Mai întâi și mai pe urmă a aflat părintele Dragoș pe G. Pap, un tinăr, posesor în Băsești, acela care mi-a fost scris mie și lui Pap în Pesta, să primim deregătorie la ei. E foarte înteresant. Io m'am uitat departe când preotul tinăr (om deștept și brav, după știința lui — poet absolut) Dragoș a început a vorbi cu Pap. Acesta atunci se căciulea (dacă mi iertat a mă exprima așa) pe lângă un domn împintenat, nici că se uita la vorba lui, așa cât văzându-l, că popa meu îndreptându-i mai multe vorbe, nici prea răspunde la ele, m'am scandalizat foarte întru mine, cum de tinărul acela, nici prea vrea să răspundă preotului, când îl întreba de au venit și ceialalți Domni din Băsești, ci mai bucuros face lingușiri și complimente unui împilător!

Io m'am fost înțeles cu popa meu, să nu spună că cine sunt, să spună, să mă recomande la Domnii români din Solnoc (pe cari io nici pe unul nu-l cunosc, afară de câțiva pretini, cari știam că nici unul nu vine) ca un notar sătesc; aceasta din cauza, să le urmăresc pașii și curajul lor în ședință, când vor trebui să vorbească pentru Români. Spre nenorocirea mea și spre mai mare a poporului român din Solnoc, nu au fost din 200 membri români, numai doi tineri mucoși, așa zicând, un jurator și susatinsul posesor, care e onorar vice-notar. Am mai văzut și 3—4 Români cu sumanele lor. Am fost de față

www.dacoromanica.ro

până ce s'au pertractat mai toate obiectele, nimeni nu a ridicat o vorbă când s'a votat mulțămire lui Deák și dietei, și nimeni nu, când a hotărît comitetul, ca să umble szolgabirăul cu carte cu un individ din casă în casă, să cerșască bani pentru plătirea deregătorilor, deoarece, nu au speranță, ca Neamțul să le dea bani din „restanțele" de câte 7—8 ani, nici un cruceriu. Apoi cine e restant Unchiule? Ți-am fost scris încă anu, că numai posesorii unguri, căci comunele, atât române cât și ungare au plătit și totuși nu s'a aflat un Român sau Ungur care să fi vorbit în interesul poporului; un Român, pentrucă nu au fost de față numai doi lingăi; un Ungur, pentrucă în Comitet cei inteligenți îs toți posesori, și nici unul tribunus plebis, și așa au strigat toți „éljen". Iacă Unchiule! cum se apără interesul poporului în genere; el să tot plătească și pentru cei ce mâncă. Iacă cum compar Românii la Comitat să apere interesul poporului român. Apoi cum să se înduplece Ungurii a ne respecta drepturile, când Românii cei ce pricep, nici că vin spre susținerea drepturilor lor, și cari vin le este frică a vorbi, ca nucumva să cadă din grație?! Ce pedeapsă merită atari oameni cari lasă ca în numele poporului român să mulțămească lui Deák? Ești din Crasna au vorbit în contra cu toții, câți au fost de față. Le-am spus înainte, ca nici să (nu) cuteze a lucra altminte, pentru aceea și-au luat curaj și a vorbit D. Lobonțiu, că el în numele poporului român din acest comitat, protestează împotriva mulțămirei, și el dă vot de neîncredere lui Deák. Să fi văzut exacerbarea Ungurilor. Iară în Solnoc, unde poporul român e mai număros, inteligință e mai multă, au lăsat să mulțămească. Vezi Unchiule, așa Români avem noi. Apoi cu eștia să faci națiune politică independentă? Aceștia ar fi buni pe furci toți, să crești alții, și cu aceia să faci edificiul grandios demn de străbunii noștri! Atâta consolare am, că, când se află 2—3 oameni cari le vorbesc, și când îi afli laolaltă, de frică, de voie bună, de rușine, se înduplecă a face ce e de făcut. Rău, că apoi câtce i-ai scăpat din mână, nu mai au grijă de nimica. Cum am zis, la Zălau numai pentru protest m'am dus, ca să mă conțeleg cu

www.dacoromanica.ro

ei. Nu am avut cu cine, afară de cu tinărul acela Pap, căruia spuindu-i că cine sunt și vorbind cu el ca bărbat, nu a încetat a-mi face și mie complimente. I-am spus părerea mea de rău, pentru purtarea fraților din Solnoc. Mi-a spus el apoi, că ei fac protest, însă D protopop Pop din Băsești nu e cum se cade. Doi tineri, profesori în Beiuș, gineri lui Vulturu din Bârzeu, au început tot lucrul, însă nu au speranță mare, deoarece nu-i prea spriginesc. Unul dintre aceștia e (acela), cu care m'am înțeles în Oradea-Mare, ca să umblăm prin Silvania noastră. Io îndată după scrierea acestei epistole merg la Șimleu, de unde mă voiu duce cu căruța D-lui Vicar la Chieșd, în cauza aceasta a noastră, să mă mai înțeleg cu D. Galu, că ce să facem și cu Solnocanii; cum să ne întâlnim cu ei. Io cuget așa, ca să scriem lui Gr. Pop protopopului, deoarece el acum ne-a scris în treaba aceasta (constrâns fiind moraliter de către cei doi tineri), să convoace la sine pe mai mulți Români, și noi apoi din Crasna, ne vom duce câțiva inși acolo, și după subscrierile făcute, vom alege deputați și le vom da și plenipotență, căci fără de aceea nu pot merge nicăiri în numele altora. Io fac tot ce pot, umblu pela toți și îi mișc ca pe biboli. Imi pare rău că nu am pe nimenea cu zel, afară de ești doi, aici în com. Crasna, apoi și aceștia nu vreau să se miște de-acasă, zicând, că nu pot lăsa parohia, economia. Apoi Unchiule, când auzi de acestea și dela cei mai zeloși îți trece tot gustul. Nefericit popor e acela, a cărui soarte zace numai în mâna preoților!

Ce se atinge de principiile adeseori indicate, le-am priceput într'unceput și le pricep și acum, recunosc necesitatea lor, recunosc, că cât e de op (lipsă) curânda lor aplicare. Mă doare însă, nu am aflat oameni până acum, cari să le priceapă, căci trebue să știi Unchiule, puțini sunt cari le pricep, și apoi cei mai mulți dintre aceia, se văd a fi de alte principii. Io însă de voiu fi pe-casă mai mult, mă voiu duce la Sătmar, la Baia-Mare, la Seini și la Chioar. Pe acolo voiu afla măcar doi oameni de omenie.

Ce zici Unchiule, nu ar fi bine să scrii lui Barițiu, despre

www.dacoromanica.ro

aceste principii? Românii noştri îl adorează şi se duc după el oriunde. Zic cu toţii că politica Românilor până aci e foarte bună, şi aceea numai Bariţiu o conduce. Ar fi bine dară, ca să Vă înţelegeţi. Io cred că Dumnialui ar consimţi. — Mai scrieţi-mi şi spuneţi-mi, că voind oamenii noştri să meargă la Viena, să mă duc, sau să las pe alţii să meargă? Venit-a D. Mikle acasă în Transilvania?

Sărutându-Vă mânile, rămân
Al DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

LXIX.

Bădăcin, 21 Septemvrie 1861. *M. către B. Arată cum a decurs conferinţa dela Băseşti, în chestiunea protestului contra anexiunii „părţilor" la Ungaria. Rolul alor 3 profesori dela Beiuş la reuşita întrunirii. Hotărârile luate acolo. Proiectarea unui gimnaz român pentru judeţele Crasna şi Solnoc, de asemenea unul la Seini, pentru Sătmar. Discuţii cu protopopii Manu şi Dragomir despre principiile politice (separatism), comunicate de Bărnuţiu. — Caracterizarea vicarului Coroian. — Delegaţia va pleca la Viena în 1 Octomvrie.*

Mult Stimate Unchiule!

In 18 l. c. am avut o conferenţă în Băseşti în cauza anexiunei. Aici a fost mai toată inteligenţa din comit. Crasna şi Solnoc. Au fost Români şi din alte comitate, numai din Chioar nu au fost, cu toatecă au fost învitaţi. Nu Vă pot descrie cu destule vivace colori entuziasmul escitat în Românaşii noştri. Inainte de conferinţă se vedeau a fi morţi, fără de ceva interes. Se vedea pe faţa lor, că foarte mulţi, şi pot zice majoritatea, a venit numai de ruşine; însă cu atâta mai bine, căci, dupăce adevăraţii apostoli au vorbit mai multe vorbiri, cuprinzând în sine datorinţele ce le are un Român, în ziua de astăzi, nu a rămas nici unul nemişcat. La acel entuziasm mai mult a contribuit Ioan Popovici Deşanu, fostul deputat în Pesta, trimis din Com. Aradului. Acesta disolvându-se dieta, a venit în părţile noastre, unde fratele său profesorul petrece ca ginere

www.dacoromanica.ro

a lui Vultur. Acesta dară cu oratoria sa cea populară. cu copiozitatea sa în vorbire, cu esteriorul său cel plăcut, a făcut să se tot mire Sălăgenii noștri. Popovici de almintre se trage din Băsești. Prin injuria timpului a ajuns moșul său încă popă la neuniți în Com. Aradului. Au fost încă și alți trei profesori dela Beiuș: Marchișiu Mihuțiu, Selăgianu. Aceștia; unul ca altul de bravi, cu știința frumoasă după etatea lor, au făcut de Băseștenii s'au putut deștărmuri (determina) a primi (pe) inteligența română în satul lor, spre o consultare, pentrucă, Doamne apără, puțin simț și curaj este în ei. Afară de unul tinăr, apoi în tot comitetul nu afli altul decât pe Stanciu (dus dela noi acolo), cum am zis mai înainte. De nu vinea ginerii lui Vultur în Sălagiu, de nu vinea cei doi profesori și Popovici, acești 5 bărbați, 4 profesori între ei, toți din Ungaria, nu putea face nimica Stanciu singur, precum nu puteam io în Crasna noastră, fără de Galu. Insă acum mulțămită ceriului, a văzut Silvania o adunare de inteligenți români, casi care nu a mai fost în ea de când e lumea. Doară sperăm cu toții că va și avea efect bun în tot respectul.

1. S'a hotărât ca protest să se facă și cu el să meargă 3 deputați la Viena.

2. Pentru deputați câte 200 florini.

3. S'a proiectat înființarea alor două comitete permanente, pentru ambele comitete: Crasna și Solnocul. Agendele acestor comitete vor fi supraveghiarea tuturor lucrurilor ce ating cauzele politico-naționale. Acest comitet să provoace apoi (pe) toată inteligența, să se adune la conferință, ca apoi așa să lucre cu toții în solidaritate și să nu i surprindă nimica, (nu) să nu știe de ce să se apuce, cum s'a întâmplat mai totdeauna înainte de asta.

4. S'a proiectat înființarea unui gimnaziu român, pentru ambele comitate. Comitetele s'au însărcinat a medita despre aceasta și la conferența proximă să-și dea părerile.

In comitatul Sătmarului încă s'a proiectat înființarea unui gimnaziu român în Seini, unde e protopop Manu. S'au și strâns 2000 fl. v. a. fond intern, unde să-și edifice gimnaziu încă

www.dacoromanica.ro

este cumpărat de mult, prin hărnicia D. Manu. Acest bărbat celebru, încă a fost la conferința noastră. Acesta e un om demn de toată stima. Cu câți oameni am vorbit de când sunt pe-acasă, nu mi-a plăcut așa ca de el și de Dragomir (numai, la ăst din urmă se văd urmele patimei de beutură, dela care se mai abține acum). Du D. Manu am vorbit despre separatismul chestionat. I-am spus, că acestea-s principiile Dtale, însă înainte de a spune că a cui sunt, a zis, că-s foarte bune și numai așa ne putem ferici. Dumnialui a știut de mine de mult, poate din alți tineri români. Mi-a spus că a dorit mult să se întâlnească cu mine, precum și io cu dânsul, bucuria noastră. Deci dară ne-am înțeles așa, ca Dlui să le spună la Românii cei cu minte, acele principii, și dupăce va vedea că acelea-și află echou pe acolo, vom ieși cu ele la Gazetă, însă numai după aceea, după ce DVoastră ne veți scrie că putem să le publicăm, ca o dorință a Românilor din Silvania și Ungaria.

Pentru aceea dară scrie-mi îndată că putem să dorim aceasta în public? Mi-am mai aflat mulți oameni cu minte, care se îmbucură de acest separatism. Deci Unchiule scrie Dta în Gazeta, căci știu că le vor aproba Românii, și aceasta cu atât mai vârtos, căci noi știm de sigur, că Ungurenii capătă ducat și separatism togma (tocmai) așa precum zici Dta, însă de Ardeleni nu e vorba. Nu știu de ce nu vrea Schmerling, ca și Românii ardeleni să capete acel separatism. Deci dară Unchiule, acum e numai de lucrat și acel separatism îl vom putea efeptui pe tot locul, nu numai în Ungaria și Banat. Mocioni își pune toate puterile într'aceea ca Românii să capete ducat, deci dară Unchiule, de ce nu-și pun toți Românii umerii într'acolo, ca să facem acel ducat așa, ca să cuprindă toți Românii, nu numai pe Ungureni și Bănățeni?

D. Vicar Coroian a fost președintele la conferență. Domnialui ar fi om tare de treabă când nu ar avea familia cea grea, când nu ar avea așa mare frică. Are inimă, are știință numai curaj îi trebue. Insă acum totatâta, dânsul nu a mai scăpat de mine, l-am băgat în lucru, acum nu mai poate ieși'

www.dacoromanica.ro

trebue să-l ducă în capăt. Io îi tot spun să nu aibă frică, căci Ungurii cu mult sunt mai fricoși acum, decât să ne insulte pe careva.

Deputații vor merge în 1 Oct. la Viena, căci mai înainte nu pot, până nu se vor strânge bani și încă și subscripțiuni de prin toate satele. Din comitatul Solnoc merg doi: George Filipu, advocat și posesor în Er-Cavaș, Ioan Galu, protopop-surogat în Chieșd, și din com. Crasna merg io.

Fiindcă nu știu, poate vom merge la Viena sau ba, pentru orice împiedecare, deci dară, mă rog, când îmi vei scrie, scrie-mi la D. Vicar în Șimleu, el apoi mi-o va trimite la locul destinat. Aceea mă supără, că nu am vesminte de-a putea face vizita! la împăratul. Când aș ști că DVoastră mă veți putea ajuta, mi-aș face din eștia cari îi căpătăm când plecăm.

Rămân cu reverință și obedință

Ioan m. p.

LXX.

Viena, 9 Octomvrie 1861. *M. către B. Cere sfat, că ce post să ocupe. Impăratul, fiind călălorit, delegația lor va trebui să mai stea la Viena. Descrie stările politice din jud. Crasna. Cererile delegației din jud. Crasna și Solnoc. Deputația din Ardeal, în frunte cu mitr. Șuluțiu, a sosit și ea la Viena. Nădejdile Ardelenilor. Discuțiile avute cu ei. Nu primesc principiile lui Bărnuțiu, Sălăgenii însă s'au lăsat convinși de utilitatea acestora.*

Mult Stimate Unchiule!

Alaltăieri am trimis o epistolă[1] în care V'am înștiințat despre ajungerea noastră în Viena. V'am rugat deodată ca să aveți bunătate a-mi mai scrie, ca la o organizare nouă ce am să fac, să împlinesc dorințele oamenilor noștri, adeca să accept vre-un post sau să urmăresc convingerei mele și sfatului părintesc a DVoastre, adeca să-mi fac practica și apoi să întru în lume ca advocat?! M'am rugat ca să-mi răspundeți îndată prin telegraf. Imi pare rău că am zis așa, pentrucă acum știu

[1] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

securaminte (cu siguranță) că aici trebue să ședem mai mult timp, adeca nu putem căpăta audiență, până nu se va reînturna împăratul acasă. Acest răspuns l-am căpătat astăzi când m'am dus io în Cabinets-Kanzelei, cu scrisoarea căpătată dela ministrul Schmerling. Imi spuseră acolo că Maiestatea sa nu primește în audiență pe nimeni, nu știu până când, pentrucă are voie să călătorească, însă când va fi audiență, să ne însinuăm numai, căci propunerea dela Ministru ca să ne primească ca deputațiune o am dobândit. Ministrul Schmerling încă s'a dus pe 8 zile de acasă. E de lipsă dară ca să mai rămânem aici, deci dară mă rog până când voiu fi pe aici, să-mi mai scrieți cum stați. Scrieți-mi și despre starea mea, să rămân în Pesta sau ce să fac. Io cred că voiu rămânea, pentrucă la noi în Crasna, nu se va face restaurațiune nouă de grabă, deoarece comite(t)ul de acolo nu se va desface, neprotestând în contra dietei. Apoi noi Românii din comitatul Crasnei nici (nu) ne prea putem plânge în contra altor abuzuri ale compatrioților decât că în comitet nu sunt atâția Români cât și Unguri, sau mai mulți ca proporțiune; căci funcționari s'au ales toți câți au avut Românii din acest comitat. Limba română nu se poate introduce, dacă nu o introduc Românii, adeca neavând Românii alți amploiați decât pe Mărcuș protonotar, om bun, însă foarte moale și pe Angyalu, un renegat; cum și cine să o introducă? S'au mai făcut abuzuri și la alegerile unui deputat, însă acest lucru se ține de dietă, pentru aceea, io ca reprezentant a Crăsnenilor, nu cutez a cere dela Măiestate desființarea comite(t)ului, neputând arăta alte abuzuri. Aș pute să cer un Comite suprem român, însă aceasta o aș face din alt motiv, adeca național, după majoritatea poporului român din acel comitat.Ești din Solnoc vor cere desființarea comite(t)ului și un comite suprem român. Ce ziceți Unchiule să mă alătur și io la astă din urmă cerere?

Deputațiunea transilvană cu Șuluțiu în frunte e aici. Ieri am fost la ei; io nu sunt îndestulit cu lucrul lor nici decât. Ei au speranță mare, ba unii își fac și iluziuni, că căpătând majoritate în dietă, e dobândit tot ce au Românii să dobândească. Io ca om tinăr le-am spus părerea mea cea modestă așa: „Se

www.dacoromanica.ro

poate că vom avea majoritate în dietă, pentrucă acesta vrea regimul ca să votăm pentru Raichsrathul vienez, și precum văd, DVoastre cu toții voiți să trimiteți la acel consiliu numai ca să aveți majoritate. Insă ce va urma de aci? ne garantează cineva această Majoritate și pe viitor? Ne garantează cumcă noi vom fi în comite(t)uri și în comitate așa reprezentați după cum se cade ș. a.".

Se înțelege io sunt cel mai mic și cel necunoscut între oamenii noștri cari duc politica română; nu mare senzațiune au făcut vorbele mele, ci mi-au răspuns cu puține cuvinte „că nu-i bai (năcaz) de alte cele, numai să avem acum odată majoritate, că apoi celelalte vin dela sine". Dee D-zeu ca să fie bine, io din parte-mi nu aflu nici o garanță într'o majoritate forțată. Această majoritate se poate forța altădată pe sama altora, după cum îi va plăcea regimului și noi tot noi rămânem. Ei speră la un drept transilvan, la o administrație transilvană, nimica adeca exclusiv, român, maghiar sau sas. Ei! apoi învoi-se-vor Maghiarii și Sașii la aceasta? Nici odată! Ei se vor ținea de dreptul lor; această voie a lor nu se poate învinge numai prin o votare cași care au făcut Ungurii în dieta Pestei cu Românii. Adeca atunci când Românii vor avea o majoritate forțată totdeauna, cași cum vor să aibă acum. Ce se atinge de principiile de cari am vorbit până acum, nu e vorba să placă la politicii noștri. Pe Sălăgenii noștri i-am convins că numai așa poate fi bine. Ei dară doresc cu toții, să se înființeze aceasta, însă ce să facem, nu Sălăgenii noștri duc politica română.

Când îmi vei scrie adresează-mi epistola la prefectul Seminarului **George Silași,** Schönlaterngasse, G. Cat. Seminär.

Ioan m. p.

LXXI.

Viena, 9 Octomvrie 1861. *Protopopul Ioan Galu către vicarul Demetriu Coroian, în chestiunea audienții la Impăratul, a delegației județului Solnoc și Crasna.*

Reverendissime Dne Vicarie!

Astăzi fuserăm la Ministrul de Schmerling pentru biletul de a putea dobândi audiența; ci omul sărac și norocul încă e

www.dacoromanica.ro

sărac, căci călătorind pe timp nedeterminat Majestatea Sa de acasă, suntem respinși dela audiență până când nu se va reîntoarce Gloriosul August din călătoria sa. Eri avurăm onoare a fi spre sărutarea dreptei Exelenției Sale a prea zelosului nostru A. Episcop,[1] care cu Dnii: Bologa și Dr. Ioan Rațiu au venit la Majestatea Sa ca deputați în negoție (afaceri) naționali. Cu toții suntem într'o conțelegere.

Speranțe avem bune și multe. Dea Ceriul să nu ne înșelăm.

Poate că vom poposi aici mai îndelungat timp, pentru aceea Vă rugăm să aveți bunătate a Vá îngriji de noi, căci aici sunt în focul vânăt de scumpe toate celea. Nu întârzieți pentrucă toată starea noastră materială cu stomacul dimpreună sunt puse sub asediu.

Salut pe soția mea și pe toți ai Rmei Dniei Voastre — Epistola să se adreseze: Dlui Georgiu Szilasi, prefect în seminariul GC. — Schönlatern Gasse.

Cu profundă reverință rămânând Ai Rmei Dniei Voastre

sinceri veneratori

I. G.

Spuneți și din parte-mi la toți ai DVoastre cordiali complimente

Dr. I. Maniu m. p.

LXXII.

Viena, 23 Octemvrie 1861. *M. către B. Relatează despre petrecerea la Viena a delegației lor, din jud Crasna și Solnoc, aștept tând reîntoarcerea Impăratului din insula Corfu, și despre audiențele avute pela miniștri. — Situația Românilor din Bihor, Brad, Zărand și Bănat. — Delegația ardeleană condusă de mitr. Șuluțiu și dorințele exprimate în memorandul ce vor inainta Impăratului. — Ideile lui Mocioni congruează cu ale lui Bărnuțiu.*

Mult Stimate Unchiule!

De când sunt în Viena V'am scris de două ori[2]. M'am rugat să aveți bunătate a-mi scrie și DVoastră. Nu știu ce e-

[1] Al. Șt. Șuluțiu.

[2] Nu ni s'a păstrat decâ scrisoarea din 9 Oct. 1861.

www.dacoromanica.ro

cauza, de până acum nu mai căpătai nici un șir. Nu ați primit epistolele mele? nu aveți timp? sau nu mai vreți a avea așa adese corespondență cu mine, ca în vara de curând trecută?

In scrisoarea-mi anterioară V'am scris că Majest. Sa a călătorit la Corfu, pentru aceea noi trebue să așteptăm. Poate în zilele acestea vine acasă și apoi în 28 l. c. vom avea audiență. De când e Maj. Sa absent, am avut audiențe pela Arhiducele Reiner și pela DD. Miniștri. Cel prim ne-a zis, că ce s'a făcut prin Maj. Sa, nu se poate strica, decât cauza noastră se va delega dietei transilvane. Ești din urmă ne-au promis sprijinirea lor atât în privința reîncorporării părților, cât și în privința dobândirii unui comisar român în comitatul Solnoc, în care s'au făcut abuzuri foarte mari, atât în contra intereselor noastre naționale, cât și a regimului.

Știu că ați cetit disolvările cele multe de comite(t)uri și denumirile de comisari regești. In Bihor precum cetii s'a denumit unu Petranu, om excelent, crescut și trăit cu pâne împărătească, de origine însă Român, inimic a Ungurilor și după poziționea în care a trăit înești 12 ani ca consilier în Urbea-Mare, foarte mare patron a Românilor. Acestea mi le-a enarat un Român cu autoritate și pe care Românii adevărați îl stimează mai tare decât pe toți colegii lui din Orade. Pe acest Român singur l-am observat cu ocaziunea petrecerii mele în Orade, că e Român adevărat, și acesta a avut petrecerile cele mai multe cu susnumitul bărbat. Cred dară, că astă dată Românii bihoreni vor reeși cu dreptul lor usurpat de către Unguri de atâția secoli.

Arădanii au fost la Viena înainte de noi, au cerut pe demnul bărbat G. Popa de comisar. Schmerling le-a promis, însă când a fost la adecă, le-a trimis Curtea pe un Neamț ungurizat. Acesta nu a împăcat interesele Românilor și Românii sunt așa de bravi, cât s'au dus la Episcopul lor[1] și i-au spus ca să se declare de ce coloare e, și dacă e Român, să se

[1] Procopiu Ivacicoviciu (1850—1873).

www.dacoromanica.ro

pună în fruntea cauzei naționali. Bietul Episcop s'a mișcat și declarându-se de Român, vine cu o deputațiune la Viena, unde vreau să spună Românii regimului, ca să nu-i poarte de nas, nici să-și bată joc de ei. Pe poimâne va fi deputațiunea aici.

La Timișoara se denumește de comisar Simeon Popovici, fost consilier. El se va purta bine, dacă Românii vor fi harnici să stee de el

Zărăndenii au făcut concluz în comitetul lor, ca să provoace și celealalte comitate adnexe, să protesteze. Ei poate nu știu, că afară de Chioreni, toți Românii au protestat. Ei (zărăndenii) vin iară la Viena tot pentru cauza anexiunii.

V'am fost scris că Mitropolitul cu doi bărbați români[1] e aici. Dlor tot bat pela ușile miniștrilor, se tot sfătuesc, și speră, că ostenelele lor vor avea fruct bun. Dee D-zeu, însă io nici decât nu cred. Alaltăieri am fost și noi chemați la Mitropolitul, ca să auzim ce au scris ei, și ce cer dela Curte. S'a cetit memorandul și s'a dat pentru unele modificări la trei indivizi și apoi va veni din nou la desbatere.

Acest memorand se întoarce cu roata pe lângă osie, tot pe lângă denumirea unui cancelar și fișpani români, ca prin aceștia apoi să se exopereze majoritatea română în dietă, și prin aceasta posibilitatea de-a alege și trimite la Viena. Acest punct e principal în memorand și dreptul Românilor de-a fi respectați în patria lor după cum a voit D-zeu, e numai „secundi ordinis". Așa e Unchiule! O politică care ne va face de râs înaintea lumei și de batjocură înaintea compatrioților, cari arătând cu degetul, ne vor zice: Vedeți ați vândut independența autonomică a Țărei, fără de a Vă câștiga dreptul care l-ați dorit și care Vi se cuvine!

Abstrăgând dela adevărul nediscutabil, cetit în epistolele DVoastre, io după putința mea cea fragedă, numai așa ratiocinez: „Austria e în perplexitate, Ungurii îi sunt periculoși, însă numai momentan; pentru acest moment periculos, vrând a arăta lumei și celoralalte naționalități din Ungaria un consti-

[1] Alexandru Șterca Șuluțiu (1851–1867) împreună cu Dr. Rațiu și Bologa.

www.dacoromanica.ro

tuționalism, vrea a face prin liberalul Schmerling, ceva concesiuni popoarelor apăsate. Pericolul va trece pentru Austria și cine va fi cel prim care se va arunca în brațele Austriei? Io așa zic, că Magiarii cu aristocrații lor. Și ce va face Austria? Ii va primi cu bucurie și le va ierta precum părintele fiului cel rătăcit! și ea, Austria, ca una, care de când e, a părtinit elementul aristocratic, și de câteva sute de ani s'a răzămat pe Unguri, nu va mai chema de miniștri pe indivizi ca Schmerling, ci se va întoarce iară la cei vechi, — mai ales în Ungaria și părțile ei — și delăturând pe Cancelarul și fișpanii români, va face majoritate Ungurilor în dietă, cari apoi cu ironie vor zice: vedeți Românilor, voi ați vândut autonomia Ardealului, ați mers la Viena în dietă, fără de a Vă asigura dreptul cu vre-o garanție tare; acum mergem noi la Viena, pentrucă acolo e izvorul puterii care ne susține pe noi, acolo ne dau putere, ne dau deregătorii prin cari vă putem ținea pe voi tot de minoreni sub tutela noastră. Acum cine e de vină că nu aveți și voi drepturi, sau nu aveți fișpani, nu voi? — De veneați la Pesta Vă dam toate ce cereați, eram frați, toate le împărțeam frățește, acum rămâneți așa precum ați fost, adeca: noi creem drepturi și cu mare plăcere a bunului nostru monarh, noi vi le și administrăm în puterea dreptului nostru vechiu milenar!"

Politicii noștri cugetă, că cu denumirea unui cancelar, de origine română, și a câtorva fișpani, toate le-au dobândit; și de altă parte se plâng, că pe consilierii români din Cluj, numai interesele personali i-au condus la votul cel separat și mai rău pentru Români decât a însuși Ungurilor, și totuși nu se străduesc, pe Români să-i facă dependenți dela Români și nu dela Unguri sau Sași. Ei nu văd că Ungurii au candidat și acum pe Misici și Fauru de consilieri la Buda, pentrucă au pledat bine pentru cauza magiară, nu văd, că toți atari indivizi sunt perduți pentru Români.

D. Mocioni a dat un memorand la Schmerling pentru înființarea unui Căpitanat român în Banat și Ungaria, cu administrație pură română, administrațiune națională zic și nu și

www.dacoromanica.ro

legislațiune națională, pentrucă, când vorbește Mocioni de legislațiune națională, așa precum și DVoastră, zic Românii către el, că se face de râs înaintea lumei și a tuturor Românilor. Mocioni dară, văzându-se singur în părerea sa, cată să lese după ei. Dânsul a călătorit la Banat, nu am avut timp să vorbesc cu el. Am fost de două ori la dânsul, însă nici odată nu mi s'a dat ocaziune să vorbesc între patru ochi cu el, și așa discursul nu l-am putut aduce la cauza asta, ci numai la altele speciali. Dacă mă întâlnesc cu el, voiu vorbi mai multe, și îi voiu spune, că nu e singur în părerea sa, ci și alții, cari cunosc adevăratele criterii a națiunii politice independente. Noi vom merge acasă peste puține zile. Io de altminteri căpătându-mi condițiune (post), voiu rămânea în Pesta, de nu, atunci sunt constrâns a merge acasă, că nu voiu avea din ce trăi acolo.

Bani de acasă nu ne-au dat, numai câte 160 fl., căci din Solnoc nu au trimis numai 100 fl., ceialalți i-au dat Crăsnenii noștri. — Cumpărând vesminte, abia voiu putea ajunge acasă.

nepotul
Ioan m. p.

LXXIII.

Viena, 30 Octomvrie 1861. *I. M. către vicarul Demetriu Coroian din Șimleu, despre audiența delegației județelor Crasna și Solnoc la Impăratul, în chestiunea reîncorporării „părților anexe" la Transilvania*[1].

Reverendissime Domine Vicarie!

Ieri am avut audiența la Maj. Sa Impăratul și în 28 l. c. precum ne precalculaserăm, răspunsul Maj. Sale la vorbirea noastră, a fost foarte scurt: In respectul anexiunei a zis: „e foarte greu lucru, anexiunea e legală", iar în privința Comitetelor a zis că: „se va face dispositiune în toată Ungaria și prin urmare și la noi, și dorințele Românilor se vor respecta debitamente (după cum trebue).

Noi Românii știm aceea, că reîncorporarea părților, nu se

[1] Din arhiva familiei Maniu din Bădăcin (Dealul Țarinei).

www.dacoromanica.ro

poate face numai prin Dietă, adeca: Dieta Transilvană, ne va reclama îndărăpt precum a zis Arhiducele Rainer, care e „totumfac", pentru aceea nici că trebue să ne supere vorbele Maj. Sale: „anexiunea e legală". Știm prea bine, ce înseamnă aceea legalitate, adeca DD. B. Kemény și Vay atâta au machinat, până au mișcat pe Maj. Sa de a subscris anexiunea, zicându-i că Ungurii se vor îndestuli, dacă le va anexa — părțile și Muraköz, se înțelege întreagă; care Maj. Sa o a crezut de sfat bun a Consilierilor ungurești. Acum vede și Impăratul, că s'a făcut rău, ce s'a făcut, însă vorba împărătească nu se poate schimba numai așa la rugarea noastră, ci trebue dietă, să ne reclame, și atunci de sigur vom rămânea la patria veche. Spuneți dară conaționalilor noștri, ca să aibă speranță bună, pentrucă cauza noastră o spriginesc toți Românii, cauza noastră e cauză comună românească. Memorandul care-l fac deputații trimiși dela Comitetul permanent din Sibiu, cuprinde și cauza asta ca un gravamin, și cere rezolvarea aceleași pe cale constituțională, adeca: prin Dietă, și ne chiamă deodată și pe noi la dietă. Dealtminte nu am speranță ca noi acum să fim reprezentați la dietă, că la două diete într'un an nu poți trimite, noi ne vom îndestuli, dacă reclamarea dietei transilvane va avea efect bun și vom putea fi altă dată reprezentați; per abusum, poate că am putea trimite, mai ales cei din Solnoc.

Avem speranță mare, că desființându-se Comitetul din Solnoc, Românii vor căpăta un Comisar român, în persoana lui Boeriu sau a lui Balint. Aceasta ne-o au promis cu toții, iar încât pentru Crasna noastră, nu Vă pot scrie nimica nou, pentrucă, cu coînțelegerea și altor Români, nu am ridicat nici o plânsoare asupra Comitelui și Comitetului, deoarece numai aceea împrejurare, că în Comitet nu sunt atâți Români câți s'ar cuveni, nu ne îndreptățește a cere alt fișpan, pentrucă aceea a fost nehărnicia noastră, dacă nu avem bărbați destui inteligenți să ocupe și posturi și să fie și membri în Comitet. Noi și dacă se va desfința Comitetul și se vor pune alți deregători, nu putem spera mai mult decât acum, pentrucă unde ne sunt bărbații, unde ne sunt oamenii cari pot ocupa posturi

www.dacoromanica.ro

cardinali în comitatul nostru? D. Măcuțiu și io, nu le putem ocupa toate, ci numai două, așa dară până când vom căpăta oameni inteligenți trebue să suferim, pentru aceea dară Vă rog spuneți comitenților mei, ca să nu se afle supărați pentrucă nu am cerut desființarea Comitetului, io am lucrat după convingerea-mi și după sfatul și altor mai bătrâni ca mine, și și în înțelesul plenipotenței avute, adeca: „toate să le exoperăm la curte ce vom afla noi — și ceialalți deputați din Transilvania, — că e în interesul acestor comitate".

Spuneți Românilor noștri să-mi ierte că nu pot veni în persoană, ca să-mi dau sau să fac raport despre succesul misiunei noastre. Cred că luând în considerațiune cercustările mele, mă vor escuza și se vor îndestuli și cu raportul care vi-l fac prin această scrisoare; dealtmintea colegii mei, plecând încă ieri seara acasă, Vă vor reporta toate, cât mai curând. Io nu am putut pleca cu ei, pentrucă având un catar (guturai) groaznic, mi-a fost frică să călătoresc noaptea, să mă răcesc și mai tare; am rugat pe colegii mei să aștepte până dimineața, să plecăm laolaltă, însă Dlor având mare dor de casa lor, nu au putut arăta către mine considerația dorită. Nu face nimica, io și așa voiu rămânea în Pesta, să-mi caut de lucrul meu privat. Când voiu veni acasă nu știu, poate cât de curând, poate mai târziu, după cum îmi vor fi cercustările.

Ar fi foarte bine dacă ați demânda preoților ca să vorbească poporului despre efectul misiunii noastre. Nu e bine ca să-l ținem în dubiu și așteptare, deci vorbească DD. preoți, la poporul român, cumcă: deputații trimiși la Viena — pentru de a protesta contra nedreptății și nelegiuitei anexiuni către Ungaria — au fost și la Impăratul, la toți Miniștrii și la toți oamenii cu influință. Le-au promis că cât de curând se va aduna dieta Transilvaniei și atunci se va hotărî lucrul acolo. Dealtminte Majestatea Sa și DD. Miniștri se vor strădui și până atunci ca dorințele cele drepte a Românilor să se împlinească. Va fi bine să dăm rațiune poporului despre lucrurile noastre, căci numai așa putem conta pe încrederea și sprijinirea lui.

www.dacoromanica.ro

Exelenția Sa Mitropolitul[1] va da la curte un memorand, în care se spun toate dorințele Românilor ardeleni, vom vedea ce rezultat va avea,

Românii din Ungaria vor căpăta ducatul sau căpitănatul lor, în care să fie administrațiune română cu deregători români și cu Duce român în frunte. Aceasta nu e sigur încă, însă foarte probabil. Dacă nu ne vom reîncorpora noi părțile către Transilvania, atunci tot nu perdem, că memorandul pentru acest ducat, dat de vre-o 18 zile înlăuntru, a prevăzut și acest caz, și apoi și noi părțile vom forma un district în susmemoratul ducat. Ar fi o mare consolare pentru Români acest ducat, pentrucă ar mai scăpa de supremația și terorismul magiar, apoi e lucru dovedit că Românii din Banat și Ungaria au avut districtele sale libere, cu privilegii mari, cu capi români în frunte, însă dietei Ungariei i-a plăcut a zice încă în secolii trecuți: „privilegia Valachorum tolluntur".

Conferința Românilor silvăneni la Băsești a făcut mare senzațiune, o poate omul ceti prin toate foile magiarești și nemțești. Se cam supără frații magiari, însă nu avem ce face, noi nu am lucrat altceva, decât ne-am împlinit datorința către iubita noastră patrie și națiune; dacă Dlor o judecă aceasta de crimă, vadă; istoria-și va face detoria; la timpul său ne va judeca așa, cum se cade.

Episcopul Aradului[2] și ceialalți bărbați din Com. Aradului, încă au fost la audiență înaintea noastră cu 1/4 de oră.

Io cred că DD. Filipu și Galu vor refera toate la Românii din Comi. Solnoc. Sper că se vor aduna Românii de acolo într'un cerc cât de mic, și așa li se poate comunica cele întâmplate și făcute aici; pentru aceea nu e de lipsă să mai trimiți epistola mea pela Băsești, e destul dacă ai noștri cei din Crasna o vor cunoaște.

Până ce voiu veni io acasă, primiți pe D. Muste în locul meu, și dacă va fi lipsă consultați-Vă despre unele și altele,

---

[1] Șuluțiu

[2] Procopiu Ivacicoviciu (1850 - 1873).

www.dacoromanica.ro

nu Vă fie frică, căci obiectul consultării nu va fi nici contra patriei nici a Suveranului.

Spuneți salutare la toți Românii cunoscuți. Domnișoarelor Clarița și Lucreția le-am trimis prin fratele Galu câte un puiul târgului, îmi pare rău că nu-l pot aduce eu însumi.

Optându-Vă viață lungă și senină rămân

Al DVoastre

devot

I. Maniu m. p.

LXXIV.

Viena, 31 Octomvrie 1861. *M. către B. In 29 Oct. au avut audiența la Impăratul, fără multă ispravă. Colegii săi au plecat spre casă. El se va opri în Pesta, pentru practică de advocat. Oferta ce i-s'a făcut de către doi deputați, advocați în Arad. Cere sfat și parale. Mitropolitul Șuluțiu a fost în audiență la Impăratul și a înaintat memorandul. El (M.) e sceptic.*

Mult Stimate Unchiule!

In zilele trecute V'am scris una și alta. Nu știu primitu-ați sau ba. Am zis, că având în 28 Oct. audiența, vom și pleca către casă. Nu am avut în 28 ci 29 l. c. audiența. Răspunsul Majestății Sale a fost foarte scurt „es ist eine schwierige Sache diese Anexion, sie ist gesetzlich". Apoi ce să mai zici la aceste cuvinte? Noi ne ținem de cuvintele lui Rainer, că adeca dieta va putea strămuta în lucru, iar Maj. Sa nu, pentrucă anexiunea s'a întărit de dânsul.

Colegii mei Filipu și Galu, au plecat atunci seara acasă. Io nu am vrut să plec atunci noaptea, că am căpătat un catar (guturai) foarte mare, și mi-a fost frică să nu mă răcesc și mai tare. Ei nu au vrut să aștepte până dimineața, și așa io am rămas și sunt și astăzi aici. Vreau să plec mâne dimineață și mă voiu opri în Pesta, să văd cum va fi cu practica. Speranță mare nu am, pentrucă confuziunea din Ungaria crește din zi în zi.

Funcțiunile congregațiunilor comitatense sunt suspendate, se vor denumi comisari regești în toate comitatele, se vor alege

www.dacoromanica.ro

noi deregători. Din acestea poți vedea că advocații nu au de lucru, prin urmare nu au trebuință de practicanți.

Deputații din Arad, cari sunt doi advocați, m'au sfătuit, că necăpătând în Pesta loc de practizat, să vin la ei în Arad. Ei cu toate că nu au de lucru, însă umblând în cancelarie la ei când și când, voiu mai vedea cum se manipulează într'o cancelarie și ei îmi vor da atestat cumcă practizez la ei de un an, și așa învățând io în timpul acela cât voiu fi prin Arad, în Februarie voiu putea face censura avocațială. Așa fac și ceialalți Români cari mai sunt pela ei, și așa fac toți, pentrucă nimeni nu vrea să piardă timpul, ci având odată censura, în timp favorabil voiu deschide cancelarie. De ce să nu pot face și io ca și alții, de ce să pierd numai io timpul?

Să fac și io censura oricum, pentrucă dacă nu voiu începe practica până nu se vor așeza trebile, pierd prea mult. Ce știu io când va fi bine în țară. Așa dară io aflu de bun acest sfat; io mă voiu duce la Arad, mă voiu apuca a studia legile ungurești și în Februarie sau Martie aducându-mi atestat, vin la Pesta, și voiu face censura. Io nu mă voiu putea duce îndată la Arad, se înțelege, până când nu voiu asculta și sfatul Dtale, și a doua nici pentru acea, că nu am bani de călătorie, numai 3 galbini și 8 fl. v. a., și cu aceștia în Arad, necunoscut, nu pot trăi până când vei avea bunătate a-mi mai trimite. In Pesta am cunoscuți și pot aștepta până ce voiu căpăta bani și părerea Dtale. Se poate însă că voiu căpăta loc de practică în Pesta. Alți Români de ai noștri iar îmi zic să merg acasă, și cât ce se va face restaurație nouă în comitat să cuprind post, căci mai târziu pot fi și advocat dacă vreau. Io însă precum am zis mai înainte, aș vrea odată să fiu advocat cenzurat, apoi acum e și greu a fi deregător (funcționar).

Io nu voiu putea merge din Pesta nicăiri, până nu voiu căpăta răspuns dela DVoastră. Pentru aceea, mă rog scrieți-mi și-mi trimiteți cât de puțini bani, ca așa după cum veți afla de bine, sau să merg la Arad, sau acasă, ca apoi să primesc deregătoria sau după împrejurări să rămân în Pesta. Epistola mi-o adresați la **Parthenius Cosma** Alte-Post Gasse nr. 1.,

www.dacoromanica.ro

iurist absolut. Io de alminteri peste 2—3 zile voiu mai scrie, ce e prin Pesta, şi atunci voiu spune unde locuesc, unde să-mi adresaţi epistola.

Mă mir că nu mi-aţi scris până acum; acum vor fi două luni de când nu mi-aţi scris.

Mitropolitul a fot astăzi la audienţă. A dat un protest în contra votului separat a consilierilor români: Dunca et consortes. Memorandul pentru dietă încă nu l-a dat. Nu se va alege nimica din tot lucrul. — Aradanii încă nu au nici o speranţă. Toate merg rău. Sunt

Al Dtale

nepot obedient
Ioan m. p.

LXXV.

Pesta, 13 Noemvrie 1861. *M. către B. Il informează despre greutăţile ce le întimpină la găsirea unui post de practicant. Ar vrea să rămână la Pesta, unde să facă şi censura de advocat. Oferta advocatului Nemeş din Sibiu. Consideraţii asupra politicii româneşti. Şaguna inspirat în politică din Gojdu.*

Mult Stimate Unchiule!

Ţi-am scris din Viena mai multe epistole. Mi-ar părea foarte rău de cumva nu le-ai fi primit. Am zis, că îndată după ajungerea mea la Pesta voiu scrie. Nu am putut, pentrucă nu ştiam cum stau. Am tot cercat vre-o aplicaţiune şi până acuma nu am aflat. După consultarea mai multor cunoscuţi aici, am abzis de propusul de a merge la Arad, pentrucă acolo încă nu e de căpătat condiţiune, apoi fără bani şi aici pot face practică şi-mi capăt şi atestat macar de un an. Aşadară am vorbit cu avocatul lui Pop, patriotul nostru, ca să umblu la el în cancelarie, să mă deprind câte cu ceva, să mai merg pela tribunal cu Pop — când vor fi pertractări. Dacă va avea de lucru mai mult, îmi va da şi plată; acum nu-mi poate da, că nu are venit mai nimica. Aşa dară Unchiule, dacă mă poţi ajuta, ai bunătate mai ajută-mă până în Februarie sau

www.dacoromanica.ro

Martie, când apoi căpătându-mi atestat și învățând până atunci voiu face censura și apoi mă voiu ști mântuit de examene. Se duce minune cu confuziunea care e aici în privința legilor. Io voiu trebui să fac censura din legile ungurești, căci cum știi numai unele instituții au mai rămas din dreptul austriac civil, celelalte toate-s respinse.

Așa dară ca să pot face censura iară îmi trebue studiu serios teoretic. In Transilvania rămân legile nemțești. Fratele Nemeș, care prin stăruința episcopului Șaguna și-a și deschis cancelarie în Sibiu, m'a chemat la dânsul, îmi dă cortel și 20 fl. acum la început. Dacă m'aș duce la el, atunci n'aș rămânea acolo și ar trebui să fac censura din legile austriace cari la noi în Crasna nu au valoare. Ce să fac? Spune-mi din două care să o fac; să rămân aici în Pesta fără plată și apoi să censurez în Martie, sau să merg la Sibiu cu plata susatinsă? Scrie-mi îndată și Te rog trimite-mi și ajutor dacă poți, că de nu, viu în perplexitate. — Am făcut bine că nu am primit postul astă primăvară; nici acum nu voiu primi. De aș primi, atunci mai tare ar striga Magiarii, că sunt reacționar. Ar zice că numai pentru aceea primesc din mâna absolutismului, și din a lor constituțională nu am primit.

Ți-am scris din Viena politica Românilor noștri. Ți-am spus, că toți sunt cu speranță bună, și nu fără drept, pentrucă Nádasdy deși nu e cancelar, dară e în fruntea cancelariei. Guvernator e gen. Stankovits, apoi ce le mai trebue? Ei, politicii noștri au cugetat, că Neamțul îndată va pune toată administrația Transilvaniei în mâna Românilor. Ei vezi, că s'au înșelat. Ei cugetau că cu bagatele vor exopera toate — pe încet încet — dela Curte. Cugetau că Neamțul nu se pricepe la aceste. — Io nu mai am nici o speranță în cauza noastră politică. Poate că va veni timpul și pentru noi și poate că acela va avea oamenii săi. Acum sau nu e timpul, sau oamenii nu-l știu întrebuința. Mai zic, că asta din urmă e adevărată, pentrucă de ceream și noi tot cât ni se cade, și în unire ca și Sârbii, și nu tot despărțiți a umbla pela ușile miniștrilor, poate ni se concedea și nouă ceva, iară așa, până

www.dacoromanica.ro

acuma încă nimica, numai promisiuni, și spesele cele multe cari le-au făcut Românii de un an încoace. Io zic că 10,000 fl. v. a. cel puțin au cheltuit Românii de un an pe deputații (delegații) lor. — Nu era mai bine să fi mers odată și (să) fi cerut toate și după aceea să fi șezut acasă. Să fi făcut ca și Sârbii. Ei au cerut dreptul lor tot, și nu au mai mers pe nicăiri. Ei acum își capătă Voivodina lor, iară noi stăm cu buzele umflate. Românii aradani au fost până acum de 4 ori la Viena pentru un comisar român, și până acum tot n'au căpătat.

Românii din Sibiu, vre-o 12, au fost în luna trecută la Șaguna, ca să-l roage să meargă și dânsul la Viena. El le-a spus pe scurt, că: „să tacă, ei nu știu ce e politica, sunt proști". Io nu știu încât a avut Dlui drept să zică către ei că sunt nepolitici; poate că are tot dreptul, dară cumcă Dlui își trage toată politica dela Goșdu din Pesta, aceea o știu sigur. Românii cred că nu o știu asta și nici aceea, că corifeii unguri nu fac nimica fără de D. Goșdu; la dânsul e clubul politicei ungurești. Io încă până în 19 l. c. nu am cortel, pentru aceea, adresază-mi epistola tot la **Par. Cosma** Alte Post Gasse nr. 1.

nepotul
Ioan m. p.

LXVI.

Pesta, 24 Noemvrie 1861. *M. către B. A primit banii și scrisoarea trimisă. Se bucură că lui B. i-au scris Axente și Iancu. Caracterizarea lui Bariţiu. Șaguna și zădărnicirea congresului național general. Supărarea Ungurenilor și a Bănățenilor. Directivele politicei ungurești. Maniu prevede Impăcarea Ungurilor cu Impăratul. Ziarul „Concordia". Face practică la un advocat în Buda și se pregătește de censură.*

Mult Stimate Unchiule!

Ieri am primit scrisoarea cu 10 galbini.[1] Iți mulțămesc atâta pentru acest ajutor, cât și pentru răspunsul care mi-l faci indirect la repetițele mele întrecări și rugări. O bucurie

[1] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

nespusă am simțit când cetii scrisoarea Dtale; mi s'a astâmpărat setea care o aveam de atâta timp.

Simț o fericire nemărginită, când ai încrederea de-mi împărtășești și mie cele ce-Ți obvin. M'am străduit și mă voiu strădui pururea, să merit această încredere părintească!

Zici că frații noștri Ți-au scris. De scrisoarea lui A. și I. mă îmbucur foarte. Aceia, după cum îi cunosc io, sunt oameni naturali și nestricați în inima lor; deși nu au studiat diplomația lumei, au o prudență naturală, care mai mult plătește decât politica oamenilor noștri de prin Viena și Sibiu. Mă mir că D. A. nu Ți-a scris până acum. D. I. nu știu cum stă, deoarece io din 1852 nu am vorbit cu Domnialui, și de atunci, numai tot trist am auzit despre el. Oare ce l-a ajuns pe D. Mureșan de Ți-a scris? Nu a avut timp de un an să-Ți scrie? Nu bagsama, că a fost ocupat cu politica: s'a ținut destul de harnic de a o duce, mai vârtos deoarece D. Barițiu a fost lângă el — un bărbat, care astăzi la Români în Austria e singur ideal de adorațiune, și după părerea mea e și demn de multă stimă pentru articlii cei bine nimeriți în contra jurnalelor ungurești; însă aceea nu i-o voiu putea ierta curând, că numai Dlui cu Șaguna e cauza de noi nu am avut congres național. Dlui nu a mers mai departe, ci numai la episc. Șaguna, care a zis: Nu e cu politică să cerem congres și mai vârtos general. Și D. Barițiu: Așa e Ex. Ta, bine va fi. — Se înțelege prin astă procedură D. Barițiu își perde din renume, la cei ce știu cum s'a întâmplat, precum își perd toți Ardelenii, tot respectul înaintea Românilor din Ungaria și Banat. Toți Bănățenii și Ungurii cei cu minte, sunt supărați pe Ardeleni fără diferință. Ei nu știu că cărui din Ardeal să mulțămească neținerea congresului, ei zic, că-s prăpădiți cu toții. Io însă fiind în Viena o lună, am avut ocaziune a știrici multe, pela Ardelenii noștri. Așa ei— politicii — mi-au spus cum stă lucrul, fără ceva genare. Ei toți pașii lor îi țin de cei mai buni până acum, de aceea dară DD. Episcopi și Barițiu sunt până acum obiectul adorării, la toate clasele poporului, cari sunt numai ceva introduși în cauza națională; nu însă așa și la Ungureni și Bănățeni — precum zisei mai sus, —

www.dacoromanica.ro

pentrucă ei, precum am observat mai cu toţii, au dorit congres general, afară de D. Babeşiu, care e în conţelegere cu Ardelenii noştri. Bănăţenii ţin de-o mare calamitate, că nu s'a putut ţinea congres, şi aruncă tot păcatul asupra Ardelenilor. In cât au drept, va arăta istoria. Io din cuvintele Ardelenilor, am priceput, dela unii într'o formă, dela alţii într'alta. Unii ziceau că nu s'a putut ţinea, alţii că nici (nu) a fost de lipsă. Acestea tot dela oameni mari, sau cari îşi închipuesc a fi mari. — Poate Dta vei fi căpătat dela D. A. în privinţa asta deslușiri, expuneri mai clare şi sigure.

Mi-e năcaz de ce D. M. A. sau D. Bariţiu nu Ţi-au scris mai de mult, poate se alegea ceva din noi, sau de nu se putea alege, arătam lumei că trăim şi vrem să trăim şi de aici înainte ca liberi şi nu ca sclavi — ca până aci. Insă e bine că Ţi-au scris şi acum, da dacă se poate tocmi (tomni) ceva în lucru. Io am speranţă dacă ai putea câştiga pe DD. Bariţiu, Axente, Iancu pe parte sau pentru principiile indicate în scrisorile anterioare. Am zis pentru aceea, că ai noştri încep a se convinge cu toţii, că politica lor nu va avea nici un rezultat bun. Ar fi numai necesar foarte ca să fie dietă în Transilvania, până atunci ar trebui să se desbată şi să se coacă aceste principii în capetele fruntaşilor noştri; şi venind la dietă mai mulţi Români bravi, şi când ai veni şi Dta, dupăce ar exopera inarticularea naţiunei române ca naţiune politică, atunci îndată să iasă unul, să propună că: deoarece naţiunea română e inarticulată, e recunoscută de politică, trebue să i se recunoască şi celelalte elemente şi criterii cari o fac atare, şi fără de care nici se poate cugeta, nici sunt celelalte naţiuni surori din Transilvania.

Io cred că asta nu ar fi rău, cred că ar avea efect bun, mai ales dupăce mai întâi am dobândi inarticularea, apoi şi numai apoi, să facem vorba de drept special român şi de administraţiune română. Compatrioţii noştri maghiaro-săcuii şi saşii, ar fi constrânşi a se învoi şi la consecinţele inarticulării, dovedind Românii, că naţiune politică ei nici (nu-)şi pot închipui, fără de drept naţional şi administaţiune naţională. Unica numai

www.dacoromanica.ro

mă conturbă că Românii din Ungaria şi Banat ar rămânea izolaţi şi fără de scut. Deci dară Unchiule, dacă afli de bună părerea mea cea modestă, înţelege-Te cu fruntaşii noştri din Ardeal, ca să prepare pe Români la această idee şi când vei fi asigurat că ei sunt învoiţi a pretinde în dieta viitoare acest drept de nedisputat a Românilor, veniţi acasă, şi D-zeu îţi va binecuvânta paşii. Dacă ai noştri Ţi-ar fi scris de mult, sau dacă nu Ţi-au scris ei, să fi scris Dta, acum am sta altminte. Insă se poate că nu va fi târziu nici de aci înainte. Scrie Dlui Bariţiu şi io cred, că pe când va fi dieta, Românii toţi vor fi de acele principii. Dacă vei scrie şi-Ţi vor răspunde, scrie-mi, mă rog, ce speranţă putem avea. Mi-e frică de renitenţa Românilor în privinţa asta, din unicul motiv, că lor nu le eşă din cap aceea că, nici Ungurii nici Nemţul nu se învoeşte la cererea dreaptă a Românilor, şi acum au atât mai vârtos, că ambii au speranţă a se putea împăca! şi io încât pricep, zic, că nu este departe împăcarea. Jurnalele cele presumtive liberali şi centraliste ungureşti, nu mai pot vorbi, li-e astupată gura, vorbesc însă cele două aristocratice, conservative şi pretine cu Dinastia, în toată ziua cu un ton mai aspru, cu curaj mare, care până în zilele trecute nu l-au avut. Acele sunt: „Sürgöny“ şi „Pesti Hirnök“. Aceste foi blastămă politica Ungurilor — aşa numiţi centralişti şi separatişti, blastămă emigraţia şi Curţile cari fac speranţă Ungurilor, cari nici odată nu le pot ajunge, şi când le-ar ajunge, cei dintâi ei ar fi cari ar peri în triumful dobândit. Mi-ar plăcea când aţi putea ceti şi DVoastră aceste foi, în ele poţi vedea politica ungurească a aristocraţilor, sau mai bine — cum zic ei — aristocraţii (şi mulţi alţii), politica lui Széchenyi. Ei nu vreau nici mai mult nici mai puţin, decât a le avea toate câte a avut coroana S. Ştefan, o hegemonie cumplită peste celelalte naţiuni şi încă sub eternul scut al Austriei.

Io aş zice, că această partidă, care aşa-şi aridică acum capul, va triumfa, căci fiind dietă acuşi îi stau toate mijloacele într'ajutor, ca alegerile să fie favorabile pentru ea. Această partidă va fi rezolută a concede multe din drepturile sale,

www.dacoromanica.ro

respective ale Ungariei autonome, numai ca să poată ea domni. Ei zic verde, că: „mai gata sunt a fi fără libertate, decât a împărți drepturile magiarilor cu celelalte națiuni". Zic, aceste drepturi nu le pot ei conserva, numai sub scutul Austriei, pentru aceea, blăstămat e acel ungur, care propagă libertate venită din Paris, Turin; acea libertate e pentru Unguri o ameteală. Magiarii nu se vor putea bucura de acea libertate, ci numai celelalte naționalități, cari toate au pe cineva în lume, numai Magiarii nu; acea libertate e pentru ei perire, iară ei mai bine voesc să rămână fără libertate decât fără existență. Acesta e tonul acestor două foi. Mă mir de atâta contrast ce domnește între ei. Cei ce vreau o Ungarie independentă și centralistică, ne aruncă în ochi nouă Românilor, că ce mai vorbim de naționalitate; mai înainte să avem cu toții libertate, să fie Ungaria liberă, apoi se face și se dă naționalitate. Iară conservativii zic către liberaliști, ca să se lase de acea libertate, mai bine întâi asigurarea hegemoniei, supremației unguresti, apoi libertatea aceasta politică a Ungurilor. Mi-e frică va influința asupra Românilor, cât nu vor cuteza nici a căsca gura pentru libertate și naționalitate. Fraților Unguri nici cât le pasă că au abzis. Ei iară primesc deregătorii, numai ca să nu lese terenul din mână, să nu lese puterea, ca să vină adeca în mâna altora: Nemți, sau Români, Sârbi, Slovaci.

E memorabilă o scrisoare ce a eșit acum în toate foile ungurești. Acea se zice a fi scrisă de un consilier intim (belső titkos tanácsos). Tractează mult, și cea mai mare parte despre Români. Numele Dtale și altor 2—3 Români încă vine acolo. De nu o vor tipări ale noastre foi, Ți-o voiu trimite.

„Concordia" apără interesele noastre, ea nici decât nu e contrară cu Gazeta, cu alte foi române. Se înțelege, că mai pe sus încă nu se poate ridica. Nu S. Pop o lucră, ci Alex. Romanu și Part. Cosma. Pop numai cu numele e redactor, el umblă prin Arad, Chioar și Viena și eștia doi scriu ce le place, și în contra lui încă scriu, sau primesc articlii contra lui. Astăzi e confișcată pentru revista politică, unde vorbind despre Transilvania zice, că „Românii au multe de-a isprăvi

www.dacoromanica.ro

acasă, nu vreau a face căi pe airea". și pentru un articol luat din Ost-Vest, despre naționalitățile Ungariei. — Censorul e un Român prăpădit, vanitos, servil către cei mari, despot cu cei mai mici, e bănățian, fost pretor și belitor de popor, astăzi la locotenență și poimâne pleacă la Lugoj, unde e denumit de vice-comite. — D. Sârbu a plecat astăzi tot acolo, unde e denumit de comisar. Acest censor s'a dus el însuși la Romanu și i-a zis: Frate! vezi sunt v. comite, scrie în foaia Dtale despre mine, laudă-mă, spune că așa și așa Român bun sunt și pune-mi titlul de Măria Sa. Se înțelege, Romanu ca om cu conștiință nu s'a putut blama, pentrucă știe ce om fără popularitate e la toți bănățenii, ci a pus simplu, că Dlui D. Rátz, cât a fost aici în Pesta și-a câștigat stima tuturora și alt nimic, nici **Măria Sa** nu a pus.

Domnul censor a venit ieri în tipografie anume numai ca să vadă că laudă-l pe el și scriu eștia Măria Sa. Eștia se 'nțelege nu au scris și foaia lor, astă noapte a fost confișcată, pentru aceea nici (nu) s'a putut trimite.

Acestea toate mi le-au spus astăzi Romanu și Cosma. Cum zisei, **mie-mi place până acuma „Concordia", că nu e în contra libertății și naționalității, pentru aceea V-o și trimit.** Incă ieri sara a espedat Cosma toți numerii trecuți, ca să puteți vedea ce au scris de 3 luni încoace și mâne vor trimite și cea confișcată — omissis omittendis bagsamă: Ce se atinge de abonament, cu acela nu Vă îngrijați, că îl voiu face io aici; DVoastră numai să-mi spuneți de aveți voie să o cetiți sau ba.

Precum am văzut din datul scrisorii Dtale, încă nu mi-ați fost primit epistola cu datu 13 l. c. In aceea io am fost scris, ce aș voi să fac, adeca ce cuget că e mai bine să fac. Dta ai zis să judec și să fac cum va fi mai bine. — Sunt hotărît a rămânea aici, a învăța legile ungurești, și dacă-mi capăt atestatul dela avocat, fac în primăvară censura, și mă voiu duce acasă ca advocat. De zece zile încoace umblu la avocat în Buda, într'o cancelarie cu patriotul nostru Dr. Pop Ioan. Sara și dimineața învăț dreptul unguresc, acum deodată procedura,

www.dacoromanica.ro

ca să mă pot pricepe în cancelarie. Se înțelege, toată învățătura nu-mi vine așa greu, deoarece io am făcut rigoroz din dreptul privat unguresc, afară de cambiu, concurs și criminal. Din acestea nu s'a făcut, așa acum, numai la schimbările cari le-a făcut curia în dreptul privat și proces, trebue să fiu mai atent, să învăț cambiul și concursul de nou și apoi pot face censura. Când aș avea atestat de practică, aș putea face în două luni, însă acum îmi pare bine că pot lucra într'o cancelarie cu Pop. E mare și e om de treabă avocatul, neamț ungurizat, însă nu rabiat, — nu se mestecă în politică. — Io pot învăța multe la el, pot căpăta practică bună, și sper că având lucru mai mult îmi va plăti binișor. Până acum se înțelege nu-mi dă nimica. Io nu voiu primi deregătorie, vreau să fiu consecvent, iară dacă se va întâmpla că avocatul nu-mi va da bani curând, și nici DVoastră nu mă Veți putea ajuta, atunci voiu fi silit a tracta cu Nemeș în Sibiu, sau cu alții; dară tot timpul nu-l voiu perde fără practică și învățătură.

nepotul
Ioan m. p.

LXXVII.

Pesta, 7 Decemvrie 1861. *M. către B. Face practică la advocatul Kanócz din Buda. In primăvară sperează să facă censura. Presa maghiară susține, ca Unguri să nu dea puterea din mână. Amăgiri pentru Români. Maniu preconizează conlucrare cu bărbații politici ai celorlalte naționalități din Ungaria. – Mizeria celor de acasă ai săi. — Solicită ajutor pentru rigorozantul Corcheș din Câmpeni.*

Mult Stimate Unchiule!

Știu că ați primit epistola mea de mai alaltăieri. In aceea V'am spus, că vreau acum să rămân în Pesta până una alta, să mai fac practică, și dacă-mi voiu putea câștiga cumva un atestat de practică legală (doi ani) în Februarie sau Martie voiu face censura. Am speranță mare, că în acest timp nu voiu fi constrîns a mă răzima tot pe marinimozitatea DVoastre, ci tandem (în sfârșit), după 20 ani de învățătură, îmi voiu

www.dacoromanica.ro

putea câștiga și io cât de cât! Așa e Unchiule, în Oct. 4 am trecut 20 ani, de când am întrat mai întâi în școală, și abia acum pot deveni să mai pot trăi și după sudoarea mea. E o apareță fatală pentru noi cărturarii, mai ales pentru unii, a deveni așa târziu la ceva.

Alaltăieri mi-a zis advocatul, că de aci înainte să mă duc io pela tribunale să solicitez, să fac io executiunile, se înțelege cu ajutorul unui jude (exmissus) și dela toată executiunea îmi va da un florin. Asta-mi va fi plata în luna asta, iară pe luna viitoare îmi va da ceva fix, pentrucă tribunalele au început a funcționa. Precum observ, dacă va fi pace în țară, peste puțin timp voiu avea lucru destul în cancelarie; nu știu cât de mare-mi va fi plata. Patriotul nostru Pop e de doi ani la dânsul, de 5 luni încoace îi plătește 50 fl. v. a. și poate-i va da cât mai curând 60 fl., pentrucă, între patru indivizi, câți suntem în cancelarie, el capătă lucrurile cele mai mari, io res secundi ordinis și ceialalți doi decopiază și duc protocoalele. Dacă-mi va da 30 fl. pe lună mă voiu ținea fericit, pentrucă, plătesc foarte rău, toți advocații aici (fiind) scriitori destui, iuriști mulți și deregători rămași fără pâne cu schimbarea sistemului.

Am cetit astăzi cu mare plăcere în Foaia Gazetei; cum de se publică? Ei au cugetat a fi de mare necesitate tipărirea, numai așa-mi pot închipui această faptă; și io din parte-mi, nici (nu) mă supăr pentru aceasta, ci mă bucur, pentrucă doară tandem (în sfârșit), vor vedea politicii noștri, că nu este altă cale de mântuință. Ei au avut ocaziune destulă de a se convinge despre aceasta, și totuș nu a făcut nici-o vorbă, ma (ba încă) se supărau dacă le spunea omul, câte ceva ce nu e după principiul lor. Nu se poate altminte să ne fericim, vedem dovezi nouă, că noi nu putem reeși. Jurnalele magiare strigă în gura mare, că puterea nu trebue lăsată din mână; mai întâi cele conservative, acum încep și cele liberali, d. e. **„Magyar Sajtó“** de azi aduce un articol din Cluj, unde spune apriat că: **ar fi nebunie a da terenul în mâna altora, și dacă nu străin, totuș nu de sângele nostru, ci la aceia pe cari numai**

www.dacoromanica.ro

î-am arâdicat la noi, i-am făcut oameni, şi apoi acum să şi fie după evangelie: că cine a fost ultimu să fie primu şi vice versa. — S'au creat două posturi nouă de protonotari în Oşorheiu, unul pentru uniţi, altul pentru neuniţi, pentru unul e Angyal (de prezent aici în Buda disp.), pentru altul Bologa. Vezi că procedăm, cine va fi în stare a mai acuza pe compatrioţii noştri, că nu-s fraţi buni, sau pe alţii, că nu-s tutori buni? Ca să fie patria noastră fericită, şi toţi locuitorii îndestuliţi, mai lipseşte încă să se mai creeze 3 posturi de protonotari, adeca pentru toate religiunile posibile în Transilvania şi apoi cu asta am ajuns la model de constituţiune!!

Precum am zis mai înainte, după a mea părere ar fi bine, când am sta de principiile pomenite. E cam târziu, adevărat, însă da de ne va ajuta ceva. — Chiar şi Slovacii încă se văd a fi pătrunşi de atari principii. Organul lor (a Slavilor) produce chiar acum un articol despre teritoriul lor naţional, şi de mult timp se continuă o disertaţie (tot în acel jurnal), despre naţionalitate, federaţiune, Bundesstaat şi Staatenbund, idei, cari se înţelege, puterile mari nu le văd şi nu le aud bucuros. Pentru aceea dară nu e de desperat, nu numai Românii sunt acei cari voesc a avea drept naţional, ci şi alţii cari voesc viaţă şi cultură. Despre asta au putut să se convingă politicii noştri, însă Domnialor nu au vrut a face comuniune şi cu cei străini, însă de aceea soarte ca şi noi; adeca, nu şi-au bătut capul că ce vreau alţii, şi ce e posibil, sau mai bine, ce e drept şi just a pretinde.

Pe aici sunt toate în linişte, poporul se află îndestulit cu deregătorii, e speranţă de dietă şi de împăcare cu Neamţul. Nu ştiu cine vor fi la noi în Silvania comisari. Cei mai mulţi Români îmi zic să primesc şi io ceva post, mai ales sub un comisar român: întâi din punct de vedere naţional, a doua din interes propriu, că ce să aştept pe aici, a mă năcăji cu sărăcia şi apoi nu sunt sigur cum va fi cu censura. Mai încolo se vor restrânge censurile, căci până acum, au început foile nemţeşti a striga, că se admit prea mulţi la censură. Io de altminte până acuma stau pe lângă propusul de a rămânea

www.dacoromanica.ro

aici până îmi va fi cu putință. Aceea mă supără numai că la noi în Ardeal nu s'au făcut bucate pentru secetă, nici fân. Ai noștri acasă vor fi siliți a cumpăra acuși și bucate pentru ei și pentru vitele puține ce au. Dar apoi darea pentru care îi execvează? Nu știu ce vor face pruncii la școală; vor mânca mălai săraciii de ei, și le va părea bine dacă vor avea și de acesta. Pentru asta ar ti bine să primeasc, că atunci ar ședea cu mine pruncii și nici ar trebui să le poarte cu straița din Hălmagiu și Bădăcin. Nu știu Petru ce face în Orade. Când am trecut pe acolo, l-am cercetat; avea o condiție cam subțirică, nu știu acum ce mai are.

Iți vei aduce aminte Unchiule, că am scris în anul trecut între altele de un tinăr cu numele **Corcheşiu,** dela Câmpeni de naștere, însă crescut în Polonia, unde a fost tatăl său capelan la regiment. Acest tinăr a venit de 6 ani ca să facă rigoroazele, a venit fără de ajutor, fără de cunoscuți, numai răzimat pe puterea sa. El a tot scris prin cancelarie și a studiat cât a putut și așa a făcut rigorozul I-iu înainte de 4 ani, pentru al II-lea n'a avut nici timp nici bani să poată studia, așa cât, trecând doi ani dela cel prim, și-a perdut dreptul de a mai face al doilea; însă cu strămutarea sistemului s'a dus la Decanu, l-a rugat să se abată dela aceea regulă și să-l admită la examen. I-s'a dat facultate, și dânsul a făcut examenul în Iunie. I-a mai rămas dară al III-lea. La acesta s'a supus în a 3 l. c. și DD. profesori au fost așa de marinimoși cât au zis: Dle Korkes, vină peste două luni și te supune a doua oră la acest rigoroz. Iți poți închipui că ce impresie a făcut în el această nenorocire, și în noi toți cari îl cunoaștem, pentrucă dânsul nu e un tinăr de toate zilele, e un tinăr pe care io am pus mai mult pond, dintre câți tineri am cúnoscut în Pesta de 6 ani. Ce cauți la un băroat, tot afli la el: capacitate, inimă nobilă, cultă, tăria sufletului, caracter tare, energie și iubire către omenime. Toate acestea nu au putut să-l scape de nenorocire, nu, pentrucă Dlor profesori le-a plăcut așa să-l respingă, pentrucă e Român (nu știe ungurește, însă pentru aceea se pot face rigoroaze aici nemțește). Poate le-a fost

www.dacoromanica.ro

frică ca să nu ajungă așa iute la grad, încalte până la primăvară, ca să nu poată fi ales de deputat în Transilvania. Ei îl cunosc foarte bine, că acel tinăr e om brav, și nu e vrednic de respingere, însă lor le-a plăcut să arunce pe un Român, pentrucă acuma numai Românii fac rigoroaze, și ai lor nici unii. Apoi și-au aflat și ei omul; îl aruncă pe cel mai sărac, trudit, năcăjit și pe unul care e mai perfect cu toate ramurile științei ca oricare dintre tinerii din Pesta (afară de limba română, pe care crescând în gimnaze polonești o a mai uitat cu totul; se înțelege acum vorbește bine românește, însă inima tot română i-a fost de când e). Dânsul de când au încetat tribunalele nemțești, nu-și mai poate câștiga pânea sa. A fost silit a cere dela alții, ce lui nu-i place, pentru aceea era să se și lese de examene încă astă primăvară, însă io l-am mai mângăiat și am scris lui Stoia, amicul meu, să facă ceva pentru el, să-l ajute. El a făcut foarte mult. Imi pare rău că puțini l-au spriginit în fapta cea bună, și văd că acum a încetat și el cu totul de a-l sprigini, pentrucă fratele Stoia iară e sărac praxa nu-i merge bine, iară alții nu dau bani. I-a dat D. Bohățiel (căpit.) câțiva, însă și aceia încă sunt la capet, și tinărul nostru e în desperare lăsat de toți, nu știe ce să facă. El tace, nu se plânge nimănui, și sufere toate cu bărbăție, însă când vede omul, că după atâta trudă nu mai are nici o mângăiere, ci din contra; e imposibil de-a nu despera. In acest stadiu a inimei sale se vede a fi și fratele nostru, pentru aceea dară, cunoscând sufletul lui i-am zis să nu se supere, și să nu se ducă acasă, ci să rămână încă în două luni, să repețească examenul; și spre a putea rămânea încă două luni aici, i-am spus, că mă voiu întoarce către DVoastră cu cereri, însă io am zis, că cred nu Vă voiu supăra când veți avea bani, căci puindu-Vă 3 pretini laolaltă, puteți face deodată, măcar 10 galbini și colo la timpul său către rigoroz iară vre-o 10 galbini, și dânsul va mai fi ajutat cu aceștia. Poate va mai căpăta dela cineva. El dară, având încredere în mine, s'a învoit la aceasta. Nu vă supărați dară, dacă îndrăznesc a Vă infesta cu atari rugări. Sunt cam neplăcute ce e drept aceste rugări, când

www.dacoromanica.ro

omul nu e în stare să le poată împlini, însă DVoastră nu veți lua în nume de rău nici cererea mea, nici inima mea, care pentru un om adevărat e în stare a face orice jertfe. Vă rog dară Unchiule, și pe Domnul Mikle, aveți bunătate faceți ce puteți, să nu lăsăm acest tinăr să meargă acasă, fără de a-și fi ajuns scopul; avem op (lipsă) de atari tineri ca și el, apoi dacă merge acasă fără grad, nu-l bagă nime nici în seamă. — Dacă e posibilitate de ajutorință, sau ba, mă rog scrieți-mi îndată, și dacă aveți câțiva florini de îndemână, trimiteți-i per telegraf, pentruca să știe confratele de ce să se țină, să nu petreacă timpul și banii pe aici, apoi să nu poată merge nic acasă.

A fost vorba ca să se înființeze și aici o comisiune care să stringă și să primească bani pentru tinerii săraci din Ungaria. Văd că până acum nu e nimica din ea, nici membri nu sunt constituiți, nici bani nu sosesc.

Serb, Mihali, Rațiu, au mers de aici; mai este Goșdu care e autoritate, apoi ceilalți toți fără nume și stare. Vă rog dară, răspundeți oricum, numai nu lăsați să așteptăm, fiindcă sunt toată ziua în Buda, și numai seara vin acasă. Așa dară adresați-mi epistola în Buda, sub adresa care va urma. Spuneți salutare Domnului Mikle. Imi pare rău că nu l-am întâlnit astă vară.

Sărutându-Vă mânile rămân
Al DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

Adresa: N. N.
Wiener Thorgasse n. 181., in der Kanzlei der H. adv. Kanócz.

P. S. Ați căpătat Concordia? Dacă-mi veți răspunde per Telegr., pe scurt numai așa: va fi, ai paciință numai, sau: nu se poate, nu așteptați. Iară e confișcată Concordia.

I.

www.dacoromanica.ro

LXXVIII.

Pesta, 15 Ianuarie 1862. *M. către B. Mulţumeşte în numele său şi a lui Corcheş pentru cei 10 galbeni primiţi. Descrie situaţia politică a Ungurilor şi a Românilor. I s'a făcut ofertă să primească o funcţie în jud. Crasna. Situaţia sa la advocatul la care face praxă.*

Mult Stimate Unchiule!

Nu am scris până acum, parte că am fost foarte ocupat, parte că am aşteptat să scrieţi DVoastră, după cum Vă exprimaţi în scrisoarea receptă în 31 Decemvrie,[1] îngreunată cu 10 galbini. Iertaţi-ne dară, dacă cumva cu manifestarea simţemintelor de recunoştinţă suntem cam târzii. Spuneţi Dlui Mikle atât din partea fratelui Corcheşiu, cât şi din a mea, cea mai mare mulţămită pentru bunătatea care o a avut cătră amicul Corcheşiu.

Tare doresc scrisoarea Dtale, ca să văd ce mai zici despre soartea noastră. Cum ai fost zis, puţină speranţă este, ca să se deschidă dieta Transilvaniei; poate vreau să o amâne „ad Kalendas graecas". Pe aici se face multă vorbă, că pe 1-a Aprilie se va deschide dieta Ungariei, şi cumcă pacificarea sau aplanarea diferenţiei între Curte şi Ungaria va urma cât mai curând, de nu cu centraliştii ungureşti, cu cei înainte de 47, adeca cu conservativii, cari desvoltă o mare energie pela Curte, care lucru se vede prea bine şi în ziarul lor aşa numit „Pesti Hirnök". Tot din acest ziar e evident că, aceşti domni şi sub decursul dietei ungureşti, pe sub mână, continuu au tractat cu Curtea, pe când aici acasă, cu partida aşa numită liberală, vorbeau tot după placul acesteia, şi această procedură a lor, de acolo vine că, după cum ei înşişi se exprimă în jurnalul lor, le-a fost frică să păşească pe faţă cu părerile lor, contrare majorităţii din Ungaria; adeca au fost terorizaţi, şi aşa au fost constrânşi, a vorbi numai ca cei mulţi, până se va mai domoli focul celeilalte partide. — Ce vreau aceşti buni domni, ştie toată lumea, şi încât e posibilă aplanarea cu ei (cu oligarhii)

[1] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

pe contul celorlalte naționalități, iară poate calcula fiecare prea ușor, numai aceea e mai greu de știut, că dacă cu certitudine se vor împăca, de ce durată va fi acea pace? In astă durată nu cred că au nici înșiși făptanții (autorii) mare speranță.

Românii noștri cari se mai întorc pe aici, zic, că conchemându-se dieta ungară pe Aprilie, Românii să se silească a trimite deputați câți mai mulți la dietă. Așa d. ex. unul dintre cei mai harnici deputați a fostei diete, în calea sa pe aici cătră Viena, îmi spuse, că trebue să înceapă Românii lupta de nou, tot așa ca în anul trecut, și în fine tot trebue să stoarcem dela compatrioți și Curte, aceea ce ni se cuvine nouă. Io din parte-mi i-am spus, că nu se va putea efeptui nici acum nimica, deoarece frații Magiari numai atunci nu vor vota contra pretensiunei noastre în dietă, când vor vedea că li e capul sub roată. Imi spuseră mai încolo, că în orice caz să merg acasă pe timpul alegerilor și să las să mă aleagă și trimită la Pesta. I-am răspuns, că aceasta o puteam io face și în anul trecut, dacă nu aș fi avut alta în cap, decât idea fixă, de-a fi ales de deputat. I-am spus apoi în genere, de ce nu pot și nu trebue să vină Românii la dietă, și în parte, de ce nu putem noi cești din „părți". Se înțelege Dsale aceste nu-i plac, și stă pe lângă aceea ca să venim cât mai mulți aici. Știți cum stau lucrurile prin Transilvania, veți ști și aceea, că cum de minunat merge treaba și cu Gleichberechtigungul nemțesc. Vă veți aduce aminte de epistola trimisă din Viena îndată dupăce am fost chemați la A. Episcopul pentru o sfătuire în privința memorandului, care era să se dee ministrului Schmerling și altul Majestății Sale. In acea epistolă într'altele am scris și aceea, că și dupăce va ordina Majestatea Sa alte măsuri în țara noastră, tot Curtea nu va lăsa ca puterea să fie în mâna Românilor, precum își făceau ai noștri iluziuni, că, adeca: îndată va fi un Român guvernator, altul cancelar și alții fișpani; ba atâta erau de încrezuți despre asta cât, cetind unul memorandul, și cuprinzind acela și aceea dorință a Românilor, ca toate locurile cele mari să se împlinească prin bărbați români credincioși Curții și națiunei române, s'au aflat mulți cari au zis.

www.dacoromanica.ro

că acest loc trebue să rămână afară, pentrucă Majestatea Sa și așa nu poate aduce străini, decât patrioți buni, atât pentru dinastie cât și pentru Români. S'a primit propunerea și s'a cerut simplu strămutarea stărei ce domnește în patria noastră. Vedeți dară, că durere, nu m'am înșelat în presimțire. Mă mir numai, cum bărbații noștri cari îs oameni maturi, își pot face așa mari fantazii? Necunoașterea politicei din Viena, sau setea de a fi domni mari, ori ce îi duce la atari concluziuni?

Patrioții noștri din Crasna mi-au scris prin D. Vicariu, ca să merg acasă să primesc un post, care îmi este asigurat, deoarece la noi merg de comisari unul romanizat prin căsătoria făcută cu o nobilă din Borod. Spun cei ce-l cunosc că e om cosmopolit, lui îi este tot una, el e slovac, muerea română, „ubi bene ibi patria".

Io am scris patrioților că mi-am propus ca, după teoria făcută pe aici, să-mi câștig și practica, căci de estea amândouă am mare op (lipsă) în viață care o voiu avea în comitat cercudat (încunjurat) de atâți inimici, care de care mai calificat în blăstămăție. Le-am spus: E drept că interesul meu material poftește ca să primesc post și să nu mă lupt aici cu sărăcia și cu alte multe năcazuri, însă interesul lor de-a avea un om calificat în mine peste câtva timp, dorul meu de-a putea sta frunte cu (i)nimicii mei și ai lor, cari strigă după mine că sunt reacționar și pecsovits, stă mai pre sus ca interesul meu material, ce poate l-aș avea ca funcționar acasă în comitat. Pentru aceea dară, le-am spus să nu se supere, folosul care l-aș face acum, în cercustările (împrejurările) prezente, e cu mult de mai mică importanță, decât să mă abțin dela câștigarea căreiva practice pe aici, unde sunt în tot cazul oameni mai calificați în orice, decât pela noi.

Starea mea la avocat e tot aceea deplorabilă ca mai înainte, am să alerg dela un tribunal la altul, și după aceea a scrie încontunuu, concipiare, și când e urgent și copiare, fără de-a avea un fixum, ci numai tot ce capăt dela execuțiuni, din cari până acum, de când sunt la el, abia am căpătat 13

www.dacoromanica.ro

fl. v. a. Se poate însă că de aci înainte vom avea mai multe execuțiuni.

Se poate și aceea și sper tare, că pe luna viitoare îmi va da un fix de 30 fl. Cred că nu-mi va da mai puțin, pentrucă e lucru foarte mult și precum se vede e îndestulit cu lucrul meu. Tot ce mă desdaunează în lucrul acesta fără remunerare cuvenită e, că am ocaziune — umblând încoace colo —, a cunoaște oamenii depe aici și a mă cunoaște cu referințele lor, atât săraci cât și avuți; umblu atât prin saloane cât și prin colibi, se înțelege că pe tot locul sunt oaspe neplăcut, căci rareori le duc știre bună. — Și ceeace mă năcăjește mai mult e, că aici după legile ungurești, nu ți se lucră cauza la tribunale, până nu merg câte de 6—8 ori la jude, sau la referenți, să-i rogi, ca să-ți facă lucrul, să-ți expedieze, că ți-e lipsă de el; un lucru care la Nemți nu era, căci cauzele, se lucrau după număr, însă aici, măcar sunt numerizate în protocol, totuși nime nu se uită la aceea, ci trebue să alergi toată ziua, dacă vrei să-ți fie judecată și expediată cauza. Această sarcină mie mi-a ajuns în cancelaria noastră; mai nainte a fost a patriotului nostru Pop.

Censura nu știu cum o voiu putea face înainte de Aprilie sau Maiu, pentrucă neavând în Decemvrie atestat de practică, nu am putut recurge, și cei ce nu au recurs în Decemvrie, nu pot să recurgă până în a doua jumătate a lui Februarie, și apoi așa, vor căpăta termin pe al III-lea saison, adeca pe S. George. Acum în Februarie încă este unul, care se numește cel dela Bobotează (vizkereszti). De altminte anevoie și puteam face censura în Februarie, deoarece nu am timp să cetesc; abia am putut ceti cu fuga numai, ce mi-a fost mai de lipsă în cancelarie. Patriotul Pop va face în 10 Febr. a lui censură.

Mă rog scrie-mi când poți și de nu-Ți va plăcea ce am răspuns patrioților, adeca dacă am făcut rău că nu m'am declarat că voiu primi, atunci spune-mi îndată; poate încă nu va fi târziu a ruga pe comisar, căci numai acum li l-a denumit. De altminte chiar și când m'ar denumi de ceva, tot plată nu aș căpăta mai iute decât în Martie, apoi pe atunci și aici

www.dacoromanica.ro

capăt de sigur, şi de nu de ajuns, dară tot nu voiu peri de foame cu ea.

Sărutându-Ţi mânile rămân
Al Dtale

nepot obedient
Ioan m. p.

LXXIX.

Pesta, 8 Februarie 1862. *M. către B. A primit banii. Corcheş a făcut rigorozul al III-lea. Situaţia financiară a acestuia. Epistola lui B. publicată în „Gazeta Transilvaniei". Ţinuta ziarului „Concordia" din Pesta. Situaţia lui la advocatul Kanócz.*

Mult Onorate Unchiule!

Am primit ajutorul de 5 galbini. Am voit să scriu îndată, adeca astăzi e o săptămână, insă am lăsat până astăzi ca deodată să Vă pot înştinţa şi despre succesul care l-a avut astăzi fratele Corcheşiu în facerea examenului ultim. Succesul memorat (amintit) e bun şi ne îmbucură pe toţi cărora ni l-a împărtăşit îndată după scăparea din tortură a DD-lor profesori. El dară acum îşi va face elaboratul prescris etc. şi apoi având bani pentru tipărirea tezelor, şi pentru alte multe secături, va disputa. In privinţa financiară stă tot rău şi acum. A mai căpătat dela D. Bohăţiel un ajutor încă în luna trecută, însă acela nu-i este de ajuns pentru spesele aceste extraordinare, ci abia spre traiul sau sau cheltuelile extraordinare. El aşteaptă acum dela muntenii săi; i-au tot promis şi tot nu i-au mai dat nimica până acum, doară îi vor da acum macar cât de cât, pentrucă nu aşteaptă de nicăiri ajutor, dela D. Bohăţiel încă nu, pentrucă Domnialui şi în toamnă i-a dat 100 fl. şi iară acum 50 fl. Acum nu mai poate cere.

Dealtminte nici eştialalţi nu i-a cerut, pentrucă are natură de aceea, că mai bine e în stare să se prăpădească, decât să ceară. Poate comitetul de aici încă l-ar fi ajutat acum cât de puţin dacă cerea, însă la asta nici io nu l-am îndemnat, ci am lăsat să dee la alţii, cari sunt în stare tot aşa de miseră. D(omnului) Bohăţiel (căpit.) precum se vede din

www.dacoromanica.ro

scrisoarea sa, îi place de amicul Corcheșiu foarte mult; și cred nu fără cauză, pentrucă lipsit fiind acesta, iarna trecută a trăit în Cluj la cumnatul său, unde a avut ocaziune, cu restaurațiile de pe la Ardeal, a vorbi cu D. Bohățiel, și sunt sigur, că la pașii cei energici făcuți de D. Bohățiel pela restaurații, fratele Corcheșiu a contribuit mai mult.

Vă mulțămește pentru salutarea trimisă și totodată se roagă ca să-i primiți asigurarea despre devotamentul care-l are către DVoastră. Spuneți și Dlui Mikle, din partea amândorora multe complimente. Spuneți-i și aceea, că îmi pare rău, că astă vară am umblat pela Viena și prin Cluj fără de a mă întâlni cu Dlui. Imi pare, chiar atunci a fost prin Transilvania, când am fost și io la Cluj și totuși nu am putut să ne întâlnim.

Iară m'am îmbucurat că mi-ai trimis ziarul acela. Nu Te mira Unchiule că jurnaliștii noștri tac și nu fac nici o reflexiune la cele expuse în epistola menționată. Te încredințez despre ești dela **„Concordia“**, că plus minus se învoesc cu ea. Lucrătorii Concordiei sunt Romanu, Mureșianu și Cosma. Toți au inimă bună și proced cu timpul. Sunt oameni tineri încă și cel mai bătrân, Romanu, are 34—5 ani. Nu e iurist, ci numai om cetit și cu minte escelentă. Pop Sig. nici că șede aci, nici lucră ceva; eștia redigează toată foaia cum le place. Ei nici unii nu sunt în stare a face critică, comentar sau alte reflexiuni la epistola Dtale, dară chiar să fie în stare, nu pot să facă, pentrucă poliția abea a lăsat să vină la lumină și epistola luată din Gazeta Transilvaniei. Apoi alți corespondenți sau colaboratori harnici încă nu au. — Căpătați Concordia regulat și de o căpătați, place-Vă de ea? Mie-mi place în tot respectul, pentrucă mai mult nu pot aștepta dela ea, una pentru poliție, alta pentrucă nici un colaborator nu e publicist. Io încă nici acum nu am plătit obonamentul, și cred că nici DVoastră nu l-ați trimis; însă câtce îmi veți mai trimite ceva ajutor, îl voiu plăti, de cumva nu l-ați plătit, ci ați lăsat așa după cum am zis io. Ei vi l-ar trimite și gratis, însă nu ei primesc banii ci editorul în puterea confractului încheiat între ei și Pop redactorul, cu care io nu stau și nici pot sta în mare cunoștință·

www.dacoromanica.ro

Mă mir cum Gazeta nu și-a făcut reflexiunile sale? Sau îi este frică de poliție, sau nu s'a învoit D. Bariţiu, care e totumfac la Gazeta, sau mai bine, la politica ei. — Doară acum va fi ceva din dieta noastră transilvană. Vedeți doară veți putea veni acasă; crede-mi, mult efect va avea venirea aceea.

Io cu advocatul meu tot așa stau și acum; lucru mult, însă tot plata cea veche, care până în 1 Faur, nu s'a suit mai sus de 20 fl. Sper însă că în luna asta voiu avea mai multe execuții, căci până astăzi în luna asta am căpătat 6 fl. Mi-e năcaz că tot fug încòace și colo și nu am timp să lucru lucruri mai grele în cancelarie, ci numai scurte. Așadară, praxă în eruirea dreptului nu pot face încă multă. Sper însă că va veni timpul și pentru asta, căci io mi-am propus să-i spun în 1-a Martie, ca să-mi dee plată fixă, sau nu-mi dee nimica, ci să mă lese să lucru cauze de acelea din cari pot învăța ceva mai mult. De altminte, de voiu căpăta termin pe Aprilie pentru censură, atunci mai că nu mă voiu putea duce în cancelarie în Martie, pentrucă nu mă voiu putea prepara Acum nu pot învăța mai nimica; — a 3-a, 4-a seară pot ceti câte ceva. Dacă ai scris ceva în foile de acolo despre cele ce ai zis că vei scrie, atunci trimite-mi-le și mie. Sunt.

nepot obedient
Ioan m. p.

LXXX.

Pesta, 13 Februarie 1862. *I. M. către vicarul Sălajului, Demetriu Coroian, în chestiunea primirii unei funcțiuni la județul Crasna*[1].

Reverendissime Domine!

In scrisoarea cu datul de ieri din Buda[2]), fiind aceea așa adjustată, ca să o poată ceti și alții, cunoscuți și necunoscuți, oameni mari și oameni mici, nu am putut să scriu câte toate le putem noi vorbi laolaltă, frați de un sânge și cunoscuți.

[1] In arhiva familiei Maniu din Bădăcin.
[2] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

Pentru aceea dară cuget, că nu va fi superfluu dacă vom mai întinde o țiruță (puțin) discursul.

Precum puteți ceti în epistola menționată, după multă trudă și batere de cap, mă hotărîi să primesc deși contra convingerii mele, contra propusului meu, dela care nu cu una cu două mă abat.

DVoastră în caz când nu primesc deregătoria, împingeți toată responzabilitatea pe mine. Ei bine! Ca să nu fiu responzabil primesc, iară dacă am făcut rău că am primit, respective declarat, atunci DVoastre toți inteligenții români din Comitat să fiți responzabili. Io din parte-mi ori ce fac, sau ori ce pas vreau să întreprind, nu-mi uit că am mari datorii de a împlini față de națiunea mea, și totdeauna cuget, cum aș putea șterge mai mult din această datorie, pentrucă viața omului e scurtă și puterile îi sunt mărginite. V'am fost scris mai alaltăieri [1] că nu vreau să primesc și V'am spus și argumente destul de ponderoase. DVoastră ați cugetat că acestea sunt numai glume dela un tinăr care încă numai acuma a păsit în lume și nu cunoaște blăstămățiile, șarlataniile și neconsecvențele cari le face toată lumea. Nu zic că nu aveți drept, însă io nu vreau să practizez atari inconsecvențe. **Aș vrea, că dacă nu am averi, sau alte plăceri, să am macar aceea plăcere, că mi-e mintea la loc și inima curată, cu cari pot da front oricărui atăcător.**

Declarațiunea expusă în epistola scrisă ieri, e din convingere pusă condiționată și poate că asta va și face, că io nu voiu fi denumit de deregător, și io-Ți mărturisesc sincer că nu mă voiu supăra nici decât, ci din contră am zis că alt post nu voiu primi, ori ce-mi vor da, fie acela tot esemenea de mare, tot una. Vă spun că primesc în contra voinței mele, și pentru aceea dară, dacă primesc, macar să primesc un post care-mi **place și mie,** sunt **harnic** de el, și pot **folosi** mai **mult** poporului român.

---

[1] Scrisoarea din 12 Februarie, care nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

Pentru aceea dară Reverendissime! dacă veți merge la Comisariu și veți arăta declarațiunea mea și se va îndoi despre hărnicia mea de asesor ori protojude, atunci spuneți-i simpliciter că dacă nu voiu ști mat mult decât oricare din Comi. Crasna (afară de câțiva inși) atâta tot voiu ști cât știu deregătorii constituționali ungurești. Dacă nu se va învoi să mă denumească la vreunul din aceste două posturi, atunci lăsați-mă să mă năcăjesc pe aici flămând ori sătul, odignit ori cu obosală cât nu-mi aflu locul. Cum zic, mi-e tot una, voiu trăi ori voiu pieri, voiu fi domn ori voiu fi scribe la domni. Dacă-mi va da D-zeu mai bine, îi voiu fi tare mulțămitor, dacă nu, tot îl voiu adora, că m'a făcut și crescut să-i văz minunile sale!

Dacă va voi să-mi dea aceste posturi, atunci să mă înștiințați din bun timp, ca să pot abzice cu o lună mai 'nainte advocatului unde sunt, ca să-și caute alt adjunct. De altminte și dacă nu va voi Comisarul să mă denumească, încă mă voiu bucura foarte tare și Vă voiu mulțămi dacă mă veți înștiința despre toate câte Vă ajung, că și io dimpreună cu DVoastră să fiu in prosperis et adversis.

Dela Domnul Dragoș am primit ieri scrisoarea cu absolutorul meu, — spuneți-i închinăciune și mulțămită. Cartea de predicații o poate lua să cetească din ea. Cumnatul său și amicul meu Pop s'a dus la un sat într'o cauză avocațială și nu vine până mâne; pentru aceea nu i-am împărtășit lucrul, însă îi voiu spune să se declare(ze) și el și anume pentru postul de protonotar sau fiscal. El e acum censurat, și cred că are voie să primească deregătorie; pentru aceea, vedeți doară veți putea exopera să fie notar sau fiscal. Ar fi tare bine când am putea fi 4 români acolo. Inchinăciune la onorata familie.

Al R. D.

plecat
Maniu m. p.

www.dacoromanica.ro

LXXXI.

Buda, 10 Martie 1862. *M. către B. La stăruințele compatrioților săi din județul Crasna, de a primi vre-un post, s'a pomenit peste așteptări cu acela de „asesor la tribunal", știre pe care a primit-o cu simțeminte variate. Regretă că trebue să-și amâne censura și să meargă acasă. Va împrumuta dela Gojdu 100 fl. – Cere sfat privitor la atitudinea politică ce au să iee cei din Crasna. Çorcheș s'a promovat de doctor. Noutăți de prin Pesta.*

Mult Stimate Unchiule!

Am vrut de mult să Vă scriu, și chiar de câteva zile încoace era o necesitate mare să fac aceasta; însă speranța că DVoastră îmi veți răspunde pe epistola trimisă încă în primele zile ale lui Faur, m'a reținut. Cumcă DVoastră până acum nu mi-ați scris, nu mă mir, pentrucă Vă știu prea bine năcazurile și încurcăturile cari le aveți.

Cauza pentru care trebuia să Vă scriu încă mai la începutul l. c. e una neașteptată, adeca: în mânia tuturor argumentelor mele trimise la compatrioții noștri, despre cari V'am fost și scris — cumcă nu pot și nu e timpul ca să ocup un post, mă aflu în ultimele zile ale lunei trecute cu o epistolă dela conaționalii noștri, plină de amărăciuni și inculpări asupra mea, că io fiind apt și având ei lipsă de mine, nu vreau a accepta post, nu vreau a le ajuta a le mai ușura soartea. Imi zic mai încolo, că administratorul comitatului e un om foarte brav, cu simpatie către Români. I-a provocat să-i spună pe toți cei apți, și el îi va aplica îndată, și anume de fiscal, notar sau și protonotar, numai să primesc; főszolgabiró (prim-pretore) însă, la care post m'au fost propus ei, cam cu anevoie. — Acum puteți cugeta că ce sfărmătură de cap îmi făcu(ră) această epistolă; io însă îndată mă reculesei, și ca să rămân lângă convingerea mea, bazată pe argumente destul de solide și deodată să nu le fac nici conaționalilor supărare, am aflat de bine a răspunde: „cumcă DVoastră iubiților conaționali știți prea bine ce V'am fost scris, și aceea a fost serios și din convingere zis; pe lângă toate acestea nu mă lăsați în

www.dacoromanica.ro

convingerea mea, ci ziceți numai că vorbele mele nu au loc și trebue să accept oarecare din posturile indicate". „E bine fraților, io nu am voie să primesc nici un post, însă dacă chiar sunt constrîns să primesc, atunci mai bucuros primesc unul în care Vă folosesc și voauă mai mult și să am și io plăcere în el, adeca: în postul de notar sau subfiscal puțin pot să Vă folosesc, și apoi nici io nu am mare plăcere a tot scribăli, ci a lucra alții. Io cred că postul de főszolgabiró sau asesor la tribunal, e cel mai adecvat atât interesului vostru cât și cvalificațiunii mele. Vedeți dară, dacă Ilustrul Administrator, va avea voie să mă aplice în aceste posturi, atunci io voiu primi și voiu veni acasă; dacă nu va avea voie, atunci lăsați-mă după voia mea, că dacă voiu trăi, tot în mijlocul DVoastre voiu rămânea". — Acestea le-am scris Unchiule! și cu acela propus și convingere, că D. Administrator de sigur nu-mi va conferi nici unul din aceste două posturi, pentrucă cel de főszolgabiró e foarte greu și politic mai mult, unde se cere o experiență de mai mulți ani, și nu se poate conferi la unul care numai acum a eșit din școale; iară cel de asesor la tribunalul comitatens cu atât mai puțin, căci acela e un post unde se cer oameni bătrâni, trăiți mai mulți ani în pronunțarea sentinței, asupra averei și vieții omului. Insă ce să te miri, când în zilele trecute, mă trezesc cu decretul de „asesor la tribunal". Acum însă ce să fac? Acesta e peste experiența mea și nu-mi rămâne alta decât a primi postul numit. — De-o parte nu mă supără această primire silită pentru aceea, că m'am urât cu sărăcia care o duc pe aici, și cu alergătura cea multă, fără de a mi se remunera după cuviință; apoi, doară voiu putea ajuta acasă și pe ai noștri și copiilor, cari precum V'am spus mai de mult, ei acuși nu mai au ce să mânce, neavând bucate, nici bani, și darea cea mare le ia vitele din jug. Mă mai consolă și aceea, că postul de subfiscal fiind vacant, l-am făcut pe patriotul Dr. Popu (din Solnoc) să recurgă pentru el, mai ales dupăce m'au și cercat compatrioții să-l îndemn pe fratele Popu la aceasta. El a și recurs, cu speranța, ca căpătând el acest post, ca avocat censurat va duce și procesele privaților

www.dacoromanica.ro

în limba română (se înțelege că amândoi în companie, despre care lucru lumei nu îi e ertat să știe nimica). Pe astă cale și în ăst mod sperăm că vom scăpa și de sărăcie, vom avea practică și ce e mai mare, vom putea folosi poporului, atâta cât niciodată până acum. Mă supără mult că nu am făcut censura; de știam că mi se va întâmpla așa, atunci nu mergeam la advocat vre-o 3 săptămâni, ci cerându-mi dela dânsul un atestat, învățam și recuram pentru admitere la censură și în Februarie o și depuneam; însă acum e tot una, voiu face mai târziu, când voiu fi și în practică suficient și nu-mi va fi rușine a zice că sunt advocat censurat, cum li se întâmplă la cei mai mulți Unguri, așa cât îți vine rușine să stai și în vorbă cu ei, când îi vezi, că nici teorie nici practică n'au. Dintre Români puțini au făcut (censura) cari nu au sau una sau alta, însă cea mai mare parte a avut și practică destulă; puțini cari au avut numai teoria, și puțini cari nu au avut numai ceva practică. Insă apoi cu Ungurii s'a făcut scandal, așa cât a fost de lipsă să se iee alte măsuri, de unde apoi pe sezonul viitor va fi constrinsă curia a fi mai rigoroasă, ce pentru noi Românii cu atât va fi mai bine, că ai noștri și așa învață.

In decretul denumitor sunt provocat ca îndată să merg acasă și să depun jurământul. Io se 'nțelege nu m'am putut duce îndată, deoarece neștiind despre mergerea mea, avocatului nu i-am putut spune să-și caute altul în locul meu. In 16 sau 17 l. c. de sigur mă voiu duce, dacă va veni D. Gozsdu pe atunci din Viena, unde e ca deputat pentru Metropolia română; zic numai atunci, pentrucă neavând bani nu pot merge. Dela dânsul sper că voiu căpăta 100 fl. împrumut, (cu) cari apoi să-mi plătesc niște datorii mai mărunte, și să-mi cumpăr nește cărți neapărat de lipsă. Dela DVoastră nu e cu putință să cer, una pentrucă nu aveți, alta, pentrucă chiar și când ați avea, până ar sosi banii aici nu pot aștepta. Mă rog numai umilit, că nefiind plata mea mai mare de 500—600 floreni, să aveți bunătate când veți fi restabiliți în posturi și veți căpăta salariul, să mă ajutați să plătesc acea 100 fl. dacă o voiu căpăta. Când

www.dacoromanica.ro

aș avea casă în Bădăcin și nu aș trebui să cheltuesc pe cortel și mobile în Șimleu, mi-ar fi destule acele sute, ca să plătesc și datoria și să ajut și pe ai noștri de-acasă. Dacă ni se va mai mări plata, atunci va fi mai bine. Scopul dară va fi precum a fost și mai înainte, ca să fiu avocat. Voiu practiza în Șimleu ca asesor și depuind censura la timpul său, cunoscut fiind și cu oamenii, și având și cortel în Șimleu, voiu începe cu advocația. Acest scop (îl) are și Popu. Vom vedea însă mai târziu, ce va aduce timpul cu sine.

Când îmi veți scrie, scrieți-mi la Șimleu și nu mai mult la Buda. Scrieți-mi de-odată, că începându-se iară pregătiri pentru dietă, ce să facem, noi Crăsnenii să urmărim politica ăstoralalți, să trimitem la dieta Ungariei sau nici decât, sau alegând să ne pronunțăm că deputații noștri trebue să meargă la Alba-Iulia? — La aceste întrebări să-mi scrieți negreșit, pentrucă de aci nainte, ce se va face în comitatul Crasnei, bun ori rău, numai pe mine mă iau la întrebare cunoscuții de prin alte comitate; iară ai noștri nu fac nimica, sunt sigur, la ce nu mă învoesc io. Se înțelege poziținea mea va fi grea, însă acum e tot una; dacă celor mari nu le va plăcea să mă țină în deregătorie, voiu începe cu avocația, și tot voiu putea trăi cumva. Mai mare grijă îmi fac nepoții, că pe anul viitor trebue să-i trimitem la alt gimnaz.

Fratele Corcheșiu s'a promovat ieri la gradul de doctorat; astăzi sau mâne Vă trimitem câteva teze de-a lui. Primiți-i închinăciunea de sănătate.

Noutăți de pe aici nu Vă pot altele scrie decât o neîndestulire mare la toate clasele de oameni. Toți se plâng că starea actuală îi duce la ruinare totală. Sărăcia e mare, scumpete și falimente multe; esundarea Danubiului (Dunării) a nefericit pe sute de mii familii prin orașele și satele cari nu au fost scutite de esundare. Pesta nu a pătimit nimic.

Salutare Dlui Mikle. Sunt

nepot obedient
Iaon m. p.

www.dacoromanica.ro

Adnex — un bilet de vizită — cu numele: **Dr. Nicolae Stoia,** având pe dos următoarele: Până voiu fi în stare, prin vre-o scrisoare a Te încunoștința mai pe larg despre starea mea, primește Stimate Domnule, profunda mea închinăciune.

Dr. Stoia m. p.

LXXXII.

Șimleu, 9 Iunie 1862. *M. către B. Informații despre verii săi (nepoții lui B) Chestiuni familiare. Articolul lui T. Lateșiu din Gazeta, în chestiunea legii electorale din Transilvania. Situația colegului său Dr. Pop. — Românii aduși la sapă de lemn prin perderea proceselor urbariali față de feudalii unguri. Mulțumește pentru scrisorile primite.*

Mult Stimate Unchiule!

Când mi-ați scris mai în urmă, mi-ați fost promis, că nu peste mult timp, trimițând ceva ajutor verilor mei, îmi veți scrie și mie. Nu știu ce e cauza de până acum nici una din este nu s'a întâmplat; de sigur nu veți fi căpătat încă salarele. De altminte verii, respective nepoții, până acum nu sufere, căci precum știu, Petre are condiție bună în Orade, iar Dumitru are de-acasă. Numai pe toamnă dacă am putea face ceva cu ei, ca după cercustări (împrejurări) sau să-i ajutăm, sau să plătim în Seminar pentru ei. Cum am mai zis, în Seminar plătește omul 120 fl. v. a. și instruirea lor e sigură și și de moralul lor încă este grijă destulă.

In săptămâna trecută am fost la Hălmagiu și la Giumeluș, unde s'a măritat fata cea mai mică a naneii Vasiica. Mi-a plăcut casa unde s'a măritat. Is oameni avuți, curăței și duc o viață patriarchală, fiind mai mulți în casă însurați, însă ascultând de bătrâni. Toți sunt în iubire frățească și unire, care rar o vezi. Nana Vasiica încă e sănătoasă, se închină de sănătate, Vă dorește foarte mult.

Opiniunea mold. despre legea electorală eșită în Gazetă o am cugetat a fi dela DVoastră, până cetii alaltăieri capătul văzui și autorul Teodor Lateșiu. Aș fi cutezat a jura că DVoastră o scrieți aceea, atât din miezul scrierii cât și din

www.dacoromanica.ro

idei. Mie-mi place acea opiniune. Imi pare că numele autorului nu l-am mai auzit până acum, nu e cunoscut între literaţii români, macar după a mea părerere e demn a se număra între ei. DVoastră dacă veţi scrie atari articlii sau broşure, Vă scot boerii afară din Ţară.

Fratele Dr. Popu e denumit de concipist în Buda, lucru care ne supără pe toţi, deoarece aici ne face folos cât de mare, ducând procesele Românilor, şi-i face şi lui folos, însă acolo nu ne poate face nimica nouă, deoarece îmi pare că va fi numai aşa ca translator. Iară dânsului chiar rău îi va merge, pentrucă plata lui nu va fi mai mare de 7—800 fl. cel mult, apoi ştiţi că 700 fl. cât fac în Pesta. Lui încă îi pare rău, însă acum îi e ruşine să recedeze, stând de el D. administrator, că numai să concurgă şi să concurgă că el va face să fie denumit. Iacă că l-a şi denumit. Noi nu ştim ce să zicem, că de unde atâta patrociniu? Poate li se pare la fraţii magiari că e prea bun în condei, şi ca advocat încuibându-se aici, nu-l vor mai putea scoate din comitat. Io tot aşa zic, că timeo Danaos et dona ferentes. Acum îndată suntem mai puţini. Io nu mai am acum nici o spriginire în tribunal, nici în adunări politice hebdomadare (săptămânale) şi lunare, deoarece D. vice-comite cu mult e mai moale decât să mă acompaneze, iară Angyal cu mult e om mai prăpădit, decăt să facă ceva bun pentru Români; face numai pentru punga sa. La bieţii Români le merge foarte rău, toate procesele urbariali le perd. S'au apucat domnii la procese urbariali, pentrucă sunt siguri că le dobândesc, deoarece patenta urbarială e aşa făcută, cât numai diavolul o poate interpreta cum se cade, ei care cum îi place. Cei mai mulţi §§ sunt câte cu 2—3 uşi. Mi-e frică, că devenim acuşi proletari fără pământ şi fără ţară. Magiarii scriu prin ziarele lor, că domnii să-şi îngrijească de dreptul lor, să-l persecheze (urmărească), să nu-l lase în mâna comunelor şi a privaţilor (înţeleg causele urbariali şi regalile).

Mă rog scrieţi-mi cât mai curând că ce mai faceţi. Tare Vă mulţămesc pentru epistolele trimise;[1] îmi vor prinde

[1] Nu ni s'au păstrat

www.dacoromanica.ro

bine la timpul său, dacă vom trăi. Vi se închină R. D. Vicar de sănătate.

Sărutându-Vă mânile rămân
Al DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

LXXXIII.

Şimleu, 6 Iulie 1862. *M. către B. Intreabă dacă profesorii din Iaşi au fost repuşi în posturi sau nu? — Relatează despre situaţia mătuşelor sale şi progresul la şcoală a nepoţilor. Şubrezenia şcolii din Şimleu. Persecutarea elevilor români.*

Mult Stimate Unchiule!

De mult tot aştept să-mi scrieţi ceva, că cum trăiţi şi cum Vă mai merge lucrul în trebile şcolari; repusu-s'au profesorii iară în posturile lor sau ba? Am dorit şi pentru aceea să-mi scrieţi, pentrucă în lunile trecute întrebând nana Vasiica şi Gafia despre DVoastră, le-am spus că sunteţi sănătoşi şi cât mai curând le vei trimite ceva ajutor, de care precum am văzut, au mare lipsă. De atunci tot întreabă de mine că nu mi-aţi mai scris? Io încă având plată puţină şi având şi datorie nu le-am putut să le ajut mai cu mult decât cu 5 fl. Lipse se 'nţege au mari, pentrucă darea e mare şi bucate încă nu au avut. Nana Vasiica are să plătească o datorie (cea ultima după bărbat) de 12 fl. m. c. A vrut creditorul să o execveze, însă am rugat pe szolgăbirău să încete cu execuţiunea şi să roage pe creditor în numele meu, până în 1 August, şi atunci de nu va avea bani nana, îi voiu plăti eu.

Plata noastră s'a înmulţit la 700 v. a. pe an. Până acum însă tot cea veche am căpătat-o. Sper că în 1 August vom căpăta cea nouă.

Dumitru şi Simion au făcut examenele. Nici unii n'au calculi buni. Dumitru are tot „tolerabilis"... vix prima; Simion o secunda (ca repetent), 1 „tolerabilis" şi celelalte „bonus". Asta de acolo purcede, că pruncii încă-s cam negligenţi şi profesorii nişte călugări cu 4 clăsi gimnaziali, prunci tineri,

www.dacoromanica.ro

nu știu propune. Școlarii nu au voie să învețe, pentrucă îi tratează rău, se disgustă, pentrucă la clasificații Românii, oricât învață, și oricât de bine știu, sunt tot postpuși. Și acum $^{2}/_{3}$ Români sunt în secunda. iară Ungur nici unul. De ai noștri nepoți ar fi daună să se lase de școală, pentrucă ambii au talent de învățat. Simion zice că va repeți studiul din care are secunda, și va continua școala; zice, că nu are voie să fie măestru, nici plugar, ci numai la școală. Zice, că numai acum să poată emenda secunda, nu va mai căpăta alta, și se roagă ca să-l trimit airea la școală. Nu știu ca pământul ce să fac cu el. L-aș trimite la Oradea în Seminar, însă mi-e frică, că acolo nefiind aici bine preparat nu va putea subsista. Dați-Vă și DVoastră părerea în respectul acesta ce să facem cu ei? Dacă cugetați să-i trimitem, atunci voiu scrie îndată la Rectorul Seminariului ca să nu primească alții în locul lor.

Optându-Vă mult bine, cu sărutare de mâni rămân
Al DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

P. S. In luna trecută V'am fost scris;[1] nu știu căpătat-ați sau ba?

LXXXIV.

Șimleu, 21 Iulie 1862. *M. către B. Il încunoștiințează despre moartea surorei lui B., Vasiica și despre felul cum s'a împărțit averea între erezi. — Pe Dumitru, fiul mătușei sale moarte, ar vrea să-l treacă dela gimnaziul din Șimleu la Orade.*

Mult Stimate Unchiule!

Numai câteva zile sunt de când V'am scris[2], rugându-Vă ca să aveți bunătate a ajuta cu ceva pe nanele Vasiica și Gafia și respective pe fiii lor cari umblă la școală.

Atunci îmi pare că am scris, cumcă a fost nana Vasiica la mine pentru lucru, care l-am și compus bine, spre odihna

[1] Nu ni s'a păstrat.
[2] Scrisoarea din 6 Iulie 1862.

www.dacoromanica.ro

nanei. Insă precum veți vedea, nu prea mult a avut parte de această odignă, pentrucă a treia zi dupăce a mers dela mine a și început a fi morboasă și peste 7—8 zile rupându-i-se firul vieții s'a strămutat la cele eterne, unde va fi scutită de calamitățile acestei vieți de pe pământ. Această știre cu durere și cu mare tristeță a inimei mele trebue să Vi-o împărtășesc; cu durere și cu versuri de lacrimi de acele, de cari numai atunci au udat ochii mei, când fui silit a comunica asemenea știre despre mama mea. In 16 a l. c. a repauzat, și în 19 am îngropat în pământ corpul acela, care a purtat așa suflet și inimă nobilă, plină dă virtuțile omenești, și model virtuților femeești. La îngropăciune a fost nana Gafia și Sofia, cari amândouă numai cu o zi mai nainte au știut, că iubita soră și mătușă a murit. Ingropăciunea a fost cât se poate de ceremonioasă.

Mă supără foarte mult, că pruncii ei nu au venit la mine să-mi spună că e morboasă, ci numai atunci dacă a murit; ba dacă m'am dus în Hălmagiu, i-am spus și popei, cum a fost așa de indolent, de nu a trimis pe orice om (pe cheltuiala noastră) să-mi spună că e morboasă. Mă supără zic, (căci) boala era vindecabilă. Eu îndată mergeam cu doctorul acolo, și mântuiam viața unei femei, pe care o am considerat ca pe mama mea.

Morbul a fost, după cum îmi spun „strânsoare" și nimic alta, apoi știți că din acesta poate scăpa omul când nu e în tare mare grad. Insă nu s'au mișcat nici unii; după aserțiunea lor, pentrucă maică-sa nu a vrut. Apoi se înțelege că maică-sa nu a vrut. Apoi se înțelege că maică-sa care nu a luat medicină de când e, se ferește de aceea, însă cel ce vrea să scape de moarte, face orice, și cu atât mai vârtos a lua medicină. Tare m'am supărat pe popa, că nici (n'a) mers la dânsa numai atunci când l-a chemat să-și îndeplinească oficiul. E lucru de minune cum se strică oamenii și se fac nepăsători unii către alții. A lăsa să moară pe cineva, care are încă în sine viață, e păcat de moarte

www.dacoromanica.ro

Nana era încă tineră la față și sănătoasă, pentru etatea în care a fost a mai putut trăi și 20 ani.

Fiind în Hălmagiu, am împăcat și pe erezi, afară de o fată — numai a Floarei — care e în Borod.

Nuțu și trei fete nu cer din moșie nimica, ci se îndestulesc cu ce au căpătat în bani sau mobile; așa dară moșia care e 46 iugăre și 750 stângini, se împărțește între Vasilica, Gavril și Dumitru. Vitele cornute care le-a avut nana (2 boi, 2 vaci, 8 oi, 3 miei și galițe), precum și bucatele și fânul toate rămân Dumitrului, care vânzându-se, din bani se va plăti cheltuiala îngropăciunii și darea. Restul se va da pe interes, precum și partea lui din moșie în arendă, pe care doară vom căpăta 30—35—40 fl. v. a. Pruncul zice, că are voie să studieze. Io încă l-am îndemnat, pentru aceea dară, mă rog umilit ajutați-l și pe el, măcar cât de cu puțin, pentrucă în Orade nu-i trebue așa mult (în Seminar 120 f. pe an și ceva vesmint). Io am de cuget să scriu Dlui Ioan Pop canonicului și rectorului numitului Seminar, însă nu îndrăznesc până nu voiu ști cum stați DVoastră cu finanța. Io am vorbit și în anul trecut cu Dumnialui în privința asta și a zis că îi va primi numai să-i spunem din bună oră. Mă rog dară scrieți-mi îndată, ca să știu ce să fac cu pruncul Dumitru. Ar fi damn (păcat) să rămână de școală, deoarece are talent foarte bun, și voie încă are și de nu e așa inteligent. In Seminar știu că va fi diligent, căci acolo stau de ei.

Sărutându-Vă mânile rămân

Al DVoastre

nepot obedient.

Ioan m. p.

LXXXV.

Șimleu, 5 August 1862. *M. către B. A primit banii și scrisoarea. — Chestiunea susținerii la școală a verilor săi (nepoți ai lui B.) Solicită ajutor pentru Dumitru. — Mizerii cu primirea salarului. El e la secția orfanală.*

www.dacoromanica.ro

Mult Stimate Unchiule!

Am primit scrisoarea DVoastre cu 30 fl. v. a. Precum se vede din această scrisoare DVoastră încă nu ați căpătat epistola mea carea V'a notificat schimbările în familia noastră,[1] și cred că asta va fi cauza de ați vorbit, că nepoți cari nu au eminenție nu vreți să-i ajutați. E drept Unchiule, că omul blăstămat nu e demn de ajutor, însă când luăm în considerare un lucru in concreto, trebue să fim plecați a urmări altă convicțiune, adeca: dacă privim acest ajutor față cu Dumitru atunci io după a mea părere modestă aș zice, că nu ar fi de a i se denega, pentrucă el având capacitate, stând omul de el, va deveni studentul cel mai bun în toată clasa; iar dacă îl vă lăsa omul acasă, se prăpădește cu totul; nu e nici econom nici cărturar, ci va purta pușca Neamțului, cum ziserăți DVoastră, și apoi mai în urmă se va alege din el un vagabund. Io nu am înțeles pe al meu nepot că ar trebui să-l ajutați; ar fi prea mult dela mine asta. Al meu nepot, fiind eu în Șimleu, voiu cerca cu el încă (în) anul futur, dacă se va emenda, îl voiu ajuta io, cum voiu putea; de nu se va emenda, va purta pușca în spate peste câțiva ani.

Pentru a venit ieri acasă din Orade. El s'a deșteptat foarte mult, are note bune, adeca preclar, eminentia, bonus și două sufficiens, adeca are calculi cu mult mai buni ca în Șimleu, cu toate că a fost servitor și instructor. El mi-a spus și ieri, că e în stare a se ținea pe sine, însă cu multă trudă și foame și rămânere îndărăpt dela studiu; pentru aceea se roagă, ca macar cât de puțin să-i dați de aci înainte, ca să nu se bage servitor în mai multe locuri, ci numai în unul, că dacă va avea o condițiune undeva, cu puțin ajutor va putea trăi și va putea studia.

Ce se atinge de Dumitru, el nu e în stare să aibă condițiuni; e rușinos, moale, neumblat între oameni, va fi de lipsă ca să-i dee omul ajutorul întreg, mai vârtos pe anul futur. Petru zice ca să nu rămână în Șimleu nici decât, ci să meargă cu el la Orade, unde poate trăi ușor și învăța bine și dânsul (dacă nu va merge el, Dumitru, în seminar) va sta de el așa, cât va

[1] Din 21 Iulie 1862.

www.dacoromanica.ro

fi eminent în studiu. Mă rog dară Unchiule, dacă Vă este cu putință, nu denegați lui Dumitru ajutorul părințesc, știți că lui în Orade nu îi trebue așa mare ajutor. Io cred că dacă veți căpăta plata regulat, veți putea da măcar 100 fl. pe an. Io încă mă oferez dacă voiu căpăta plată de 700 fl., că voiu contribui.

Banii pentru „Concordia" i-am trimis atunci lui Cosma, și cred că i-a și administat la locul menit. Urmă acum dară ca DVoastră să plătiți pe semestrul prezent.

In cazul când succesorii nanei Vasiica ar plăti datoria care o am luat asupra-mi, spuneți-mi ce să fac cu banii, 16 fl.?

Noi încă tot așa pățim cu plata noastră; pe luna asta încă nu a venit asemnațiunea dela locotenență, nici pentru plata veche, nici pentru asta promisă.

Nu știu cum înțelegeți DVoastră „când ai ședea de tot în Șimleu". Io nu șed în Bădăcin, pentrucă fiind la lucrurile orfanale, am atâta lucru cât nici trei înși nu le-am putea găta, dar apoi singur; — lucruri vechi, neglese, nici un ord în ele. Nu știu până când va ținea acest provizoriu, căci de va ținea mult, va fi foarte rău în tot respectul.

Scrieți-mi Unchiule cât mai în grabă, ca să știu ce speranță am să dau nepoților resp. verilor.

Sărutându-Vă mânile rămân

Al DVoaste

nepot obedient

Ioan m. p.

LXXXVI.

Șimleu, 25 August 1862. *M. către B. A primit banii și va așeza pe uepoții Petru și Dumitru în Seminarul din Orade. – Chestiunea de ajutorare a altor doi nepoți.*

Mult Stimate Unchiule!

Scrisoarea DVoastre îngreunată cu 122 fl. 30 cr. v. a. o am primit și conform dorinței de a așeza pe prunci în institut am și făcut întrebare la D. canonic și rector sem. Ioan Popu, carele îndată mi-a răspuns prin prefectul seminariului, că nepoții sunt declarați de suscepți (primiți), și cumcă plata pe an

www.dacoromanica.ro

va fi cu 20 fl. mai mult de aci înainte; adeca pentru tot insul 140 fl. v. a., din cauza că traiul vieţii s'a scumpit foarte.

Această îngrijire părinţească a DVoastre o am împărtăşit şi pruncilor, îndată după primirea epistolei DVoastre, precum şi aceea că sunt primiţi în seminar. Aceasta din urmă nu-i prea place Petrei (ce mai înainte de suscepere nu mi-a spus), zicându-mi, că cu 140 fl. trăeşte el mai bine afară şi cu aceia îşi poate cumpăra şi vesminte şi cărţi. De acesta îmi pare rău, de ştiam nu făceam întrebare pentru el, ci numai pentru Dumitru, care fiind rău preparat în Şimleu, are op (lipsă) de instrucţiune mai regulată. Io încă aş fi de părere ca Petru să fie afară, pentrucă fiind el acum de 21 de ani, se ştie griji pe sine, ştie că trebue învăţat, şi ajutându-l cu 100 fl. măcar pe an, el poate eşi căpătându-şi condiţiuni. Aceasta cu atât mai vârtos că noi mai avem şi alţi nepoţi, adeca: în săptămâna trecută a fost la mine pruncul vărului Onuţiu Kis, dându-mi o epistolă ca să Vi-o înmanuez DVoastre. Epistola cuprinde în sine reflectare la promisiunea ce o aţi fi făcut DVoastră în 1855, adeca, că învăţând pruncul, îl veţi ajuta pe vărul Onuţiu, ca să ducă pruncul la şcoală, până va absolvi. Se roagă dară, că dacă Vă este cu putinţă să-l ajutaţi cu ceva. Scrisoarea nu Vi o trimit, din cauza că e scrisă pe o coală de cele groase, întreagă. Pe prunc nu-l recomandă nici conceptul, nici scrisoarea, şi — precum am auzit, nici capacitate nu are nici cât Petru, numai diligenţă are prea multă, învaţă fără de-a înţelege ce învaţă. Aceasta vi-o spun numai după informaţiunea care mi-o a dat un Domn, unde a fost ca servitor. Nu ştiu întru cât poate fi dreaptă. El a absolvat a IV clasă, însă pe lângă toate acestea, când ştiam mai nainte voia Petrei, şi şi despre rugarea pruncului Teodor Kis, atunci modesta-mi părere ar fi mers într'acolo, ca 140 f. să fie destinaţi pentru Petru şi Teodor, iară Dumitru în seminar. Insă acum, fiind lucrurile aşa, nu ştiu ce să zic, mai ales dupăce sunt convins despre starea cea nefavorabilă a DVoastre, mai bine veţi şti ce e de făcut.

Vă aduceţi aminte de pruncuţul Simion Orosz, căruia în 1855 i-aţi dat 1 galbin? Acela acum a făcut examen de ma-

www.dacoromanica.ro

turitate cu calcul foarte bun. El e tinăr (de 19 ani), însă om de trăit în lume, mi-a câștigat toată simpatia. Dânsul murind tatăl său și măritându-se mama sa, nu are speranță de ajutor la drepturi, și vrea să meargă în teologie, însă io nu-l las nici decât. Dânsul e unicul din comitatul Crasnei, care a absolvit gimnaziul estimp, și care are capacitate; deci dară io m'am promis, că voiu intreprinde toate, numai ca să se resolveze la studiul iuridic. Io îi voiu da după puteri și mi-au promis și unii dintre patrioții noștri de pe aici, că vor contribui și ei puținel. Voiu vedea ce succes va fi mai târziu; destul că acesta merită să-l ajute omul. Mi-e frică numai de el, că se vede a fi cam contumace (așa cum zice Neamțul eigensinnig). De nu se va strica moraliter, va fi un om brav din el.

Vă rog scrieți-mi cât mai curând ca să știu da ceva răspuns nepotului Teodor Kis.

Optându-Vă mult bine, cu sărutări de mâni rămân

Al DVoastre

nepot obedient

Ioan m p.

LXXXVII.

Şimleu, 1 Octemvrie 1862. *M. către B. Trimite informaţiuni despre nepoţi. Incurcăturile cu nepotul Oros. Sfaturile date, şi subvenţia promisă de M. lui Oros, pentru a se susţine la drepturi în Orade.*

Mult Stimate Unchiule!

In 27 a lunei trecute am primit prețuita DVoastre scrisoare [1], în care-mi spuneți, că nu ați fi în stare a ajuta și pe pruncul vărului Onuțiu; faceți deodată și întrebarea că în care clasă e? El e în clasele gimnaziali și nu elementari, din care cauză dânsul nici mai poate studia în Șimleu. De când mi-a dat scrisoarea ca să Vi o trimit DVoastre, nu a fost nici pruncul nici tatăl său la mine; îmi spuseră însă ai noștri, că a mers la Orade și continuă învățătura în a 5-a clasă. — Petru cu Dumitru au mers la Orade în 28/IX. Petru nu va fi în

[1] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

seminar. M'am înțeles cu el, ca să capete 12 fl. v. a. pe lună, în speranța că cu aceia își poate căpăta ospițiu și vipt. Ce se atinge de vesminte și cărți, și le va procura dânsul. Vesminte i-am dat și io și îi mai pot da, pentrucă a mele toate-s bune pentru el, așa cât mai numai de călțuni are op (lipsă).

Dumitru încă are lipsă de vesminte. Am și zis Petrii ca să-i cumpere din Tandelmarkt, că acolo-s mai lesne.

Cu Orosz am mare năcaz, din cauza că precum V'am fost scris, dânsul e prea încrezut și toate le-ar face de capul său, anume: m'am fost înțeles cu dânsul, să nu concure la teologie, ci să meargă la drepturi, că-i vom face o colectă și îl vom susținea noi din Comitat. Dânsul pe lângă toate acestea se duce la Gherla și concură la teologie, însă acolo luându-i testîmoniul de maturitate, la vedere au observat în el o răsură, din care apoi s'a dovedit, că din limba germană a avut vix sufficiens și nu l-a primit; nu pentru acel vix, căci acela, fiind declarat de matur, nu-l împedeca de-a întra la Academie, ci pentru crima făcută, calificându-i-o de falsificațiune. Dânsul (Orosz) e acum acasă și întrebându-l de e dreaptă acea învinuire, mi-a spus că e dreaptă și cumcă lui, care a fost totdeauna eminent, i-a fost rușine să aibă vix, pentru aceea a făcut aceia. Acum nu știu ce să fac cu el, înaintea patrioților de pe aici e discreditat și nu prea au voie să-l ajute. Dânsul zice, că sau se duce la reformați de popă, sau va fi soldat. Io l-am sfătuit să meargă la Orade, să-și scoată alt testimoniu de maturitate, spuind că cel primit l-a perdut, și așa apoi cu cel nou să se înscrie la drepturi în Orade, și înscriindu-se să trimită încoace o legitimare despre aceea, precum și cu finea semestrului I atestat despre purtare și progres, și noi îl vom ajuta măcar cu 12 fl. pe lună. — După multă trudă s'a învoit la aceasta și poimâne pleacă. Această sfătuire pentru aceea i-o am dat, pentrucă ar fi păcat să se peardă un talent bun. Mi-e frică de el însă, că nu va fi om de omenie nici odată, că întrebând despre el pe unul și altul, mi-a spus că-i place a esceda; însă pe lângă toate acestea fiind orfan, nu mă lasă

www.dacoromanica.ro

inima să nu mă îngrijesc de el sperând că cu timpul poate fi om harnic şi membru folositor a societăţii omeneşti.

In cât Vă stă în putere trimiteţi ceva bani, spuneţi-mî cum să dispun cu ei. La timp voiu face comput. — Orosz pleacă mâne la Orade având 30 fl.

Ioan m. p.

LXXXVIII.

Şimleu, 28 Decemvrie 1862. *M. către B. Specifică repartizarea banilor trimişi de Unchiul său pentru trebuinţele nepoţilor. Oamenii nu prea sunt darnici pentru scopuri culturale (Asociaţiune etc.). Cere bani pentru nepoţi. — Dela 1 Ianuarie 1863, nu va mai fi dirigintele cauzelor orfanali, ci referent în cauzele contencioase. - A murit preotul (unchiul) Sim. Bărnuţiu din Bocşa. Testamentul acestuia.*

Mult Onorate Unchiule!

Să mă iertaţi că de atâta timp nu V'am mai răspuns pe epistola îngreunată cu 17 galbini.[1] Cercustările şi ocupaţiunile oficioase mă împiedecă mai dela orice lucru privat.

Necesităţile pruncilor Petru şi Dumitru sunt următoarele: Pentru Dumitru se plăteşte în seminar 70 fl. pe $^1/_2$ an, pentru cari bani capătă vipt, cortel, spălat şi instrucţiune. Vesmintele trebue cumpărate extra; de cari până acum din banii trimişi nu i-s'au cumpărat decât o pereche de călţuni şi un căput de iarnă.

Petru plăteşte pentru cortel, vipt, spălat şi luminat pe lună 12 fl. 50 cr. v. a ; trebue însă plătit pe 3 luni înainte; fac pe $^1/_2$ an 75 fl. v. a. Trebue afară de aceasta să-şi cumpere vesminte. DVoastră aţi trimis până acum pentru nepoţi în August 122 fl. 30 cr. v. a.; în Noemvrie 15 galbini; aceştia din urmă înschimbaţi în Şimleu per 5 fl. 70 cr. — fac 78 fl. 50 cr. Suma trimisă întreagă face 200 fl. 80 cr. v. a. Din aceştia s'a plătit pentru Dumitru 70 fl. v. a., pentru Petru pe 6 luni 75 fl. v. a., pentru cărţile şcolastice şi pentru didactrul amândorora,

[1] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

precum și pentru căputul și călțunii lui Dumitru 45 fl. Suma 190 fl. — Restul de 10 fl. 80 cr. i-am dat lui Orosz, care e la Academie în Orade și precum dovedește testimoniul general dela director, se poartă bine.

Pentru pruncul vărului Onuțiu nu am plătit nimica până acum, din cauza, că nici a fost de unde să plătesc, nici (nu) a avut așa mare lipsă, fiindcă tatăl său tot mai are să-i trimită puținel.

In zilele trecute am căpătat și dela Orosz și dela Petru epistole; ambii se plâng că nu au bani. Lui Petru îi trebue călțuni și o pereche de pantaloni, lui Orosz călțuni, pantaloni și căput de iarnă, pentrucă nu are numai unul de toamnă, care i l-am dat io când a plecat de acasă. Bani pentru vipt încă îi trebue, precum și pentru cărți. — El plătește pentru vipt pe lună 14 fl. Până acum nu a căpătat de aiurea ajutor decât dela DD. Mărcușiu, Angyal și dela noi. E lucru trist că oamenii noștri de pe aici rămân așa de indiferenți față cu tinerii studioși, pe când în alte comitate fac comitete filiali și ajută pe fiii lor, cu toate că nici un comitat nu e așa mizer în juriști ca și al nostru. In timp de lipsă știu însă a veni cu toții să ceară sfat dela juriști, și le pare bine că au oameni studenți în legi. Așa de exemplu, de când am venit acasă, nu e zi în care să nu-mi fi răpit o mare parte a timpului cu ascultări și consultări atât de-ale popilor cât și de ale plugarilor, cari din urmă, până-și spun năcazul, trece câte 1—2 ore și de multe ori și mai bine. Când îi provoci însă și pe ei și pe popi să ajute, să contribue pentru Asociațiunea Română și pentru tineri dela Academii, zic: „Nu avem bani domnule". Se duce mirarea, că din acest Comitat nu s'a strins pentru Asociațiunea Română numai 20 fl. v. a. Mărcuș 5, Angyal 5, Vicariul 5 și io 5 fl.

Nu știu ce mai faceți în Iași, acolo e Universitatea sau strămutatu-s'a la București, de Vă căpătați salarele regulat sau tot ca mai nainte? Mă rog dacă aveți ceva bănișori trimiteți, ca să-și cumpere nepoții vesmintele și cărțile necesare.

Am fost cugetat că în Ianuarie mă voiu putea duce ca

www.dacoromanica.ro

să fac censura; însă ocupațiunile nu m'au iertat să mă pot prepara, precum trebue să se prepare un Român, care vrea să fie advocat. Mai încolo, nici spese nu aș avea, pentrucă am foarte multe cheltueli, și pentru mine și pentru sora mea Sofia, care dacă nu veneam io acasă în primăvară, ajungea la sapă de lemn. Dela 1 Ianuarie 1863, nu voiu fi io dirigintele cauzelor orfanali, ci alt asesor, și io voiu fi în locul lui.

Am spus administratorului ca să mă pună referent în cauzele contențioase, căci în cele necontențioase mai bine voiu abzice de deregătorie decât să rămân, din cauza că acolo nu pot practiza nimica, uit și ce știu, lucru toată ziua ca o vită. I-am spus că pentru acele lucruri e un om numai care are minte sănătoasă și puțină învățătură, sau de are învățătură, nu vrea să învețe mai mult; pentru aceea va fi în locul meu un asesor din lumea veche, și io în locul lui. Succesorul meu însă, și președintele tribunalului s'a exprimat, că nu va fi capace a le duce lucrurile orfanali, din cauza că nu știe nemțește, nici românește, și nici va avea paciință să șadă toată ziua în cancelarie ca și mine, io însă am rămas pe lângă propusul meu, și am rezoluțiunea în mână că sunt mântuit de sarcina care nu mi-o mai optez. Din astă cauză sper acum, că în Martie sau Aprilie voiu putea face cesura, numai spese să am.

Unchiul din Bocșa, baciu popa a repausat, în 25 Decemvrie. L-am îngropat. Dânsul a făcut testament verbal, în care lasă bisericei 100 fl. v. a. și cealaltă avere nepotului său, care acum e militar și pe sama Asociațiunii Române o nulla! Ginerele dânsului, precum și fata (preoteasă de Nadiș) combat testamentul, și zic (că) nu dau nimărui nimica. Pruncului lor care e erede universal zic că-i vor da după moarte, până atunci va fi a lor toată averea. — De când sunt nu am putut despreți pe un preot așa de tare ca pe popa acela din Nadiș, om diform în trup și scârnav la suflet, ar mânca și bea averea lui Cresus, om demoralizat în supremul grad. A rămas avere frumoasă de baciu popa, atât în bani cât și în alte mobile și imobile. Pe bani a pus fată-sa mâna, și nu îi spune către nimenea.

www.dacoromanica.ro

Mă rog Unchiule scrieți-mi ce mai faceți, ce noutăți aveți pe acolo?

Sărutându-Vă mânile și optându-Vă zile lungi și senine, rămân

Al St. DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

LXXXIX.

Șimleu, 2 Februarie 1863. *M. către B. A primit banii trimiși pentru nepoți și i-a repartizat după trebuințe. Situația nepotului Oros, stud. la Acad. de drepturi în Orade. Rudele îl doresc (pe B) să se reîntoarcă acasă. Schimbările dela facultatea de drepturi din Iași. M. îl învită să vină la el, unde să-și odihnească zilele bătrâneților și-și exprimă cu mult sentimentalism simțemintele de gratitudine față de binefăcătorul și părintele său adoptiv. — Ii cere să-i trimită portretul. — Nepotul Pentru a fost bolnav de tifus.*

Mult Stimate Unchiule!

Prețuita DVoastre scrisoare îngreunată cu 26 galbini o am primit în 25 l. tr.[1]. Imi repetiți (cereți din nou) expunerea necesităților cari le-ar avea nepoții la Orade. In epistola-mi precedentă le-am enumărat întru cât a fost cu putință, mai exact, mai precis și într'un număr rotund a le expune îmi este fără putință, deoarece precum V'am spus, spese regulate până acum numai pentru Dumitru și Petru am făcut, pentru Kis nimic, și pentru Orosz prea puțin până acum; din cauza, că tatăl lui Kis având estimp vin mult, îl va putea ajuta până colo către vară — după părerea mea; de unde i-am spus vărului Onuțiu, ca să nu se razime prea mult pe DVoastră, ci din cât poate face să cheltuiască dânsul pentru prunc; deci dânsul de-odată nici (nu) cere ajutor. Pentru Petru trebue plătit pe an 150 fl. v. a. cortel, spălat și vipt (afară de colațiune), cât îl vor costa cărțile, vesmintele și unele mărunțișuri pe an, aceea nici el, nici io, nu pot ști precis, ci numai apro-

[1] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

ximativ. Apoi e de ştiut că toate vesmintele deodată nu-i trebue, ci odată călţuni, odată pantaloni, altă dată căput şi pieptar. Asemenea stă lucrul cu Dumitru, care pentru cortel, spălat, vipt întreg şi instrucţiune pe an plăteşte 140 fl. v. a. Acum să punem, că la fiecare din aceşti nepoţi le trebue pe an pe vesminte, cărţi, etc. dela 60—80 fl., adeca minim 60 şi maxim 80 fl.; — ar face cu maxim pentru Petre pe an o sumă de 230 fl. v. a., iar pentru Dumitru 220 fl. v. a. Orosz încă va avea spese de 260 fl. pe an. Pun cu 30 fl. mai mult pentru dânsul, pentrucă cărţile lor îs mai scumpe şi şi vesmintele lui trebue să fie ceva mai bune. Am zis aceste sume „maxime", pentrucă cumpărându-şi haine din Tandelmarkt, îi va costa mai puţin; afară de aceea dela mine încă pot căpăta câte un vesmânt când şi când, precum au căpătat şi până acum, cu cari ei pot umbla câte un (an) şi câte doi.

Orosz a mai căpătat bani şi dela neşte cunoscuţi buni ai mei din Orade. Anume, scriind io în Oct. a. tr. lui Ioan Şerban vice-comite în Com. Bihorului (la Nemţi fost pretor), ca să aibă bunătate a-l recomanda undeva pe Orosz la vre-o condiţiune, neaflând nici una, a împărtăşit starea tinărului cu Iosif Romanu, protojudele central, şi s'au promis că pe anul prezent şcolastic îi vor da ei 6 fl. câte unul pe lună. Aşa dară Orosz capătă în anul acesta în toată prima 12 fl. v. a. regulat. Aceşti domni îs bravi oameni. Cu D. Şerban mă cunosc din Pesta, unde dela 1861 Aprilie, până (în) 1862 Febr. am petrecut la-olaltă, iar cu Roman (fratele redactorului Concordiei) venind prin Orade către casă, m'am cunoscut.

Nana Gafia şi baciul Vasilica din Bocşa trăesc, îs sănătoşi amândoi. Nana Gafia se cam năcăjeşte cu Mihaiu, nu îi poate împăca până-i lumea la olaltă; unul împinge vina pe celalalt. Incât e culpabil unul sau altul — exprimându-mi convincţiunea despre ei alte-dăţi —, cuget a fi superfluu a o mai repeţi. — Baciul Vasilica Vă doreşte foarte mult, spun pruncii dânsului că şi noaptea când se trezeşte, Vă pomeneşte şi pe DVoastră şi pe mine. Când a fost în Bocşa a zis, că numai atâta vrea să trăiască până Vă va mai vedea odată. E minunat

www.dacoromanica.ro

om baciul Vasilica! Om așa bătrân și cu atâta prudință naturală. Când mă duc la Bocșa nu mă urăsc toată ziua a vorbi cu dânsul. Mi se plânge de ce nu merg mai adeseori la dânsul, căci i-aș lungi zilele cu discursul meu, așa cât ar putea trăi până V'ar aduce D-zeu pe DVoastră acasă să Vă mai vadă. Se plânge că ai lui feciori îs proști, nu știu a vorbi cu el, nu știu a-l petrece cu vorbe bune acum la bătrânețe, când neputând lucra, se ureşte. Ii este tare frică de moarte. Murind în postul Crăciunului un om în Bocșa cu moarte repentină (mai tinăr cu ceva ca și dânsul) s'a pus și Dlui în pat, zicând către prunci, că acum a venit șirul pe dânsul ca să moară. In 25 Decem. a. tr. când am îngropat pe baciul popa, l-am mai mângăiat, spuindu-i să nu-i fie frică, să umble numai cât va putea și pe afară, că tot îl va ținea D-zeu până când dorește dânsul să trăiască.

Imi spuneți că planul de învățământ public, în parte cel juridic, pătimește mari strâformări prin amintita comisiune prea „înțeleaptă". Care e motivul oare, care îndeamnă (pe) regimul cel constituțional de acolo, de șterge acele învățături cari sunt baza științelor juridice, baza și condițiunea fără care nu, a unei legislații bune?!

Mă mir foarte mult de această strâformare, care nici în Monarchia noastră, nu s'a făcut nici-odată, pe lângă tot absolutismul. La noi acele studii și învățături se propun în toată estenziunea lor, așa cât când ajung tinerii la codicii civili, e numai o jucărie de a-i învăța, cel mult își află lucrul în critizarea codicilor! că oare după dreptul naturei și după doctrina științelor politice, ce preț au acei codici, și ce lipse se văd în ei. O bucurie de neesprimat m'a pătruns cetind în epistolă intențiunea DVoastre, de a veni până la noi în patrie. De mult doresc io această intenție să o văd realizată!

D-zeu ajute cât mai repede să puteți veni. Aș fi venit io (în) 1861 la Iași, dacă cercustările mă ierta. Vă rugăm cu toții, dacă Vă va trăi D-zeu și va fi posibil, veniți până aici, că acuși poate să moară și nana Gafia și baciul Vasilica, fără de-a Vă mai vedea unul pe altul. Știu io aceea prea bine St.

www.dacoromanica.ro

Unchiule, că călătoria DVoastre e împreunată cu mare greutate, cu spese multe, și afară de aceea poate și pe aici se află multe rudenii, cari cugetând că DVoastră aveți bani în abundență, așteaptă daruri peste daruri. Aceasta să nu Vă confunde nici odată, dacă nu sunteți în stare a le împlini, pentrucă așteptările celor neculți îs fără margini și adeseori prea nedrepte.

Se poate întâmpla că DVoastră nu veți avea post, sau de veți avea, nu va fi conform demnității DVoastre. In acest caz, St. Unchiule, aduceți-Vă aminte, că io de aci 'nainte sunt în stare a câștiga nu numai atâta cât să trăesc io din el, ci și alții, și acest câștig e singur meritul DVoastre și nu al meu. Cu ce să Vă pot io mulțămi și remunera acest merit de mare preț nu numai pentru mine ci și pentru alții dacă voiu trăi?

Deci, ori veți avea post ori ba, veniți și în zilele bătrânețelor Vă odigniți la mine, veniți și Vă dau în dispoziținne tot ce am și voiu câștiga, numai ca după atâtea fatigie (oboseli) să Vă văd că Vă odigniți, și cetiți și scrieți în pace, aceea poate ce mai aveți de scop să scrieți, ca să Vă rămână spre eternă memorie la națiunea noastră. Aceasta o zic serios ca un bărbat, o zic sincer ca un fiu cătră părintele său, sincer, pentrucă ce poate fi mai plăcut la un fiu, decât a-și ști împlinite obligamintele sale cele naturali cătră părinții săi, decât a putea vedea înaintea ochilor săi și a griji pe aceia în adânci bătrânețe, cari l-au grijit pe el în zilele fragede a vieții sale și l-au crescut? Am nefericirea, că io murindu-mi părinții încă până a nu fi harnic să le mulțămesc pentru ostenelele făcute pentru mine — nu sunt în stare a vedea în jurul meu de aceia pe cari aș putea ama (iubi) și prețui măcar jumătate atâta cât pe părinții mei, și la aceasta nu sunt io de vină, ci purtarea lor cea fără minte.

DVoastră, de care mă țin prin legături naturali și care în privința creșterii mele ați ocupat — cu mult sacrificiu — locul părinților mei, — tot atâtea cauze a Vă ama și prețui ca și pe aceștia, — sunteți departe; necum să Vă pot mulțămi și griji, precum are datoria și deodată și fericirea a o face a-

www.dacoromanica.ro

ceasta fiecare fiu cu părinții, nici nu Vă pot vedea. Afectul fiesc către părinții-mi și către DVoastră, dorul nestâmpărat de a fi mulțămitor cuiva pentrucă m'am născut, am crescut și am ajuns la hărnicia de pot trăi după lucrul mânilor mele, idea prea fericitoare pentru mine, de a putea vedea în casă cu mine și a griji pe cel mai iubit al meu părinte, pe cel mai mare binefăcător al meu, mă face de-mi iau permisiunea a Vă ruga, ca dupăce D-zeu mi-a dat și sper că-mi va da și mai mult din ce să trăesc, ajungând la slăbiciune să nu Vă mai năcăjiți prin străinătate, ci să veniți la mine, unde veți avea odignă și unde veți afla o inimă fiască, sincer iubitoare și care Vă va apăra de toate neplăcerile, precum apără mama cea bună pe fiul ei cel iubit.

In legătură cu aceasta să nu cugetați că io cu timpul mă pot și însura, și soția mea poate să nu aibă acel afect către DVoastră ca și mine. Insurarea mea, decumva îmi va veni acel cuget, nu se poate întâmpla fără de știrea și consenzul DVoastre, și fiți siguri, că oricare ar fi acea soție, ea ar fi o fică sinceră și iubitoare a DVoastre. Și până atunci însă, până când voiu fi ferice a Vă vedea în casa mea permanent, Vă rog togmiți-Vă așa lucrurile, ca să puteți veni în patrie cât mai curând. Imi este frică însă, că având de a prelege, nu veți putea veni până la secere; din astă cauză dară mă rog ca să-mi trimiteți portretul DVoastre. Mi-am fost propus de mult să Vă rog de aceasta, însă nu mi-am îndrăznit. Mă rog dară acum umilit, ca să chemați un fotograf spre a efeptui acest portret, care va fi cel mai scump tezaur în casa mea [1]. Spuneți-mi cum stați cu prelegerile, închise-s școlile, Universitatea sau ba? De nu-s închise încă, când se vor închide și se vor muta la București? Am căpătat dela Orade trei epistole din Decemvrie încoace, scrise în numele Petrei (lui Petru), cumcă el zace în tifus, și umblă medicul la el. In zilele trecute mi-a

[1] Fotografia a și executat-o colegul lui Bărnuțiu dela Univ. din Iași, Șt. Micle, care anume pentru acest scop a învățat fotografatul. (După relatarea Dnei Văd. Elena Dr. Pop — fica lui Ioan Maniu).

www.dacoromanica.ro

scris el însuș, cumcă a fost rău morbos, acum însă îi este mai bine, nu îi este cu putință încă să se scoale și să umble.

Când veți avea timp, mă rog mai scrieți-mi. Spuneți închinăciune la DD. Mikle și Columbeanu (sic).

Sărutându-Vă mânile rămân

Al DVoastre

obedient nepot

Ioan m. p.

XC.

Șimleu, 30 Martie, 1863. *M. către B Il informează despre situația politică a Românilor din Ardeal, în preajma alegerilor pentru dietă, și-l roagă să dea îndrumări în scris pentru conferența (congresul) ce o vor ține Românii ardeleni, și-și exprimă dorința ca să se reîntoarcă acasă și să candideze de deputat. Situația nepoților. — Se gătește de cenzură.*

Mult Stimate Unchiule!

Cercustarea (faptul) că în țara noastră apar semne de o urmândă schimbare a lucrurilor publice, de întrare în o eră nouă a vieții politice, mă îndeamnă a-mi lua permisiune a Vă îndirepta câteva șire, cu aceea rugare fiască, ca având timp și fiind tot deodată și oportun să aveți bunătate a-mi răspunde.

Veți ști din ziarele române, că Românii transilvani iar vor avea conferință (sau după unii congres național român!). Veți ști și aceea, că nu mult după această conferință trebue să urme(ze) dieta Transilvaniei (de a Ungariei încă nu e vorba).

Cred că va fi cunoscut și aceea că frații compatrioți de sânge magiar, s'au înschimbat foarte mult de un an. Ei încep a zice mea maxima culpa, se înțelege că față cu regimul și nu față cu națiunile co(n)locuitoare. O întâmplare M. St. Unchiule, care pe Români, sunt convins că nu-i surprinde nici de cât, pentrucă ei au profețit acea strămutare a compatrioților noștri.

Despre aceste trei tese aș vrea să vorbesc cu cineva în țăruța noastră, cu vorba vie, mai mult timp, durere însă, că nu am cu cine, și și dacă am, nu venim nici la un rezultat precis, detărmurit, pe care ne-am putea baza cândva. Din alte țări nu avem cu nimeni comunicațiune, afară cât ne spune Gazeta și

www.dacoromanica.ro

Concordia. Nu Vă miraţi dară, dacă sunt constrîns a Vă ruga ca să binevoiţi a vorbi cu mine puţintel despre susatinsele teze; cu atât mai vârtos, că doară cu timpul voiu putea ajuta şi io ceva, de nu în persoană, măcar prin altul care va fi chemat a ajuta nemijlocit.

După mintea mea cea mărginită — întru combinaţiunile mele despre agendele Românilor — rebus sic stantibus —, pe lângă toate discuţiile ce se fac între privaţi şi în foile noastre publice, până în ziua de astăzi; nu sunt deţărmurit ca, când aş fi chemat a lucra ceva pentru amărâta noastră naţiune şi patrie „Transilvania", că ce şi cum aş lucra, ce aş face, sau ce ar fi mai bine, mai raţionabil, mai ducător la scop ca să lucre Românii atât în futura conferenţă cât şi în dietă?

Prea tare cred M. St. Unchiule, că această dubietate, nedeţărmurire şi neclarificare a agendelor române, nu numai la mine — prea mititel fiu a naţiei noastre — sunt, ci şi la acei cari azi mâne cu „acreditive" dela popor se vor duce la conferinţa congres şi la dietă. Aceasta prea bine o vor şti şi străinii, că Românii-s cu cea mai mare frică, anxietate, dubietate, cine va fi dară acela, care toate acestea le va resfira din inima şi de pe faţa Românilor din Austria, specialmente din Transilvania? Cine va fi acela, care deşi nu va vorbi cu temeritate despre rezultatul ostenelelor române, macar să spună, că de care stâncă să se ferească, că dintre mai multe rele care .e mai mic?

Ştiţi lucrurile Românilor din 1861, ştiţi că doară nu e comitat şi orăşel, în care să nu fi lucrat Românii ceva pentru poziţiunea lor futură politică, ce e resultatul, or (au) ajuns încă la ceva, ce ne poate îmbucura?

Sunt sigur că Românii iar vor lucra pe tot locul unde au sau vor avea teren, numai cum zisei mai sus, cum vor lucra şi ce efect vor avea lucrurile lor, nu ştiu. Din astă cauză am cugetat de mult să Vă scriu şi să Vă rog, cumcă să nu aşteptaţi pânăce Vă vor ruga oamenii noştri din Transilvania să Vă daţi părerea că, ce ar fi de făcut, ci să scrieţi, mai vârtos la amicii cei mai copţi la cap, că asta şi asta ar fi de făcut, sau

www.dacoromanica.ro

să Vă rog de ce aș dori mai tare să se întâmple, adeca: dacă nu puteți veni în în patrie la conferință, să veniți la dietă. Incă sunteți cive austriac și puteți fi ales în oarecare cerc de deputat. Această dorință a mea, sunt prea convins că o au toți Românii, atât cei învățați cât și cei neînvățați. Mă rog dară, togmiți-Vă trebile așa, ca să fim fericiți cu toții a Vă saluta pe vară nu-numai pe pământul iubitei noastre patrii ci și pe băncile și și tribuna dietei Transilvaniei, în aceea dietă, unde au trecut sute de ani, de nu au consultat și deliberat Românii cu ceialalți fii ai patriei noastre! Io cred, că noua misiune a DVoastre va fi compatibilă cu postul de profesură din Iași, cred că regimul de acolo va avea atâta simț de naționalitate, că Vă va substitui prin cineva, până când va dura misiunea nouă. Cuget mai încolo și aceea, că de aci nainte și în patrie ați putea trăi.

Nepoții din Orade: Petru și Dumitru — se poartă bine. Prefectul din institutul român îmi scrie că Dumitru e diligent și are buni calculi și la clasificațiune. Petru a fost morbos mult timp, pentru aceea nu are prea buni calculi. Orosz mi-a trimis un atestat, subscris de Rectorul Academiei și de un profesor, că din studiul hist pragm. R. Hung. a avut 9 ore pe săptămână și în examen a meruit calcul de eminenție. Din acest testimoniu văd că nepotașul vrea să umble cu minciuna. Io nu pot crede ca tinerii din anul prim dela Academie să asculte numai un studiu într'un semestru, și acela numai cu 9 ore. Nu e cu putință. Atunci când vor găta toate studiile? La Universitate „minimum" trebue ascultat pe semestru 20 ore. Până acum nu am avut timp să cerc lucrul mai deaproape.

In Maiu a. c. vreau a merge la Pesta pentru facerea censurii, numai de aș căpăta licență de absentare pe vre-o lună dela administrator; pe o lună zic cel puțin, pentrucă nu știu când îmi vor da termin extraordinar, dacă nu mă pot duce la cel ordinar. Lângă dobândirea licenței de absentare se înțelege îmi trebue să am și spese de călătorie încolo și încoace, pentru nește cărți necesare și pentru nește registre și protocoale, cari voesc a mi le procura în Pesta pentrucă îmi vor fi de lipsă la

www.dacoromanica.ro

ducerea advocației, de mă va trăi D-zeu. Din care cauză umilit mă rog să-mi scrieți, că cum stați cu postul de profesor, aveți plată tot cea anterioară, sau mai puțină. De aveți mai puțină, atunci io nu mă voiu duce la Pesta până nu-mi voiu pune la o parte câțiva florini, ce până acuma nu mi-a fost cu putință a face, din cauzele, îmi pare și DVoastre comunicate, adeca: erogațiunile mele întrec percepțiunea de 58 fl. 30 cr. pe lună.

Sărutându-Vă mânile rămân Al M. St. DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

XCI.

Şimleu, 24 Aprilie 1863. *M. către B. Cere bani pentru nepotul Dumitru. — El şi-a cerut termen pentru censură. — A cetit că profesorii dela Universitatea din Iaşi au fost reintegraţi în posturi şi că Universitatea nu se va muta la Bucureşti.*

Mult Stimate Unchiule!

Nu de mult de când V'am scris,[1] nu știu căpătat-ați sau ba, acea scrisă. Imi iau acum permisiunea a Vă mai scrie și a Vă ruga să aveți bunătate a trimite pentru Dumitru bani, ca să plătească rata a două.

Io mi-am trimis suplica la curia regească, ca să-mi dee un termin pentru depunerea censurii, pe zilele ultime a lui Maiu, sau prime a lui Iunie. Acest termin ar fi extraordinar, deoarece la curie e defipt timpul pentru faceri de censură ad: Ianuarie, Aprilie, Septemvrie și Decemvrie.

Pentru aceea nu sunt sigur că îl voiu căpăta. Am adus însă motive suficiente pentru de a putea spera dobândirea aceluia(și).

Am cetit în ziare că profesorii iar s'au restituit în postul lor și cumcă Universitatea din Iași va mai subsista. — Mă rog scrieți-mi în toată întâmplarea cât mai curând și despre aceasta.

Sărutându-Vă mânile rămân
Al DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

[1] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

XCII.

Şimleu, 5 Maiu 1863. *M. către B. A primit cei 30 de galbini trimişi pentru nepoţi. — E îngrijorat de sănătatea Unchiului său, pe care-l roaga să abzică din post, şi să se reîntoarcă acasă la odihnă. — Din bani va reţine poate, dacă va trebui să meargă la censură. Chestiuni familiare.*

Mult Stimate Unchiule!

Acceptând astăzi scrisoarea DVoastre îngreunată cu 30 galbini,[1] mă grăbesc a Vă răspunde. Tare mă supără patima (suferinţa) amintită de care suferiţi de atâta amar de timp. Această suferinţă e poate o inevitabilă consecinţă a încordării puterii spirituali. Vă rog pentru D-zeu Unchiule, cruţaţi-Vă viaţa; destul V'aţi ustenit (sic), destul V'aţi năcăjit, destul aţi lucrat şi aţi sacrificat pentru alţii. Ştie D-zeu cât timp mai aveţi de trăit, faceţi dară ca acel timp, acum la adânci bătrâneţe, să-l petreciţi fără trudă, în pace, fără încordări de puteri spirituali şi corporali. Aceasta o poftește D-zeu dela DVoastre şi sunt prea sigur că şi naţiunea a cărei stimă o aţi meritat şi dobândit de mult. Sunt de părere ca să Vă daţi demisiunea cât mai curând şi să întrebuinţaţi toate mediile (mijloacele) cari vor fi în stare a Vă prelungi viaţa, care nu numai DVoastre ci şi altora li-e scumpă foarte. La dorinţa mea ca să veniţi aici să petreceţi restul vieţii, îmi răspundeţi: „că ce ocupaţiuni aţi putea avea aici?“ Io zic, precum îmi pare că am zis în epistola respectivă, că numai odigna, şi când veţi fi bine dispuşi, a lucra ce Vă place, adeca: a ceti când şi când să vedeţi ce mai lucră lumea şi dacă aveţi de scop să lucraţi ceva op filozofic ori juridic, să lucraţi la acela, sau dacă aţi lucrat până acum, să-l finiţi cu odignă şi neconturbat de nimeni. De mă va ţine D-zeu, ori voiu fi deregător (funcţionar), ori voiu fi avocat; atâta tot voiu câştiga ca să trăim. De voiu fi deregător, sper că în puţin timp voiu avea plată mai mare (1000 f.) Din aceea putem trăi. De voiu fi avocat, voiu avea dupla.

---

[1] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

Din banii trimiși mai că s'ar putea plăti spesele nepoților din Orade de preste tot anul școlastic, și cu atât mai vârtos, că lui Kis nu pot să-i dau, deoarece precum mi-au spus, are trei secunde (sau cum zic ei 3 insufficiens). Ar trebui să dau din acești bani pentru Dumitru acum 70 f. v. a., însă scriindu-mi ieri din Pesta că pot avea speranță de termin pentru censură, nu mă încumet să-i trimit, ci fiindu-mi Domnul Rector om bun, mă voiu ruga să aștepte până în Iulie și atunci îi voiu plăti io din plata mea. Nu Vă supărați dară că-mi iau permisiune a dispune atarements (în așa fel) cu banii trimiși pentru nepoți. De nu voiu căpăta termin, atunci voiu trimite și rata aceasta a doua îndată la locul destinat.

Nanei Gafiei nu îi voiu da acum bani pentrucă sunt și io în mare perplexitate cu censura mea și de o parte Domnia Sa nu are acum lipsă, pentrucă bucate are, vesminte încă are, alte lipse le mai poate acoperi, pentrucă mai au încă niște vin de vândut.

Lui Orosz i-am trimis mai alatăieri 10 f. Când voiu merge la Pesta, iară va căta să-i mai dau, după cum îi vor fi lipsele, pentru aceea nici nu Vă pot spune acum cu certitudine că câți bani va mai trebui pe anul acesta; sper însă precum zisei, că nu mulți.

Apoi mai văzut-ați Unchiule oameni așa blăstămați ca Popa din Nadiș? Când a murit Baciul popa, a trimis preoteasa cea tânără care zăcea în pat, să cumpăr din boltă pe cont toate ce trebue la îngropăciunea unui preot, să cumpăr o mie și o sută de nimicuri pentru comândare, și până în ziua de astăzi nu au omenia a trimite banii. Boltașii îmi spun, că ei nu vor umbla prin Nadiș să le plătească. Asemenea până a fost Baciu morbos, i-am dus medicină pe cont de 10 f.; nici aceia nu vor să-i plătească.

Câtce voiu ști ceva cert despre mergerea mea la Pesta, voiu scrie. Optându-Vă însănătoșare, rămân cu onoare și obedință fiască

nepotul *Ioan* m. p.

www.dacoromanica.ro

XCIII

Şimleu, 18 Maiu 1863. *M. către B. Va pleca la Pesta ca să facă censura, primind aviz favorabil şi încă dela protonotarul tablei regeşti, Huszár. — In Crasna se schimbă administratorul (prefectul). Ar dori să capete în loc, pe fostul deputat Vlad. — Păreri despre congres.*

Mult Stimate Unchiule!

Astăzi am primit preţuita scrisoare cu datul 30 Apr. Vă mulţămesc din adâncul inimei pentru îngrijirea cea nemărginită părinţească. Mă grăbesc a Vă scrie încă astăzi, pentru aceea, că în 14 l. c. accepând o epistolă dela Huszár Fer., protonotarul t. reg. din Pesta, în care îmi spune ca să merg numai în sus, că voiu căpăta permis şi termin şi extraserial, m'am deţermurit încă ieri a pleca în 20 l. c. către Pesta, cu atât mai vârtos, că consoţul Ioan Anghel protojude, nu mai are paciinţă să mai aştepte, de când m'a asigurat bunul D. Huszár Ferencz; acel Domn adeca, la care am petrecut mai multe luni în 1860, la bunul său în com. Comarom. M'a surprins foarte tare scrisoarea dânsului, pentrucă nu am aşteptat, şi mi-ar fi fost şi frică a spera, fiind aşa mare domn, şi apoi nici rugându-l de aşa ceva. Atâta mi-a fost toată rugămintea numai, ca trimiţându-mi suplica la tabula reg., să fie bun a lucra într'acolo ca să capăt termin. Dumnialui îmi şi scrie, că pot merge oricând în sus, că toate vor fi bine. Mă mir de asta cu atât mai vârtos, că bătrânul Domn în 1860—1861, când a venit diploma şi s'au făcut restauraţiunile, disputându-mă cu dânsul, de multe ori s'a supărat pe mine că le spuneam verde în ochi — şi în casa lor, — procedura cea nefrăţească a fraţilor magiari, şi apoi şi mai tare s'a supărat pe mine când în urmarea conferinţei ţinute în Băseşti în 1861 Sept. 18, am mers la Viena în cauza partium; atunci când cu câteva luni înainte, când plecai din Pesta şi-mi luai ziua bună dela dânşii, mă admonia să fiu mai moderat şi să capacit(ez) pe Români dacă voiu ajunge acasă.

Io nu ştiu pe care ziuă a lui Iunie va cădea terminul menţionat. Nu mi-ar părea rău să nu fie mai iute de 15—16, pentrucă aş voi să mai cetesc câte ceva în Pesta. Aici sunt

www.dacoromanica.ro

conturbat sau de unul sau de altul, apoi și de lucru tot mai am în cele oficioase destul. Numai sara și dimineața am cam putut ceti. Dacă voiu pune în 15 censura, sper că în finea lunei voiu pune și din cele cambiale și comerciale (nota bene la Unguri se fac două censuri „köz és váltó" — legile comuni și cambio-comerciali) și așa de-mi va ajuta bunul D-zeu, pe prima Iulie sunt advocat. Numai sănătate să dee D-zeu, apoi toate vor fi bine.

Cu Dnul Pap rectorul din seminarul orădan mă voiu înțelege să fie așteptător până în Iulie. Eștialalți nepoți sunt asigurați.

D. administrator se va duce dela noi. Vom căpăta altul, — nu știu pe cine. Noi Românii avem speranță că vom căpăta român, pentrucă în 1861 am cerut, acum încă cerem. Chiar cu o oră mai nainte finii suplica noastră a Românilor către Cancelarul, ca să ne stea întru ajutor pentru dobândirea unui administrator de român. Vlad stă bine la regim, cu dânsul m'am înțeles de mult, ca să-și pună și dânsul toate puterile ca să vină la noi. Mi-a promis. Io încă i-am scris numai alaltăieri, că mergerea administratorului dela noi e sigură; noi ne trimitem rugarea la Viena, dânsul încă plece și (să) se roage la Cancelariul, care precum mi-o împărtășit dumnialui în vara trecută, i-a și promis un asemenea post. Tare ne-am îmbucura să-l dobândim, pentrucă e om tinăr, cu bărbăție, cu hărnicie, apoi după cum s'a observat, inimă română încă are, și nu-i este frică a le spune Ungurilor în față confesiunea sa politică, deși asta nu e așa, precum cuget io — după cele comunicate — că ar fi salutară.

Românii de pe aici nu vorbesc despre congres nici odată să nu zică că „tare bine s'a lucrat în dânsul". Io nu mă mir de asta; de se lucra și altminte și atunci încă ar zice că „tare bine", pentrucă ei nu pricep săracii. Ce fac Episcopii și beamtării cei mari, toate-s bine. Din Pesta voiu scrie.

Sărutare de mâni

obedient nepot
Ioan m. p.

www.dacoromanica.ro

XCIV

Pesta, 28 Maiu 1863. *M. către B. îl încunoştiinţează despre sosirea sa la Pesta, convenirea cu Huszár şi fixarea termenului pentru censură. Solicită ajutor financiar.*

Mult Stimate Unchiule!

Astăzi sunt opt zile de când am ajuns în Pesta. Vă scriam mai curând dacă puteam vorbi cu D. proton. Huszár îndată. Fiind însă el dus la familie în Comarom, numai astăzi putui vorbi. Imi spuse ca să mai cetesc dacă am de cetit şi apoi să mă duc la dânsul să-i spun că pe care zi vreau să am termin, căci atunci însinuându-mă la Personal, va vorbi şi Dumnialui pentru mine cu dânsul ca să-mi hotăresc o zi care e mai convenabilă pentru mine.

Suplica mea în care am cerut dela Curie permis pentru censură, s'a pertractat încă in săptămâna trecută şi fără îndoială m'a admis. Urmează dară numai ziua care singură depinde dela Personal (Személynők)). Această zi sper că va fi 13—14 Iunie, deoarece până atunci sper că voiu mai putea ceti toate cele de lipsă.

Am fost şi la George Popa, asesor lu Curie (unicul român). Dumnialui m'a făcut atent ca să preparez bine, că acum sunt censurile cu mult mai stricte, mai rigoroase decât în anul trecut, şi mai vârtos pentru Români, cari cam scot ochii la fraţii compatrioţi făcând censura. Io mai iute de finea lui Iunie nu voiu putea fi gata cu ambe censurele. Mă rog dară, dacă va fi cu putinţă, trimiteţi-mi ceva ajutor, pentrucă lipsele-mi vor fi multe

Nu ştiu că de cât voiu avea lipsă, însă DVoastră-mi veţi trimite după putinţă, fără scădere, nu fără de a suferi pentru mine lipse. Atâta Vă pot spune, că câţi bani am io, îmi vor trece până în 20 Iunie toţi, deoarece afară de spesele drumului şi a traiului de aici care e mai scump ca mai înainte, am fost silit să-mi cumpăr o păreche de pantaloni şi una de călţuni îndată. Dacă veţi avea bunătate a-mi trimite bani, îmi voiu mai cumpăra un roc, o pălărie şi câteva cărţi mai necesare.

www.dacoromanica.ro

Mă rog scrieți-mi îndată de pot spera ceva ajutor sau ba, ca să mă știu acomoda. Sper că până în 14—15 Iunie voiu căpăta răspuns. Dacă veți putea trimite ajutor, atunci adresați epistola „poste restante", iară dacă va fi „simplă fără bani", Doroteärgasse nr. 8. I Stock.

Dacă voiu face censura, voiu scrie îndată și până atunci rămâi cu amoare fiască

Al DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

XCV.

Pesta, 15 Iunie 1863. *Jurământul pentru doctoratul în drept depus de Ioan Maniu.*

Juramentum
pro Doctoratu Juris.

Ego N. N. juro per Deum vivum, ac gloriosam Dei genitricem virginem Mariam, et omnes sanctos, atque electos Dei; fideque mea spondeo, et promitto: Rectori, et Magistratui Caesareo-Regiae scientiarum Universitatis Pestinensis debitum honorem, et reverentiam me exhibiturum; jura, et privilegia ejusdem Universitatis, et speciatim decus, et incrementum Facultatis hujus jurisdicae pro virili curaturum; neque in alia quapiam Universitate doctoralia juris Insignia denuo resumturum; singulos Ordinis mei collegas eo, quo par est; studio prosecuturum; conatum, et operam tutandis patriae, principis, civiumque juribus consulendo, respondendo, et patrocinando dicaturum, verbis, et scriptis impensurum; juro insuper: me de praesenti nulli secretae societati, aut confraternitati, sive intra ambitum haereditariarum Caesareo-Regiarum ditionum, sive extra illas adlectum esse, neque amodo, et in posterum in qualemcunque talismodi secretam consociationem, quocunque demum sub praetextu, me immissurum. Ita me Deus adjuvet, beatissima virgo Maria, et omnes sancti, atque electi Dei.

www.dacoromanica.ro

XCVI.

Pesta, 20 Iunie 1863. *M. către B. Mulţumeşte pentru banii primiţi. Îl anunţă cu multă satisfacţie, că în 13 Iunie a depus censura şi în 15 Iunie jurământul de advocat. Şi-a cerut termin şi pentru censura a doua din legile cambio-comerciali. Se a'ă în criză financiară.*

Mult Stimate Unchiule!

Scrisoarea DVoastră îngreunată cu 10 galbini o am primit ieri. Vă mulţămesc din adâncul inimei pentru acest ajutor părinţesc.

Cu mare îndestulire a sufletului meu, sunt în stare a Vă spune, că io sunt acum advocat. Mă simţesc tare ferice, când Vă pot anunţa acest grad al meu, ferice cu atât mai vârtos, că bunul D-zeu V'a ţinut şi pe DVoastră până acum în viaţă, ca să vedeţi fructele îngrijirii celei nemărginite, să vedeţi cum am lucrat cu talantul care a purces din rarul sacrificiu, făcut adeseori cu mare abnegare de sine, să Vă puteţi îmbucura dimpreună cu mine, de rezultatul progresului care l-am făcut de opt ani, în studiul ştiinţelor iuridice!

In 13 l. c. m'am supus la censura atât verbală cât (şi) scripturistică Am fost censurat din „dreptul civil privat, dreptul criminal şi din procedura lor, dreptul public al Ungariei şi din legile concursuali". In 15 l. c. am depus jurământul de advocat înaintea întregei table regeşti. Tot în ziua aceasta am căpătat şi diploma de advocat, care mă îndreptăţeşte, ca ori unde în teritoriul coroanei ungureşti pot lucra ca advocat jurat şi diplomat. — Mai au Ungurii încă şi altă censură, care se face din legile cambiali şi comerciali înaintea forului al II-lea pentru procesele cambio-comerciali. Aici încă capătă omul censurat o diplomă în numele Meiestăţii Sale apost. reg., ca şi la asta dintâiu censură; nu trebue însă să facă jurământ, ci îndată după ce face omul censura, scriindu-i toate întrebările şi răspunsurile pe hartă, la prima şedinţă ce o ţine forul acesta, se pertractează şi aducând sentinţa ca peste orice altă cauză, censuratului i se dă diploma. Se înţelege, această censură nu e de mult întrodusă la Unguri, ci numai de când au şi ei

www.dacoromanica.ro

cambiu, și de acolo vine că la ei se fac două censuri și nu una ca la Nemți. Aceasta a doua însă nu o prea fac Ungurii, numai cei cari vreau a fi avocați în cetăți mari, unde comerțul e în floare. Io vreau însă să fac și din cele cambiali, parte că poate voiu avea când și când și atari procese, parte ca să vadă frații magiari de prin țara noastră, că Românul e capace a face toate examenele prescrise de orice sistem blăstămat. Pentru această censură astăzi am recurs. M'am rugat în suplică ca să-mi dea termin pe 27 l. c. Poimâne mă duc la referent să-l rog ca să-mi refereze cât mai curând suplica. Poate îmi va și ști spune de voiu căpăta termin pe ziua dorită. Mă grăbesc cătră casă, pentrucă știu (că) nici DVoastră nu-mi puteți mai da acum ajutor. Aici am cheltuit mult, în Orade va trebui să plătesc, pe acasă încă am să plătesc. Sartorele (croitorul) a fost așa de treabă că mi-a făcut vesminte în credință, dându-i acum numai 15 fl. v. a. — A trebuit să-mi fac vesminte pentrucă, ca funcționar nu am putut umbla pela domnii iști mari de aici, cu vesminte învechite.

Imi pare rău că nu pot rămânea aici mai mult timp, ca să întrebuințez scaldele dela Buda măcar cât de cât.

Io în toată întâmplarea voiu fi silit a împrumuta niște bani de undeva, pentrucă cu cești ce-i am nu voiu putea ajunge acasă, deoarece și diploma din cambiu îmi va costa atâta cât astalaltă, pentru care am dat 1 galbin. 2 fl. pentru timbru: unul pe diplomă, altul pe suplică, și apoi la servitori (janitori) încă trebue omul să le deee că așteaptă cu toții. Dacă voiu face din cambiu în 27 l. c., în 1-ia 2-ua lulie vreau a pleca cătră casă. In Orade încă trebue să rămân măcar două zile, pentrucă domnii aceia de român de acolo, cu mic cu mare așteaptă să mă vadă și să vorbească cu mine. Mi-e frică numai să nu vin în perplexitate în privința speselor, mai ales dacă cunoscuții nu mă vor putea împrumuta cu atâta de cât am lipsă.

De astăzi într'o săptămână sau de mâne, Vă voiu mai scrie că cum stau și când plec de aici. Se poate însă ca și mai nainte să Vă scriu. Dupăce-mi va ajuta Atotputernicul să

www.dacoromanica.ro

fac și a doua censură, voiu scrie despre una alta, și ce cade afară de persoana mea, pentrucă atunci voiu avea timp.

Vă rog M. Stimate Unchiule, întogmiți-Vă așa lucrurile, ca să puteți veni cât mai curând acasă, să Vă mai pot vedea și io și ceialalți, cari toți Vă dorim cu cel mai ferbinte dor.

Spuneți salutare Domnului Mikle. — Pruncii din Orade nu vor pătimi până voiu merge io acasă.

Sărutându-Vă mânile rămân

Al M. St. DVoastre

nepot obedient

Ioan m. p.

(P. S.) Censuratorii mei au fost: Kövér, vice-judex Curiae, ca prezide și doi asesori dela Tabla regească, Gager și Szabó cu numele Presidele știe și românește. Acesta bine nu am șezut pe scaun, odată m'a întrebat în limba românească, că de ce religiune sunt, unit sau disunit.

Idem.

XCVII.

Pesta, 1 Iulie 1863. *M. către B. A făcut censura și din legile cambio-comerciali, cu nota „laudabil", ca și cea din legile comune. Intreabă dacă e nevoie să-i trimită ambele diplome în copie legalizată, sau va veni Unchiul său acasă. Chestiunea unei disertațiuni cerută de B. Starea socială a studenților români din Pesta. Solicită parale.*

Mult Stimate Unchiule!

Sâmbătă în 27 Iunie am făcut censura și din cambiu cu succes îmbucurător. Dela 10 ore antemeridiane până 4½ pomeridiane am fost gata și cu cea verbală și cu cea scripturistică. Am vrut îndată să Vă comunic această știre mult îmbucuratoare pentru mine — după cum V'am fost promis —, însă am cugetat să aștept până astăzi, când voiu căpăta diploma în mână. Deci ținându-se ieri la forul apelator ședința și referindu-se tot examenul, atât verbal cât și scripturistic, acela mi-s'a aprobat, și în ora în care scriu despre aceea, căpătaiu diploma cu calculul „laudabile". Aceasta mă îmbu-

www.dacoromanica.ro

cură foarte și nu știu cu ce cuvinte să mulțămesc lui D-zeu și îngrijirei DVoastre, cari mi-ați ajutat să fiu om și io în lumea aceasta, să le servesc conaționalilor mei după putere, să le fiu acelora totdeauna de onoare, și de model celor tineri cari poate vor mai studia din Silvania noastră.

Diploma din legile comune încă e cu calcul „laudabile". Când aș ști că nu vei veni acasă, V'aș trimite ambe diplomele în copie autentică, ca să puteți arăta colegilor DVoastre, că nu în darn (zădar) ați sacrificat pentru mine atâția bani. De altminte acum nici am timp să le decopiez, însă dacă veți cugeta a fi bine a le trimite și până ce veți veni acasă, atunci mă rog scrieți-mi și io îndată le voiu trimite, câtce voiu ajunge acasă. Scrisoarea St. DVoastre cu data 20 Iunie[1] o am primit în 25. — Am fost în bibliotecă și am cercat numita disertațiune; nu se află însă nicăiri în acea bibliotecă, dară trebue să fie în a muzeului național. D. Alex. Romanu, prof. la Universitate și redactor a Concordiei, mi-a promis, că de va fi în acea bibliotecă o va scoate afară pe 3 luni, și un patriot de ai noștri, Teodor Popu, iurist în al 4-lea an, o va decopia cu multă bucurie și o va trimite îndată. Cărțile din biblioteca aceea nu se dau afară numai la profesori, pe lângă revers, pentru aceea am fost constrîns a mă adresa către D. Romanu, căruia îi pare bine că poate face ceva serviciu cât de mic pentru DVoastră. — Tinărul T. Popu nu poftește nimica pentru decopiare, numai dacă s'ar afla cartea ca să o poată decopia. Dânsul e prunc bun, are stipendiul ramonțian, într'un an însă, până l-a căpătat acesta, a fost avizat numai pe mine și pe amicul meu Nemeș, mai cu toate acelea ce are de lipsă un student. Vă puteți închipui dară, că cât de norocos se simte dânsul când poate face ceva mulțămire pentru aceasta.

El rămâne aici până în Oct., când va face examenele de stat, apoi va veni acasă. Ar face rigoroaze, însă nu are bani, pentrucă cu 300 fl. nu trăește, numai năcăjește, dar apoi

[1] Nu ni s'a păstrat.

www.dacoromanica.ro

taxele cele multe? Dacă se va afla cartea și o va trimite decopiată, atunci dacă puteți, remunerați-l cu ceva, sau îmi spuneți mie că câtă remunerațiune să-i trimit, că și dealtminte i-am promis că voiu face ceva cu patrioții din Crasna, ca să-i trimitem un ajutor măcar de 30—40 f., că altminte nu va putea veni acasă în Octomvrie. Cu această ocaziune îi voiu trimite apoi și remunerațiunea, care el nu o așteaptă nici decât, știu însă că are mare lipsă de ea. — Mâne dimineață plec către casă. Nu pot rămânea aici mai mult, că nu am bani. Imi pare foarte rău că nu mai pot rămânea aici macar 5—6 zile încă, căci abia am răsuflat dacă am făcut censurele.

De când am mers noi de aici, cu Nemeș, Marinescu și Corcheșiu, s'a înschimbat foarte mult viața tinerilor de aici. Acum sunt aproape la 50 tineri aici, pe când noi abea eram către 30, nu au însă acea viață socială plină de armonie și iubire frățească, care o aveam atunci. Toți sunt resfirați de către olaltă și plini de ură unul către altul. și de ce? Pentrucă unul e unit, altul e neunit, unul bănățian, altul ungurean sau transilvan! Pentrucă acum nu se află nici unul între ei, care s'ar ști purta ca să aibă ceialalți respect de el și să asculte de el precum ascultau de noi când eram aici. Cui i-ar fi venit în minte atunci a și cugeta la religiune, sau că din ce patrie este? Este însă și altă cauză foarte momentoasă, pentruce tinerii astăzi nu se pot suferi unul pe altul, și aceea e, că aici sunt domni mari de român, vre-o 5—6; aceștia formează tot atâtea partide și au tot atâția clienți dintre tineri. Aceste partide cu multă durere a Românilor cu minte și cu mare detriment a poporului nostru, sunt mai mult religionare decât politice. Io cunosc pe toți acești buni domni mari ai noștri. știu și mintea și inima lor, V'aș putea scrie multe despre ei, nu am însă nici timp și nu aflu acum nici cu cale; dacă va fi de lipsă însă, ne mai putem întoarce cândva la ei. Tinerii au fost cu toții la mine, mai de multe ori mi s'au plâns de discordia ce domnește între ei, s'au plâns că nu au între ei nici pe unul măcar, să le impună cu purtarea, cu modestia și cu sfaturile cele bune frățești, pline de iubire frățească și

www.dacoromanica.ro

doveditoare de toleranță, paciință și indulgință, precum au avut mai înainte.

Cred că veți ști ce fac transilvănenii noștri. Nu știu ca pământul ce se va alege din ei, unde vor ajunge cu principiile lor, cari sunt produsul alor doi trei, sau vorbind adevărul a unui singur om. — Nu V'a scris Axente, cu alți Români credincioși jurământului care a pus fundament politicei naționali a poporului român?

Mă rog umilit St. Unchiule, aveți bunătate dacă e cu putință a-mi trimite acasă la Șimleu cât de puțini bani, ca să pot plăti o datorie făcută aici de 45 fl. v. a. Io i-aș putea plăti aceștia, când nu ar trebui să plătesc și cei 70 fl. la Rectorul din Orade. Când aș căpăta în Șimleu împrumut, nu ar fi de lipsă, să mai faceți ostenelă; însă la noi în Șimleu nu afli bani numai la 2—3 izraeliți, cari îmi cer 30%, dară încă și mai mult. De acasă Vă voiu mai scrie îndată.

Sărutându-Vă mânile rămân cu amoare fiască

nepot obedient
Ioan m. p.

XCVIII.

Șimleu, 7 Iulie 1863. *M. către B. Reîntoarcere dela Pesta. Poposirea la Orade și convenirea cu Românii de acolo. Situația politică a Românilor. Chestiunea inarticulării națiunii române, cerută de Ardeleni. — Stărue din nou ca B. să se reîntoarcă acasă.*

Mult Stimate Unchiule!

In ziua precedentă a plecării mele din Pesta V'am scris despre succesul censurelor făcute din legile ungurești înaintea Curiei reg. Sper că această epistolă precum și cealaltă mai dinainte o ați căpătat.[1] In ultima scrisoare am zis, că ajungând acasă voiu mai scrie; deci ajungând cu știrea atotputernicului în 3 l. c. sănătos acasă, mă grăbesc a Vă scrie.

Inainte de toate Vă înștiințez, că venind prin Orade am

[1] Scrisoarea din 1 Iulie și cele precedente.

www.dacoromanica.ro

întrat și la D. Rector a Seminarului și excuzându-mă și cu vorba pentru neacurateța mea în răspunderea datoriței, a zis că „nu face nimica, bine că mi-am ajuns scopul, bine că au Românii cu un avocat mai mulți". Am sosit seara la 5 ore în Orade, până la 9 ore însă am cercetat pe toți cei mai bravi Români, aflând mai pe toți în cancelariele lor la casele comitatului. Vorbind cu ei despre trebile noastre politice, mi-au zis cu toții, că noi Ungurii nu putem face altminte decât a ne alipi de părerea și principiile Ardeleniior întru toate, fie acelea salutare sau rele pentru noi, pentrucă Românii din Ungaria sunt cu mult mai debili și mai necompacți decât să facă politică diferită de a Ardelenilor; din care cauză atât Arădanii cât și Carașenii s'au declarat și în public că se unesc cu părerea conferinței din Sibiu. Celelalte comitate locuite de Români nu s'au exprimat nici unul, pentrucă afară de Mármaros, sunt toate fără inteligență română, de unde în toată Ungaria numai Bihorul, Aradu, Carașu și Marmarosu duc rolă politică, — est (acesta) din urmă destul de tristă, în armata străină.

Vorbind în Pesta și în Orade despre inarticularea națiunei române cu mai mulți Români, m'am exprimat cătră ei „că io nu înțeleg ce vre(a)u Românii cu inarticularea aceea, nu știu ce efect va putea avea, nu știu de ce vreau Românii a ajunge egala îndreptățire prin inarticulare și nu prin alte mijloace". Am zis mai încolo că atât Maghiarii cât și regimul numai va râde de atare dorință a Românilor și o vor da bucuros, știind că prin aceea numai simplaminte nu vor ajunge Românii niciodată drepturile sale politice. Am zis că inarticularea după a mea modestă părere și convicțiune e numai o ironie. — Această a mea părere de o am și demustrat cu argumente, a fost combătută de toți zicând, că nu se poate altminte ajunge egală îndreptățire. Spre mângăierea mea însă văd în nr. 47 a Gaz. Trans, un articlu, unde mare mirare de autorul aceluia nu e de o părere cu mine. Nu știu cine ar putea fi acela. Vreau să știu ce mai ziceți și DVoastră de acea inarticulare.

Mult St. Unchiule! Mă rog umilit a Vă strădui a veni acasă cât mai curând. Mi-e foarte dor de DVoastră; tot de

www.dacoromanica.ro

aceea mă tem că vei muri fără de a Vă mai putea vedea odată. Cu ocaziunea venirii DVoastre acasă ne-am mai înțelege apoi că ce e de făcut în futur în tot respectul. Deci câtce veți putea scrieți-mi că putem avea speranță de venirea DVoastre acasă sau ba? căci având și altminte multe lucruri de a ne împărtăși, acelea le-aș putea lăsa până veți veni acasă, sau de nu, V'aș scrie cât mai curând.

Vă sărută mânile

nepotul *Ioan* m. p.

XCIX

Şimleu, 24 Iulie 1863. *M. către B. Îi cere sfatul privitor la cariera sa viitoare. Intenţiunea lui şi a Unchiului său a fost, ca terminând drepturile să devină advocat. A îmbrăţişat o funcţie publică numai din lipsă materială. Acum ar părăsi-o bucuros şi s'ar dedica proceselor urbariali, dar nu ştie cum va putea suporta greutăţile începutului.*

Mult Stimate Unchiule!

In temerea că DVoastră nu veți veni acasă de curând, ca cu aceea ocaziune să Vă împărtășesc unele lucruri, sau mai bine zicând, să Vă întreb de lucruri relative la cariera futură a mea, și din cauza că acestea sunt urgente și neamânabile, precum cugetam când Vă scrisei epistola ultimă cu datui în Şimleu [1], îmi iau permisiune a Vă mai infesta de nou, pe lângă acea umilită rugare, ca putând face, să-mi scrieți îndată.

Acum îs opt ani, când m'am deținut a studia dreptu-rile, cu aceea intențiune ați avut bunătatea a mă ajuta în propusul meu, ca absolvind odată, să fiu advocat. Această intenţiune o am avut și io totdeauna (și cumcă în anul trecut primii deregătorie publică, numai lipsa materială a fost cauza, căci diploma de advocat mi-o puteam și atunci dobândi; lipsă materială mai este și acum, am însă diplomele la mână). Această intenţiune o am și acum cu atât mai vârtos, cu cât am nefericirea sufletului de a vedea în toată ziua, cum sărmanul nostru popor, care de secoli și-a plătit moșia cu sudoare din

[1] Scrisoarea din 7 Iulie 1863.

www.dacoromanica.ro

strămoşi în moşi şi părinţi, şi totuş astăzi se aruncă depe moşie în mijlocul stradei fără milă. Poate veţi şti că tribunalele înfiinţate de Nemţi în cauzele urbariali au încetat, şi în locul lor decid cauzele urbariali „vice-comiţii dimpreună cu szolgăbirăul şi esküdtul respectiv". Un tribunal Unchiule, care n'are nici capacitatea de a cunoaşte şi a înţelege patenta aceea blăstămată şi cu atât mai puţin inima de a judeca drept. Lângă acest rău se mai adauge şi acela că Românii nu au încredere nici la avocaţi, zicând că înălţatul împărat i-a dat lui moşia, şi aceea nu i-o poate lua nimeni. Se duc dară la pertractare singuri, şi pierd cauza. Ei nu apelează, ci se lasă în graţia Domnului pământesc, ca să se împace cu el cum se va putea, mai ales dupăce şi judele Tribunalului îi zice: „moi vomule impocote cu domnu că nu ai dretatie". Mă întăreşte în intenţiunea mea de a fi avocat şi aceea că după un rescript din anul curent din Aprilie, procesele urbariali trebue să se înceapă într'un an dela publicarea aceluia. Domnii le-au început a lor şi le finesc toate în favoare-şi. Poporul dela care domnii au ocupat toate pădurile şi păşunile, nici nu cugetă la aceea, ca să arâdice proces în contra lor, parte că nu ştiu, parte că nu au advocaţi de încredere şi nici spese cari îs foarte mari, pentrucă advocaţii unguri nu primesc procesul până nu li se pune în mână 10—20 fl. v. a. (apoi procesul se înţelege tot nu-l începe nici în 3—4 ani).

In atari cercustări şi în menţionata intenţiune, dară, e întrebare acum că ce e de făcut? Să mă las de deregătorie, şi dacă e (da), când să abzic, acum îndată sau mai târziu?

După a mea părerere ar fi neapărat de lipsă a abzice acum, ca să pot începe procesele urbariali până în Aprilie anul futur toate câte sunt în Comitatele Crasna şi Solnoc şi se vor adresa către mine pentru ducere. Să abzic acum, însă apoi cu ce să trăesc, cu ce să încep? Când deschide omul cancelaria, trebue să aibă de toate ce sunt de lipsă unui advocat, trebue să trăiască până îi va plăti partida...

Restul scrisorii lipseşte.

www.dacoromanica.ro

C.

Şimleu, 3 August 1863. *M. către B. A primit banii. E îngrijorat de starea sănătăţii Unchiului său şi doreşte să-l vadă reîntors acasă cât mai în grabă, ca nu cumva să moară departe de locul natal. Aşteaptă să fie încunoştiinţat când să-l aştepte la Cluj cu trăsura. Până la Cluj ar dori să-l însoţească vre-un compatriot profesor. Doreşte să-i aducă cărţi franţuzeşti, istorice şi politice.*

Mult Stimate Unchiule!

Scrisoarea îngreunată cu 8 galbini o am primit ieri cu bucurie şi mulţămire fiască. Mă supără foarte, că DVoastră mai pătimiţi şi acum, mă consol însă cu aceea, că fiind câtva timp la Prut şi lăsând ocupaţiunile la o parte, Vă veţi re(î)nsănătoşa. Cum V'am mai scris şi în epistolele precedente, doresc tare să Vă văd odată de opt ani şi a doua oră în viaţa mea, ca nucumva să muriţi fără de a Vă vedea încă odată şi fără de a Vă putea mulţămi în persoană, pentru acele sacrificii cari le-aţi făcut în locul părinţilor mei pentru mine. Oh Unchiule! io aş fi foarte nefericit în un caz aşa trist; precum sunt şi acum totdeauna când îmi aduc aminte că io nu am cunoscut pe al meu tată, iară mama mea nu a ajuns acele zile să se bucure îndeplin de fructul ostenelelor cari le-a avut ca o mamă foarte bună pentru mine; mă tem zic, ca nu acum, când am păşit în lume şi sunt şi io ceva, să muriţi fără de a mă putea arăta că am fost demn de inima părintească ce o aţi avut pentru mine de atâta timp încoace. Mă tem că voiu fi lipsit de o fericire care o are sau trebue să o aibă tot fiul când e în etate şi stare de a să arăta mulţămitor şi recunoscător părinţilor săi pentru atâta trudă ce o pun aceştia pe el! Sper însă că bunul Dzeu îmi va asculta rugăciunea fiască şi susţinându-Vă viaţa îmi va da fericirea de mult dorită!

Io era să Vă propun de mult aceea, că ar fi bine să Vă aştept în Cluj din mai multe cauze. Cauza că nu o am propus e nesiguritatea despre venirea DVoastră la noi. Excuzuţi-mă dară că nu V'am prevenit cu acest propus, în care văd o datorie fiască, mie nemărginit plăcută. De aici se capătă căruţă

www.dacoromanica.ro

la Cluj oricând, deci DVoastră aveți numai să mă înștințați, că cam pe când să fiu la Cluj, și io voiu fi acolo în **căruță foarte comoadă în toată privința.**

Ar fi bine Unchiule, ca venind de acolo către casă, să Vă însoțiască până în Cluj oarecare patriot de ai noștri, profesor acolo. Greutățile călătoriei sunt cam mari pentru DVoastră, care ați pătimit mult, și ar fi neapărat de lipsă să aveți un razim, ori unul pe care Vă încredeți pe cale. Mă rog Stimate Unchiule! când veți veni aduceți-mi cărți frumoase frâncești de acolo, frumoase înțeleg, utile pentru mine, care vreau să fiu cu timpul un apărător a Românilor în acest comitat, nu numai ca advocat ci și ca om politic. DVoastră aveți multe cărți, știu că nu Vă trebue toate acum, pentru aceea dară mă rog să-mi aduceți din ele **„istorice și politice".** Mi-ați promis că-mi veți cumpăra o ediție franceză a lui Cicero, cu adnotații de-mi aduc bine aminte, sau latinească, eșită însă la Paris. Mă rog umilit scrieți-mi îndată că cum stați cu sănătatea și când veți putea pleca către patrie.

Cu sărutare de mâni rămân

Al DVoastre

nepot obedient

Ioan m. p.

CI.

Șimleu, 19 Septemvrie 1863. *M. către B. Il încunoștiințează că i-a trimis cei 30 de galbini sosiți dela Micle. Va trebui însă să aștepta la Alba-Iulia, pentru ca să-i primească.*

Mult Stimate Unchiule!

Banii trimiși de D. Micle, în sumă de 30 galbini, i-am primit și i-am și pus pe poștă. Am să Vă fac atent însă la aceea, că banii nu-i veți putea căpăta mai curând de 24—25 l. c., pentrucă diligența nu umblă la Cluj, ci numai la Urbea Mare, și aceea nu merge astăzi ci mâne. Ca să căpătați banii

www.dacoromanica.ro

trebue dară să rămâneți în Alba-Iulia mai mult timp de cum era vorba cu ocaziunea despărțirei.

Optându-Vă mult bine rămân
Al M. St. DVoastre

nepot obedient
Ioan m. p.

Epistola poartă următoarea adresă: An den Herrn **Dr. Simeon Barnutiu** per Klausenburg zu **Karlsburg** post. rest.

CII.

Şimleu, 18 Noemvrie 1863. *M. către B. Doreşte relaţii despre starea lui B., după reîntoarcerea acestuia din Ardeal. Cei de acasă sunt îngrijaţi pentru starea sănătăţii lui. Il înformează despre nepoţi şi despre moartea soţiei vicarului Coroian. Roagă pe Unchiul său să intervină la mitropolitul Şuluţiu, pentru ajungerea de episcop la Gherla a vicarului Coroian. — Il va informa detailat despre ancheta făcută în Chioar.*

Mult Stimate Unchiule!

Prea prețuita DVoastre scrisoare ddto 20 Octomvrie a. c. numai în 16 l. c. o am primit,[1] din cauza că îndată după mergerea DVoastre dela noi, în 23 Sept. trimis fiind în Chioar la o investigațiune în contra Căpitanului Suprem (prefectului) și altor mulți deregători, numai în 15 l. c. am ajuns acasă. De multe ori am vrut să Vă scriu din Șomcut(a), scaunul districtului, însă cercustările critice în care mă aflam acolo, nu m'a iertat. Dorit-am și io vre-o înștiințare despre starea DVoastre, precum dorește cerbul setos izvorul cel rece al munților; de multe ori cugetam și aceea çă sau sunteți foarte morboși sau V'ați uitat cu totul de noi, de nu ne mai scrieți. Am așteptat să mă înștiințați din Bălgrad, măcar prin amicul Stoia dacă nu prin scrisoare proprie, și aceasta cu atât mai vârtos, că banii ajunși din Eși (Iași) aici, amăsurat dorinței DVoastre expedându-i la Bălgrad, (Alba-Iulia) am dorit să știu de au ajuns la mână.

Starea sănătății DVoastre ne supără pe toți și ne pune în cugete serioase și triste cugetând la starea cea miserabilă

[1] Nu ni s'au păstrat.

www.dacoromanica.ro

politică a Românilor din Monarhie, ne rugăm cu toții lui D-zeu, să Vă mai conserve viața, până ce veți mai putea îndrepta măcar odată versul către poporul cel bun depe tribuna sa!

Ai noștri sunt tot în starea cum i-ați lăsat. Pruncii Petru și Dumitru sunt la școală, cel dintâi în Zilah (Zălau) la reformați în a 6 clasă, al doilea în Orade. Precum vedeți dară, Petru nu perde nici un an, am sperare că doară va învăța acum.

Domnul Vicar Coroian Vi se închină de sănătate, și se roagă să nu Vă uitați a-i împlini rugarea Dsale în privința portretului DVoastre. R. D. Vicar cu toată familia sa se află în mare doliu acum, pentrucă pe când am venit io acasă din Chioar, O. D. soția, prima vicărăsiță în Silvania, era moartă. In 17 l. c. o am îngropat în ceremoniile cele mai frumoase.

Mult St. Unchiule! Vocea DVoastre a făcut pe D. Siulutz (sic) fostul vicar a Silvaniei de episcop a Făgărașului. Românilor li-s'ar face un mare bine, când la episcopia asta vacantă ar veni un om cu cap și cu inimă de român. Noi, mulți, acest om îl aflăm în D. Coroian, actualul vicar al Silvaniei. — Cauza dreptului de alegere se desbate acum la cancelaria dela guvernul din Cluj. A mers foarte bine lucrul la Cancelarie. D. Mitropolit scrie la un amic al său, că are speranță de a dobândi acest drept, pentru care toți Românii din dieceza Gherlei au suplicat. Căpătându-l acesta, deci dară știind că vocea DVoastre și acum e destul de tare, scrieți Mitropolitului Siulutz (Șuluțiu) precum și altor bărbați, ca să mijlocească alegerea lui Coroian, cel mai demn preot a Românilor din Monarhie. D. Coroian nici (nu) vrea să știe a fire(fi) episcop, el s'a supărat când i-am propus acest lucru, însă io mă aflu îndatorat precum și alți oameni cu minte, ca să mișcăm toate petrile pentru venirea dânsului la episcopie, pentrucă la aceea concurg oameni de aceia, cari nici nu se pot amăsura cu Domnul Coroian. De va veni rândul la alegere, știu că dânsul va fi ales, pentrucă are mare popularitate pe tot locul unde îl cunosc, iară de nu, atunci nevrând a face dânsul nici un pas pentru sine pela locurile mai înalte, nu știu cum va fi eșitul. In toată întâmplarea Vă rog scrieți Domnului

www.dacoromanica.ro

Mitropolit, care acum e în Viena la Reichsrath, cumcă să lucre cu toate puterile spre alegerea sau denumirea lui Coroian, preotul cel mai modest a națiunii noastre.

Io sunt tot în starea cunoscută, tot cuget cum aș umbla mai bine, ca deregător sau ca advocat; nici de cum nu mă pot hotărî. — Scrisoarea tractatorie despre cauza Românilor, care mi-o ați fost trimis mie încă în 1862 la Șimleu, și care DVoastră în August (1863) recerându-o o ați perdut, spre mare bucurie a mea o am aflat ieri dimineață între hârtiile mele pe masă; nu știu uitatu-ați DVoastră acolo, umblând cu ea, sau altceva s'a întâmplat. Mă mir de lucrul acesta foarte, pentrucă le-am căutat și mai înainte destul și nu le-am aflat. Ieri seară cetindu-le cu D. Mărcuș, le-am admirat de nou ambii. Dumnialui e omul care știe ce înseamnă acele principii și le adoară din inimă. Vă trimite multe complimente, precum și D. soția sa.

Mă rog să-mi scrieți cum ați umblat pela Bălgrad și cine dintre Românii bravi V'au cercetat? Spuneți-mi de veți putea face ceva pași pentru Domnul Coroian, și și aceea că la cari Români ați scris în respectul acesta?

Despre lucrurile ce s'au întâmplat în Chioar precum și despre inteligenții și poporul nostru de acolo, Vă Voiu scrie multe cu altă ocaziune. Acum numai atâta că frații Chioreni cu Căpitanul Suprem nu ne prea fac mare onoare, rău însă ne fac destul.

Spuneți închinăciune DD. Suciu și Mikle.

Sărutându-Vă mânile rămân

nepot obedient.

Ioan m. p.

CIII.

Șimleu, 20 Decemvrie 1863. *M. către B. A primit banii și scrisorile. E neliniștit din cauza boalei Unchiului său. Cere permisiune de-a da din bani și nepotului Oros, bolnav de tifus. — Concurenții la scaunul vacant de episcop din Gherla. Il crede pe vicarul Coroian de cel mai potrivit. — Chestiunea participării sale la ancheta făcută în Chioar contra prefectului Sigismund Pap și soții. Punctele acuzei și justificarea participării sale. Caracterizarea lui Sigismund Pap și a poporului din Chioar. Informații despre nepoți.*

www.dacoromanica.ro

Mult Stimate Unchiule!

Scrisorile Dvoastre ddto 27 și 30 Novemb. a. c.[1] dimpreună cu 14 galbini, numai astăzi i-am acceput. Mă bucur foarte și Vă mulțămesc din adâncul inimei, că Vă mai aduceți aminte de noi; mă supără însă aceea mult, că DVoastră tot pătimiți. Banii trimiși îi voiu transpune la destinul lor, am să fac însă o observațiune și o rugare în interesul umanității și și a neamului nostru, adeca: nepotul nostru Simeon Orosz, jurist în al II-lea an, dupăcum mi-a scris capelanul român din Orade, Ioan Erdélyi, ginere a domnului Vicar — zace morbos de 6—7 săptămâni în spitalul misericordianilor din Oradea Mare. Morbul nepotului e tifus, căpătat din răceală, fiindcă pruncul s'a dus fără haine de acasă, numai cu nește vesminte de vară subțirele; bani nu a căpătat nici dela mumă-sa, a trăit numai din o condițiune, până a ajuns în spital. Precum mi s'a scris, e speranță să se vindece. Ce ziceți Unchiule, pe când s'ar vindeca, nu ar fi consult să-i dăm lui 6 galbini, ca să-și cumpere orice haină de iarnă și să trăiască, deoarece fiind morbos, condițiunile avute le-a pierdut? Aceasta spuindu-Vă, așa cuget că mi-am împlinit o datorință omenească și singuralminte consângenă. Umilita mea părere se bazează mult și pe acea cercurstare, că Nana Gafia nu are acum nici o lipsă de acei bani, poate mai târziu. Pe lângă toate acestea însă io nu voiu să dispun cu acei 6 galbini după părerea mea, ci ținându-i la mine, voiu aștepta să-mi scrieți DVoastră că încât e bună părerea mea, adeca să-i dau Gafiei, sau să-i trimit lui Orosz? Sper foarte, că nu (Vă) veți supăra, că-mi vine atare lucru în minte!

Precum se vede, DVoastră nu ați căpătat și a doua epistolă a mea, căci din aceea, de-mi aduc bine aminte, ați știși și aceea, că Dumitru e în Orade, dară nu în seminar, ci afară, unde Vasilica și Nuțiul îi duc de mâncare. Nu mi-ați răspuns nimica la întrebarea, că căpătat-ați 30 galbini trimiși de aici la Bălgrad?[1]

[1] Nu ni s'au păstrat.
[1] Scrisoarea din 18 Noemv. 1863.

www.dacoromanica.ro

Relațiunea DVoastre cu D. Șiuluțiu (sic) și cu alții mari, nici decât nu o am uitat; am cugetat însă, că în cauză națională, unde nu e vorba de principii de stat, ci numai de un individ, care are cap și inimă de a fi părinte a unui elev, se poate scrie la unul ca acela, care demnitatea de astăzi numai singur DVoastre o datorește! Aveți drept când ziceți, că prin scrisoarea către el sau alții, ați compromite numai pe D. Vicar. Io încă mi-am adus aminte de aceasta. Sunt convins că nici unul în clerul nostru, nu are atâtea însușiri bune, spre a conduce clerul și a apăra drepturile bisericei și a națiunei ca D. Vicar; pentru aceea am și firma speranță, că dânsul cu toate că nu-și sfarmă capul, nici are voie de a fi ales, clerul va fi inspirat de va recunoaște pe dânsul de cel mai demn. Cred, vei ști că mulți aspiranți sunt, dintre cari io pe Domnul Macedon Pop îl țin mai demn, excepto Dl Vicar. Io cunosc pe toți cei eligibili foarte bine, nu se poate măsura însă nici unul cu D. Vicar, aceasta atât pentru talentele și învățătura sa cea frumoasă, cât și pentru principiile lui în toate cauzele noastre naționali.

Nu știu de ce V'ați supărat pentru mergerea mea la Chioar, și și pe mine, de ce nu V'am întrebat mai înainte?

Inainte de a mă judeca, mă rog să mă ascultați: In Septembre 23 a venit prin stafetă dela Buda o ordinațiune administratorului de aci, subscrisă de Exelența Sa Guvernatorele Ungariei, conte Maurițiu Pálffy, ca îndată după primirea ordinațiunei, să trimită administratorul nostru la Chioar, un individ, care e jurist, cunoaște și poate concepe ungurește, nemțește și românește, și care e abil a lucra. Venind acea ordinațiune, fișpanul nostru, fără de a mă întreba, mi-a scris oficiosamente, că câtce voiu căpăta ordinațiunea la mână, să plec la Chioar, unde ajungând, să mă prezentez la consilierul locotenențial trimis la Chioar ca comisar regesc investigator în contra Chiorenilor. Inzădar am spus, că cum (se) poate să mă duc io pe acolo când atâta lucru am acasă, tot a trebuit să plec a doua zi, în 24 Septemvrie, zicându-mi că ceeace demândă guvernatorul trebue să se facă fără mâhnire. Nu am

www.dacoromanica.ro

avut ce să fac, a trebuit să mă duc fără a Vă întreba pe DVoastră, sau aș fi contras mânia celor mai mari asupra mea, de cari precum știți încă mai am lipsă.

Nu știu ce înțelegeți prin aceea că „această știre mi-a luat, toată speranța"? dela mine sau dela Chioreni? Speranța DVoastre avută în mine, nu știu cum să o fi perdut prin această a mea misiune, deoarece io prin aceasta nu m'am compromis nicăiri, nici la Chioreni, nici la alți Români. Apoi despre împlinirea oficiului meu ca actuar și secretar a consilierului regesc, va documenta destul de bine scrisoarea absolutorie căpătată dela consilierul Habrowszky, ca comisar regesc în Chioar, în timp de 8 săptămâni. Io la Chioreni nu m'am putut compromite, căci ei — mai ales acei în contra cărora a fost investigațiunea — mă cunosc pe mine foarte bine încă înainte de 2—3 ani; și apoi purtarea mea față cu ei a fost umană, și lucrurile mele legali, aceasta nu o vor putea dânșii denega nici-odată, singur aceea poate fi cineva supărat că le-am spus verde: „că politica lor e inimică salutei naționali, ruinătoare însuși intereselor lor personali". Aceasta însă nu le este lor nou, căci atari cuvinte au auzit ei dela mine și în 1861, când ei nici în samă nu mă luau pe mine, care numai atunci eșeam dela școală. Cu atâta însă le-a căzut acum mai cu greu, când au văzut că zău, nici io nu sunt chiar o tufă simplă. Atâta Vă spun despre ei, că sunt tare proști oameni, și nici (nu) vor căpăta minte până-i lumea; sunt însă între ei 2—3, cari când ar avea oameni lângă sine, ar mai cugeta și lucra altminte. Din asta și din cauza mai în jos urmândă, cred`că nici dela ei nu V'ați luat nici o speranță, pentrucă nu o ați putut avea în ei nici odată. Din scrisoarea DVoastre văd că doriți a ști cauza pentru care am învestigat în Chioar. Despre aceasta, până când voi putea decopia și trimite pe larg însemnările mele private (de 3 coale) făcute încă acolo, când am avut câte o țiră (puțin) de timp — voiu să Vă scriu pe scurt u.mătoarele:

Katona Miklos vestitul ucigător, spânzurător și aprinzător a Românilor din Chioar, încă în 1861, îndată după constituirea

www.dacoromanica.ro

districtului prin căpitanul suprem (prefectul) Sigism. Pap, a făcut în numele alor 3 comune calvine, o delațiune în contra Românilor chioreni, mai vârtos a căpitanului supr. la cancelarul de atunci. Aceea delațiune a cuprins în sine 10 puncte, îndreptate toate de a strica desvoltării Românilor. Această delațiune fiind ea fără cap — fără coadă, s'a pus odată de către Cancelar, (la arhivă) cu atât mai vârtos că obiectele în ea atinse, nu pot servi nici de reprehensiune, nici de investigațiune în contra Chiorenilor, afară de unicul punct, ce nu atinge lucru național, ci purtarea unui szolgabirău cu un delicvent, cu ocaziunea unei investigări pentru un furt. — D. Katona însă nu a fost îndestulit cu procedura Cancelarului; dânsul, și-a sfărmat capul mult, ziua noaptea, până și-a câștigat între diregătorii chioreni oameni (Unguri și Români) cari să-i stee într'ajutor cu toate mijloacele, de a răsturna pe Sig. Pap et consortes. Atari oameni nu au lipsit între frații Unguri, încă chiar de aceia, cărora le era Căpitanul suprem mai bun om ca la Români. Acești oameni, au scos toate datele de prin arhiv, toate scrisorile cari l-au putut compromite pe Căpitanul, toate secretele cari le avea el cu neamurile sale. Avându-le acestea în mână, D. Katona s'a apucat și a făcut altă delațiune în formă de plânsoare în contra abusurilor patrate (săvârșite) de Căpitanul suprem și subalternii săi. Această delațiune pertractându-se la Cancelarie, a demândat Cancelarul Guvernatorului, ca îndată să trimită la Chioar un Comisar investigator. Guvernatorul, care precum am auzit, părtinind tare pe Căpitanul suprem și avându-l în grație mare, la rugarea lui, doară ar fi vrut să trimită acolo pe Mihali (român și amic lui S. Pap). Aceasta însă nu (o) au suferit cei mai mari, ci au făcut de s'a trimis un consilier, care câte investigațiuni s'au întâmplat în Ungaria, toate le-a făcut el. Om cu minte de altminte și om drept, acest bărbat a și venit la Chioar în 21 Sept., unde ajungând și io în 25, am venit la cunoștința lucrului pentru care sunt trimis la Chioar.

Intre punctele delațiunii mai însemnate sunt următoarele: 1. D. Căpitan suprem dimpreună cu deregătorii săi, au luat cu

www.dacoromanica.ro

forța dela comunități toate obligațiunile de împrumutul statului, ca să arâdice gimnaz și episcopie românească în N. Somkut, reședința districtului (un sat, de 7 ani cu drept de mărturie).

D. Căpitan a plănuit să se facă în Chioar un pretoriu (prefectură) așa de mare, cât ar fi la 2–3 comitate destul. D. Căpitan prin aceasta, — deoarece nu are alt fond, numai pe bieții coloni și nemeși opincari, cari poartă pietri, lemne, și dau și bani, — tormentă (năcăjește) prea tare poporul, îl apasă și îl detrage dela lucrurile sale și cele publice. (közmunka, utcsinálás és a többi). D. Căpitan sărăcește poporul când îl lipsește de averea privată, prin luarea cu puterea a obligațiunilor de stat dela comunități, numai ca să le facă gimnazii de cari ei nu au lipsă; poporul face sgomot pentru această procedură a căpitanului. D. Căpitan luând obligațiile dela comunități, le-a opemnorat (amanetat) în suma de 19,000 fl. v. a. la un bancher în Pesta, și banii nu i-a întrebuințat la edificarea gimnaziului, unde au fost destinați, ci a zidit pretoriul cu ei, ca să-și facă sieși palat, de unde să guverneze ca un domn mare. Poporului aceasta nu-i place și își cere banii îndărăpt.

2. D. Căpitan a înșelat statul mai bine de cu 2000 fl. v. a. pentrucă și-a luat plata de föispan din două locuri, din casa țării dela Buda, și din casa domestică din Șomcuta, și nu i-a mai restituit.

3. D. Căpitan abuzează cu puterea deregătoriei sale și în procesele sale private (aci apoi se aduc unele cazuri).

4. D. Căpitan dispune cu deregătorii săi după plac și face cu ei neguțătorii în darea deregătorielor.

5. D. Căpitan a silit pe subalternii săi să contribue spre cumpărarea unui călămar de argint, o peană de aur care să i se facă lui de prezent (cadou) și prin comitetul districtului să i se dee în semn de recunoștință. Subalternii nu au prea voit a contribui, a demandat perceptorului să le tragă din plată, ca să se împlinească suma de 574 fl., care o cere neguțătorul din Viena pentru lucrul atins, făcut din ordinațiunea căpitanului și alte multe săcături.

www.dacoromanica.ro

Pe lângă acestea au mai fost în contra: 1. (a) vicecăpitanului suprem 2)contra protofiscalului 3) contra perceptorilor 4) contra tuturor szolgăbiraelor mai multe abuzuri cu puterea deregătoriei și neîmplinirea oficiului lor, care toate vi le pot trimite așa după cum le-am însemnat pentru mine, precum și aceea, că încât sunt drepte delațiunile. — Până atunci încă Vă pot spune, că cele în contra Căpitanului suprem toate s'au dovedit, toate-s drepte. Mai vârtos poporul invitat fiind și de inimicii culturei române, își cere obligațiile cu de-adinsul îndărăpt, zice, că „vrem noi să avem școale și gimnazii, însă să ne lase să dăm atâta cât putem după a noastră putere; da-vom noi și de voie bună, nu ni le iee cu puterea".

După această scurtă descriere a cauzei Chiorenilor, am să Vă fac cunoscut, că Dlui Katona nu întru atâta i-a fost de poporul apăsat, ci de căderea Căpitanului și a gimnaziului român; nu întru atâta i-a fost de abuzurile făcute de deregătorii români, ci de căderea lor, și de ajungerea sa la fökăpitănat, și consorții lui de vice-căpitani etc., pentrucă cele mai multe abuzuri îs de toate zilele, și prin alte comitate cu mult în mai mare grad.

E trist lucru când fac Românii noștri atari abuzuri, se compromit pe ei și prin aceea toată națiunea noastră, când știu bine, că ochii tuturor îs ațintiți asupra purtării Românilor, când știu că Românul tot denunțat și tot calumniat vine și când e cel mai inocent, pe când alții fac lucruri horende (îngrozitoare) și tot rămân oameni de omenie. — Am să Vă spun că căpitanul e om tare sucit în politică precum și frații săi. Dânsul nu vrea să știe de alți Români decât de maramurășeni. A lui consilieri sunt Deák—Ötvös. Pe Români îi calumniază pela toate locurile mai înalte, că sunt dacoromaniști și răsturnători de întregitatea imperiului. Pe unii îi defăimează că sunt „Cuziști". — Acestea Unchiule nu sunt vorbe culese depe uliță, ci văzute cu ochii mei proprii, scrise de mâna Dlui Căpitan. Urechile mele au auzit zicând, că și dacă îl vor transpune pe el din Chioar, să nu aducă oameni de aceia precum e Popa George, că aceia sunt periculoși și ultraiști. Apoi asemenea

www.dacoromanica.ro

sunt şi consângenii lui (a Căpitanului). Poporul chiorean cel opincar, cunoaşte mai bine cauza Românilor, ca conducătorii săi cari îl belesc şi dubesc!!

Un popor Unchiule, care-Ţi insuflă respect, oameni frumoşi, înalţi, cu minte şi isteţi, blânzi foarte, însă cu curaj rar. Deregătorii şi învăţătorii lor nu ştiu alta decât a vorbi tot ungureşte şi a bea ca porcii, dela Căpitanul suprem până la cel mai depe urmă scriitor, cu foarte puţină excepţiune!

Vreau să închid acum această caracterizare, căci mi-e frică, că nu o voiu mai fini, deoarece, aş putea scrie o carte întreagă despre fraţii noştri şi despre trebile lor, poporul de acolo, ţara lui, precum şi discursurile cele interesante ale mele cu Comisarul regesc, cât şi alte observaţiuni făcute în multe privinţe în timp de 7 săptămâni ce am fost în Chioar.

D. Căpitan e suspens precum şi perceptorul, încă de atunci pe când eram în Chior. Cu ceialalţi încă nu s'a întâmplat nimica, căci cauza întreagă numai acum s'a predat la locurile competente spre judecare. Dela această judecare va depinde că rămâne-va Pap de căpitan, transpune-l-vor airea, sau lipsi-l-vor cu totul de deregătorie, precum şi aceea că ce vor face cu ceialalţi diregători în contra cărora s'au descoperit multe abusuri.

Petru e în Zilah la colegiu reformat. După cum arată un atestat dela directorul, se poartă bine. El ca şi Dumitru capătă mâncare de acasă. Au lipsă de bani sau pentru cărţi, lumină, cortel, papir şi alte mărunţişuri; pentru aceea mă rog când veţi putea trimiteţi-le câte ceva, şi dacă se poate, nici de Orosz nu Vă uitaţi cu totul. Io încă îl voiu ajuta după a mea putere, precum l-am mai ajutat şi în anul trecut.

Scriptele cari le-aţi fost perdut DVoastră le-am aflat, spre cea mai mare bucurie a mea. Poate doară V'am şi mai scris în epistolele anterioare.

Mă rog să-mi scrieţi cât mai curând în privinţa lui Orosz, precum şi despre aceea, că de ce ziceţi „că V'aţi luat speranţa",

www.dacoromanica.ro

un lucru ce nu-l pricep. Mă rog umilit exprimați-Vă mai clar, că sunt foarte neodihnit.

Vi se închină de sănătate D. Vicar și se roagă foarte **să nu-l păcăliți cu netrimiterea portretului.**

Mă închin de sănătate DD. Suciu și Mikle.

Sărutându-Vă mânile rămân

nepot obedient
Ioan m. p.

CIV.

Bădăcin, 28 Decemvrie 1863. *Petru Popu, elev în cl. VI lic., către unchiul său S. Bărnuțiu. Mamă-sa e supărată din cauza morbului lui B. Il informează despre stările familiare de acasă și despre mizeriile pe cari trebue să le ducă el la școală.*

Mult Stimate Baciule!

Nu Vă supărați pe noi că nu V'am scris; eu neavând regrație (vacanță) până acum la Crăciun, n'am putut să Vă scriu. Fără de știrea mamei n'am voit să Vă scriu, știind că tare ar fi dorit să Vă înștințeze despre jurstările sale, văzând că după promisiunea DVoastre, din ceva cauză — credem că din cauza morbului — n'ați putut scrie, că și la despărțirea noastră de către olaltă încă așa de slabi V'ați dus, și Mama mea pentru aceea e tot supărată.

Mama mea e tot în acel stat în care o ați aflat Baciule!, ba încă cu atâta mai rău, că a fost tot cam morboasă și și acum e slabă încă. O dor și dinții rău, tocma(i) prin frig și-a căpătat slăbiciunea (morbul). Casa asta e de tot friguroasă, și prin vesminte îngrabă străbate frigul.

Eu Baciule! am depus examen și continuu a 6 clasă. Atestatul care (l-)am căpătat dela profesor l-am lăsat la Vărul (Ion) să Vi-l trimită Baciule! să-l vedeți. Eu acum învăț, numai trăesc rău, că nici pită nu am totdeauna, ci eu nu pociu (pot) merge acasă numai câte odată — pe scurt timp, că nu avem regrație peste săptămână caşi la catolici, numai Dumineca. Iată încă fac cam rău și pentru pită, de păzitură încă nu prea au să-mi aducă. N'am câte (vre)o doi-trei cruceri să-mi cumpăr

www.dacoromanica.ro

câte o țâră de sare, câte o lumină să învăț iarna. Plătesc la găzdoaie pentru cvartir 2 fl. v. a. pe lună: îmi dau haine de pat, îmi spală și îmi ferb, și la profesori încă 10 fl. v. a. și 2 merțe de grâu. Altcum ar merge învățătura bine.

Pe lângă sărutarea mânilor rămân

nepot

Petru Popu m. p.

CV.

Şimleu, 2 Ianuarie 1864. *M. către B. Il informează despre dorința exprimată de protopopul Dragomir dela Lăpuș, de a fi chemat acasă, spre a fi ales episcop la Gherla. Considerațiile sale personale, privitor la această chestiune. Îi cere să se declare dacă primește sau nu.*

Mult Stimate Unchiule!

Imi scrie D. Dragomir, protopopul Lăpușului, cumcă dânșii's deținărmuriți a Vă chema acasă din străinătate, și a Vă alege de episcop în dieceza Gherlei. Trimețindu-Vă salutare profundă prin mine, Vă roagă ca să aveți bunătate a Vă declara, că în cazul acela primi-veți dignitatea oferită? La această provocare a Dlui Dragomir, amic sincer a DVoastre, am să adaug, că nunumai ei, ci și Silvănenii noștri și cu ei dimpreună toți Românii, sunt gata unanimiter a Vă exclama de episcop, decumva ar ști că DVoastră acceptați acea dignitate. Când e vorba de DVoastră se umbrește numele tuturor și toți ar fi prompți a se retrage din candidațiune, când ar auzi sau înțelege că DVoastră ați primi pastoratul acesta.

După acestea iertați-mă să-mi exprim și eu a mea umilită părere, care se reduce la aceea, că ar fi de dorit pentru Români, ma (ba chiar) o necesitate, ca să aibă în patria lor Transilvania, un om în persoana episcopului, care nu e numai popă, ci și bărbat de stat, bărbat care e în stare a guverna, nu o dieceză ci o patrie întreagă. DVoastră știți cât de săracă e Transilvania de bărbați de stat; ar avea op (lipsă) sărmana de un fiu care să o iubească și să o conducă la limanul fericirii. Această cercustare o cunosc Românii prea bine, și nici Vă mirați dară Unchiule, că dânșii voesc a Vă mai vedea în

www.dacoromanica.ro

fruntea lor, arhipăstorul lor, diplomatul lor și reprezentantele bisericei, națiunei și patriei lor. Veți zice la aceasta, că indivizii Români, cari poartă astăzi de nas (pe) națiunea română, nu vreau să știe nimic de asta, și că poate Vă urăsc. La aceasta observ, că ei amuțesc dinaintea vocei poporului, precum bine ați văzut în 1848.

Mi-am ținut de o strânsă și prea plăcută datorință a Vi le însemna acestea și pentru aceea sper că nu veți lua în nume de rău nici decât.

Mă rog umilit a Vă declara că primi-veți sau ba, ca să știu ce scrie Dlui Dragomir.

Optându-Vă sănătate și viață senină, pe lângă sărutare de mâni rămân.

Al M. St. DVoastre

obedient nepot
Ioan m. p.

CVI.

Șimleu, 29 Februarie 1864. *M. către B., în chestiunea achitării unei datorii de 54 de galbini. Roagă pe Unchiul său să intervină pe lângă creditor, ca să o poată plăti în 3 rate. — Se interesează de sănătatea dânsului.*

Mult Stimate Unchiule!

Am primit epistola M. St. DVoastre, în care amintiți despre datoria de 54 galbini, ce e de plătit creditorului respectiv.

Imi pare bine că mi se dă ocaziune de a ridica greutățile ce le-ați avut și poate le mai aveți pentrn mine. Se înțelege de sine că e greu pentru un funcționar cu 700 f. v. a. plată, a răspunde odată o sumă mai (aproape) de 300 f. Cu cât însă e de mare greutate aceasta, cu atât îmi cade mai bine simțământul meu de gratitudine, ce mi-a fost totdeauna înaintea ochilor spre a-l putea manifesta. Aceasta mi-a fost o datorie, care cu cât o voiu putea șterge mai curând cu atât îmi va fi sufletul mai odihnit. Pentru aceea dară M. St. Unchiule, nu cugetați că mă supăr pentru greutatea ce mi-o ați notificat,

www.dacoromanica.ro

căci io mă voiu strădui ca cât mai curând să scăpăm de dânsa, ce și sper că-mi va ajuta Dumnezeu.

Imi pare rău că cu această cale nu mi-ați spus că pe când trebue plătiți acei bani? și toți odată sau în rate? Aceasta din urmă m'ar bucura foarte, deci promițându-mi solemn că peste 7—8 zile voiu trimite 100 f. v. a., mă rog să aveți bunătate a pacta cu creditorul respectiv, ca să putem plăti în 3 rate datoria numită, pentrucă, pela noi nu sunt bani nicăiri ca să putem căpăta împrumut sumă mare. Doară se va învoi Domnul creditor ca dându-i acum 100 f., restul să-l plătesc în două rate; cea din urmă să fie ultima Octomvrie, și dacă Dlui creditor îi este frică că nu-și va căpăta banii dela mine spre subscriere, sau dacă îi mai place, un cambiu, că îi este mai ușor. Io spre toate mă plec, aceea însă că acum îndată să trimit 54 galbini, îmi este fără putință, căci precum zisei, deși am hipotecă suficientă, totuș îmi este fără putință a căpăta bani împrumut depe aici.

Nu mi-ați scris de aveți ceva folos de cura ce o faceți? Imi pare foarte rău că suferiți atâta!

Mă rog umilit scrieți-mi îndată în cauza datoriei acesteia, ca să mă știu orienta.

Optându-Vă însănătoșare, rămân cu toată reverința.

Al M. St. DVoastre

umilit nepot

Ioan Maniu m. p.

CVII.

Iași, 14 Februarie 1864. *Rectorul Universității din Iași, T. Maiorescu, în chestiunea încuviințării întreruperii cursului lui Bărnuțiu — până la deplina lui însănătoșare, și în chestiunea suplinirii catedrei lui.*

Universitatea din Iași.
Cancelaria Rectorului
Nr. 42

2/14 Febr. 1864 (trimiterea întârziată).

www.dacoromanica.ro

Domnule Profesor,

La cererea ce ați făcut Consiliului Universității, de a se primi DDnii Lateșiu și Busnea ca suplinitorii DVoastre, sunt autorizat a Vă răspunde, că Consiliul încuviințiază întreruperea prelegerilor până la deplina DVoastră însănătoșare. Iar cât pentru suplinirea DVoastră, Consiliul își rezervă decisiunea pe mai târziu, luând de acum înainte asupra-și responzabilitatea pentru curmarea cursului DVoastră juridic.

Primiți, Domnule Profesor, încredințarea distinsei mele considerațiuni colegiale.

Rectorul Universității

(ss.) *T. Maiorescu*

Domnului Dr. S. Bărnuțiu, Prof. la Univ. din Iași.

CVIII.

Șimleu, 11 Iunie 1864. *Vicarul Sălajului, Demetriu Coroian către Gherasim Rusu, elev cl. VII, din Cluj, despre moartea și înmormântarea lui S. Bărnuțiu.*

Stimate Domnule!

La epistola din 4 a lunei curente mie adresată — nefiind acasă — numai acum sunt în stare a Vă răspunde, care răspuns e destul de dolios pentru întreaga Națiune Română, că Mentorul ei Simeon Bărnuțiu în 28-a Maiu a. c. c. n. la 8 ore antemedinale venind în patria sa de unde a fost născut, în călătorie încă la Hida (Hidalmás), spiritul său cel sublim l'a dat în mâna Creatorelui său, și rămășițele lui pământene de acolo aducându-se la Bocșa Română — locul nașterii sale — unde a dorit, în 2 Iunie a. c. c. n. cu receruta ceremonie prin mine s'a și înmormântat în cimiteriul comunal lângă biserică, fie-i țărna ușoară, et molliter ipsius ossa cubent.

După care încunoștințare am rămas

Stimatei Domnii Voastre

sincer onorator

Demetriu Coroianu m. p.

vicarul Sălajului.

---

[1] Am transcris-o cu ortografia curentă.

www.dacoromanica.ro

Cuprinsul anexelor documentare.

1851 Octomvrie 22 (Blaj). Ioan Maniu, elev în cl. VII liceală, încunoștiin țează pe unchiul său Simeon Bărnuțiu, că nu s'a oprit să urmeze liceul la Cluj, ci a mers la Blaj, sperând ca acolo să se poată susține mai ușor, cunoscându-l și episcopul Şuluțiu. Arată cum trăește și îi cere sfat.

1852 Ianuarie 7 (Blaj). I. Maniu către S. Bărnuțiu. Mulțumește Unchiului său pentru banii trimiși. Il cunoștiințează despre obiectele de studiu și despre profesorii din cl. VII liceală. Amintește schimbările făcute în conducerea liceului și boala mamei sale.

1852... (Pavia). Cererea lui Simeon Bărnuțiu către Locotenența din Lombardia, pentru a i-se da voie să petreacă la studii în Pavia, pe anul școlar 1852/3.

1853 Ianuarie 8 (Pavia). S. Bărnuțiu câtre unchiul său Simen Bărnuțiu, paroh în Bocșa română. Medicii l-au sfătuit să-și continue studiile în Italia. Chestiuni familiare.

1853 Maiu 3 (Blaj). Ioan Maniu, elev în cl. VIII lic., reia corespondența cu Unchiul său aflător la Pavia, informându-l despre situația școlară din Blaj. S'a decis să depună și el examenul de maturitate (bacalaureatul). Laudă de prof. Iosif Tarția, care a ținut de Paști exercițiile spirituale pentru elevi.

1850—1853 (Blaj). Situația lui Ioan Maniu, ca elev în cl. VI, VII și VIII lic, extrasă din »Protocolulu Gimnasiului completu dein Blasiu, începutu dela anulu 1850/1 pana 1854/5«

1853 Iulie 30 (Blaj). Certificatul lui Ioan Maniu, elev în cl., VIII lic. despre rezultatul semestrului I al anului școlar 1852/3.

2853 Decemvrie 2 (Blaj). Maniu, teolog an I, către S. Bărnuțiu (la Pavia), despre studiile din Seminarul din Blaj și despre boala sa.

1854 Martie 3 (Blaj). Maniu către Bărnuțiu. Arată cum stă cu sănătatea și că studiază în particular limba germană și italiană.

1854 Maiu 28 (Blaj). Certificat dat lui Ioan Maniu din partea Rectoratului Seminarului din Blaj, despre terminarea anului I de teologie.

1853—1855 (Blaj). Situația lui Ioan Maniu, ca teolog, în Seminarul din Blaj, în anii 1853/4 (curs I), și 1854/5 (curs II), după »Protocollum Clasificationum ductum pro auditoribus studiorum Theologicorum in Seminario dioecensano Blasiensi (p. 60).

www.dacoromanica.ro

1855 Martie (Iași). Bărnuțiu cere relații lui Maniu, teolog an II., despre banii ce i-a trimis; îl mângâie din prilejul morții mamei sale (sora lui B.) și îl întreabă pentru ce carieră ar avea mai mare atragere: pentru drepturi sau tehnică? Îi recomandă tehnica.

1855 August 29 (Bădăcin). Maniu mulțumește lui Bărnuțiu pentru banii primiți. Trimite în copie titlul și prefața cărților cerute și cere îndrumări privitor la cariera sa viitoare.

1855 Septemvrie 13 (Bădăcin) M. răspunde scrisorii lui B. (pierdută) în care acesta îl sfătuia cum să plece la Pesta. Îi scrie Unchiului său că trebue să meargă la Blaj după certificate. Relatează despre chestiuni familiare.

1855 Octomvrie 8 (Pesta). Certificat despre înscrierea lui Ioan Maniu la facultatea de drept.

1855 Octomvrie 30 (Pesta). M. către B.. despre petrecerea sa la Pesta; studiile urmate la facultatea de drept; greutățile întîpinate; reflexii și dorinți după o Universitate românească; starea sa sanitară; lipsurile ce le are, și 'n urmă, duioase considerații în legătură cu moartea mamei sale (Ileana, sora lui Bărnuțiu).

1856 Maiu 14 (Pesta). M. către B., privitor la situația sa ca iurist la Universitatea din Pesta și planurile de studiu pentru viitor. Amintește de Ioan Rațiu, rigorozant, care petrece în Buda. Referează despre feliul cum a cheltuit cei 20 de galbeni și specifică cheltuelile ce le va avea în viitor, solicitând bani.

1857 Martie 30 (Pesta). M. către B., în chestiunea tezei lui I. Rațiu, ce i-a fost trimis. Amintește nizuințele Ungurilor de a se naționaliza Universitatea din Pesta. Referează despre opinia publică ungurească privitor la Principate. Roagă să-i trimită din nou parale.

1857 Iulie 24 (Pesta). Certificat despre scutirea lui Ioan Maniu de taxa de frecvență la Universitate, pe sem. II al anului 1856/57.

1857 Index lectionum a lui I. M., din anii 1855/6 și 1856/7, dela Univ. din Pesta.

1857 Octomvrie 8 (Pesta). M. către B. Mulțumește pentru banii trimiși și pentru îndrumarea ce i-a dat de a-și continua studiile la Viena. Își esprimă gratitudinea pentru purtarea de grijă. La Viena va lua contact cu prietenul său Stoian și se va înscrie la Universitate.

1857 Decemvrie 30 (Viena). Certificat despre înscrierea lui Ioan Maniu la facultatea de drept a Universității din Viena.

1858 Februarie 13 (Viena). M. către B., despre împrejurările în cari trăește la Viena. Vienezii se bucură că li-se lărgește orașul. Are lipsă de bani pentru didactru.

1858 Martie 27 (Viena). M. către B. Mulțumește pentru banii (20 galbini) primiți. E întristat din cauza veștilor rele ce-a auzit, privitor la situația Unchiului său. Trimite cărțile dorite. Regretă că n'a putut satisface și dorința lui Micle.

www.dacoromanica.ro

1858 Aprilie 9 (Viena) M. către B. Spune, că iarăș »a scăpătat din bilanț cu finanța«, și-l roagă să-i trimită din nou parale, pentru diferite trebuințe. Se va înscrie pe semestrul al II-lea.

1858 Iunie 8 (Viena). M. către B. Se plânge că de multă vreme n'a mai primit nici bani nici scrisoare. E îngrijorat de sănătatea Unchiului său și totodată se află în jenă financiară. Cere sfat, ce să facă în vacanța de vară.

1858 Octomvrie 19 (Viena). M. către B. Il înștiințează despre plecarea de acasă și sosirea la Viena. A' primit banii și va trimite din ei nepoților Petru și Dumitru. Scrisoarea cu lista cărților cerute n'a primit-o; să i-se trimită a doua oră. Intreabă, că dlui Micle să-i mai trimită cărțile comandate în Iulie? Locuește împreună cu Stoia.

1859 Iulie 13 (Viena). M. către B. Cere sfat privitor la invitarea ce i-s'a făcut, de a se folosi de ospitalitatea preotului din Ér-Szodro (Sudurău), până la isprăvirea rigoroazelor. Cere bani pentru cărți și călătorie. Intâlnirea cu fostul său profesor (din Blaj) Popu Andrei. Sosirea la Viena a știrii despre armistițiul dela Villafranca.

1859 August 8 (Viena). M. către B. Il încunoștiințează despre taxele pentru rigoroaze și despre plecarea sa din Viena. Roagă să-i trimită bani. Dintre cărțile cerute, i-a trimis cele pe cari le-a aflat.

1859 August 14 (Viena). Ioan Maior, advocat, către S. Bărnuțiu. Il încunoștiințează despre plecarea din Viena la Pesta a lui Ioan Maniu, despre progresul și doleanțele acestuia. Trimite informații despre Stoian, Banciu, Augustin Popp, episcopul Lemeni etc. El (Maior) s'a căsătorit. Ar dori în cvartir băieți din Moldova, cari vin în Viena la studii.

1859 August 16 (Pesta). M. către B. Il informează despre intențiunea sa de a se supune la rigorozul I, și-l roagă să-i trimită taxa de 20 fl. m. c.

1859 Septemvrie 26 (Pesta) M. către B. Mulțumește pentru banii primiți. Ii trimite »Logica« lui Brassai și cere »Istoria Românilor« a lui Laurian și »Călătoria în Basarabia« a lui Sion. Vorbește despre ordinea privitoare la limba de propunere în gimnazii. Primejdia școlilor ungurești. Românii să-și facă »gimnazii« naționale. — Tinerimea ungurească din Pesta.

1859 Octomvrie 12 (Pesta) M. către B. Il încunoștiințează despre terminul rigorozului I, despre numărul tinerilor români la Universitatea din Pesta, și-l roagă să le trimită un ziar românesc. El dorește »Steaua Dunării«. Solicită bani.

1859 Decemvrie 10 (Pesta). M. către B. Mulțumește pentru »binefacerea primită«. Ar avea lipsă de 25 fl. pentru rigorozul al doilea. Cu sănătatea n'o prea duce bine.

1860 Ianuarie 10 (Pesta). M. către B. Il încunoștiințează despre depunerea primului rigoroz (în drept). Mulțumește pentru ajutorul primit și

www.dacoromanica.ro

specifică cheltuelile avute. El e sănătos. E îngrijat de sănătatea Unchiului său.

1860 Ianuarie 26 (Pesta). M. către B., în chestiunea rigorozului al II-lea. Convorbirea lui cu Decanul. Intervenția acestuia pentru un cumnat al său, Milbek, ca prin recomandarea lui Bărnuțiu să ajungă profesor la vre-o Universitate sau Academie din România. Relatează despre situația din Monarhie. — Face planuri pentru viitor.

1860 Aprilie 16 (Pesta). M. către B., despre situația lui materială, despre demonstrațiile patriotice ungurești și despre ținuta demnă a Românilor. Pățania lui Mocioni. Naționalismul unguresc manifestat prin constume naționale. Scopul urmărit de Unguri și duplicitatea lor.

1860 Maiu 20 (Pesta). M. către B. A primit cei 15 galbini trimiși și cere taxa pentru rigorozul al III-lea. Îl roagă să prenumere pentru Universitarii români din Pesta »Naționalul« și »Revista Carpaților«. Descrie frământările Ungurilor pentru a-și reface situația pierdută în 1848. Aceștia lucrează la Curte prin aristocrația lor, iar Românii sperează că va învinge »sfânta dreptate«

1860 Iulie 4 (Pesta) M. către B., despre felul cum a depus rigorozul al II-lea la drept. Mulțumește în numele colegilor pentru trimiterea Revistei (Carpaților). Va cerceta și va răspunde la întrebările puse de Unchiul său, în ce privește uzul dreptului roman la Români.

1860 Iulie 9 (Pesta). M. către B. A căutat în biblioteci după informațiile cerute, un autor însă (Clozius) nu l-a aflat. Relațiile dintre Români și Unguri. Costumele ungurești și românești. Reprobă trecerea tinerilor cvalificați din Ardeal în România. Diferitele lui lipsuri financiare.

1860 August 21 (Pesta). M. către B, în chestiunea cărților cerute de B. Descrie serbarea zilei Sfântului Ștefan (20 August). Cuvântarea Primatelui. Demonstrațiuni. Incidentele din Iulie — când au suferit și studenți români. Reclamă »Revista Carpaților«, care nu-i sosește. In P. S. enumără tinerii trecuți în România. — Oferta ce i-a făcut un consilier dela Curtea de Apel din Budapesta. A primit banii.

1860 Septemvrie 4 (Erdö Tagyos). M. către B. Se justifică pentru ce a consimțit să meargă peste vară la familia Huszár Ferencz. Descrie familia și localitatea. — A încredințat pe un prieten al său — Ioan Nemeș, din Cojocna, să-i trimită la Iași cartea dorită, și eventual Lixicoanele cerute. Ar dori să-l vadă. Situația în Ungaria e încordată.

1860 Septemvrie 30 (Erdö Tagyos). M. către B, despre experiențele făcute peste vară în familia ungureasca Huszár, în ce privește mentalitatea Ungurilor. Descrie stările publice mizerabile. Solicită bani. In P. S. roagă pe Unchiul său să scrie vre-un articol, în ziarele din România, în care să demaște fățărnicia Ungurilor cu »infrățirea«. El a scris un articol pentru »Gazeta« dela Brașov.

www.dacoromanica.ro

1860 Noemvrie 5 (Pesta). M către B. A primit banii. E preocupat de rigorozul al III-lea. Roagă pe Unchiul său să-i facă o disertație. Presupunerile lui, în chestiunea rămânerii lui B. în Moldova. Ar dori ca B. să se reîntoarcă în Ardeal, unde să ocupe vre-un oficiu public și să poată da sfat în chestiunile naționale.

1860 Noemvrie 12 (Pesta). M. către B. Solicită parale. Raportează despre activitatea aristocrației ungurești, pentru a reface situația Ungariei, creată după 1848. Câștigarea simpatiei Italienilor (Garibaldi etc.) Românii ponegriți în străinătate, ajunși în pericol de a fi reanexați. la Ungaria. Roagă pe Unchiul său să se reîntoarcă în Ardeal.

1860 Decemvrie 7 (Pesta) M. către B. A primit banii (10 galbini) trimiși. Cărțile dorite le va trimite. Se interesează de Universitățile din Iași și București. Pretențiile Ungurilor. O deputație a Românilor din Ardeal la Impăratul, la Viena, cu diferite cereri. E în preajma rigorozului al III-lea.

1861 Ianuarie 10 (Pesta). M. către B. Ii trimite Staatslexikonul lui Welcher-Informațiile despre colegii săi români și despre proporția funcționarilor români în diferite județe românești. Gojdu. Cunsiderații, privitor la perspectivele de viitor ce i-se deschis.

1861 Februarie 17 (Pesta). M. către B. A primit banii trimiși, a plătit taxa și a depus al III-lea examen rigoroz. Solicită încă bani pentru teză, diplomă etc. Cere sfat, ce să facă după luarea diplomei. Ar avea lipsă de odihnă. Cărțile cerute nu se află la Pesta.

1861 Februarie 19 (Pesta). M către B. Oferta făcută de Gheorghe Pop de Băsești, de a primi funcție administrativă, sau să candideze de deputat. Înșiră motivele cari l-ar determina să ocupe vre-un post administrativ, deși Unchiul său e de părere contrară. Cărți cerute de B. Roagă să-i trimită bani. Varia

1861 Martie 9 (Pesta). Tezele, asupra cărora Ioan Maniu, după trecerea rigorozului al III-lea (16 Febr.) a susținut disputa pentru obținerea titlului de doctor în drepturi.

1861 Martie 18 (Pesta). M. către B. Relatează despre faptul, că a fost promovat de doctor iuris și și-a luat diploma. Reflexii asupra viitorului său. Solicită bani ca să-și achite datoriile contractate. Advocatura stagnează. Cere răspuns că oare să primească postul de vicenotar al județului Crasna ?

1861 Martie 26 (Pesta). M. către B. Expune perspectivele pentru diferitele posturi ce ar putea ocupa, și îi cere sfatul. Ar voi să rămână la Pesta câteva luni, cât timp ține dieta, pentru a-și câștiga experiența vieții și a face cunoștință cu deputații români. Își exprimă admirația față de deputatul Dobransky. Alegerile în Ungaria. Deputați români. In P. S. diferite chestiuni mărunte.

1861 Aprilie 11 (Pesta). M. către B. Relatează despre primirea banilor

www.dacoromanica.ro

trimişi şi-şi cere scuze pentru tonul unei scrisori anterioare. Aminteşte de unii deputaţi români veniţi la dieta din Pesta. Chestiuni familiare. Îi va trimite diploma în copie.

1861 Maiu 7 (Pesta). M. către B. Îi scrie cu întârziere, fiindcă a fost bolnav mai bine de 2 săptămâni. Caracterizează pe deputaţii români sosiţi la Pesta. George Popa, Babeş, Gojdu etc. Renegaţii: Iura, Misits, Pap Iános. Perspectivele activităţii parlamentului. Articolul lui Zay. Chestiunea cărţile cerute de B. Solicită bani.

1861 Maiu 21 (Pesta). M. către B. Îşi descrie situaţia sanitară şi diferitele planuri pentru recrearea de care ar avea lipsă. Simţemintele sale de recunoştinţă faţă de fostul său profesor Liviu Pop. Relatează despre dietă şi deputaţii români. Ticăloşia renegaţilor.

1861 Iunie 1 (Pesta). M. către B. Îi exprimă mulţumite ferbinţi pentru ajutorul dat în curs de 10 ani, spre a-şi putea face cariera. Accente duioase la adresa Mamei sale şi a Unchiului său. Îşi fixează scopul vieţii sale. Cuvinte cari dau dovada unei înflăcărate iubiri de neam şi a unei credinţi nestrămute în mărirea poporului român.

1861 Iunie 9 (Pesta). M, către B. Relatează despre desbaterile din parlament. Aminteşte de amendamentele propuse de deputaţii români în discuţia la adresă, şi decepţia îndurată din cauza atitudinii lui Eötvös şi Deák. Caracterizarea unor deputaţi români. Roagă pe B., să sugereze cuiva din Ardeal, ideia unui congres naţional.

1861 Iunie 13 (Pesta). M. către B. În ziua plecării sale spre casă, îl informează despre ultimele desbateri din parlament. Din cauza atitudinei deputaţilor români, răspunsul la mesaj n'a putut întruni majoritatea de voturi. Românii s'au revanşat pentru duplicitatea lui Deák. O delegaţie de ardeleni merge cu petiţie la Viena, în chestiunea acordării unui congres naţional.

1861 Iunie 19 (Borod). M. către B. Descrie petrecerea sa în Orade, convenirile avute şi fixează portretul câtorva feţe bisericeşti (Episc. Erdélyi, I. Pap, Vancea etc). Convorbirile cu protopopul Cristianu din Ösi, cu preotul Paladi din Boroziel, Caba din Popeşti şi Csigy din Borod. Stările din Borod.

1861 Iulie 2 (Bădăcin). M. către B. Trimite informaţii despre stările familiare de acasă (Bădăcin, Bocşa, Hălmagiu). Nepoţii Simeon şi Dumitru sunt slăbuţi. Petru e bun. Ar vrea să-i aşeze pe toţi trei în internatul român din Orade. Ar dori să se facă protest în contra anexiunii jud. Crasna la Ungaria.

1861 Iulie 9 (Bădăcin). M. către B. Îşi exprimă dorinţa de a face o excursie la prietenul său N. Stoia, la Sibiu. Cere încuviinţare. Vizitele ce le-a făcut la medicul Teleszky şi la vice-comitele Lázár, cari ar voi să-i aibă de ginere.

1861 Iulie 18 (Bădăcin). M. către B. Îl informează despre nepoţii Petru şi

www.dacoromanica.ro

Dumitru (ai lui B.) și Simion (al său). Petru va merge la liceu la Orade, pe Simion și Dumitru voește să-i trimită la Beiuș. El ar vrea să ocupe un post. Ii e dor de Unchiul său. E gata să facă drumul pe jos până la Iași.

1861 Iulie 23 (Bădăcin) M. către B. Mulțumește pentru îndrumările date. Ii va urma sfatul de a nu merge nici la un caz în Țara Românească. Perspectivele nepoților la școală, în Beiuș și Oiade. Situația politică. E nemulțumit cu Sălăgenii. Condamnă căsătoriile cu străine.

1861 Iulie 30 (Bădăcin). M. către B. I-a primit scrisoarea și se va conforma dorinței exprimate acolo Planul excursiunii ce vrea să întreprindă. Chestiunea frecventării la școală a nepoților. Vizita la vicecomitele Lázár. Mentalitatea Ungurilor.

1861 August 14 (Bădăcin). M. către B. Descrie călătoria făcută în Ardeal și conversațiile avute la Gherla, Cluj etc., cu diferiți bărbați români, cărora le-a expus principiile lui B., privitor la situația politică. Unii au aprobat, alții nu. Cere sfat privitor la ocuparea de funcție la Pesta.

1861 August 17 (Bădăcin). M. către B. Relatează despre felul cum a fost pusă la cale trimiterea la Viena a unui protest a județului Crasna, împotriva anexiunii la Ungaria și cererea de a participa la dieta transilvană. La fel ar trebui să facă cei din Solnoc și Chioar (din părțile adnexe). Perspectivele dietei din Transilvania. — Proectul de lege al naționalităților.

1861 31 August (Bădăcin). M. către B. La sfințirea bisericii din Bobota, s'a cetit și subcris memorandul compus de el și Galu, pentru județele Crasna și Solnoc, prin care se protestează contra anexiunii la Ungaria. Nedumeriri cu privire la delegații ce au să-l ducă la Viena. Scrisoarea protopopului din Băsești către vicarul Coroian din Șimleu, în chestiunea protestului. Va scrie protopopului Dragomir, ca cei din Chioar să procedeze la fel. Solicită ajutor, până își va căpăta post la Pesta.

1861 Septemvrie 7 (Bădăcin). M. către B. Informații despre nepoți. A fost la Zălau să asiste la ședința comitetului județan, unde s'a scandalizat de indeferentismul și lașitatea Românilor din jud. Solnoc. Chestiunea protestului Românilor din jud. Solnoc, împotriva anexiunii la Ungaria. In chestiunea principiilor indicate, ar fi bine să scrie lui Barițiu, căci acesta conduce politica Românilor și e adorat de toți.

1861 Septemvrie 21 (Bădăcin). M. către B. Arată cum a decurs conferința dela Băsești, în chestiunea protestului contra anexiunii »părților« la Ungaria. Rolul alor 3 profesori dela Beiuș la reușita întrunirii. Hotărârile luat acolo. Proiectarea unui gimnaz român pentru județele Crasna și Solnoc, de asemenea unul la Seini, pentru Sătmar. Discuții cu protopopii Manu și Dragomir despre principiile politice (separatism) comunicate de Bărnuțiu. Caracterizarea vicarului Coroian. Delegația va pleca la Viena în 1 Octomvrie.

www.dacoromanica.ro

1861 Octomvrie 9 (Viena). M. către B. Cere sfat, că ce post să ocupe. Impăratul fiind călătorit, delegația lor va trebui să mai stea la Viena. Descrie stările politice din jud. Crasna. Cererile delegației din jud. Crasna și Solnoc. Deputația din Ardeal, în frunte cu Mitropolitul Șuluțiu, a sosit și ea la Viena. Nădejdile Ardelenilor. Discuțiile avute cu ei. Nu primesc principiile lui Bărnuțiu, Sălăgenii însă s'au lăsat convinși de utilitatea acestora. .

1861 Octomvrie 9 (Viena). Protopopul Ioan Galu către vicarul Demetriu Coroian, în chestiunea audienții la Impăratul, a delegației județelor Solnoc și Crasna.

1861 Octomvrie 23 (Viena). M. către B. Relatează despre petrecerea la Viena a delegației lor, din jud. Crasna și Solnoc, așteptând reîntoarcerea Impăratului din insula Corfu, și despre audiențele avute pela miniștri. Situația Românilor din Bihor, Arad, Zarand și Bănat. Delegația ardeleană condusă de Mitropolitul Șuluțiu și dorințele exprimate în memorandul ce vor înainta Impăratnlui. Ideile lui Mocioni congruează cu ale lui Bărnuțiu.

1861 Octomvrie 30 (Viena). Ioan Maniu către vicarul Demetriu Coroian din Șimleu, despre audiența delegației județelor Crasna și Solnoc la Impăratul, în chestiunea reîncorporări »părților anexe« la Transilvania.

1861 Octomvrie 31 (Viena). M. către B. In 29 Octomvrie au avut audiența la Impăratul, fără multă ispravă. Colegii săi au plecat spre casă. El se va opri la Pesta, pentru practica de advocat. Oferta ce i-s'a făcut de către doi deputați, advocați in Arad. Cere sfat și parale. Mitropolitul Șuluțiu a fost în audiență la Impăratul și a înaintat memorandul. El (Maniu) e sceptic.

1861 Noemvrie 13 (Pesta). M. către B. Il informează despre greutățile ce le întimpină la găsirea unui post de practicant. Ar vrea să rămână la Pesta, unde să facă și censura de advocat. Oferta advocatului Nemeș din Sibiu. Considerații asupra politicii românești. Șaguna inspirat în politică de Gojdu.

1861 Noemvrie 24 (Pesta). M. către B. A primit banii și scrisoarea trimisă Se bucură că lui B. i-au scris Axente și Iancu. Caracterizarea lui Bariții. Șaguna și zădărnicirea congresului național general. Supărarea Ungurenilor și a Bănățenilor. Directivele politicei ungurești. Maniu prevede împăcarea Ungurilor cu Impăratul. Ziarul »Concordia«. Face practică la un advocat în Buda și se pregătește de censură.

1861 Decemvrie 7 (Pesta). M. către B. Face practică la advocatul Kanócz din Buda. In primăvară sperează să facă censura. Presa maghiară susține, ca Ungurii să nu dea puterea din mână. Amăgiri pentru Români. Maniu preconizează conlucrare cu bărbații politici ai celorlalte naționalități din Ungaria. Mizeria celor de acasă ai săi. Solicită ajutor pentru rigorozantul Corcheș din Câmpeni.

www.dacoromanica.ro

1862 Ianuarie 15 (Pesta). M. către B. Mulțumește în numele său și a lui Corcheș pentru cei 10 galbini primiți. Descrie situația politică a Ungurilor și a Românilor. I s'a făcut ofertă să primească o funcție în județul Crasna. Situația sa la advocatul la care face praxă.

1862 Februarie 8 (Pesta). M. către B. A primit banii. Corcheș a făcut rigorozul al III-lea. Situația financiară a acestuia. Epistola lui Bărnuțiu publicată în »Gazeta Transilvaniei«. Ținuta ziarului »Concordia« din Pesta. Situația lui la advocatul Kanócz.

1862 Februarie 13 (Pesta). Ioan Maniu către vicarul Sălajului, Demetriu Coroian, în chestiunea primirii unei funcțiuni la județul Crasna.

1862 Martie 10 (Buda). M. către B. La stăruințele compatrioților săi din județul Crasna, de a primi vre-un post, s'a pomenit peste așteptări cu acela de »asesor la tribunal«, știre pe care a primit-o cu simțeminte variate. Regretă că trebue să-și amâne censura și să meargă acasă. Va împrumuta dela Gojdu 100 fl. — Cere sfat privitor la atitudinea politică ce au să iee cei din Crasna. Corcheș s'a promovat de doctor. Noutăți de prin Pesta.

1862 Iunie 9 (Șimleu). M. către B. Informații despre verii săi (nepoții lui B.) Chestiuni familiare. Articolul lui T. Lațeșiu din Gazeta, în chestiunea legii electorale din Transilvania Situația colegului său Dr. Pop. Românii aduși la sapă de lemn prin perderea proceselor urbariali față de feudalii unguri. Mulțumește pentru scrisorile primite.

1862 Iulie 6 (Șimleu) M. către B. Intreabă dacă profesorii din Iași au fost repuși în posturi sau nu? Relatează despre situația mătușelor sale și progresul la școală a nepoților. Șubrezenia școlii din Șimlea. Persecutarea elevilor români.

1862 Iulie 21 (Șimleu). M. către B. Il încunoștințează despre moartea surorei lui Bărnuțiu, Vasiica și despre felul cum s'a împărțit averea între erezi. Pe Dumitru, fiul mătușei sale moarte, ar vrea să-l trăcă dela gimnaziul din Șimleu la Orade.

1862 August 5 (Șimleu). M. către B. A primit banii și scrisoarea. Chestiunea susținerii la școală a verilor săi (nepoți ai lui B.). Solicită ajutor pentru Dumitru. Mizerii cu primirea salarului. El e la secția orfanală.

1862 August 25 (Șimleu). M. către B. A primit banii și va așeza pe nepoții Petru și Dumitru în Seminarul din Orade. Chestiunea de ajutorare a altor doi nepoți.

1862 Octomvrie 1 (Șimleu). M. către B. Trimite informațiuni despre nepoți. Incurcăturile cu nepotul Oros. Sfaturile date și subvenția promisă de Maniu lui Oros, pentru a se susține la drepturi în Orade.

1862 Decemvrie 28 (Șimleu) M către B Specifică repartizarea banilor trimiși de Unchiul său pentru trebuințele nepoților. Oamenii nu prea sunt darnici pentru scopuri culturale. (Asociațiune etc). Cere bani pentru nepoți. Dela 1 Ianuarie 1863, nu va mai fi dirigintele cauzelor

www.dacoromanica.ro

orfanali, ci referent in cauzele contencioase. A murit preotul (unchiul) Simeon Bărnuțiu din Bocșa. Testamentul acestuia.

1863 Februarie 2 (Șimleu). M. către B. A primit banii trimiși pentru nepoți și i-a repartizat după trebuințe. Situația nepotului Oros, stud. la Academia de drepturi in Orade. Rudele il doresc (pe B.) să se reintoarcă acasă. Schimbările dela facultatea de drepturi din Iași. Maniu il invită să vină la el, unde să-și odihnească zilele bătrânețelor și-și exprimă cu mult sentimentalism simțemintele de gratitudine față de binefăcătorul și părinteln său adoptiv. Ii cere să-i trimită portretul. Nepotul Petru a fost bolnav de tifus.

1863 Martie 30 (Șimleu). M. către B. Il informează despre situația politică a Românilor din Ardeal, in preajma alegerilor pentru dietă, și-l roagă să dea indrumări in scris pentru conferența (congresul) ce o vor ține Românii ardeleni, și-și exprimă dorința să se reintoarcă acasă și să candideze de deputat. Situația nepoților. Se gătește de censură.

1863 Aprilie 24 (Șimleu). M. către B. Cere bani pentru nepotul Dumitru. El și-a cerut termen pentru censură. A cetit că profesorii dela Universitatea din Iași au fost reintegrați in posturi și că Universitatea nu se va muta la București.

1863 Maiu 5 (Șimleu). M. către B A primit cei 30 de galbini trimiși pentru nepoți. E ingrijorat de sănătatea Unchiului său, pe care-l roagă să abzică din post, și să se reintoarcă acasă la odihnă. Din bani va reține poate, dacă va trebui să meargă la censură. Chestiuni familiare.

1863 Maiu 18 (Șimleu). M. către B. Va pleca la Pesta ca să facă censura, primind aviz favorabil și incă dela protonotarul tablei regești, Huszár. In Crasna se schimbă administratorul (prefectul). Ar dori să capete in loc, pe fostul deputat Vlad. Păreri despre congres.

1863 Maiu 28 (Pesta). M. către B. Il incunoștiințează despre sosirea sa la Pesta, convenirea cu Huszár și fixarea termenului pentru censură. Solicită ajutor financiar

1863 Iunie 15 (Pesta). Jurământul pentru doctoratul iu drept depus de Ioan Maniu.

1863 Iunie 20 (Pesta). M. către B. Mulțumește pentru banii primiți. Il anunță cu multă satisfacție, că în 13 Iunie a depus censura și in 15 Iunie jurământul de advocat. Și-a cerut termin și pentru censura a doua, din legile cambio-comerciali Se află in criză financiară.

1863 Iulie 1 (Pesta). M. către B. A făcut censura și din legile cambio-comerciali, cu nota »laudabil« ca și cea din legile comune. Intreabă dacă e nevoie să-i trimită ambele diplome in copie legalizată, sau va veni Unchiul său acasă. Chestiunea unei disertațiuni, cerută de B. Starea socială a studenților români din Pesta. Solicită parale.

1863 Iulie 7 (Șimleu) M. către B. Reintoarcerea dela Pesta. Poposirea la

www.dacoromanica.ro

Oradc şi convenirea cu Românii de acolo. Situaţia politică a Românilor. Chestiunea inarticulării naţiunii române, cerută de Ardeleni. Stărue din nou ca B. să se reîntoarcă acasă.

1863 Iulie 24 (Şimleu). M. către B. Ii cere sfat privitor la cariera sa viitoare. Intenţiunea lui şi a Unchiului său a fost, ca terminând dreptурile să devină advocat A îmbrăţişat o funcţie publică numai din lipsă materială. Acum ar părăsi-o bucuros şi s'ar dedica proceselor urbariali, dar nu ştie cum va putea suporta greutăţile începutului.

1863 August 3 (Şimleu). M. către B. A primit banii. E îngrijorat de starea sănătăţii Unchiului său şi doreşte să-l vadă reîntors acasă cât mai în grabă, ca nu cumva să moară departe de locul natal. Aşteaptă să fie încunoştiinţat când să-l aştepte la Cluj cu trăsura. Până la Cluj ar dori să-l însoţească vre-un compatriot-profesor. Doreşte să-i aducă cărţi franţuzeşti, istorice şi politice.

1863 Septemvrie 19 (Şimleu). M. către B. Il încunoştiinţează că i-a trimis cei 30 de galbini sosiţi dela Micle. Va trebui însă să aştepte la Alba-Iulia, pentru ca să-i primească.

1863 Noemvrie 18 (Şimleu). M. către B. Doreşte relaţii despre starea lui B., după reîntoarcerea acestuia din Ardeal. Cei de acasă sunt îngrijaţi pentru starea sănătăţii lui. Il informează despre nepoţi şi despre moartea soţiei vicarului Coroian. Roagă pe Unchiul său să intervină la mitropolitul Şuluţiu, pentru ajungerea de episcop la Gherla a vicarului Coroian. Il va informa detailat despre ancheta făcută în Chioar.

1863 Decemvrie 20 (Şimleu). M. către B. A primit banii şi scrisorile. E liniştit din cauza boalei Unchiului său. Cere permisiune de a da din bani nepotului Oros, bolnav de tifus. Concurenţii la scaunul vacant de episcop din Gherla. Il crede pe vicarul Coroian de cel mai potrivit. Chestiunea perticipării sale la ancheta făcută în Chioar contra prefectului Sigismund Pap şi soţii. Punctele acuzei şi justificarea participării sale. Caracterizarea lui Sigismund Pap şi a poporului din Chioar. Informaţii despre nepoţi.

1863 Decemvrie 28 (Bădăcin). Petru Popu, elev în cl. VI lic., către unchiul său S. Bărnuţiu. Mamă-sa é supărată din cauza morbului lui B. Il informează despre stările familiare de acasă şi despre mizeriile pe cari trebue să le ducă el la şcoală.

1864 Ianuarie 2 (Şimleu). M. către B Il informează despre dorinţa exprimată de protopopul Dragomir dela Lăpuş, de a fi chemat acasă, spre a fi ales episcop la Gherla. Consideraţiile sale personale, privitor la această chestiune. Ii cere să se declare dacă primeşte sau nu.

1864 Februarie 14 (Iaşi). Rectorul Universităţii din Iaşi, T. Maiorescu, în chestiunea încuviinţării întreruperii cursului lui Bărnuţiu până la deplina lui însănătoşare, şi în chestiunea suplinirii catedrei lui.

www.dacoromanica.ro

1864 Februarie 29 (Șimleu). M. către B., în chestiunea achitării unei datori, [de 54 de galbini. Roagă pe Unchiul său să intervină pe lângă creditor ca să o poată plăti în 3 rate. Se interesează de sănătatea dânsului.

1864 Iunie 11 (Șimleu). Vicarul Sălajului, Demetriu Coroian către Gherasim Rusu, elev cl VII, din Cluj, despre moartea și înmormântarea lui S. Bărnuțiu

www.dacoromanica.ro

Lista ilustraţiilor şi a facsimilelor.

		Pag.
1.	Şcolile din Blaj	22
2.	S. Bărnuţiu către I. Maniu, Iaşi, Martie 1855 (facsimil)	27
3.	Deputaţii români în Parlamentul din Pesta; 1861	87
4.	I. Maniu către S. Bărnuţiu, Pesta, 20 Iunie 1863	99
5.	Dr. Ioan Maniu, la vrâsta de 28 ani (1861) .	117
6.	Simeon Bărnuţiu, la vrâsta de 56 ani (1864) .	172
7.	Dr. Ioan Maniu, ca judecător la Tribunalul din Zălau	177
8.	Mormântul lui S. Bărnuţiu dela Bocşa . .	187

www.dacoromanica.ro

Cuprinsul.

		Pag
1.	Prefaţă	5
2.	Ioan Maniu (1833—1895)	11
3.	In Bădăcin	12
4.	La Minoriţii din Şimleu	14
5.	Spre „Mecca românismului“	15
6.	Elevul de liceu	16
7.	In Seminar	23
8.	La răscruci	25
9.	La Pesta. Studentul în drepturi	28
10.	Pium desiderium	29
11.	Nostalgie, suferinţe, griji şi speranţe	30
12.	Spre Cetatea împărătească	32
13.	La Viena	33
14.	O convenire	34
15.	Plecarea spre Pesta	34
16.	Rigorozant la Pesta	35
17.	Şcoala românească	36
18.	Tinerimea maghiară	37
19.	Idele lui Martie	38
20.	Demonstraţii costumate	40
21.	Mentalitatea ungurească la oraş	42
22.	Preocupări profesionale	45
23.	Să treacă Carpaţii?	45
24.	Va rămâne în Ardeal.	46
25.	Ungurii şi Românii	49
26.	Examene	53

www.dacoromanica.ro

27. Serviçii împrumutate 54
28. Ziua Sfântului Ştefan 55
29. Altruism 57
30. Mentalitatea ungurească la ţară . . . 59
31. Ungaria şi România 64
32. Criza economică la 1860 65
33. Publicistul 66
34. Dor de revedere 67
35. Propaganda ungurească în Italia . . . 70
36. Situaţia Românilor 72
37. Ad limina Imperatoris 74
38. Varia 75
39. Gojdu 76
40. Doctor iuris 79
41. Gânduri pentru viitor 81
42. Deputaţii români în Parlamentul din Pesta; 1861 84
43. Congres naţional 93
44. Recunoştinţă şi un ideal de viaţă . . 97
45. Impresii de călătorie 101
46. Vara la Bădăcin 102
47. Melancolie 104
48. Autoportret 105
49. Ţinuta Sălăgenilor 105
50. O călătorie în Ardeal 107
51. Intoleranţa Ungurilor 110
52. Memorandul judeţelor Crasna şi Solnoc . 111
53. Maniu în delegaţie la Impăratul . . . 116
54. Vicarul Demetriu Coroian 121
55. Mitropolitul Şuluţiu la Viena, în 1861 . 125
56. Principiile politice ale lui Bărnuţiu . . 129
57. Candidat de advocat în Buda . . . 132
58. Situaţia politică la 1861 134
59. Corespondenţa fruntaşilor ardeleni cu Bărnuţiu 138
60. Evoluţia spre dualism 140
61. Preludiul Micei Antante 143

www.dacoromanica.ro

62. Ziarul „Concordia“ 144
63. Asesor la tribunalul din Şimleu . . . 146
64. Chestiuni familiare 150
65. Situaţia politică la 1862 153
66. Procesele urbariali 155
67. Situaţia politică la 1863. Dieta Transilvaniei . 158
68. Maniu trece censura de advocat . . . 162
69. Studenţii români din Pesta în ghiarele politicianilor (1863) 166
70. Bărnuţiu învitat să vină acasă . . . 168
71. Bărnuţiu în Ardeal 175
72. O anchetă în Chioar 176
73. Bărnuţiu candidat de Episcop 179
74. Boala lui Bărnuţiu 182
75. Moartea lui Bărnuţiu 183
76. Anexe documentare 193
77. Cuprinsul anexelor documentare . . .
78. Lista ilustraţiilor şi a facsimilelor . . .

www.dacoromanica.ro

De acelaş autor:

Cum a fost pregătit 3|15 Maiu 1848, Blaj, 1925.

Din tinereţa lui Ioan Trifu alias Maiorescu, Cluj 1927. Retipărire din „Societatea de Mâine".

Preţul Lei: 200

www.dacoromanica.ro